

קובץ גליונות

פרשת הקת

ממרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור

דרשו מעמיד את היקף ידיעת התורה בקרב לומדי התורה

למעלה מ-700 בני עליה בני חבורת 'דרשו' בישיבות פוניבז' ואור ישראל

נבחנו על המסכתות שלמדו בזמן חורף במסגרת תכנית 'ותלמודו בידו'

במעמדים השתתפו מרנן ראשי הישיבות שליט"א שהפליגו במעלה העצומה של התכנית שמעמידה בני תורה אמיתיים הבקיאים במסכת הנלמדת בישיבה במסגרת תכנית 'ותלמודו בידו' בני הישיבות משלימים את המסכת אותה הם לומדים בישיבה, ונבחנים על כולה במקביל ללימוד העיון

תושיה

מרכז רב חתומי לפתרונות חינוכיים

תושיה - יעוץ חינוכי

בנשיאות מרן ראש הישיבה
הגרמ"ה הירש שליט"א

יעוץ טלפוני | הפניה | אבחוני קשב
| הדרכת סמכות להורים

מענה טלפוני כל יום

בין השעות 09:00-14:00

073-200-3333

(לאחר מכן ניתן להשאיר הודעה)

לע"נ הרב ר' מרדכי ב"ר ישראל יהיאל ז"ל

זמני השבת

בחסות:

גילנות דוד

לגור בבני ברק, לחיות על הפארק!

03-900-9944

עיר	הדלק"נ	מוצ"ש	ר"ת
ירושלים	7:13	8:31	9:05
בני ברק	7:28	8:33	9:02
קרית ספר	7:22	8:32	9:04
בית שמש	7:12	8:31	9:04
אופקים	7:20	8:31	9:03
חיפה	7:23	8:35	9:05

ניתן לשלם באשראי במכשירי קהילות ונדירים שבבתי הכנסת

להקדשות ע"ג הקובץ ניתן לפנות למס' 053-3145900 | k.gilyonot@gmail.com

לעילוי נשמת

מרת **תקוה לוטה** בת ר' **שמואל** ע"ה נלב"ע ד' תמוז תשס"ג תנצב"ה
הוקדש ע"י ידידינו עו"ד ערן פלס הי"ו

הודעה

אי"ה שבוע הבא יצא לאור קובץ גליונות
ובתוכו **קובץ זכרון מיוחד** לע"נ מרן רשכבה"ג
ראש הישיבה **הגרי"ג אדלשטיין** זצוק"ל
זכות גדולה להשתתף בהקדשה ובהוצאות
בהדפסת קובץ מיוחד זה
ניתן להקדיש בקובץ, להקדשות : 053-3145900

הודעה חשובה

**מדי שבוע מודפס הקובץ גליונות
גם בגודל גדול של דף מחשב (A4)**
ניתן להזמין במערכת
ולקבל במוקד ההפצה הקרוב אליך
מחיר הקובץ הגדול בסך 12 ש"ח

לכל הקוראים והלומדים החשובים שליט"א

הקדישו את יקיריכם ע"ג הקבצים באחת משבתות השנה,
ותהיו שותפים בזיכוי הרבים הגדול להגדיל תורה ולהאדירה.

• י"ב תמוז בלק	• י"א אב ואתחנן	• כ"ג אלול נצבים וילך
• י"ט תמוז פינחס	• ב' אלול שופטים	• א' תשרי ר"ה ויו"כ
• כ"ו תמוז מטות מסעי	• ט' אלול כי תצא	• חג הסוכות
• ד' אב דברים	• ט"ז אלול כי תבא	

להקדשות/לפניות

להקדשות ע"ג הקובץ / למעוניינים לפתוח מוקד
הפצה באיזור מגוריהם / לשאר ענייני הקובץ -
ניתן לפנות למו"ל:

טל': 053-3145900 פקס: 077-2092005

מייל: k.gilyonot@gmail.com

כתובת: **רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק**

לקבלת הקובץ במייל ניתן להצטרף

ע"י שליחת מייל לכתובת:

kovetz+subscribe@googlegroups.com

לתשלום/לתרומות

במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבהכ"נ:

יש לבחור בלחצן קופות נוספות,

חיפוש, ולכתוב קובץ גליונות.

בטלפון:

נדרים פלוס: 03-7630585 שלוחה 486

קהילות: 073-2757000 שלוחה 4311

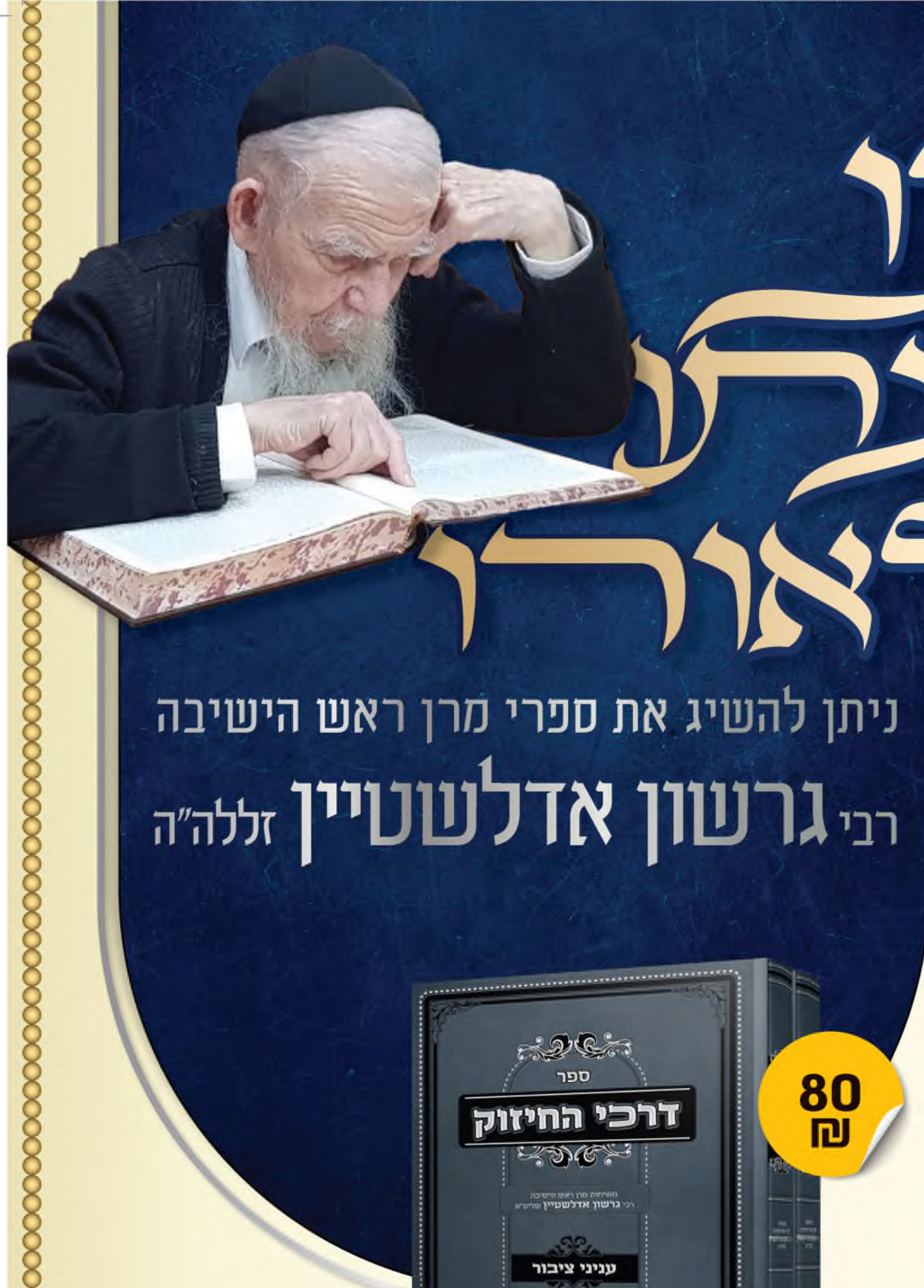
בהעברה בנקאית:

מרכנתיל-17 | סניף: 745 | מס' חשבון: 71262

ע"ש קובץ גליונות

יו"ל בסיוע: יתדות תשמו להחדרת ערכי היהדות ע. ר.

בדרכי חכמת אורח

ניתן להשיג את ספרי מרן ראש הישיבה
רבי גרשון אדלשטיין זללה"ה

80 ₪

2 כרכים

דרכי החיזוק

פרקי הדרכה • עניני ציבור

למעלה מ-1200 עמודים עם מפתחות מפורטים
תורה • דרכי הלימוד • חנוך לער • רב ותלמיד • מידות • אמונה
תפילה • שבת • גאולה • פרקי חיזוק • ארחות חיים
בני הישיבות • חינוך ומרביצי תורה • ציבור • סיומי הש"ס • ימי מגיפה

100 ₪

3 כרכים

אסיפת שמועות

על המועדים

אוצר בלום ומקיף בהלכה ובהגדה
על מועדי תשרי • חנוכה ופורים • פסח
שיעורים • הערות • מכתבי תורה • מאמרים

מערכת הפצת הספרים שע"י "קובץ גליונות" במבצעים מיוחדים לרגל שבוע הספר

← ניתן להזמין ולקבל במשלוח חינם בכפוף למוקדי ההפצה ברחבי הארץ →

k.gilyonot@gmail.com

להזמנות: 053-314-5900

מערכת הפצת הספרים שע"י קובץ גליונות במבצעים מיוחדים לרגל שבוע הספר

אם אשכחך
ליקוט בנושאי ירושלים
בניגון וחורבנה מגמל ומדרשים
מסודר לפי נושאים (235 עמ')

לעתו אמונה
ליקוט ענינים בנושאי אמונה
מספריהם של בעלי המוסר וגדולי הדורות
מסודר לפי נושאים (275 עמ')

לעה ותושיה
ליקוט ענינים ממון רבי מיכל יהודה
ליפקוביץ צוק"ל (375 עמ')

מחשבה אחת
ליקוט ענינים מגדולי הדורות
בנושאי יראה, מוסר, מחשבה, והשפן הנפש
(200 עמ')

המושגיה
תולדות חייו, מעשיו וליקוטים
מתורתו של מרן רבינו יחזקאל
לעיונשטיין צוק"ל (252 עמ')

על ברכ
ליקוט בעניני הברכות, תקנת הברכות,
ברכת ד', הברכות מדור לדור, ברכת
הצדיקים, ברכת כהנים (360 עמ')

כל הספרים בעמוד זה במחיר 15 ש"ח בלבד
ניתן להזמין ולקבל במשלוח חינם בכפוף למוקדי ההפצה ברחבי הארץ

להזמנות: 053-3145900 k.gilyonot@gmail.com

הכשרות המהודרת
בעולם התורה

מוקד הכשרות

לשאלות ובירורים על מוצרים ומקומות שתחת פיקוחנו:

03-6773330 שלוחה 3

moked@sherit.org.il

מחלקות הבד"ץ: שחיטה | דגים | פירות וירקות | מפעלי מזון | מטבחים ואולמות | חנויות לממכר מזון | תשמישי קדושה | תוספי תזונה | עירובין | שעטנז | מספרות

רוצה לפרסם במדור זה פנה עוד היום:

053-3145900 'במס' k.gilyonot@gmail.com

לעילוי נשמת

מרת תקוה לוטה בת ר' שמואל ע"ה
נלב"ע ד' תמוז תשס"ג תנצב"ה
הוקדש ע"י ידידינו עו"ד ערן פלס ה"ו

דברי שי"ח

ממרחן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

אבעלי אסופות

"קידוש לבנה"

אמירת שלום עליכם

היה אומר שלום עליכם לעומד לימינו ושמואל וכנגדו, ולא היה חוזר ואומר עליכם שלום רק לאומרים לו שלום עליכם, ולא הקפיד אם הם גדולים או קטנים, (ס' אלא ד"א של הלכה פמ"א ס"ז).

אמירתו לאביו או רבו

אמר לבנו שלא מקפידים בקידוש לבנה שיאמר הבן לאביו או תלמיד לרבו 'שלום עליכם' בדרך כבוד 'שלום עליכם אבי ומורי' (וכ"ה בלקט יושר עמוד ע' דבקידוש לבנה אי"צ לדקדק בד"ז), אבל אפשר להדר בזה (דקדוקי מצות ח"ב סי' נ"ח) ועל' בס' פתחי חיים (עניני אר"ח ח"א סי' ס"ב) שאמר רבינו ע"ע בענותנותו: 'אצלי זה לא נוגע אני לא רב! וחזר ושנה 'זה כשר וישר'.

שירת טובים מאורות

אחר קידוש לבנה היה שר טובים מאורות, ומאחל לכולם אגוט חדש, ואמר שאצלינו לא נהגו לרקוד ולעשות מעגלים (ס' אלא ד"א של הלכה שם ס"ח), לא היה מנער הבגדים אחר קידוש לבנה (שם).

לא ראה הלבנה

השיב רבינו זצ"ל, דאם ברח ברכת הלבנה קודם שראה בדיעבד יוצא יד"ח (ענפי משה ר"ח סי' ל"ו נזר החיים עמוד קע"ז ובמועדי הגר"ח ח"ב סי' כ"ה הניח בצ"ע), ומ"מ אמר רבינו זצ"ל דאם יכול ישמע פעם נוספת הברכה מאחר דהכי שפיר טפי לרווחא דמילתא (וישמע משה סי' קי"ח פתחי חיים ח"א סי' ס"ג).

אמירתה במרפסת מקורה וכנגד זכוכית

רבינו זצ"ל היה מהדר לצאת לחוץ ולברך תחת הרקיע, ואף כשהיה מברך בביתו היו פותחים הגג בשביל כך, אבל הביא שמרן החזו"א כשהיה קשה לו לצאת קידוש הלבנה במרפסת שהיתה פתוחה מכל הצדדין אף שהגג היה מקורה (מעשה איש ח"ז עמוד קל"ד) וסבר שזה סגי להחשב כהולך להקביל פני אביו שבשמים (ארחות רבינו ח"א עמוד קע"ח), והעיקר שלא מברך בחדר שבו הוא נמצא רק יוצא לחוץ (אשי ישראל פ"מ הערה ט"ז), ונכון לפתוח החלון ולא לברך דרך זכוכית (מועדי הגר"ח ח"ב סי' כ"ו).

תחת מטריה ותחת ענפי אילן

השיב רבינו זצ"ל, דאפשר לברך תחת המטריה אף שאינו תחת השמים, (שם סי' כ"ח ואשי ישראל פ"מ ס"ז), וכן תחת ענפי אילן, (שם סי' ל"ה).

אמירתה בשבת ובזמן תוספת שבת

נשאל רבינו זצ"ל, כשחל יום אחרון של ברכת לבנה בשבת ולא בירך האם יברך מבעוד יום או בשבת, והשיב שיברך מבעוד יום (מועדי הגר"ח ח"ב סי' ל' אמנם בס' שערי ציון ח"ב עמוד ר"י הביא מרבינו זצ"ל, שלא יברך מבעוד יום שאין נהנה ע"ש). אין לברך גם בעת שקבל תוספת שבת (שם).

אחר ליקוי לבנה

אם היה ליקוי לבנה אין לברך עוד אע"פ שלא הגיע אמצע החדש (שקל החדש פ"א מקידוה"ח סק"ה).

צירוף מי שאינו שומר ת"מ וקטן

השיב רבינו זצ"ל, דמי שאינו שומר ת"מ לא מצטרף לרוב עם של שלשה לקידוש לבנה (מועדי הגר"ח ח"ב סי' ל"ח), ולגבי קטן הניח בצ"ע (שם סי' ל"ז), ובמכתב כת"י כתב לי רבינו זצ"ל (ט"ו מרחשון תשע"ו ס"ד) דאין מעלת רוב עם בקטנים, ובמכתב אחר (ר"ח אדר תשע"ה) השיבני רבינו זצ"ל, כל ששמו אדם יש בו רוב עם, (ועי' משנ"ב סי' תר"צ סי' ג' וב"ק פ"א א').

ברכת השבח ואין בה ערבות

נשאל רבינו זצ"ל, למה לא אומרים קודם קידוש לבנה אקב"ו לקדש הלבנה, והשיב, אינה ברכת המצות אלא ברכת השבח, (תשובות הגר"ח ח"ב עמוד תשל"ה מועדי הגר"ח ח"ב סי' ל"ה ועי' ברכ"י סי' ח סק"ב). וכמו כן השיב דא"א להוציא בזה כברכת המצות מדין ערבות (מועדי הגר"ח ח"ב סי' כ"ב).

במה שנקרא קידוש לבנה

וכתב רבינו זצ"ל, במה שקורין ברכה זו בשם 'קידוש לבנה' אף שאין כאן רק ברכה, דשם 'קידוש' לבנה, לא נזכר בגמרא, אלא האחרונים כינוהו כך, כמו קידוה"ח שזה ג"כ בלבנה, ובמס' סופרים (פט"ו הכ"ד) ובשמו"ר (פט"ו סי' כ"ד) יש נוסח בברכה זו ברוך 'מקדש' חדשים, אבל אנו נוהגים לברך 'מחדש' חדשים (סדור תפילה למשה).

בחיוב הברכה

המפסיד קידוש לבנה יש לומר עליו מעוות לא יוכל לתקון כמו שמצינו על מי שהפסיד ק"ש של שחרית או ערבית (קונטרס עזרת אליעזר דף ב). ועי' בזה בס' קידוש לבנה (מילואים סי' א ובס' מעשה איש ח"ז עמוד קי"ט) שכן סבר מרן החזו"א זצ"ל שהוא חובה גמורה.

עת אמירת קידוש לבנה

רבינו זצ"ל נהג כדעת הגר"א במעשה רב, לקדש הלבנה מיד אחר ג' ימים, ולא המתין למוצאי שבת, כמנהג אביו הקה"י זצ"ל ומרן החזו"א זצ"ל (מעשה איש ח"ז עמוד קל"ט ארחות רבנו ח"א עמוד קע"ז). אמנם כשעבר ג"י בצמצום ועדיין הלבנה קטנה טובא המתין עד למחר (דקדוקי מצות ח"ב הערה פ"ג וכן מובא מהחזו"א בדינים והנהגות פי"ז ס"ה ועי' במנהגי ביהכ"ס חזו"א פ"ג סט"ז).

אמירתה בעש"ת ובתשעת הימים

רבינו זצ"ל נהג כן גם בעש"ת ולא המתין למוצאי יוה"כ, (עי' משנ"ב סי' תר"ב סק"י), ואמר שמי שעושה קידוש לבנה במוצאי התענית ילבש נעלי קודם ולא יאמר בנעלי בד, (תשובה בס"ס אשי ישראל תשובה של"ז).

וכן בחדש אב לא המתין אחר ט"ב, והשיב שאף בתשעת הימים יש לשיר טובים מאורות (תשובה בס"ס אשי ישראל תשובה ת"מ). וכמו כן כשמקדש הלבנה ביום אחרון בליל שבת, כתב רבינו זצ"ל דמותר גם לשיר טובים מאורות וגם לעשות מעגל (תשובות הגר"ח עמוד תשל"ה).

לאומרה כנגד המזרח

כתב רבינו זצ"ל, דיש לאומרה כלפי מזרח (אשי ישראל פ"מ הערה ע"ב) ולא יאמר כנגד הלבנה שלא יהיה נראה כמתפלל נגדה (סדור שיח תפילה ס' קידוש לבנה אות י').

מיישר רגליו כנגדה

ומש"כ במס' סופרים (פ"ב ס"א) 'ומיישר רגליו כנגדה' (ומובא בש"ע סי' תכ"ז ס"ב), כתב רבינו זצ"ל דנראה דאין הכונה להצמיד רגליו כמו בשמו"ע רק שמיישר רגליו למזרח (דולה ומשקה עמוד ר"ב ועי' בס' אלא ד"א פמ"א ס"ד).

סגולה לכאבי שיניים

היה אומר בשם אביו הקה"י זצ"ל, סגולה לכאב שיניים לומר אחר כשם שאני רוקד כו' ולא יוכלו לנגוע בי לרעה 'ולא יהיה לי כאב שיניים', ואמר שאביו היה אומר זה גם בשביל הבנות שא"א קידוש לבנה, ואמר שד"ז מקורו בסדור בית יעקב לר"י עמדין, (ואמר לי שאולי לא ראו לומר זה על תינוק שיוצאים לו השיניים כי כ"ה הדרך ביציאתן שכואב כשבוקע ואם יתפלל שלא יכאב לא יצמחו כלל...).

מדור זה נכתב לעילוי נשמת אבי מורי הרב ברוך מאיר ב"ד יעקב ישעיהו ויסברג זצ"ל ואמי מורתי מרת רבקה בת רבי פסח יעקב אנגל זצ"ל תנצב"ה

להצטרפות לרשימת מקבלי הגליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת: divreysiach+subscribe@googlegroups.com

ניתן לתרום ולהקדיש ע"ג הגליון לע"נ, לרפואה ולהצלחה וכד', נשמח לקבל עובדות, הנהגות, ושו"ת מרבינו.

שָׁנִים קְדָמוֹנִיּוֹת עַל גְּדוּלֵי הַדּוֹרוֹת

עובדות חדשות ונדירות מפי רבינו מרן זצוק"ל!

מדור שָׁנִים קְדָמוֹנִיּוֹת - לשבועות הבאים בעזה"

פרשת בלק - איש האשכולות הרה"ג רבי צבי בנן זצ"ל (ה' תמוז תשמ"ט)

פרשת בלק - רבינו אלחנן בונם וסרמן הי"ד בעל 'קובץ שיעורים' (י"א תמוז תש"א)

פרשת פנחס - רבינו ישראל איסרלין ה' פתחי תשובה' (ט"ו תמוז תרנ"ט)

נשמח לקבל מקוראינו הנאמנים מסמכים, תמונות, עובדות ומעשיות הקשורים להג"ל

הגאון רבי משה דויטש זצ"ל בעל 'זיו הים' (כ"א סיון תשנ"ו)

הכי מתמיד בישיבה

במשך עשרות שנים שהה רבינו בצוותא יחד עם רבי משה זצ"ל בכולל חזון איש, והיה מכנהו בחיבה "רבי משה נורר" על שם עיירת מוצאו 'נור'. ולעיתים רבות היו משוחחים בדברי תורה. סיפר רבינו שזוכר את רבי משה עוד בהיותו תלמיד בישיבת 'בית יוסף' אצל אביו מרן זי"ע, והיה הבחור הכי מתמיד שבישיבה.

רבי משה דויטש בעת שמחת נישואי נכדו

הקדמת ספרו

סיפר בן רבינו הג"ר יצחק שאול שליט"א מה ששמע מאביו רבינו זי"ע: שכשהוציא רבי משה את ספרו הראשון על מסכת ברכות (ונקרא 'המעיר' ואח"כ שינו שמו ל' זיו הים') מסר למרן החזון איש את הספר, והחזון איש עיין בהקדמה שם ומאוד התפעל מתוכנה, ואמר כי אילו לא היה מכיר את הכותב היה סבור שנכתבה על ידי אחד מהראשונים.

וכאשר נלב"ע רבי משה, חזר רבינו מההלויה לביתו, ולקח סולם וטיפס לאחד ממדפי הארון הספרים, עד שהגיע לספר הנ"ל, והושיט לבנו רבי שאול ואמר לו, "הנה ספר שחיבר רבי משה, כדאי לך ללמוד את ההקדמה שלו". ואכן במשך כמה ימים היה הספר מונח על שולחנו של רבינו עד שרבי שאול גמר לעיין בהקדמה.

תמונה בפרסום ראשון משמחת שבע ברכות בשנת תשמ"ז

בשולחן הכבוד נראים משמאל לימין:

רבי בנימין קורלנסקי, בנו החתן רבי יצחק, רבי מיכל יהודה לפקוביץ, רבי משה דויטש, רבינו (כשהוא מצדד ביראה אל מול מורו ורבו רבי מיכל יהודה) רבי טובי' אברמוביץ

מרא דשמעתתיה בשביעית

רבי משה זכה בשנת תשל"ב להוציא לאור תלמוד ירושלמי מסכת שביעית, עם ביאורו 'מי זיו' וגם הוסיף בו עיונים ומו"מ כדרכה של תורה, וקרא שמו 'זיו הים', והדפיס אותו בשני כרכים. ורבינו מאוד נהנה מביאורו, וביקש ממנו שימשיך להוציא גם על שאר כרכי הירושלמי, אך לא אסתייע מילתא.

וכאשר למד רבינו לעצמו ירושלמי שביעית קיבל בכמה מקומות את מהלך דרכו של רבי משה זי"ל, וכן בשיעור על תלמוד ירושלמי שמסר (בשנת האבל על אביו מרן הקהילות יעקב), ושמהם הודפס אח"כ על ידי חתנו הגר"ז ברוורמן סדרת הירושלמי עם הביאור, ביאר בכמה מקומות כמו שכתב רבי משה.

וגם בספרו דרך אמונה בכמה מקומות ציין רבינו לספרו ודן בדבריו:

ראה בפרק ב' הלכה י' בבאור ההלכה ד"ה ואם יש, ובפרק ז' בציון ההלכה אות ק"ד).

ובספר שונה הלכות אף שכמעט לא הביא בשום מקום מחברים אחרים מלבד המשנה ברורה והחזון איש, מכל מקום בהלכות לולב (סימן תרמ"ח דין ל"ד) מציין שבספר זיו הים יש מכתב ממרן החזון איש בענין איסור סחורה באתרוג של שביעית.

רבי משה דייטש זצ"ל

דיבור בבית הכנסת

רבינו דיבר כמה פעמים על כך שמצד דינא דשולחן ערוך (סימן קנ"א ס"א) אין שום היתר לשוחח בבית הכנסת שיחה בטילה, וזוכר שלפני הרבה שנים רבי משה דויטש תלה שלט בכניסה לכולל חזון איש לעורר על זה, וכתב שמי שרוצה לשוחח שיצא החוצה.

מפסקי מרן החזון איש

הנה בצעירותו זכה רבי משה לקירבה ממרן החזון איש, ומלבד מה שקיבל ממנו יסודות בסוגיות הש"ס, גם שימש אצלו בפסקי הלכה, ופעם סיפר רבינו שמרן החזון איש התבטא על רבי משה ואמר "שאם ה' בא משיח ומכונן סנהדרין, ה' לוקח את ר' משה שיהיה בין הסנהדרין" ונביא כאן כמה דבר שרבינו שמע מרבי משה בשם מרן החזון איש (ויש בידינו עוד הרבה).

מקלף ביו"ט

העיד רבינו ששמע מרבי משה שמרן החזון איש אמר לו אודות השימוש במקלף ביום טוב לצורך היום, שיש בדבר איסור משום עובדא דחול.

לא לברך על 'חסר' בחול המועד

כתב רבינו בפנקסו (כתב יד) רבי משה דייטש ז"ל העיד, שנפל לו עוקץ האתרוג בחול המועד, ואמר לו מרן שלא יברך עליו, ולא נודע טעמו עכ"ל.

אמנם אחרי תקופה ציין רבינו בגליון הפנקס, עיין במשנה ברורה סימן תרמ"ט סק"ו, ושם מבואר שדעת הט"ז והגר"א, שאתרוג הגזול אפילו שהיה בו ייאוש בעלים עם שנוי רשות לא יברכו עליו כל הימים (וכנראה רצה רבינו לציין שמצינו אופן של אתרוג שבאמת הוא כשר ומ"מ לא ראוי לברך עליו).

הזו שותפים כעת להכיל 73 חתומים
מס' קד: 6565 >

1-800-22-36-36

ישועה קרובה לבא לביתכם!

מסדר חתומים
להצלת 73 חתומים

ש"ש הברכה
של מרן ורבינו מוסיף חתומים שלישי
יעזר אליכם הביתה ע"י שליח גדולי החרד

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

616

משיחות רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין זללה"ה • חקת תשפ"ג

פרה אדומה – אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני

הטמאים שהם אב הטומאה, כשמים מהם על הטמא הוא נטהר. ועל זה אמר שלמה המלך אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני, שזה מנסתרות הבריאה שגם הוא אינו מבין.

"מי יתן טהור מטמא"

ולהלן במדרש שם מובא עוד דברים שהם גם כן 'טהור מטמא', כגון "אברהם מתרח, חזקיהו מאחז, מרדכי משמע, יאשיהו מאמון", והיינו כגון אברהם אבינו שנולד מתרח, והרי תרח היה טמא, עובד עבודה זרה, והוא פלא כיצד נולד ממנו אברהם. וכן חזקיהו שנולד מאחז, הרי אחז היה רשע, ואילו חזקיהו היה צדיק שהקבי"ה ביקש לעשותו משיח (סנהדרין צד, א), וכיצד יכול להיות שהוא נולד מאחז הרשע. וכן יאשיהו שנולד מאמון הוא גם כן טהור מטמא.

ועוד אמרו במדרש שם דוגמא נוספת של 'טהור מטמא' – העולם הבא מהעולם הזה. כי בלי גוף אי אפשר לזכות לעולם הבא, וצריך תחילה שהגוף יעשה מצוות ומעשים טובים בעולם הזה, ועל ידי זה תזכה הנפש לעולם הבא, וצריכים את הגוף בשביל העולם הבא של הנפש, וזה גם כן פלא, כי הגוף הוא דבר מאוס ומגושם, שכל היצר הרע בא ממנו, ואף על פי כן הוא המביא לעולם הבא.

וכן מרדכי משמע, היינו מרדכי הצדיק, שנולד משמע בן גרא, כמו שכתוב במגילה (אסתר ב, ה) מרדכי בן יאיר בן שמעי בן קיש איש ימיני, ומרדכי היה טהור וצדיק, שכל נס הפורים היה על ידו, ואילו שמעי נקרא טמא, כיון שהוא קילל את דוד המלך קללה נמרצת, ושלמה המלך הרג אותו בתור מורד במלכות.

וראיתי למרן המשגיח זצ"ל באור יחזקאל (מידות עמוד עג) שהעיר בזה, וכי שמעי היה 'טמא', הרי מפורש ברש"י (שמואל ב' טז, י) ששמעי היה ראש הסנהדרין, ועוד אמרו (ברכות ח, א) לעולם ידור אדם במקום רבו שכל זמן ששמעי בן גרא היה לא נשא שלמה את בת פרעה, נמצא ששמעי היה מגדולי הדור ורבו של שלמה המלך, ורק פעם אחת מצינו שהוא עשה חטא אחד שקילל את דוד המלך, וכי מחמת זה הוא כבר נקרא טמא! ומדוע זה פלא שנולד ממנו מרדכי הצדיק?

מעשה אחד מגלה את הפנימיות!

וביאר באור יחזקאל, כי רואים מכאן שיכולה להיות פעולה אחת שמראה על הפנימיות של האדם מה מהותו, מה היא מהות הנפש שלו, שתמיד זה נסתר ולא רואים, אבל על ידי מעשה אחד זה מתגלה! מעשה אחד שבא מתוך איזה נטייה טבעית מגלה את מהות האדם.

וכך גם שמעי בן גרא שקילל את דוד המלך, מדוע הוא קילל? מפני שהיה לו יצר הרע ותאוה לקלל, שהוא נהנה מזה, וזוהי מידה רעה, שהיא מהות הנפש, ואמנם זה דבר תמוה, כי הוא היה ראש הסנהדרין, בדרגה כל כך גבוהה, אבל אף על פי כן זה נקרא 'טמא', עד שזה פלא כיצד יכול לצאת ממנו מרדכי, מפני שיש בו מהות כזו, וממעשה אחד רואים את המהות!

והאריך בזה באור יחזקאל שם, שיש דברים שמראים את המהות, מה מהות הנפש של האדם, וכל מדרגת האדם תלויה במהות הנפש שלו, וכבר הזכרנו בעבר מדברי רבינו יונה שהמידות הם יסודות בנפש [וראה בשערי תשובה שער ג' אות קפ"ו לגבי מידת האמת "וכבר הקדמנו לך עיקרים כדרכי איש אמונים וכי המה יסודות לנפש"], והיינו **שמידות רעות ומידות טובות הם מהות הנפש**.

ומורי הגה"צ ר"א"א דסלר זצ"ל היה מביא בזה מדברי הגמרא (גיטין נו, ב) שאונקלוס לפני שהתגייר העלה בכשפים את בלעם ואת טיטוס,

*העירוני שיכול להיות שצריך לדבר דברי חיזוק, ואולי אלו שנמצאים כאן אינם צריכים לזה, אבל הם יוכלו להעביר את הדברים לאחרים.

בפרשת השבוע יש מצות פרה אדומה, שמטמאה את הטהורים ומטהרת את הטמאים, ושלמה המלך אמר (קהלת ו, ג) "אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני", ופירשו חז"ל (נדה ט, א) שזה נאמר על פרה אדומה, שהיא דבר שאינו מובן, האידך זה גם מטמא וגם מטהר.

וראיתי בספר החינוך שדרכו לפרש בכל מצוה את הטעמים הנגלים, אבל במצות פרה אדומה כתב (מצוה שצו) "במצוה זו רפו ידי ואירא לפצות פי עליה כלל גם בפשט, כי ראיתי לרבותינו ז"ל האריכו הדיבור בעומק סודה וגודל עניינה, עד שאמרו שהמלך שלמה השיג לדעת בריבוי חכמתו כל טעמי התורה, חוץ מזו".

ומפני שהוא באמת דבר פלא, שכל המתעסקים בפרה מתחילה ועד סוף, השוחט והשורף וכל המתעסקים, נטמאים ומטמאים בגדים, ואילו אחר כך כשמים את אפר הפרה על הטמא, זה מטהר אותו, **וכיצד יכול להיות שאותו הדבר גם מטמא וגם מטהר**.

וכתב בספר החינוך שם, כי אף שאינו יודע טעם ברור בזה, אבל אם היינו יודעים את מהות הנפש יתכן שזה לא היה קשה לנו כלל: "ואילו ידענו מהות הנפש ושרשה ומחלתה ובריאותה, נבין באולי, כי סגולת הפרה גם כן להחליא הנפש ולטמאה בעסק השריפה, ואחרי היותה אפר – תרפא מחלת הטומאה".

והיינו כי טומאה זה דבר ששייך לנפש, שהרי מת לא מקבל טומאת מת, וכל טומאת מת שייכת רק באדם חי ובישראל, כי כשיש נפש שייך טומאת מת, ובלי נפש לא שייך טומאת מת. והנפש היא מציאות, יש גוף ויש נפש. ואנו אין לנו מושגים בנפש, אבל אם היינו יודעים את מהות הנפש, מה זה חולי הנפש, ומה זה בריאות הנפש, וכיצד מרפאים את הנפש, אזי יתכן שזה לא היה קשה לנו.

ומשום שכל המתעסקים בפרה הרי הם נטמאים **מגוף הפרה**, ואילו מה שמטהר אחר כך זה **האפר** ולא הפרה. ולכן אין קושיא איך זה גם מטמא וגם מטהר, כי יתכן שהם שני דברים: גוף הפרה, והאפר. שגוף הפרה הוא דבר המטמא, והאפר זה דבר המטהר, ובאמת מי שנושא את אפר הפרה וכל המתעסקים באפר אינם נטמאים, ורק מי שמתעסק בגוף הפרה כגון השוחט והשורף – נטמא, כי גוף הפרה זה דבר המטמא, אבל האפר זה דבר המטהר (ועיין ברש"י ובהגהות הגר"מ הורב"ץ בכורות כ"ג ע"א מה שכתבו בזה).

ואמנם בפרה יש עוד מצוה של הזאת מי חטאת, ובזה יש יותר פלא, שהנושא את מי החטאת והנוגע בהם נטמא, ואילו המזה את מי החטאת נשאר טהור, וגם מי שמזים עליו נטהר, למרות שהוא גם כן נושא ונוגע במי החטאת. **ואותו האדם עצמו שמזה את מי החטאת, אם הוא יחזיק את המים סתם שלא לשם הזאה הוא יטמא, אבל כשמחזיק לשם הזאה הוא טהור, וגם מטהר את מי שמזים עליו**.

וזה דבר שאי אפשר להבין גם אם יודעים את מהות הנפש, איך יתכן שאותם המים מטמאים ומטהרים, ובאותה הנגיעה ואותו המעשה! תלוי מה כוונתו ולשם מה הוא עושה את זה, והכוונה עושה טומאה. וזה לא מובן, וכי הכוונה מטמאה, הרי המים מטמאים.

ואמרו חז"ל במדרש (במדבר רבה יט, א) כי זהו שאמר הכתוב (איוב יד, ד) "מי יתן טהור מטמא – לא אחד?" והיינו שרק הקב"ה, שהוא יחידו של עולם, הוא יכול לצוות ולגזור בחכמתו דבר כזה, שיהיה 'טהור מטמא', כלומר שיצא דבר טהור מדבר טמא, ואותם מי החטאת

* מתוך דברים שנאמרו לאחר החבורה, ט' תמוז תשנ"ט.

משולחנו של רבינו / עצות והדרכות

רישום לישיבות (חלק ב')

בחור צעיר נכנס להתייעץ בענין בחירת ישיבה, והדריכו רבינו:
איפה שתרגיש טוב, זה העיקר, איפה שיותר נוח לך ללמוד.
ונקב הבחור בשמה של ישיבה מסוימת. ובירר רבינו: ומדוע שם יותר נוח? והשיב הבחור כי זוהי ישיבה עם שם יותר טוב.
והגיב רבינו: **לא תלוי איפה ה'שם' הטוב, אלא איפה תרגיש יותר טוב, במקום שיהיה לך יותר קל ללמוד.**

~ ~ ~

נכנס אב לשאול בענין בחירת ישיבה קטנה לבנו, ופירט את הצדדים בדבר, והורה רבינו:
לשלוח לאיפה שהבן ירגיש יותר טוב, מה שמושך אותו יותר.
ושאל האבא, האם אינו צריך לחשוש לתרעומת מצד ישיבה אחרת שיש לו קשר איתם, מדוע אינו שולח את בנו אליהם?
והגיב רבינו בתמיחה: **וכי הילד הוא כסף שלך? הילד הוא לא כסף! ילד זה נשמה, לא כסף. מה שייך תרעומת.**

~ ~ ~

ופעם נוספת כשנכנס אב להתייעץ על בחירת ישיבה לבנו, והעלה שיקולים שאינם שייכים לטובת הילד, הגיב רבינו בפליאה:
מה, למכור את הילד? אתה רוצה למכור אותו? וכי הילד הוא כסף?
והמשיך רבינו והדריכו: **הילד הוא לא כסף. הילד צריך ללמוד איפה שהוא יצליח, איפה שלבו חפץ.**

~ ~ ~

שאלו בענין בחור חלש מבחינה לימודית. שאם ילך לישיבה למצוינים, יש סיכויים רבים שלא יצליח שם. האם עדיף לשלוח למקום עם רמה לימודית נמוכה המתאימה לו.
והבהיר רבינו: **תלוי אם יש שם יראת שמים ומידות טובות.**
השואל: בדרך כלל במקום עם רמה לימודית נמוכה יש יותר סיכוי שיצליח...
וחזר רבינו ואמר: **אבל צריך יראת שמים, מה עם יראת שמים.**
השואל: ואם יש מקום עם רמה לימודית נמוכה שיש שם גם יראת שמים, האם כדאי שילך לשם?
רבינו: אז זה הכי טוב בשבילו. זה הכי טוב שיכול להיות. רק צריכים לראות שיהיה מקום עם יחס טוב, שירגיש טוב שם.
אם זה עם יראת שמים והוא מרגיש טוב – אז זה טוב מאד.

~ ~ ~

אב לילדים תאומים שאל, האם כדאי לשלוח אותם לישיבה אחת או לשתי ישיבות. ובירר רבינו כיצד היחס ביניהם, והשיב האב כי היחס ביניהם טוב מאד.
ותחילה הורה רבינו לשלוח להיכן שירגישו יותר טוב. ואמר האב כי מצד הבנים אין הבדל, ובשתי האפשרויות ירגישו טוב, אך מבקשים לדעת האם זה טוב שילמדו יחד באותה הישיבה.
והשיב רבינו: **אם יש יחס טוב – למה לא. גם אני ורבי יעקב היינו תמיד ביחד, אין עם זה בעיה. אם יש ידידות ביניהם אז אדרבה זה טוב מאד, זה דבר נורמאלי מאד.**

לעילוי נשמת רבי **יצחק אייזיק צבי** בן רבי יהודה אריה
הכהן זצ"ל נלב"ע י' תמוז תשע"ג - תנצב"ה

לעילוי נשמת הרב **יוסף ב"ר שלמה וולך** זצ"ל
נלב"ע ח' תמוז תשנ"ב - תנצב"ה

מוקדש לכבוד **הגאון רבי מאיר בן שלמה שליט"א**
מתלמידי מרן רבינו זללה"ה, לרגל השמחה השרויה במעונו
בנישואי בתו הכלה שתחי', יזכה לרוב נחת דקדושה מכל יוצאי
חלציו לאורך ימים ושנים מדושי עונג!

ושאל אותם מאן חשיב בההוא עלמא, מי הם החשובים בעולם האמת שזוכים שם לחיי נצח, ואמרו לו כי ישראל הם החשובים שם, ושאל אותם מהו לאידבוקי בהו – האם כדאי לו להתגייר ולהידבק בישראל, ואמרו לו שלא יתגייר, אלא יעשה צרות לישראל.

ואף על פי שהם כבר היו נפש בלי גוף וראו את כל האמת, ובפרט בלעם שהיה נביא וגם בחייו ידע את האמת, אבל המידות הרעות נשארו בנפש, וזה לא משתנה גם לאחר מיתה, כי זה לא 'פעולות' ולא 'מעשים' אלא זה ה'מהות'! מידות רעות זה הטבע ומהות הנפש, ועל ידי מעשים חד פעמיים מתגלה מה המהות של הנפש.

הסבא הכיר את מהותו של העילוי

כמו שכבר סיפרתי פעם מעשה שהיה עם הסבא מסלבודקה, שכידוע הוא היה מחפש בעלי כישרונות, כי רצה לקרב אותם ולחזק אותם כדי שאחר כך ישפיעו, כי בעל כישרון כשהוא בשלמות הוא יכול להשפיע השפעה עצומה על הציבור, ולכן חיפש תמיד בעלי כישרונות כדי לתת להם חינוך ולרומם אותם. ופעם סיפרו לו שיש בירושלים צעיר אחד בעל כישרון ועילוי מיוחד, והסבא היה אז בישיבה בעיר חברון (לפני מאורעות תרפ"ט) וביקש שישתדלו להביא אליו את אותו העילוי, שהוא רוצה להכירו, ואולי יוכל להשפיע עליו ולחנך אותו.

ובאמת נמצאה הזדמנות, שנסעו קבוצה של בחורים מירושלים למערת המכפלה בחברון, וגם אותו העילוי היה ביניהם, ונכנסו לבקר בביתו של הסבא מסלבודקה, וכשישבו אצלו, דיבר איתם הסבא כל הזמן על מאמר הו"ל (ויקרא רבה א, טו) תלמיד חכם שאין בו דעת נבילה טובה הימנו, וראו עליו שהוא מכוון את הדברים לאותו העילוי, שיביץ שאם אין בו דעה נבילה טובה הימנו.

ושאלוהו אחר כך למה דיבר אליו כך ומה רצה ממנו, מה פשעו ומה חטאתו? ואמר הסבא, וכי לא ראיתם? ממנו לא ייצא שום דבר! ולפליאתם הסביר הסבא כי בשעה שישבו, הגישו לפנייהם תה עם סוכר, והתפזרו כמה פירורים של סוכר על השולחן, ואותו העילוי לקח כמה פעמים באצבעו מן הסוכר ושם בפה, בפני הסבא מסלבודקה, וזוהי הכיר הסבא את מהותו שלא ייצא ממנו כלום.

ושמעתי עובדא זו מאחד ששמע ממי שהיה נוכח בשעת מעשה, ולפי הפרטים הבנתי מיד מי שזה היה, ואכן נתקיימו דברי הסבא, שבסוף הוא יצא לתרבות רעה, ובתחילה הוא התעלה וקיבל איזה מעמד חשוב, אך לבסוף התדרדר לגמרי ולא יצא ממנו כלום, כי טבעו ומהותו הפנימית הייתה תאוה! וכשיושבים אצל הסבא מסלבודקה הרי צריכים להרגיש קצת רצינות, ואצלו הסוכר היה מונח בראש, וזוהי **רואים מה היא השאיפה ומה מהות הנפש.**

כלל הדברים, שלמות האדם תלויה בפנימיות שהיא המביאה לידי המעשים. וכבר הזכרנו בעבר מדברי רבינו יונה (שע"ת ג, קנו) שכתב כי הוא חיבר ספר שער התורה "למען יכספו הלבבות לתורה, ואשר אין כוח בהם ללמוד ידעו הדר כבוד עסק התורה, ויזכו בידעתו, ולא תאבד נפשם מן העולם הבא", והיינו שגם מי שהוא אנוס ואינו יכול ללמוד, אם הוא יודע את הדר כבוד עסק התורה ומחשיב מאד את התורה, יזכה בידעה הזו לעולם הבא! כי אם הוא מחשיב תורה, בהכרח מה שאינו לומד זה מפני שהוא אנוס, ואם הוא היה יכול בודאי היה לומד, שהרי הוא יודע את חשיבות התורה, ולכן על הידיעה לבד גם כן מגיע לו עולם הבא, כי העולם הבא תלוי בפנימיות האדם.

*

ומה זה נוגע למעשה? ראשית עצם הדברים זה ידיעות חשובות. אבל למעשה איך מרימים ומשנים את הפנימיות, הדרך היא על ידי עסק **התורה**, שהיא התבלין ליצר הרע, וגם על ידי לימוד **המוסר**.

ואמנם כתב רבי ישראל סלנטר (אור ישראל מכתב י"ד) שצריכים גם **תפילה**, ולימוד המוסר לבד לא מספיק, כי אמנם המוסר מוסיף הרבה, שידעו את הידיעות מה טוב, אבל כדי שהפנימיות תשתנה למעשה צריכים גם סיעתא דשמיא, ועל זה צריכים תפילה.

ויחד עם זה כאמור צריכים את לימוד המוסר, שהוא פשוט בשביל ידיעת העניינים, ולא רק מה שלומדים בהתפעלות קצת, שהלימוד בהתפעלות בודאי גם כן מוסיף בחיזוק הפנימיות, אבל גם עצם הידיעות, יש הרבה דברים פשוטים שלא יודעים אותם, דברים ידועים ודברים לא ידועים, שלא יודעים להעריך אותם, ועל ידי המוסר יודעים, ואין סוף למדרגות שאפשר להתעלות בפנימיות.

מנחת דבר פרשת חוקת

מרבנו מרן גאון ישראל רבי דוב לנדו שליט"א

ונתתם אתה אל אלעזר הכהן וגו' ושחט אתה לפניו (י"ט ג')

הרמב"ן בפירושו התורה ויקרא ו' י', כתב וז"ל והנה בני אהרן הכהנים המשוחים אע"פ שהם כהנים הדיוטים עשה דינם בימי המלואים כדין כהן משוח מלחמה לדורות שהוא אינו פורע ולא פורם ולא מטמא לקרובים ככהן גדול וכו' ואפשר שיהיה זה נוהג כל ימיהם באלעזר ואיתמר שיהיה דינם כמשוח מלחמה בעבור שנמשחו בשמן המשחה ויהיה זה טעם כי שמן משחת ה' עליכם. [ולכאורה משמע דאין זה מדין הוראת שעה]. ויל"ע בכהן משיח שעבר ממשיחתו ע"י הסתלקות בפה, יעוין תוס' יומא י"ב ב', אי שרי בה' דברים, מי גרע מאלעזר ואיתמר, ויש לחלק, וצ"ע בסוגיא בפ"ג דהוריות. וכן יל"ע במשוח מלחמה שהעבירוהו, (כמבואר בתוס' ישנים יומא ע"ג א' שאפשר להעבירו). וצ"ת.

ונתתם אתה אל אלעזר הכהן וגו' ושחט אתה לפניו (י"ט ג')

כתב הרמב"ם (פרה פרק א הלכה יא) אף כהן הדיוט כשר לשרפת הפרה, שנאמר ונתתם אותה לאלעזר, מפי השמועה למדו זו [- שהייתה בימי משה] נעשית באלעזר ושאר כל הפרות בין כה"ג בין כהן הדיוט. ובגמ' יומא (מב ב) משמע דלולי קרא ד'אותה' הוא אמינא שגם לדורות מעשיה דוקא בסגן כה"ג, דומיא דאלעזר שהיה סגן כה"ג. והק' החזו"א (ח ס"ק ה) מה שייך לקבוע הלכה בסגן, הלא סגן כהן הדיוט הוא לכל דבר, ויתרין שסגן יש לו כבר מינוי בפה לכה"ג, ואף שחסר לו חינוך דכה"ג, מ"מ כיון שכבר נתמנה שייך לקבוע הלכה דוקא בו.

ויש להעיר על תירוצי החזו"א שבד' תוספות סוטה (מב א ד"ה סגן), מבואר שסגן אינו אלא מינוי של תפקיד בפועל של גזברות, ואין לו שום מינוי לכה"ג, וזה לשונם: אין לו שום מינוי ושררה יותר על אחיו הכהנים ואינו אלא כעין מינוי אמרכל וגיזבר [ועמד ע"ז בגבורת ארי יומא שם, בלי להזכיר ד' תוספות סוטה]. וקושיית החזו"א יש ליישב באופן אחר, דיש לומר דאלעזר היה ממונה מפי הגבורה לעשיית פרה, ונתחדש בו מעלה לענין זה, ואי הוה כן לדורות הוה בעינן לפרה שיהא כהן ממונה לזה [לכ' ע"י סנהדרין], ואם עשאה כהן הדיוט בעלמא ל"מ, [ואף דמעשה פרה היא ע"פ סנהדרין עי' תוספתא סנהדרין דמייית הגרי"ז, וכל"ע]. ומיהו השתא דלדורות הוה בכה"ג או הדיוט ל"ש בזה מינוי ומעלה ואין בזה שום דין.

ויקחו אליך פרה אדומה תמימה וגו' (י"ט ב')

טעמא דאין פרה אדומה נוהג בזמן הזה, יש לומר דאף אם נהי' טהורים לחטאת, יש ענין דבעי כהן מיוחס, ואף אם יהי' מיוחס (וכמאן דאמר דלא בעינן כהן גדול), יתכן דצריך חינוך לעבודה בבית המקדש, ולא סגי במעשה פרה עצמו לזה (מדין עבודתו מחנכתו), ועוד דבעי אזור ושני תולעת להשליך לתוך שריפת הפרה, ומי יודע מה הם. ועוד משום דבעי כנגד פתח אהל מועד, ויל"ד אי שייך בזמן הזה (ויל"ע רשב"א שבועות ט"ו א') דקדושה אמנם לא בטלה אך אולי לזה בעי היכל ממש. ועוד דבתוספתא סנהדרין פ"ג ב' איתא דבעי לזה בית דין של שבעים ואחד [וצ"ע בחידושי הגרי"ז] ואנו אין לנו (אף סמוכים). ועוד למ"ד דבעי כלי שרת לקבלה [צ"ע בתו"י ריש יומא] לא שייך. ועוד דבעינן בגדי כהונה דבעו נמי חינוך בעבודה בבית המקדש וכו"ל. ועוד משום דבעי רחיצת ידים ורגלים, יעו"י בזה זבחים כ' א'.

ויקחו אליך פרה אדומה תמימה וגו' (י"ט ב')

תשע פרות אדומות עשו מימות משה ועד עתה משה עשה את הראשונה והשאר מימות עזרא ועד עתה כדאיתא במתני' פרה פ"ג מ"ה, והדבר תימה דהא מימות משה ועד עזרא הי' שנים הרבה יותר מימות עזרא והילך כל ימי בית שני וא"כ אמאי הוצרכו כ"כ הרבה פרות בימות עזרא ואילו מימות משה עד עזרא הי' סגי בפרה אחת. וי"ל דבימי משה לא היו תקנות וטומאות דרבנן שנגזרו אח"כ ולא הי' אלא טומאה דאורייתא ולכך הי' סגי בפרה אחת ומימות עזרא שאפי' הסיח דעתו צריך הזאה שלישי ושביעי כדאיתא בזה"ש צ"ט א' וכן שאר טומאות דרבנן שגזרו עליהם ולכך הוצרכו להרבה פרות מימות עזרא והילך.

ויקחו אליך פרה אדומה תמימה וגו' (י"ט ב')

פרה אדומה שנשחטה שלא לשמה פסולה כדתנן בפרה פ"ד מ"א וכן פסק הרמב"ם פ"ד ה"ג. ויל"ע לר"ש דס"ל זבחים ט' ב' דהיכא דמעשי' מוכיחין עלי' לא פסלה שלא לשמה, א"כ היאך שייך שלא לשמה בפרה [ובספרי תניא לה דשחיתתה שלא לשמה פסולה, וסתם ספרי ר"ש], והא מעשי' מוכיחין עלי', דהא אין קרבן בחוץ זולת פרה אדומה. ולהמבואר ברמב"ם דלשם חולין פסולה א"ש. [מיהו משכח"ל בזמן היתר הבמות, דהוה קרבן בחוץ. מיהו בפועל

לא היתה פרה בזמן היתר הבמות, אך דינא ודרשא ודאי דשייד, ופ'.

כל הבא אל האהל וכל אשר באהל יטמא שבעת ימים (י"ט י"ד)

בהא דאיתא בקינות עפ"י מדרש דירמ' מצא עצמות בדרך ונישקן, והרי ה' כהן והיאך בטמא להן, ואפשר דה' בלא"ה תחת אהל וכבר בטמא בטומאת אהל, אלא דבתוס' רא"ש בנוזר מבואר מדבריו דאיכא תוספת חומרא במגע יותר מאהל. וכן קשה על רבי ישמעאל שלקח את ראשו של רשב"ג וקונן עליו והיאך בטמא לו, וי"ל כנ"ל שהי' בלא"ה טמא מחמת אהל. ובירמ' קצת דוחק לאוקמי שהי' תחת אהל שהרי הי' בהרים בדרך. ומה שיש מתרצים על רבי ישמעאל דכיון שביקש מהם לקונן עליו נמצא שנדחית מיתתו בזמן מה וא"כ איכא חיי שעה והי' פיקו"ב ולכן הי' מותר להיטמאות לו, יש להעיר דמ"מ למה צריך ליקח את ראשו לזה לקונן עליו, ואולי בצורה זו יותר ניתן לו מבוקשו.

והזה על האהל ועל כל הכלים (י"ט י"ח)

דין טומאת אהל, כתב החזו"א אהלות סי' ט' סק"ג דנראה דכל אהל המתטמא בטומאת אהלים אינו מדין טומאת בגד פשתן וחדשה התורה שאף שנתחבר הבגד יטמא, אלא טומאת בדים כבר חלפה ממנו, וטמא מדין אהל, ולפי"ז אפשר דאין טומאת אהלים אלא כשהוא נטוי כאהל, ואם הרסו פקע טומאתו ממנו כדין כלי שנשבר. והנה אין תועלת להזאה בלא טבילה, וא"כ יש להקשות איך יטבילנו לאהל אם לא ירסנו תחילה והרי אם ירסנו שוב אין צריך טבילה דפקעה טומאתו כמש"כ החזו"א, ועי'. ולהצד שכתב החזו"א שם בהמשך דבריו דעדיין הוא בטומאתו אע"פ שסותרו, י"ל בזה משל רחוק מאוכל טמא שנעשה משקה שנחלקו קמאי אם פקעה טומאתו, וכן אהל שנעשה בגד.

ונפשנו קצה בלחם הקלקל (כ"א ה')

פירש רש"י הלחם הקלקל, לפי שהמן נבלע באיברים קראהו קלוקל, אמרו, עתיד המן הזה שיתפח במעינו. ויעוי' בחזו"א או"ח סי' כ"ח סק"ד שהמן היה משקה ומרוה את האיברים בלי ענין כל עיכול והוא בבחינת ענין הבשם, ובמן היו צריכין לברך ברכהמ"ז תיכף בלא הפסק, יעו"ש. וצל"ע מהו מיד האם תכ"ד או שיעור אחר.

והאוכל קמעה ומתברך במעיו מברך עליו ברכהמ"ז דסו"ס שבע הוא. ועי' דכוותה בלחם הפנים [אי חייב מה"ת בברכת המזון], ודו"ק. ומש"כ במסכת כלה פ"ד אם היטיבו לך מעט יהי בעינך הרבה, קשה היאך נקרא היטיבו לך מעט כיון שסו"ס היו שבעים ע"י טוב שהיטבו להם מן השמים, ואולי הי' הנס, [להאמור במכילתא] בזה שניתן להם רגש לב להסתפק במועט מבלי לשבוע רק מעט להשקיט רעבונם, ואכתי יל"ע.

יעוי' מש"כ ר' חיים וולאזינר ברוח חיים פ"ג מ"ג דגם באכילת קדשים הי' נבלע באיברים כמו המן, יעו"ש הוכחתו מהגמ' ביומא, ויש להעיר מהא דאיתא שהיו ככהנים חולי מעיים משום שאכלו בשר והלכו יחפים, ואם אכילתם נבלע באיברים אמאי היו חולי מעיים.

ויל"ע לדברי הגר"ח אם ה"ה קדשים קלים בירושלים הי' נבלע באיברים.

וילה"ק לפי"ד הגר"ח היאך בירכו ברכהמ"ז במקדש על אכילת הקדשים של שיירי המנחות והרי הי' נבלע באיברים וצריכים לברך מיד לפמש"כ החזו"א, וא"כ היאך הי' זימון [כמש"כ הרמב"ם שהכהנים מזמנים על אכילת המנחות, עי' בזה במק"א], וכי גמרו לאכול כולם יחד ממש. ואולי צ"ל דבלעו את הכזית האחרון ברגע אחד, ומה שנבלע קודם לא איכפת בזה דהעיקר שהי' כזית באחרונה.

וממתנה נחניאל ומנחליאל במות (כ"א י"ט)

במסכת כלה פ"ח איתא ת"ש וממתנה נחניאל לומר מתן שכרה לעושיין עצמם בה כנחל שוטף וכו', ת"ש ומנחליאל במות כאותן הבמות דלאסרו.

והיינו מי שאינו בבחינת נחניאל הוא כבמות שהן רק לשעתן ואח"כ נאסרו. [ומ"ם דמנחניאל במובן שלילה], וא"כ נחניאל כנחל שוטף.

פרפראות לחכמה

חידה לפרשת חוקת - היכ"ת שאשה כשרה ואיש פסול?

תשובה על החידה לפרשת קורח - חולין שמותר לאכול רק בטהרה? תשובה תרומות פ"ט מ"א לפי הר"ש, ע"ש.

הלכות והנהגות

ממזן פוסק הדור

רבי משה שטרנבוך שליט"א

פרשת חקת תשפ"ג

פסקים והוראות בהלכות תפילה מלוקט מתוך ספרי מרן רבינו שליט"א (תפילה בבית הכנסת - תפילה בציבור)

(תשובה למערכת 'כולל תשובות והנהגות' על מסירת הדברים לזיכוי הרבים)

חובת תפילה בציבור

יש להסתפק אם תפילה בציבור הוא חיוב גמור מדרבנן, ומה שפטרנו חכמים מלטרות ללכת יותר ממיל, זהו רק שיעור בעצם החיוב, שכשם שבכל מ"ע יש שיעור עד חומש כן גם הכא קבעו שיעור טירחא עד מיל. או"ד עיקרו אינו חיוב, אלא שאם יש בסמוך לו תפילה בציבור [לפניו עד ד' מילין, ולאחריו עד מיל] והוא אינו הולך, הרי הוא כמזלזל בתפילה ולכן חייב ללכת להתפלל עם הציבור.

ובדברי החת"ס מבואר שנקט דהוי חיוב גמור מדרבנן, ולדעת הכוזרי (מאמר ג' אות י"ז והלאה) תפילה בציבור בכל יום היא חיוב דאורייתא, ובשו"ע הגר"ז (סימן צ' ס"ז) הפליג מאוד בחיוב תפילה בציבור, ולדעתו היא גדולה ממצוות עשה של תורה, וזה לשונו "תפילה בציבור אף על פי שהוא מצוה מדבריהם, היא גדולה ממ"ע של תורה, הואיל ומקדשין בה ה' רבים, שהרי מותר לעבור על מ"ע של תורה ולשחרר עבדו להשלימו לעשרה", והגר"א ותלמידו הגר"ח מוואלזין זצ"ל החמירו מאד בזה, ואף שהתפללו בכוונה גדולה, כשהיו בדרך שכרו עשרה אנשים למנין כדי שלא לחסר תפלה בציבור,

ולענין הלכה אינו נוגע כ"כ, שהרי הלכה פסוקה היא (להלן סעי' ט"ז) שאם יש מנין עד ד' מילין לפניו או מיל לאחריו חייב ללכת. ובעוה"ר הענין נעשה קל בעיני רבים, וראוי לעורר שזהו חיוב מהדין להתפלל במנין כשיש מנין עד ד' מילין לפניו או מיל לאחריו. (ח"א סי' מ"א, ח"א סי' צ"ז).

נסיעה ברכב כשיעור מיל

כתב השולחן ערוך סי' צ' סעי' ט"ז: "ההולך בדרך והגיע לעיר ורוצה ללון בה, אם לפניו עד ד' מילין מקום שמתפללים בעשרה, צריך לילך שם; ולאחריו, צריך לחזור עד מיל, כדי להתפלל בעשרה".

ונראה דכמו כן חייב לנסוע ב'שיעור זמן מיל' בכדי להשיג תפילה בציבור, דשיעור מיל תלוי בזמן ולא במידה. ואם הוצאות הנסיעה עולה לו כמה פרוטות להוצאות ה'דלק', אף אם מעיקר הדין אינו מחויב להוציא ממון עבור זה, מ"מ השי"ת יראה ללבב, ואם מוציא לצרכיו לדברים שאינם צורך ממש, כ"ש שיעשה כן לצורך גבוה ובפרט כאן בשביל התפילה שתתקבל (ח"א סי' צ"ח).

תפילה בבית הכנסת שבנאוהו על תנאי

בתי כנסיות שלנו על תנאי הן עשויות, ומפסידים בזה קדושת בית הכנסת ומאבדים הרבה מהמעלה של התפילה בבתי כנסיות, ולכן נראה שבבניית בית הכנסת ראוי להתנות שהמקום יהא עיקרו לתורה ותפלה ובזה חל עליו קדושה, ורק שמ"מ משיירים בקדושה שיהא אפשר לאכול ולשתות וכדו' (ח"א סי' קסה, קסו, שלו).

תפילה בבית הכנסת שיש בו ארון וספר תורה

נראה שבבית הכנסת שיש שם ארון הקודש וספר תורה, המקום קדוש יותר מבהכ"ס שאין בו ס"ת, והתפילה מתקבלת שם ביותר כיון שהקב"ה משרה שם שכינתו יותר, וכדמצינו לענין נפילת

אפים שנופלים על אפים רק במקום שיש ארון וס"ת, שבזה נתקדש המקום, ונעשה המקום מסוגל לקבלת התפילות (ח"א סי' כ"ז, מ"א).

תפילה בבית כנסת שנוהרים לא לדבר שם שיחת חולין

מעלה גדולה להתפלל בבית כנסת שנוהרים שם לא לדבר שיחת חולין וכ"ש דיבורים איסורים, שבזה קדושת המקום מעולה יותר, והתפילות מתקבלות שם ביותר.

וראוי היה לכל בית הכנסת לבנות אולם לשמחות ולדרשות ומסיבות של מצוה, כדי שלא יעשו סעודות מצוה בבית הכנסת שפוגם בקדושת בית הכנסת, והלואי שנשמור כראוי קדושת בית הכנסת, ואז נזכה לאור גלוי השכינה בכל מקדש מעט ותפלותינו היו עולות למעלה. (ח"א סי' קנ"ז, קנ"ח).

מעלת התפילה בבתי כנסיות שבארץ ישראל

קדושת בתי כנסיות שבארץ ישראל עדיף טפי מקדושת בתי כנסיות שבחו"ל, שהלא קדושת בתי כנסיות בחו"ל היא רק קדושה זמנית עד שיבוא משיח וכמו שכתב המ"ב (קנא, לו) שכשיבוא הגואל במהרה בימינו תיפקע קדושתן והרי זה כעין קדושת המשכן, אבל קדושת בתי כנסיות שבארץ ישראל היא קדושה עולמית וקדושתן רבה יותר והרי זה כעין קדושת המקדש, ולכן התפילה בבתי כנסיות של ארץ ישראל מתקבלת ביותר (ח"א סי' כ"ז, ח"ב סי' קי"ג).

הדרכות והנהגות

מה כבר נשאר לו לעולם הבא

עובדא הוי בבחור אחד שדיבר בפני רבינו בהתלהבות על הראש ישיבה שלו שזוכה להצלחה בכל התחומים - שהוא נוחל כבוד רב, כסף ותלמידים הגונים, והגיב רבינו, אתה שמח שהוא נוחל עולמו בחייו? אדרבה אני דואג עבורו שאוכל את עולמו בעולם הזה, וכלשונו "מכל הכבוד שהוא מקבל בעולם הזה, מה כבר יישאר לו לעולם הבא?"

הדרכה למי שיש לו ילד חלש בלימודים

אברך אחד סיפר לרבינו שיש לו ילד חלש קצת בלימודים והוא מכניס אותו עכשיו לחיידר חדש ומבקש ברכה. ואמר לו רבינו שתחילת דבר מוטל עליו חובה להצמיד לילד 'מלמד פרטי', ובעיקר בימים לפני שהילד נכנס לתלמוד תורה - צריך ללמוד איתו היטב היטב עד שיידע טוב את החומר הנלמד, כדי שייכנס לחיידר ברגל ימין, ויעשה רושם טוב אצל חבריו ורבותיו וכך יתקבל לאט לאט בחברה למרות חולשתו, אבל אם ייכנס ברגל שמאל אז המצב רע ומר ולא יועיל ברכה...

הלוואי שנשנא את המסיתים והמדיחים כפי שהם שונאים אותנו

בתקופה שהתקשורת ליבתה שנאת החילונים נגד החרדים, טען אחד לרבינו שאין התקשורת אשמים בכך שהם שונאים אותנו, שהרי גם אנחנו שונאים את המסיתים והמדיחים, וכמים פנים אל פנים כן לב האדם אל רעהו, והשיב לו רבינו, "הלוואי שהציבור היו שונאים את המסיתים והמדיחים הללו, בעוה"ר אין המצב כן".

הוא חולה בנפשו מאז ומעולם

אמרו לרבינו על יהודי חופשי אחד, שהוא אינו ברי בנפשו, והשיב רבינו, הלא הוא חפשי, א"כ הוא בין כך חולה בנפשו מאז ומעולם...

היחס לסתם חילוני דהיום ולמסיתים ומדיחים

אמר רבינו דיש להבחין ולחלק בין מי שנכשל בדבר עבירה שיש לשנאותו עם גבול - רק על העבירה שעשה ולא יותר מזה, וכמבואר להדיא בגמ' בפסחים (ק"ג ע"ב) ובתוס' שם (ד"ה שראה), ואדם כזה אין לשמוח לתקלתו, שהרי לא הוי "שונא ה'", ולאדם זה נצטוונו לעזור בפריקה וטעינה, ולכוף את יצרו, אבל במינים ואפיקורסים הרי מבואר בגמ' בשבת (קט"ז ע"א) שעליהם נאמר הפסוק (תהלים קל"ט כ"א) "תכלית שנאה שנאתים לאויבים היו לי", והרי מבואר שיש לשנאותם בלא גבול, [ד"תכלית שנאה" היינו שנאה בלא גבול], וח"ו לצמצם השנאה אליהם, ואין עליהם כלל מצווה לפרוק או לטעון, ועליהם נאמר באבוד רשעים רנה, ועליהם כתבו התוס' בקידושין (ל"ב ע"ב ד"ה יקו) שמצווה להכותם ולבזותם ולזלזל בהם.

היחס לחופשיים השקועים בתאוות - חתיכת בשר

ובהזדמנות הראה רבינו את דברי הגר"צ פרבר זצ"ל על הפסוק "כי השחית כל בשר את דרכו", דמבואר בזה שהכיניו הנכון והראוי לפושעים שמשחיתים את דרכם ונוהגים כבהמות, הוא "חתיכת בשר" - כבהמה שאין בה מעלה עצמית והיא מוגדרת בתואר 'חתיכת בשר' גרידא, וכמו שכינה הקב"ה את אנשי דור המבול בשם "כל בשר".

עובדות והנהגות

מעשה רב - הנהגות מן שליט"א

הבקיאים בש"ס

סיפר ראש ישיבות תפארת ישראל הגאון הנודע רבי ישראל מאיר דרוק שליט"א, חתנו של הגאון האדיר רבי מיכל זילבר: סיפר לי חותני הגאון רבי מיכל זילבר שליט"א, כי הוא בחן ש"ס כמה וכמה תלמידי חכמים מופלגים, ובדק ומצא שלושה תלמידי חכמים היודעים ש"ס בעל פה, והלא הם, הגר"ח קניבסקי, הגר"מ שטרנבוך, והגר"ד לנדו.

והנה לימים נפגש הגאון ר' מיכל זילבר עם הגאון ר' דב לנדו, ושאל אותו מי הוא מכיר שיודע ש"ס בעל פה, והשיב לו רבי דוב שהוא מכיר שלושה תלמידי חכמים: הגר"ח קניבסקי, הגר"מ שטרנבוך, והגר"א גנחובסקי, ורבי מיכל לעומתו הרצה לו את שלושת התלמידי חכמים הנ"ל.

שאל רבי דוב את רבי מיכל מדוע אינו מונה את הגאון ר' אברהם גנחובסקי, והשיב לו ר' מיכל שאינו מכיר ולא דיבר עמו בלימוד.

חזר רבי מיכל ושאל את רבי דוב מדוע אינו מונה ת"ח מסוים יחד עם אותם שלושת תלמידי חכמים, והשיב לו רבי דוב בהאי לישנא: בין הנך תלמידי חכמים שמנתי יש את ר' משה שטרנבוך שהש"ס מונח אצלו כקופסא, וזוכר את התוס' בצורה צילומית, - איזה קושיא כתוב בתוס' קודם, ואיזה קושיא אח"כ, ולכן לא מנתי אותו ת"ח יחד עמו, כי אף אמנם שזוכר את כל הש"ס, אבל אינו זוכר את הסדר שבכל תוספות - איזה ואם תאמר קודם לאם תאמר שלאחריו, עכ"ד.

החזרות על הש"ס

בשיחה מיוחדת לפני עלייתו לגזי מרומים, סיפר החברותא של רבינו ב'שניידערס' ישיבה' בלונדון, ה"ה הגאון המופלא רבי בצלאל הגר"ב ראקוב זצ"ל אודות סדר לימודו עם רבינו: בכל יום למדנו יחד דף גמרא עם כל הראשונים לעומק, וחזרו על הדף שמונה פעמים, עד שידעו זאת היטב גם בעל פה, ולאחר מכן ישב הגאון ר' משה לבדו, וחזר עוד פעמים רבות על הדף שנלמד אותו היום וכן על הדפים שנלמדו בימים הקודמים, והיה

אצלו כלל שלא יעבור למסכת אחרת עד שהוא יודע את כל המסכת הזאת שלמד כעת בעל פה ישר והפוך,

מה נקרא 'סיום מסכתא'

עובדא הוי אצל ידידו של רבינו מספסל הלימודים בישיבת שניידערס, הלא הוא הנגיד הנודע הר"ר משה רייכמן זצ"ל, שהשתתף בשמחת סיום של נכדו, ולא היתה השמחה ניכרת על פניו כ"כ, ושאלוהו מדוע אינו שמח כ"כ בשמחת סיום של נכדו, והשיב "אני ראיתי אצל ר' משה שטרנבוך מה זה סיום, שלא היה עושה סיום כי אם לאחר שהיה בקי היטב בכל המסכתא ישר והפוך, והיה בטוח שאפשר לבחון אותו על כל המסכתא מרישא ועד גמירא עם כל תוספות, ואם נכדי נ"י יעשה סיום כזה בוודאי אשמח מאוד, אבל בפחות מזה אינו נחשב אצלי סיום - לאחר שהורגלתי במושגים דגדלות כאלו אצל ר' משה שטרנבוך.

ועוד סיפר הנגיד הנודע רבי משה רייכמן זצ"ל שנשתרש בישיבה מנהג, שתחת לטרוח ללכת לארון הספרים לעיין בגמרות ברחבי הש"ס באמצע לימוד הסוגיא, היו שואלים את פי רבינו ציטוטי גמרות מהש"ס, ובכך היו חוסכים את הטרחה ללכת לארון הספרים.

לומד את כל הספר בלילה אחד

סיפר אחד מתלמידי "שניידערס" ישיבה בלונדון, שלמד בישיבה יחד עם רבינו, ה"ה הרב יצחק טגנהויז (בשיחה למוסף שבת קודש שעי"י יתד נאמן): "הגאון רבי משה שטרנבוך נודע כבר אז כבעל זיכרון וכשקדן נפלא. זכורני כי פתח פעם בשעת בוקר גמרא זבחים ועד שעות הערב עבר על קרוב למאה דף. באותה עת המצב המתוח הקשה על האפשרות להשיג ספרי קודש, ורבי משה חשק מאוד בספר מסוים ולא עלה בידו לרוכשו, והנה ביום מן הימים למרבה שמחתו מצא לפתע את מבוקשו בידיו של אדם מסוים, הלה נצרך אף הוא לאותו ספר והתקשה ליפרד ממנו, הציע לו רבי משה לשאול ממנו את הספר לזמן קצר, לאחר מספר שעות החזיר לו רבי את הספר אחרי שעבר על כולו וידע אותו על בוריו".

שיעור מדרג הגאון רבי אשר ייים שליט"א

בענין טומאת מת

אמנם נחלקו הראשונים במשמעות חרב דהוי כחלל עצמו, ושלש מחלוקות בדבר:

א. יש אומרים דרך החרב שהמת נהרג בו הוי כחלל ולא כלי אחר, כך כתב הר"ש (אהלות פ"א מ"ב) בשם הר"י מסימפונט, וכך הביא רבינו בחיי בפרשתנו בשם מקצת הגאונים. אך כל הראשונים דחו שיטה זו לגמרי, שהרי אף בחרב הנוגע בטמא מת אמרו הלכה זו כמבואר.

ב. ר"ת נקט (תוס' נזיר נ"ד ע"ב ד"ה ת"ש) דרך בכלי מתכת אמרו כן ולא בכלי עץ ובשאר כלים, וכך דעת רש"י (שבת שם, חולין ג' ע"א ובפסחים י"ד ע"ב) ורבינו חננאל (בשבת ובפסחים שם).

ג. דעת הרמב"ם (הלכות טומאת מת פ"ה ה"ג), דבכל הכלים אמרו כן. וכן דעת הר"י מסימפונט כפי שמוכח בתוס' בנזיר שם ובר"ש שם [אלא דמאידך הביא הר"ש בשמו דרך בכלי שנהרג בו אף שאינו מתכת כנ"ל].

ובדעת הרמב"ם כתב הכסף משנה שם, דס"ל כשיטת הרמב"ם דכל הכלים הוי כחלל ולא רק כלי מתכות, אך בפירושו על התורה בפרשת מטות (במדבר ל"א י"ט) מבואר דרך בכלי מתכת הוי כחלל ולא כלי אחר ע"ש.

ג. בגדר חרב הרי הוא כחלל

והנה כל הלכה זו דחרב הרי הוא כחלל חידוש הוא דהתולדה דינה כאב, והחרב שקיבל טומאה מן המת טמא כמותו, ויש לפרש הלכה זו בשתי פנים. א', אכן חידוש הוא דאף שהכלי קיבל טומאה מן המת, אינו פחות ממנו במעלות הטומאה אלא דינו כמת ממש. ב', דבאמת לא קיבל הכלי טומאה מן המת, אלא טומאה עצמית יש כאן דחלל חרב הוי אבי אבות הטומאה, אלא דבעינן שיגע במת משום שרק כך נעשה חלל חרב, ולא משום שהחרב מקבלת טומאה מן המת במגענה.

וכיוצא בזה מצינו בבוועל נדה ובמשכב ומושב דזב דהוי אב הטומאה, ויסוד גדרם דבוועל נדה לא קיבל טומאה מן הנדה אלא שעל ידי בעילת נדה חלה עליו **טומאת בוועל נדה**, וכן הוא במשכב ומושב בזב.

והנה התוס' בב"ק (ב' ע"ב ד"ה דאלו) הקשו, דמצינו תולדות הטומאה כיוצא בהן דהרי חרב הרי הוא כחלל, ועי"ש מה שתיירצו. ויש להעיר, למה לא הקשו אף מבועל נדה ומשכב ומושב בזב. ועל כרחק דפשיטא להו דהני אינם תולדות אלא **בוועל נדה** אב הטומאה הוא, וכך גם במשכב ומושב בזב, אבל בחרב ס"ל דמקבל טומאה מטמא מת, ולכן הקשו דהוי כיוצא בו. וביאור הדבר, דרך טומאת חרב הרי הוא כחלל נטמא על ידי מגע בעלמא, ומשום כך מסתבר לתוס' דהוי תולדה דאב, אבל במשכב ומושב ובוועל נדה שאין טומאתם על ידי מגע בלבד, אלא על ידי מעשה ושימוש מסויים, ומשום כך הוי טומאה עצמית, ודו"ק.

ונראה שנחלקו הראשונים בחקירה זו בכמה מקומות, ונבאר.

א. נחלקו הראשונים אם חרב מטמא באהל כמו מת או לא. הרמב"ם (הלכות טומאת מת פ"ה ה"ג) כתב:

"זאת התורה אדם כי ימות באהל כל הבא אל האהל וכל אשר באהל יטמא שבעת ימים" (וי"ט י"ד).

"וכל אשר יגע על פני השדה בחלל חרב או במת או בעצם אדם או בקבר יטמא שבעת ימים" (וי"ט ט"ז).

א. מניית טומאת מת במנין המצוות

הנה נחלקו הראשונים אם טומאת מת נמנית במנין תרי"ג מצוות שבתורה. הרמב"ם (ספר המצוות מצוות עשה ק"ז) מנה הלכה זו, וכן מצינו בספר החינוך (מצוה שצ"ח), ושיטתם דאף הדינים בכלל מנין המצוות המה. אך הרמב"ם (בהשגותיו לספר המצוות, מצוה צ"ו) כתב דאין למנות אלא מה שיש בו מצוה, מה שאין כן הטומאות דאין איסור להטמאות ואין מצוה להיטהר, ואינם אלא דינים עי"ש.

ובדברי הרמב"ם שם מבואר דמצוה זו כוללת כל דיני טומאת מת דהיינו מגע ואהל וכו', וכדרכו בכל מקום דחלקי המצוה כלולים בה ואינם נמנים בפני עצמם וכ"ז פשוט.

הנה טומאת מת היא הגדולה מכל הטומאות, והמת קרוי אבי אבות הטומאה והנוגע בו הוי אב הטומאה מה שלא מצינו בשאר טומאות. והנה טומאת מגע וטומאת אהל מפורשים במקראי הקודש בפרשתנו, אך טומאת משא אינה מפורשת בתורה, אלא למדוהו מדרשה כמבואר בספרי בפרשתנו (פיסקא קכ"ז) ובילקוט (רמז תשס"א), וברמב"ם הלכות טומאת מת (פ"א ה"ב).

וחידוש מצינו ברמב"ם בכמה מקומות בהלכות טומאת מת, דאין חיוב כרת על ביאת מקדש אלא בטומאה המפורשת בתורה ולא על טומאה שנלמדה מדרשה או שבאה בקבלה אף דהוי מן התורה, עיין בפ"ג ה"ג, ובפ"ה ה"ה, לגבי דין חרב הרי הוא כחלל ועוד טומאות שלא מפורשים להדיא בקרא, ועי"ש בראב"ד ובכסף משנה.

וזה שלא כדברי המרכבת המשנה שם, שכתב לפרש בדברי הרמב"ם דכל דין חרב הרי הוא כחלל אינו אלא מזדבנן, דבאמת מבואר להדיא בדברי הרמב"ם (הלכות ביאת מקדש פ"ג ה"טז) דהוי טומאה מן התורה ולוקה עליו אם הכניסו למקדש, אלא על כרחק כדברי הכסף משנה דאף דהוי מן התורה מכל מקום אין בו חיוב כרת וזה פשוט (ועי' במנחת חינוך מצוה רס"ג אות י"ג).

והגרי"ז על התורה כתב בזה לפרש לשון הכתוב **"זאת התורה אדם כי ימות באהל"** וכו' (וי"ט י"ד) דכיון דכל פרשה זו נאמרה לענין איסור ביאת מקדש בטומאה כמבואר בפסוק כ', לכן נאמר **זאת התורה**, דרך על המפורש בתורה חייב כרת, עי"ש.

ב. בדיון חרב הרי הוא כחלל

הנה אמרו חז"ל בכמה מקומות ד"חרב הרי הוא כחלל" (שבת ק"א ע"ב, נזיר ג' ע"ב ועוד), והלכה זו נתחדשה לגבי שני אופנים, חרב הנוגע במת נעשה אבי אבות הטומאה והנוגע בו נעשה אב הטומאה, וחרב הנוגע בטמא מת נעשה אב כמותו, והנוגע בו נעשה ראשון.

שאין בו כלי שהיה באהל המת, ונמצא שאסור לכהן להיכנס לכל בית. ולכן דעת ר' חיים כהן, דכשם שאין נזיר מגלח על טומאת חרב כחלל, כמו כן אין כהן מוזהר על טומאה זו, ע"ש. ולהלכה, הרמ"א ב"ד (סימן שס"ט ס"ע) הביא את מחלוקת הראשונים, והכריע שנוהגים להקל בזה, וכהן מותר ליטמא לחרב שנטמא במת, וכן פסק בחכמת אדם (כלל קנ"ט ס"א), ע"ש.

ומאידך נפסקה הלכה (ברמ"א י"ד סי' שע"ג ס"ז), דבכהן שעסוק במתו, באותו זמן מותר לו להיטמא גם למת אחר, כיון שהוא מחולל ועומד, וכבר הארכתי בשיטת הראב"ד והפוסקים בענין זה במנחת אשר ויקרא (סימן ס"ג אות א'), ע"ש.

ולכן דנו בעלי עצה זו, דכהן יוכל לשאת על גופו כלי שנגע במת, שהרי אינו מוזהר בטומאה זו, וממילא באותו זמן יוכל להטמא למת אחר שהרי כבר "מחולל ועומד" הוא.

ובאגרות משה (י"ד ח"א סימן ר"ל ענף ו') האריך בזה, ואמנם לא דן בשאלה זו בתורת עצה ופתרון אלא בתורת קושיא, דאם אכן עצה זו תקפה בטלה לה טומאת כהנים, דכל כהן יכול להיטמא בטומאת חרב ושוב מותר לו להיטמא למת. וכתב לדחות לפי דברי הרמב"ם והראב"ד בהלכות טומאת מת (פ"ה ה"ה) ובהלכות ביאת מקדש (פ"ג ה"ג) דמי שנטמא על ידי חלל חרב פטור מכרת אם נכנס למקדש ואכל קדשים, ונמצא דבכל זאת חמורה טומאת מת מטומאת חרב אף דהוי כחלל, ולכן אף בזמן שהכהן נוגע בחרב לא חשוב כ"מחולל ועומד", ואסור לו להטמא למת עצמו, וע"ש שהאריך מאד בענין זה.

ויש לפקפק עוד בהמצאה זו מכמה טעמים:

א. לכאורה נראה דאם אין הכהן מוזהר מטומאת חרב אינו מחולל ועומד, ושוב אסור לו להיטמא למת, ועד כאן לא הקילו אלא בכהן שנטמא בטומאה האסורה עליו.

ב. עוד יש לומר, דלכאורה פשיטא שאם הטומאה השניה חמורה מן הראשונה, אסור לו להיטמא שוב למת, וז"פ. ולפי"ז נראה לפי מה שכתבנו לעיל לחקור ביסוד גדר חרב הרי הוא כחלל, אם טומאת מת יש כאן או טומאת חרב, וביארתי שדעת המקילים בטומאת כהנים מבוססת על ההנחה דאין זה טומאת מת אלא טומאת חרב, וזה גם יסוד שיטת הראשונים דבטומאת חרב אין צריך הזאת ג' זו, אם כן אם באנו להקל לכהן להיטמא לחרב על כרחך דאין בטומאה זו הזאת ג' זו, ושוב חמורה טומאת מת מטומאה זו ואינו מחולל ועומד, ונפל פיתא בבירא. דו"ק בזה.

ו. בגדר מת שנטמא

איתא בילקוט בפרשתנו (דמז תשס"א):

"נוגע במת טמא ואין מת עצמו טמא, נוגע במת טמא ואין בנה של שונמית טמא, אמרו, בנה של שונמית כל שהיה עמו בבית נטמא וכשחי היה טהור לקודש, חזרו ונגעו בו טמאוהו הם", עכ"ל.

ומקור הדברים בספרי זוטא (פ"ט פסוק יא).

והנה רבים מגדולי פולין הבינו מתוך דברים אלה דבאמת אין המת טמא כלל, אלא גזירת הכתוב היא שהוא מטמא אחרים, עיין סדרי טהרות (כלים פרק כ"ז משנה י', דף ר"נ ע"ב) אבני נזר (י"ד סי' תסו), הגר"מ זמבה באוצר הספרי (בספר אמבוהא דספרי, עמ' סד). וכמדומני שהביאו רמז להבנה זו מדברי חז"ל בריש מסכת דרך ארץ רבה: "מאין הוא בא ממקום טומאה, ולאן הוא הולך לטמא אחרים" [על משקל דברי המשנה באבות "עקביא בן מהללאל אומר וכו' מאין באת מטפה סרוחה ולאן אתה הולך למקום עפר רמה ותולעה"]¹. הרי שאין המת טמא אלא מטמא אחרים.

אך מלבד הקושי בהבנה זו ביסוד סברת הלב, הקשו על הבנה זו מסוגיות מפורשות ע"ש.

והנראה פשוט בעיני, דלא באו בזה לחדש גדר מחודש ויסודי בעצם טומאת המת, וכל כונתם רק לגבי מה שאמרו דבן השונמית טהור לאחר שהחיהו, ולא קיבל טומאה מעצמו במותו, ואין בכלל אלא מה שבפרט, ודו"ק בזה כי קצרת.

"בגדים הנוגעים במת, אף על פי שהן כמות לטמא אחרים שנגעו בו טומאת שבעה, אינן כמות לטמא באהל ובמשא, שהמשא למת עצמו אינו מפורש כמו שביארנו, ובטומאת אהל הוא אומר אדם כי ימות באהל, לפיכך הנושא בגדים שנגעו במת ולא נגע בהן וכל המאהיל עליהן או שהאהילו עליו או שהיו עמו באהל הרי זה טהור. וכן האדם שנטמא במת והאהיל על הכלים הרי הן טהורין, שאין טמא מת טמא אלא במגע בלבד". עכ"ל.

הרי דעת הרמב"ם דאף דחרב הרי הוא כחלל, אינו מטמא באהל ואינו כחלל ממש. אבל בדברי הר"ש (אהלות פ"א מ"ג) מפורש דמטמא באהל. ונראה לכאורה, דאם הוי כמות ממש לא מסתבר לחלק בין מגע לאהל. אבל אם נאמר שהתורה חידשה דין טומאת חרב, פשיטא דיש לומר דחרב אינו מטמא באהל אלא במגע.

ב. נחלקו הראשונים אם נזיר מוזהר על טומאת חרב. דעת ר"ת (תוס' נזיר נ"ד ע"ב ד"ה ת"ש) שזויר מוזהר על טומאת חרב. אך דעת הרמב"ם (הל' נזירות פ"ז ה"ה), דאין הנזיר מוזהר בזה. ונראה דהרמב"ם לשיטתו דכשם שאין החרב מטמא באהל, כמו כן אין נזיר מוזהר עליו, דטומאת חרב הוא ולא טומאת מת. אך לדעת ר"ת הוי טומאת מת המתפשט לחרב, ולכן אף נזיר מוזהר עליו.

ג. נחלקו הראשונים אם מי שנטמא בחרב צריך הזאת ג' זו. ברמב"ם (הלכות נזירות שם) מבואר שצריך הזאה, אך הרמב"ן עה"ת (במדבר י"ט ט"ז) כתב דאין צריך הזאה, ונראה שנחלקו אם הוי טומאת מת או טומאה מחודשת כנ"ל.

ד. עוד חידש הרמב"ן, דחרב שנגע בראשון הוי ראשון כמותו (עיין בדבריו חולין ב' ע"ב). וכבר תמה עליו בקובץ הערות (סימן י"ט אות ו'), דהלא אין כלים מקבלים טומאה אלא מאב ולא מראשון. וכתב ליישב, דיסוד הדבר הוא שאין כלי נעשה שני, אבל כיון דחרב הרי הוא כחלל והוי ראשון, אין מניעה מלקבל טומאה מראשון ע"ש.

ולדרכנו י"ל בסגנון אחר, דבאמת אין כלי מקבל טומאה מראשון, אבל חרב אינו מקבל טומאה ממטמאו אלא טומאה חדשה היא, טומאת חרב שנגע בחלל או תולדותיו, ונמצא דאף הרמב"ן חולק בזה לשיטתו, ודו"ק היטב.

ד. עוד בענין הנ"ל

הרש"ש בהגהותיו (חיגה כ"ג ע"ב) חידש, דחרב שנגע בטמא מת ביום ג' לטומאתו, טמא רק לד' ימים, דאין הטפל חמור מן העיקר ואינו נטמא אלא כימי טומאת המטמאו. וכמו כן אם נגע בטמא מת לאחר הזאת ג', אין החרב צריך אלא הזאת ז' בלבד ע"ש. ובמקדש דוד (טהרות סימן מ"ט) וקהילות יעקב (טהרות סימן י"ח) דנו בדבריו ע"ש.

ולכאורה גם חידוש זה תלוי בגדר חרב הרי הוא כחלל, דאם החרב מקבל טומאה מן המת ולכן נעשה כמוהו, יש מקום לדברי הרש"ש. אבל אם הוי טומאה עצמית, מסתבר טפי דאין זה תלוי כלל בתהליך טהרת הטמא מת וביום מנינו, ודו"ק.

אמנם באמת נראה לפקפק בחידושו מטעם אחר, דבאמת נראה יותר דז' הימים של טמא מת אינם אלא סדר טהרתו מגזירת הכתוב, אבל לא קלישא טומאתו כלל עד אחר כל סדר טהרתו, וגם הזאת ג' זו אין גדרם דלאחר הזאת שליש כבר קלישא טומאתו, דבאמת אין בזה לא "מיקלש קליש" ולא "מיגז גיז" אלא גזירת הכתוב שבכך עולה מטומאה לטהרה, ואם כן לא מסתבר שיש בזה נפקא מינה כלל לגבי כלי הנוגע בו, (ומה שהוכיח מהמבואר בנדה דף ל"ג דהוי אמיא כעין זה בבעל נדה יש לדחות), ודו"ק.

ה. אם מותר לכהן ליטמא לחלל חרב ואח"כ למת

והנה ידוע מה שדנו בעצה מפולפלת לאפשר לכהן ליכנס לאהל המת, על ידי שיטמא עצמו לחלל חרב וישא על גופו כלי שנטמא בטומאה זו. שהרי דעת הרמב"ם (הל' נזירות פ"ז ה"ה) דאין נזיר מוזהר על טומאת חרב הרי היא כחלל, והנה לענין כהן נחלקו בזה בעלי התוס' (נזיר נ"ד ע"ב ד"ה ת"ש), שדעת ר"ת להחמיר בזה, וסובר דכהן אסור ליטמא לחרב שנגע במת. אבל רבינו חיים כהן כתב לו "איזה בית אשר תבנו לך, והלא אין לך בית

עוד בעניני טומאת מת

הרמב"ם הללו כדוגמא לכך שהרמב"ם כתב דברים לא כעיקר דעתו והשקפתו, אלא להוציא מלב המתפלספים הנבוכים, עיין מנחת אשר במדבר סימן נ"ה אות ד').

ונראה ליישב קו' הרדב"ז באופן אחר, דלכאורה משמע מלישנא דקרא דשונה היתה תחיית המתים דאליהו מתחיית המתים דאלישע, דאליהו ביקש להשיב **נפש הילד** אל קרבו וכך היה, וכן עשה רבי חנניה בן חכניאי, וזה ענין תחיית המתים, ובוה פשיטא דהוי כחי לכל דבר דהלא יש נשמה באפן. אבל באלישע כתיב "ויעל וישכב על הילד וישם פיו על פיו ועיניו על עיניו וכפיו על כפו, ויגהר עליו ויחם בשר הילד, וישב וילך בבית אחת הנה ואחת הנה, ויעל ויגהר עליו ויזורר הנער עד שבע פעמים, ויפקח הנער את עיניו" (שם ל"ד ל"ה), ומשמע שאלישע האציל מחיותו שלו לילד, ולא שבה אליו נשמתו אלא מנשמת הנביא וחיותו נכנס בו, וכן כתב הרלב"ג שם. ואפשר דזה הוי כעין גולם שנברא מספר יצירה ולא הוי חיות גמורה, ולכן רק בזה שאלו אם מטמא כמת, וצ"ע.

ובדברי שאול (להגר"ש נטנזאה, יו"ד סימן שע"ג ס"ה) כתב לחדש, דהשאלה היתה על אותה שעה שעדיין לא החיוהו, אבל לאחר שחי ודאי שאינו מטמא, ואילו היה ידוע בודאי שיחיה לא היה מטמא אף במותו דאין זה מיתה, וכ"כ האברבנאל בפירושו למו"נ שם. אך זה נסתר מדברי הילקוט בפרשתנו שאומרים למי שנטמא על ידי בן השונמית במותו "מטמאך לא טמאנוי ואתה טמאתנו", הרי דמי שנטמא על ידו במותו באמת טמא לעולם.

וכבר נחלקו כע"ז האחרונים, דהברכי יוסף (אהע"ז י"ד דין א, הובא שם בפתחי תשובה סק"א) כתב דמי שקם לתחיה אין צריך לחזור ולקדש את אשתו, דלאחר שקם לתחיה אגלאי מילתא דאין זו מיתה גמורה, והוכיח כן מן הירושלמי ע"ש. אך בשו"ת נפש חיה (אהע"ז ס"ג) דחה דבריו מדברי הירושלמי עצמו, וכתב דודאי הוי מיתה גמורה ופקע השארות והאישות, ורק ביבמה שעדיין זקוקה היא ליבם מחמתו נתחדש בירושלמי שאם יקום לתחיה עדיין אשתו היא. ושוב כתב, דאפשר דלאחר שקם לתחיה אין צריך לקדש שנית את אשתו, אך מכל מקום בשעת המיתה ודאי הוי כמת דעלמא ואין לו אישות.

והנה התוס' (ב"מ ק"ד ע"ב ד"ה אמר) הקשו, איך נטמא אליהו שהיה כהן למת כשהחיה את בן הצרפתי. ויתרצו דבטוח היה שיחיהו, ומותר משום פקוח נפש. ובמק"א (מנחת אשר שמו"ט סימן צ') ביארתי דבריהם, דבאמת אין חיוב פקוח נפש בתחיית המתים, ורק להציל את החיים שלא ימותו יש לא תעשה ד"לא תעמוד על דם רעך" ומצות עשה ד"והשבותו לו", אך מכל מקום מותר לעבור על מצות התורה גם כדי להחיות מתים דגם בזה שייך "חלל עליו שבת אחת" וכו' ואכמ"ל.

ולפי דברי הברכי יוסף אפשר דיש חיוב גמור להחיות את המת למי שבידו לעשות כן, כיון שבכך יתברר שלא היה מת והוי בכלל הצלת הנפש. אך לדברי הנפש חיה מסתבר טפי כדברינו הנ"ל דאין בזה חיוב הצלה, אך מכל מקום מותר לחלל שבת ולעבור על איסור להצילו כמבואר.

ג. מתים שעתידין לחיות

בענין שאלתם השלישית, "מתים שעתידין להחיות צריכין הזאה ג' וז'?" וכו'.

הקשו בתוס' (ד"ה מתים) למה לא שאלו כן על בן השונמית. והנודע ביהודה (אהבת ציון דרוש ח') והחתם סופר (יו"ד סימן של"ז) כתבו, דבן השונמית ודאי טמא כיון שנגע בעצמו בשעה שהיה מת. ודוקא במתים לעתיד לבוא שיקומו מעפר בזה נסתפקו אם צריכים הזאה ע"ש. ובערוך לנר (גדה שם) כתב להיפך, דבן השונמית שחי בבת אחת אינו טמא, דבכה"ג לא נגע בעצמו. אבל בתחיית המתים נסתפקו אם יקומו ויחיו באחת או שהחיות תחזור אליהם אברים אברים, ואם כן נגע במת בשעה שהיה חי ונתקבצו אבריו ע"ש, והדברים מתקבלים לפי המבואר בשבת (ק"ב ע"ב) ממשנה בכלים ע"ש, ודו"ק כי קצתו.

הנה אמרו בנדה (ע"ע"ב): "ג' דברי בורות שאלו אנשי אלכסנדריא את רבי יהושע בן חנניה וכו', א' אשתו של לוט מהו שתטמא, א"ל מת מטמא ואין נציב מלח מטמא. ב' בן השונמית מהו שיטמא, א"ל מת מטמא ואין החי מטמא. ג' מתים שעתידין להחיות, צריכין הזאה ג' וז' או אין צריכין, א"ל לכשיחיו נחכם להם, איכא דאמרי לכשיבא משה רבינו עמהם".

ונדון בשלש שאלות אלו פרטית ודקדוקית.

א. אשתו של לוט מהו שתטמא

בשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"א סימן ר"ל) הקשה, דזה דומה למה שנחלקו באהלות (פ"ב מ"ב) במת שנשרף אם מטמא, וכן בגמ' בנדה (כ"ז ע"ב) במת שנתבלבלה צורתו אם מטמא. וכתב לתרץ, דאשת לוט שאני, דנהפכה לנציב מלח בחיותה ולא במותה. ותרצו צ"ע, דאטו אדם חי שנשרף ומת בשריפה דין אחר יש לו.

ולכאורה נראה טפי, דשאני אשת לוט דהפיכתה לנציב מלח הוי שינוי מהותי ונהפכה לחומר אחר, וכמו מוס"ק שכתב הרא"ש (ברכות פ"ז ס"י ל"ה) דאין בו איסור דם משום דפנים חדשות באו לכאן (ועיין מג"א אור"ח ס"י דס"ז סק"ג ובשער הציון רע"ב ס"ק כ"ז לגבי יין צמקים ואכמ"ל), ושאני משריפה ורקבון דלא נשתנו לחומר אחר. ועוד נראה, דאף למי שאוסר במוסק אפשר דשאני טומאה מאיסור, דאיסור הוא **בחפצא** וטומאה רוכב **על החפצא**, ובפנים חדשות מסתבר דליכא טומאה. וראיתי בספר מי נדה להגאון ר' שלמה קלוגר שם שנגע בכל זה.

ועוד נראה עיקר, דשינוי על טבעי שאני והוי פנים חדשות ממש.

בתרומת הדשן (פסקים סימן ק"ב) כתב דאשת אליהו וכן אשתו של ר' יהושע בן לוי שעלה בחייו השמימה מותרת, דאשת איש אסורה תורה ולא אשת מלאך, כמו שאמרו מת מטמא ולא נציב מלח מטמא. והקשה הקובץ שיעורים (ח"ב ס"י כ"ה), דהלא מיתה הבעל מתיר כדילפינן מגט, ואם כדברי תרומת הדשן דמסברא ידענו דדוקא אשת איש אסורה (ולכן אין אשת מלאך אסורה), למה לי ילפותא דמיתה הבעל מתיר.

ונראה דלולי ידענו שמיתה הבעל מתיר, היה מתפרש איסור אשת איש כעין איסור אשת אח, והוה אמינא דאין סיבת איסורה של אשת איש משום שקנויה היא לאיש אלא משום שהיתה לאיש ונתקדשה לו לאיסור עולמית. ורק לאחר שנתחדש היתר מיתה הבעל, נתחדשה הבנה חדשה בכל איסור אשת איש, שהוא משום ששייכת היא לאיש, וממילא מובן דלא אסרה תורה אלא אשת איש ולא אשת מלאך, ודו"ק.

אך עדיין צ"ע דהלא ביבמות (נ"ה ע"ב) ילפינן משכבת זרע דכתיב גבי אשת איש דמשמש אשת איש שמתה פטור, "סד"א הואיל ולאחר מיתה נמי איקרי שארו אימא לחייב עליה באשת איש קמ"ל", הרי דלולי גזירת הכתוב הוה אמינא דאף לאחר שמתה עדיין אשת איש היא (דאין כאן מיתה הבעל שתתי). ועי"ש בתוס' (ד"ה לאחר), דמדרשה זו ילפינן דלאחר מיתה פקע גדר שארו אף לענין ירושה.

ומשום כך נראה טפי דאין לדמות אשת מת לאשת מלאך, דמת איש הוא ושאני ממלאך, ודו"ק. וע"ע מנחת אשר בראשית (סימן י"ד).

ב. בן השונמית

שאלתם השניה של אנשי אלכסנדריא: "בן השונמית מהו שתטמא, א"ל מת מטמא ואין החי מטמא". וצ"ע בשאלה זו, האם בכל מת שקם לתחיה נשאלת שאלה זו, כהא דרבה שחטיה לר' זירא והחיהו (מגילה ז' ע"ב) ואשת ר' חנניה בן חכניאי (כתובות ס"ב ע"ב) וכדו'.

ובתשובת הרדב"ז (ח"ו ס"י ב' אלפים ד"ג) הקשה, למה לא שאלו על בן הצרפתי שהחיה אליהו (מלכים א' י"ז) שהיה קודם שהחיה אלישע את בן השונמית (מלכים ב' ד'). והביא דיש אומרים דבן הצרפתי לא מת ממש אלא חלה מאד, ודחה פירוש זה. אף הרד"ק שם (פסוק יא) הביא דעה זו, וגם הרמב"ם במורה נבוכים ח"א פמ"ב כתב כן, ועי"ש, וכן כתב השיטה מקובצת (ב"מ ק"ד ע"א בשם תלמיד רבינו פרץ. (אך הריב"ש בס"י מ"ה) הביא את דברי

קח את המטה

לתורה, ולפיכך נצטוו משה רבינו לדבר אל הסלע כאשר מטה אהרן בידו ולא להכות בו.

והנה נתקשו גדולי הדורות דאם אכן לא חפץ הקב"ה שיכו את האבן לשם מה צוה למשה ליקח בידו את המטה.

ובכלי יקר כתב בזה רעיון נפלא, דרמז היה בזה דכשם שהעץ היבש שלא היה בו כל לחלוחית הוציא ציצים ושקדים למעלה מדרך הטבע, כך אפשר ברצות ה' שהסלע היבש יוציא מים, ושני ניסים אלה דומים זל"ז ושני צדדים של מטבע אחד המה.

(ובכלי יקר כתב בזה עוד פירוש דבאמת משה לא הכה את הסלע במטה אהרן אלא במטו, ושתי המטות היו בידו, ונראה לפי דרכו דגם משה הבין מדעת קדשו שלא מן הראוי להכות את הסלע במטה אהרן ולא הכה את המטה אלא במטה שלו, אלא שכל עוד מטה אהרן בידו לא היה כלל צורך להכות בסלע אלא לדבר אליו בלבד).

ולהורידם לשאול. מטה זה מקל חובלים הוא ובו משה רבינו הכה את היאור.

וכאשר לראשונה צמא העם ולא היה להם מים לשותות נצטוו משה להכות את הצור ויוצא מימיו, וכדכתיב "הנני עמד לפניך שם על הצור בחרב והכית בצור ויצאו ממנו מים ושתה העם ויעש כן משה לעיני זקני ישראל" (שמות י"ז).

מטה אהרן נועד להשקיט ריב ומדון בינינו ובין עצמנו במחלוקת קרח ועדתו, ובו נעשה הנס ויצא ציץ ויגמול שקדים. מטה זה מטה קסם הוא ולא נועד להכות אלא לחבוש.

משה רבינו העלה בדעתו שעליו להכות את הסלע ויוצא מים כשם שנצטוו בעבר להכות בצור ויוצא מימיו, אך היה לו להבין שעם מטה אהרן לא מכים, בשלום ובמישור כל דרכו, אוהב שלום ורודף שלום אוהב את הבריות ומקרבן

"קח את המטה והקהל את העדה אתה ואהרן אחיך ודברתם אל הסלע לעיניהם ונתן מימיו והוצאת להם מים מן הסלע והשקית את העדה ואת בעירם" (במדבר כ"ח).

הנה לא נתפרש בתורה באיזה מטה מדובר, "קח את המטה" כתיב המטה בה' הידועה, אך לא ידענו לאיזה מטה הכוונה, ולפי פשוטן של דברים נצטוו משה לקחת את מטהו שבו הכה את היאור ובו קרע את הים. אך מצינו בדברי הראשונים (אבן עזרא, הרשב"ם והחזקוני) שמדובר במטה אהרן שהוציא ציץ ויגמול שקדים, וכך דייקו מלשון התורה (ספוק ט') "ויקח משה את המטה מלפני ה' כאשר צוהו", דהיינו המטה אשר נצטוו משה לגנוז לעדות לבני ישראל.

שני המטות האלה לא בחדא מחתא מחתנין להו, וכמה שונים הם זה מזה. מטה משה נועד בעיקרו להעניש את פרעה ומצרים, להכותם

המה מי מריבה

ואף אם כעס עליהם הקב"ה, אין למנהיגי ישראל עיני העדה להוסיף ללא צורך קפידה על קפידה, ולגודל מעלתם של משה ואהרן דקדק עמם הקב"ה כחוט השערה ונחשב להם פנים זועפות חטא ועון.

א

והרמב"ן כתב שם כדברי רבינו חננאל שחטאו באמרם "המן הסלע הזה נוציא לכם מים" ונתנו מקום לבני ישראל לטעות שהם בכחם מוציאים מים מן הסלע ולא אמרו יוציא לכם מים, שבינו כולם כי השי"ת הוא הנותן להם כח לעשות חיל.

צא ולמד מה שאמרו חז"ל (ילקוט בראשית רמז קי"ט) דמלאכי השרת נדחו ממחיצתו של הקב"ה מאה שלשים ושמונה שנים על ידי שנתגאו ואמרו "כי משחיתים אנחנו את המקום הזה" ולא תלו בהקב"ה, וכך דרכו של ית"ש לדקדק עם צדיקיו כמלאכי עליון.

ד

והר"י אלבו בספר העיקרים (עיקר ד' פרק כ"ב) כתב כמעט היפך דברי הרמב"ן דחטאו משה ואהרן כאשר לא הוציאו מים מן הסלע בכחם הם, וכדרך שעשה יהושע כשאמר "שמש בגבעון דום וירח בעמק איילון", וכך דרך הנביאים, ואף גדולי התנאים נהגו כן כר' חנינא בן דוסא שהראה לעם נסים ונפלאות בשינוי פני הטבע לקדש שם שמים, וק"ו למשה ואהרן אבות האומה, ולרום מעלתם נחשב להם לפגם בהצטיירם כמחוסרי אונים לתולדות בני ישראל שאין להם מים לשותות.

אלה הם מקצת מדרכי הראשונים כמלאכים בביאור חטא מי מריבה, מקצת מן המקצת, וכבר הפליא אדונינו האור החיים הק' והביא עשרה דרכים מן הראשונים והוסיף מדיליה בעומק הענין, ובעזרי"ת עוד חזון למועד.

וחומר בנפשם לקבל עול מלכם טרם תבא עליהם מדת הפורענות, ובכך תתגדל ותתקדש שמייה רבה!

ובכך חטאו משה ואהרן כשהכו את הסלע, ומנעו מבני ישראל תכלית ההתבוננות להגיע אל שלימות מוסרם, ולחזור אל דביקותם בהקב"ה בטרם יוכו במקל חובלים.

ב

ובשם הרמב"ם (בפ"ד מפרקי ההקדמה למסכת אבות) הביא הרמב"ן:

"כי משה רבינו ע"ה חטאו הוא שנטה לצד הרגזנות באמרו שמעו נא המורים, דקדק עליו השי"ת שיהיה אדם כמוהו כועס לפני עדת בני" במקום שאין ראוי בו הכעס".

וגם את דברי הרמב"ם דחה הרמב"ן בתוקף בשתי טענות:

"ועוד כי אהרן לא כעס מימיו, כי בשלום ובמישור הלך מעודו. ועוד שאי אפשר שלא היה כעס גדול מאת השם עליהם בעשותם מריבה עם משה".

ובדברי הרמב"ם נראה דכל עוד לא נצטוו משה ואהרן להראות לעם ה' כעס לעולם יש להם להראות להם פנים שוחקות דמדה טובה מרובה ממדת פורענות, ובעבותות אהבה יש להם לקרב לב ישראל אל אביהם שבשמים, ואף שודאי לא כעס אהרן מימיו ובשלום ובמישור הלך מעודו, יש שבכונה נהג לזרוק מרה בתלמידיו וכפי שנצטוו ע"י חז"ל (כתובות ק"ג ע"ב) "זרוק מרה בתלמידים" וברש"י שם "שתהא אימתך עליהם", וידוע מה שאמר גאון המוסר הגר"י מפטרבורג בכוכבי אור דגם קפדנותו של ר' אליעזר בן הורקנוס לא היתה רגזנות מתכונת נפשו אלא שיטה שאימץ לעצמו לפי שורש נשמתו בדרכי הנהגת הציבור, והארכתי בזה במקום אחר.

"ויאמר ה' אל משה ואל אהרן יען לא האמנתם בי להקדישני לעיני בני ישראל לכן לא תביאו את הקהל הזה אל הארץ אשר נתתי להם. המה מי מריבה אשר רבו בני ישראל את ה' ויקדש בם" (כ"י - י"ב).

הנה נחלקו הראשונים כמלאכים בחטא משה ואהרן במי מריבה, והרמב"ן האריך בסוגיא זו, ובכל אחד מדרכי הראשונים יש התבוננות עמוקה בדרכי המוסר, ואבאר בזה מצפוני לבי.

כתב רש"י:

"להקדישני שאילו דברתם אל הסלע והוציא הייתי מקודש לעיני העדה ואומרים מה סלע זה שאינו מדבר ואינו שומע ואינו צריך לפרנסה מקיים דבורו של מקום קל וחומר אנו".

ותמה עליו הרמב"ן דאם רצה הקב"ה שידבר אל הסלע ולא יכנו למה צוה למשה לקחת את המטה ומה צורך במטה כאשר אין כאן אלא הבל פה, ועוד הקשה דאין הנס גדול בסלע המוציא מים ע"י דיבור מע"י הכאה ובמה נמנע קידוש ש"ש בהכאת הסלע.

והנלענ"ד בביאור דברי רש"י דבאמת לא היתה כונת הוצאת מים מן הסלע להראות הנס, הלא מלומדים היו בני דור המדבר בנסים וכל קיומם בנס, הלא לחם מן השמים אכלו ומן השלו שבעו דבר יום ביומו, ומה יוסיף להם נס נוסף, אלא כל תכלית הוצאת המים מן הסלע לא היתה אלא ללמד דרך חיים ותוכחת מוסר "ומה הסלע שאינו שומע ואינו מדבר ואינו צריך לפרנסה מקיים דבורו של מקום קל וחומר אנו..." וזה רמז להם לקבל על עצמן עול מלכותו טרם תבא עליהם מדת הדין, אלא מאהבה ומרצון, "קרעו לבבכם ואל בגדיכם!" משה רבינו נצטוו לקחת בידו את המטה ולדבר אל האבן כאשר בידו מקל חובלים, למען ישמעו וייראו ומה הסלע עושה דבורו של מקום טרם יכוחו, אף הם ישאו קל

מערכי תורה

חוקת

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א ראש ישיבת עטרת שלמה

וכבש היו עושין מהר הבית להר המשחה

איתא במסכת פרה דקודם שהיו שורפין את הפרה, היו מביאין אותה להר הבית, ורק אח"כ מוציאין אותה לשורפה בהר המשחה, וכדתנן שם (פ"ג משנה ו') וכבש היו עושין מהר הבית להר המשחה. ומבואר שיש דין להכניס הפרה תחילה להר הבית, ורק אח"כ להוציא אותה אל מחוץ למחנה. וצריך ביאור טעמא דמילתא, מפני מה צריך להכניס הפרה להר הבית בתחילה, ורק אח"כ להוציא למקום שריפתה, ולמה לא יביאوه מיד למקום שריפתה בהר המשחה.

ונראה לבאר הטעם בזה, דהנה לפרה אדומה יש דין קרבן, כמבואר בכמה דוכתי בגמ', דחטאת קריא רחמנא, וכדכתיב בקרא להלן (פסוק ט') 'חטאת היא', וכן מבואר במסכת פרה פרק ד', שיש בפרה אדומה דיני קרבן שטעונה שחיטה לשמה כקרבן, ושיש בה דין מחשבת פיגול, ועוד לענין כמה מילי, יעויין שם.

מעתה יש לבאר טעם הק הלכתא שצריכין להכניס הפרה אדומה לעזרה תחילה, ורק אח"כ להוציא אל מחוץ למחנה, משום שעניינו של קרבן הוא להביאו לעזרה שזהו מקומו, וכיון שפרה גם היא קרבן, ממילא תחילת מקומה הוא בעזרה, ועל כן צריך להביאו לעזרה תחילה, ורק אח"כ להוציאו למקום עבודתה.

והנה פרה אדומה אינה כשאר קרבנות שדמן נזרק ע"ג המזבח, ופרה אדומה אין דמה נזרק ע"ג המזבח. ונראה דהנה את דם הפרה מזין נכח פני אהל מועד, כדכתיב בפסוק ד' 'וזה אל נכח פני אהל מועד', וכדתנן במס' פרה (פרק ג' מ"ט) שהכהן מזה כנגד בית קודש הקדשים. ויש לומר דבהזאה כנגד בית קודש הקדשים, מישך שייכא הק הזאה לבית קודש הקדשים, וחשיב כמו הזאה בפנים. ויש להוסיף בזה עוד, דמה דההזאה מבחוץ כנגד בית קודש הקדשים, חשיב כמו הזאה בפנים, הוא רק מחמת שהוא קרבן שהובא מקודם אל אהל מועד, על ידי זה נעשה שייך לאהל מועד, וממילא על ידי זה חשיב ההזאה נוכח פני אהל מועד כהזאה בפנים.

אתם קרויין אדם

כתוב (י"ט, י"א - י"ד) 'הנוגע במת לכל נפש אדם וטמא שבעת ימים זאת התורה אדם כי ימות באהל וגו'. הנה בדין טומאת מגע כתוב 'הנוגע במת לכל נפש אדם', ובדין טומאת אהל כתוב 'אדם כי ימות'.

ונראה לבאר בזה, עפ"י דברי הגמ' ביבמות דף ס"א ע"א, דתניא, וכן היה ר"ש בן יוחאי אומר, קברי עובדי כוכבים אין מטמאין באהל, משום דאתם קרויין אדם ואין העובדי כוכבים קרויין אדם, ומסקנת הגמ' שם, רבינא אמר, נהי דמעטינהו קרא מאטמוי באהל, דכתיב אדם כי ימות באהל, ממגע ומשא לא מעטינהו קרא, הרי דעל אף דנתמעטו עכו"ם מלטמא באהל, מ"מ מטמאין במגע ובמשא.

ולפי זה יש לבאר, דלגבי טומאת אהל כתוב 'אדם כי ימות באהל', דרק אדם מטמא באהל, ולמעוטי עכו"ם שאינן קרויין אדם, שאינן מטמאין באהל, אבל בדין טומאת מגע ומשא, דבזה גם עכו"ם מטמאין, בזה כתוב 'הנוגע במת לכל נפש אדם', דבכל נפש נכללים גם עכו"ם.

סגולת עת צמאו למים על הסלע הק ויצאו מים

הגרי"א שר זצ"ל אמר לאאמו"ר הגאון זצ"ל בשם חותנו הסבא מסלבודקה זצ"ל על מה שאומרים בתפילת גשם 'זכור משוי בתיבת גומא מן המים וכו' סגולת עת צמאו למים על הסלע הק ויצאו מים', שלכאורה יפלא שכל סדר תפילה זו בנוי ומיוסד להזכיר זכות אבות ומשה ואהרן, וא"כ למה מזכירין הענין של הכאת הסלע, שזה נחשב לו לחטא. ואמר הסבא מסלבודקה זצ"ל שלמדים מזה שמה שאצל האבות נחשב כחטא, בעבורנו הוא זכות.

ושאל הגרי"א את חותנו מי יימר דהכאת הסלע שמזכירין הכונה להכאת הסלע של מי מריבה שנחשב לו לחטא, ושמא הכונה להכאה שהכה משה רבנו בתחילת הארבעים שנה בחורב ששם היה זה כדינו בהכאה, ושתק הסבא מסלבודקה.

אכן אאמו"ר הגאון זצ"ל הביא ראיה דהמכוון הוא להכאת הסלע של מי מריבה, דהנה במי מריבה כתוב ודברתם אל הסלע, ובחורב כתוב והכית על הצור, הרי דבחורב הוא נקרא צור, ובמי מריבה הוא נקרא סלע, וכיון דבתפלה מזכירין את הכאת הסלע, יש לדקדק מזה דהכונה להכאה של מי מריבה.

והכית בצור - ודברתם על הסלע

כתוב (כ', ח') 'קח את המטה והקהל את העדה אתה ואהרן אחיך ודברתם אל הסלע לעיניהם ונתן מימיו וגו'. ובמדרש (ילקוט שמעוני תשס"ד) איתא, מריתם, שאמרתי לכם ודברתם אל הסלע, שנה עליו פרק אחד, ועברתם על דברי. מבואר דהדיבור שהיה צריך משה לדבר אל הסלע, היה פרק אחד של דברי תורה. ונראה שדרשו כן ממה שכתוב 'ודברתם' דמשמע שהוא דיבור של דבר חשוב, ולא סתם דברים, ועל כן דרשינן מזה דהיינו פרק אחד.

[ועל דרך זה מבואר גם בתרגום יונתן, שפירש 'ודברתם', דהיינו שישביעו את הסלע שיוציא מים. ופירש כן משום דמשמעות 'ודברתם' הוא דיבור חשוב, ולא סתם דברים].

ואאמור'ר הגאון זצ"ל האריך בזה דמבואר בדברי המדרש יסוד מופלא שהמים יצאו מכח התורה, ולא שמעינן דאם לומדי התורה צריכים למים, אז אפילו סלע מוציא מים, והביא דברי החובת הלבבות דהבריאה היא עבד לתורה, וזהו הענין שעל ידי פרק אחד יצאו מים מן הסלע, שהבריאה והטבע משועבדים הם לתורה, ולהמציא ללומדי התורה כל מה שהם צריכים לקיומם וללימודם.

והנה בפרשת בשלח (פרק י"ז פסוק ו') אמר ה' למשה, 'הנני עומד לפניך שם על הצור בחורב והכית בצור ויצאו ממנו מים ושתה העם', הרי דשם המים יצאו ע"י הכאה, ולא כמו כאן שנצטוו להוציא המים ע"י דיבור ולא ע"י הכאה.

ולפי דברי המדרש יש לבאר החילוק בזה, דשם היה זה קודם מתן תורה, א"כ עדיין לא נתחדש מציאות זו שע"י התורה יוצאים מים מן הסלע, ולכן היה צריך להכות בסלע, אבל כאן שהיה זה לאחר שנתנה תורה, ומציאות העולם תלוי בה, וכמו שאמרו חז"ל במדרש רות עה"פ בתהלים, 'נמוגים ארץ וכל יושביה אנוכי תיכנתי עמודיה סלה', אילולי עמדו ישראל על הר סיני ואמרו נעשה ונשמע, היה העולם מתמוגג והולך, מי ביסם העולם, אנוכי תיכנתי עמודיה, בזכות אנוכי תכנתי עמודיה סלה, דמבואר בזה דבמתן תורה נתבסס העולם בכח התורה, אז נאמר להוציא מים מן הסלע בכח התורה, ע"י שישנה עליו פרק אחד.

ויש להוסיף בזה עוד, דהנה בגמ' בתענית דף ט' ע"א מבואר, דהבאר הראשון היה בזכות מרים, ואחר שמתה חזר הבאר בזכות משה, ולפי זה יש לומר דהבאר שהוא בזכות משה, הוא תלוי בכח התורה, דמשה רבנו הוא כח התורה, וממילא הוא מוציא מים ע"י ששונין עליו פרק אחד, אבל הבאר הראשון שהוא היה בזכותה של מרים, הוא אינו תלוי בכח התורה, ועל כן היה צריך להכאה בשביל שיוציא מים.

עמון ומואב טהרו בסיחון

כתוב (כ"א, כ"ז - ל"א) 'על כן יאמרו המושלים בואו חשבון וגו'. כי אש יצאה מחשבון להבה מקרית סיחון אכלה ער מואב בעלי במות ארנון. אוי לך מואב אבדת עם כמוש נתן בניו פלטים ובנותיו בשבית למלך אמורי סיחון. ונזירם אבד חשבון עד דיבון ונשים עד נופח אשר עד מידבא. וישב ישראל בארץ האמורי'. הנה חז"ל כבר דרשו כתובים אלו, אבל פשוטו של מקרא צריך ביאור מה באו כתובים אלו ללמדנו, ומה למדנו מדברי המושלים.

ונראה לבאר בזה, דהנה בפסוק הקודם לזה כתוב 'כי חשבון עיר סיחון מלך האמורי היא, והוא נלחם במלך מואב הראשון, ויקח את כל ארצו מידו עד ארנון, וכתב רש"י, למה הוצרך ליכתב, לפי שנאמר אל תצר את מואב, וחשבון משל מואב היתה, כתב לנו שסיחון לקחה מהם ועל ידו טהרה לישראל. והיינו דהכתוב בא ליתן טעם איך יכלו ישראל לישב בארץ חשבון, וע"ז נתן טעם דעמון ומואב טהרו בסיחון.

ולפי"ז נראה דזהו גם המשך הכתובים, וזהו הביאור בדברי המושלים, דהמושלים אמרו דבזה שסיחון נלחם וכבש את ארץ מואב, נאבד המקום ממואב לגמרי, וכבר אינה בכלל ארץ מואב, דהאש והלהבה שיצאה מחשבון ע"י הכיבוש של סיחון, אכלה את ער מואב, ושוב אינה נחשבת של מואב, ולא תאמר דהגם שנכבשה עדיין בשם מואב עומדת, וזהו המשך הכתוב 'אוי לך מואב אבדת עם כמוש', ר"ל שהוא נאבד לגמרי, ובניו ובנותיו גם הם נאבדו, ואבד נזירם דהיינו המלכות והעול שהיה להם למואב נאבד והשימום מכל גבול מואב, ואשמעינן בזה דהכיבוש של סיחון היה כיבוש שעל ידו נאבד ונסתלק שם עמון ומואב מארצם, וזהו דינא דעמון ומואב טהרו בסיחון.

וזהו שסיים הכתוב אחר דברי המושלים, וישב ישראל בארץ האמורי, דר"ל דכיון דשמענו מדברי המושלים שעמון ומואב נאבדו לגמרי וטהרו בסיחון, ממילא יכלו והותר להם לישראל לישב שם, כי הוא ארץ האמורי, ולא ארץ עמון ומואב.

ויש להוסיף דלכן נחית הכתוב לפרט את כל גבולות מקום הכיבוש, כמו שכתוב ונזירם אבד חשבון עד דיבון, ונשים עד נופח אשר עד מידבא, דכיון דבא לאשמעינן דע"י הכיבוש של סיחון נטהר המקום לישב שם, על כן צריך לפרט גבולות המקום שנכבש, שכל זה הוא בכלל המקום שהותר להם לישב שם.

השיעור נדפס לזכר ולעילוי נשמת אבינו מורנו עטרת ראשנו הרב החסיד המפואר יקר יקרים בבית ישראל
רבי **אברהם יוסף** ב"ר פנחס **שפירא** זצ"ל
ענף עץ אבות תפארת אבותיו הצדיקים הקדושים זצוק"ל
הונצח ע"י בניו וחתניו שליט"א

עשב תחיית המתים יש לכל אחד...

ישנו מדרש מבהיל בסוף פרשת קרח (ית, כב) ומעשה באחד שהיה הולך מארץ ישראל לבבל. כשהיה אוכל לחם ראה שני ציפורים מתנצנצות על פיו, והחיהו. [רואים מכאן שגם חבר יכול להרוג את חברו ומי"מ נשאר חבר... והראיה שמיד הלך להחיות אותו...] הלך אותו האיש ונטל אותו העשב שנפל מן הציפור והלך להחיות בו את המתים.

מה יכול להיות יותר מזה... יש לו את הרכוש הכי יקר בעולם! עשב של תחיית המתים...

ממשיך המדרש: כשהגיע לסולמה של צור, מצא ארי מושלך ומת, הניח העשב על פיו - והחיהו! הוא רצה לבדוק אם העשב יוכיח את פעולתו... אך הארי עמד ואכל! מתלא אמרין - מושלי המשל אומרים - טב לביש לא תעביד - ובישא לא מטי לך. אל תעשה טובות לרע כדי שלא יבוא אליך רעה. [וכמו אצל שאול שהחיה את אגג ומזה נולד המן צורר היהודים].

מבואר שיש עשב של תחיית המתים, ואם משתמשים בו בצורה לא נכונה, אז במקום להחיות מתים הוא ממית את החיים...

הקב"ה נותן לכל אדם כלים שאם ישתמש בהם נכון וכראוי יגדל עד למעלה ראש ואם ח"ו לא ישתמש בו כראוי יהיה זה הסיבה שמחמתה יפסיד הכל.

והנה הגמרא בסנהדרין (קל, א) אומרת: עושר שמור לבעליו לרעתו, זה קורח. שהוא מצא את אוצרותיו של יוסף וזחה דעתו עליו, ומתוך כך הוא הלך ומרד במשה רבינו.

קורח... קיבלת כסף. אתה יכול לעשות כ"כ הרבה דברים טובים עם הכסף הזה... אך זחה דעתו עליו, ומזה גופא הוא נפל!

קיבלתי ממרן רה"י זיע"א, שיש הרבה בחורים בעלי כישרון, המיוחדים בנישרונותיהם, אך לא יצא מהם הרבה דברים טובים... לא שמענו עליהם... ולמה?!

אמר מרן הרה"י חלק גדול מהם הם בעלי גאווה. הגאווה אוכלת אותם והיא מונעת מהם להצליח. והוסיף ואמר, שיש בתים מפורסמים אשר רואים שהילדים שם לא כל כך מצליחים, זה בגלל שהם רגילים להרבה כבוד וגאווה, ובעלי גאווה - נופלים! הנה קורח קיבל כזו מתנה גדולה, עושר אגדי... הוא יכל לעשות בו כ"כ הרבה צדקה ומעשים טובים, אך גאותו היתה בעוכריו... יש הרבה בחורים שחושבים - אם אני הייתי בעל כישרון... לו הייתי בעל כישרון... לו הייתי... ואתה לגמרי לא יודע באיזה מקום היית נופל...

הגאון ר' דניאל מובשוביץ (מקלם) אמר פעם: יש הרבה שחושבים אם היה לי כך - אז הייתי כך וכך... וכדומה. מה דעתכם על בן אדם שיחשוב, אם היו לי כנפיים כמו הנשר - הייתי יכול לעוף... אם היו לי כנפיים הייתי בעל מום... צורת האדם זה בלי כנפיים... אלא מה, הקדוש ברוך הוא יודע מה טוב לך. אם היה לך את כל מה שאתה רוצה ואין לך - היית בעל מום כפשוטו! והרבה נפלו בזה...

הגמרא אומרת שלעיתים לבא העשירים ובעלי הממון שהלכו

ברביבית, באים בטענות לקדוש ברוך הוא, למה נתת לנו כסף, בגלל הכסף הזה נפלנו! יהיו גם הרבה שיבואו בטענות - למה נתת לנו כישרון ועוד כל מיני מתנות שגרמו לנו ליפול...

וא"כ אחד שהקב"ה אכן דואג לו מראש שלא יהיה לו טענות ועגמו"נ אח"כ, ומעיקרא לא נותן לו - מה שלא טוב לו, צריך רק לשמוח ולהודות.

הקדוש ברוך הוא נותן לכל אחד - מה שטוב לו. את העשב של תחיית המתים שלך - יש בידך! רק תשכיל לא לנצל את זה לרעה! הנה קרח שלא השכיל - לא יצא ממנו כלום... אם תשקיע כמו שצריך - תעלה ותחיה חיים ארוכים...!

הפחד מביטול תורה!!!

יש תורה. התורה הקדושה "כי הם חיינו ואורך ימינו"... ומרבה תורה - מרבה חיים... והנה הגמ' בסנהדרין (צט, א) אומרת רבי נהוראי אומר כי דבר ה' בזה, כל שאפשר לעסוק בתורה - ואינו עוסק, ונאמר עליו "הכרת תכרת" היכרת לעולם הזה, תיכרת לעולם הבא. והנה מי שלומד תורה - מרבה תורה מרבה חיים. וכל אחד יודע ערכה של תורה ושהיא כנגד כולם, וכבר הרחיב הנפש החיים (שער ד'), ובס' מעלות התורה לאחי הגר"א. אך באותו הדבר - מי שלא לומד תורה - יכול לאבד שני עולמות.

והנה הבא"ח בספרו 'בן יהוידע' (ברכות נה, ב) פירש את הגמ' שמזכירים לחולה פלוני בר פלוניתא, מדוע לא מזכירים שם אביו, ומבאר שהרי הוא זקוק לרחמים ועל האשה אין כ"כ קטרוגים כמו האיש, חדא שהיא פטורה מכל מצות עשה שהזמן גרמא, ועוד שהיא מוצלת משתי עונות חמורים, ביטול תורה, וקרי.

[ויש שכתבו שיארכיטט ואבל על אבא, קודם למי שעל אמו מה"ט - ויש לברר בזה למעשה].

ובלב אליהו לרבי אליהו לאפי' זצ"ל (פרשת ויגש) פירש את הפסוק שלום רב לאוהבי תורתך, ואין למו מכשול. שזה הולך על נשים, ולכן נקראו אוהבי תורתך ולא עוסקי תורתך, דגם להם יש זכות בת"ת כשאחז"ל נשים במאי קא זכיין, באקרויין בניהו לבי כנישתא, ומנטרן לגבריהו עד דאתו מבי מדרשא, ומאידך אין למו מכשול - שאין להם עוון ביטול תורה.

מצד אחד - מברכים "שלא עשני אשה" יש לך את הזכות של עסק התורה, אך אם לא יודעים לנצל את זה - נמצאים בסכנה הכי גדולה!

כל אדם צריך לדעת: אתה מקבל - עושר! סם חיים! אם לא תשתמש בו כמו שצריך - זה ייהפך לך ל'סם המוות' הכי גדול שיש... ובשבת (פח, ב) למיימינין בה סמא דחיי, ומשמאילים בה סמא דמותא, ונוראות חזיין בפרש"י למיימינין בה עסוקים 'בכל כחם' וטרוידים לדעת סודה כאדם המשתמש ביד ימינו שהוא העיקר. וכאשר אינו בכל כוחו הוא כבר מ'המשמאילים'.

והנה כתוב על שלשה הקב"ה בוכה (חגיגה ה, ב) ואחד מהם זה על שאפשר לעסוק בתורה, ואינו עוסק, והגה"צ רבי אליהו דושניצר זצ"ל משגיח דישיבת לומז'ה בפתח תקוה - היה מצייר - ונאמר בלשונו - נתאר לעצמינו שהיינו נכנסים לרבי חיים

קנייבסקי ורואים אותו בוכה בדמעות שליש ללא הפוגה... לא היינו מחזיקים מעמד... והיינו שואלים איך אפשר לעזור לו, והיו אומרים לנו - כן כן! דווקא אתה תוכל לעזור... **הוא בוכה עליך!!!** לא הייתי יכול לסלוח לעצמי... על שלשה הקב"ה ב - ו - כ - ה! הוא בוכה על שאפשר לעסוק בתורה ואינו עוסק, א"כ הוא בוכה עליך!!! חז"ל מפורש!!!

אז מצד אחד תורה היא סם חיים! אך מצד שני - אם לא זוכים - היכרת תכרת! היכרת בעולם הזה תיכרת לעולם הבא! זה הרי נורא ואיום!!! רבי חיים מואלוז'ין אמר (בדרשה לעשרת ימי תשובה) שעל דבר זה לבד צריך לרעוד עד עצמותינו! וכשהוא אמר זאת בדרשה - היו הרבה אנשים שהתחילו לבכות ולהתעלף מרוב פחד!!! הפחד מביטול תורה!!!

כאשר הרב דסלר הגיע לארץ הוא מסר דרשה ב'בית המוסרי' (בישיבה ב'מאה שערים' למטה) כאשר אחד מהמשתתפים הגיע אל הרב מבריסק, שאל אותו הגרי"ז - מה הוא אמר?... התלהב הלה, אנשים כל כך נהנו... הוא אמר את הוורט של הסבא, (רבי חיים מואלוז'ין) והוא אמר את זה כל כך יפה... כולם נהנו... הרב מבריסק התפלא! **נהנו!!!... הרי כשסבא אמר את זה - אנשים בנו והתעלפו!!! ממה שייד להנות - מהגיהנם שלהם!!!... נהנו!!!... הכרת תכרת בעולם הזה ובעולם הבא, מה שייד פה להנות!!!... תארו לכם שאחד ידבר על הגיהנם כ"כ יפה, ויתאר לפרטים בדיוק מה הולך שמה, אז נחכוך ידיים בהנאה - כל כך יפה הוא מתאר את זה... הייתכן!!!... [עיי' בס' 'לתתך עליון' פ' שלח עה"פ כי דבר ה' בזה].**

אנחנו טובעים בעוה"ז בלי להרגיש!!!

שואל החפץ חיים בספרו שם עולם (עמ' י"א), וכן הדברי אמת (להבי משה לפידות מרייסן עמ' לא), הרי אנחנו מאמינים בדברי חז"ל, אם כן למה איננו מפחדים מהכרת של ביטול תורה!!!... הרי כל שאפשר לעסוק בתורה ואינו עוסק - היכרת תיכרת!!! אז למה אנחנו לא מפחדים מזה?...

אומר החפץ חיים שהעולם הזה אצלנו תופס כל כך הרבה מקום, והוא מטמטם את ליבנו עד שנעשינו ונדמינו לחולה שמתגברת עליו המחלה והוא אפילו לא יודע שהוא חולה, וכשנותנים לו תרופה הוא לא מבין, למה אני צריך תרופה? אני בריא לגמרי!!!

[הייתי פעם אצל הסטייפלער והוא דיבר שם על אחד שהיה עילוי גדול, ואח"כ נשתבשה דעתו עליו. והוא אמר - אתם יודעים למה הוא חולה?... כי הוא לא לוקח כדורים. אם הוא היה נוטל את התרופות - הוא היה נשאר גאון ותי"ח. אבל הוא לא הבין שהוא חולה וממילא לא ראה צורך בלקחת הכדורים, ובזה הוא נפל... נעבך... מסכן... איבד את דעתו].

אומר החפץ חיים גם אנחנו, העולם הזה תופס אותנו חזק חזק, ואנחנו אפילו לא מרגישים שאנחנו חולים במחלה הזאת... הגאון ר' מאיר גריינמן שליט"א אמר בשם החזון אי"ש, שהחזון אי"ש אמר בהתרגשות - **'בלי מוסר כבר מזמן היינו טובעים בבוע של העולם הזה'**.

הגאון ר' אורי ויסבלום שליט"א (משגיח בנחלת הלויים), דורש כמין חומר על מצוות ציצית שכתוב "וראיתם אותו וזכרתם את כל מצוות ה' ועשיתם אותם, ולא תתורו אחרי לבבכם וכו' למען תזכרו". כתוב פה פעמיים לשון זכירה.

והקשה, הרי הקדוש ברוך הוא מבטיח - וראיתם אותו וזכרתם את כל מצוות ה', הרי אנחנו רואים ולא זוכרים...

אלא - הוא מסביר - בוודאי שזוכים, רק כבר כתב הסבא מקלם שהעולם הזה תופס לנו את כל הראש ומשכיח מאתנו אף את הדברים הפשוטים, ולכן התורה ממשיכה - ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם - למען תזכרו! אם אתה רוצה לקיים את "וזכרתם את כל מצוות ה'" - תדאג שלא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם, וממילא תזכרו.

[ידוע שגדולי עולם, כאשר היו שואלים אותם עצה לזיכרון, לזכור את הלימוד, אמרו - "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם - למען תזכרו".]

אוי לרשע ואוי לשכנו

כשאנחנו מתבוננים, פה בפרשיות, ורואים מה קרה פה עם גדולי עולם, קורח - שהיה מטועני הארון. האר"י ז"ל אומר צדיק כתמר יפרח סופי תיבות קרח. ולע"ל יהיה לו תקומה. הוא ראה שושלת צדיקים שיוצאת מחלציו, א"כ היתה לו גם נבואה! הכל בכל מכל כל... ואפילו הכי הוא נפל ככה למעמקי האדמה ולא נשאר ממנו זכר...

וכן המרגלים שהיו אנשי שם, אנשים חשובים, ראשי בני ישראל המה - ואם אלו נפלו, מהיכא יתתי שאנחנו לא ניפול... הרי איך נחזיק מעמד?... וכי פלא שהכתוב (משלי ד, יג) זועק ואומר החזק במוסר אל תרף, נצרה כי היא חייך.

בירושלמי בסנהדרין כתוב (פרק י' הלכה א') קורח אפיקורס היה, אפיקורוס! לבש טלית של תכלת והקהיל קהילות, קפץ קורח ואמר למשה טלית שכולה תכלת מהו שתהיה פטורה מן הציצית? אמר לו - חייבת בציצית! אמר לו קורח - טלית שכולה תכלת אין פוטרת עצמה, ארבע חוטין פוטרות אותה! בית מלא ספרים מהו שיהא פטור מן המזוזה - אמר לו חייב במזוזה. אמר לו כל התורה כולה - מאתיים שבעים וארבע פרשיות - אינה פוטרת את הבית, פרשה אחת שבמזוזה פוטרת את הבית! אמר לו דברים אלו לא נצטווית עליהם ומלבד אתה בודאן.

הוא כבר בתורה מן השמים במשה ובאהרן. אפיקורוס. והנה מילא קורח - נתקנא. אבל מאתיים וחמישים ראשי סנהדראות - מה אתם עושים שמה?!... ומביא רש"י (ריש הפרשה) שחז"ל אומרים אוי לרשע ואוי לשכנו. שבט ראובן היו סמוכים אל קורח, ולכן הם נפלו יחד עם ונלכדו בעוונם.

ברמב"ם כתוב (פ"ו מדעות ה"א) 'דרך ברייתו של אדם להיות נמשך בדעותיו ובמעשיו אחר ריעיו וחבריו, ונוהג כמנהגי אנשי מדינתו וסביבותם'. והרמב"ם חזק יותר מכל מציאות אחרת שבעולם.

והרי כמאה עדים מאתיים וחמישים ראשי סנהדראות שנפלו רק בסיבה זו.

אנחנו מתפעלים, אנחנו לא יודעים עד כמה היה לנו מלחמה עם כל כל סוגי העיתונים למיניהם, גם הכשרים. [היה חסיד גור מפורסם, שהיה בזמנו עיתון שקראו לו 'היינט', זה היה העיתון החרדי. והאמרי אמת אמר לקנות, אז החסיד היה קונה אותו ומיד זורק לזבל. שאלו אותו למה לקנות? כי הרבי אמר... אז למה אתה זורק לפח?... כי הרבי' לא אמר לקרוא...]

אנחנו לאט לאט - ע"י קריאת העיתונים - מקבלים דעת בעלי בתים, דעת של רחוב. וכל הראש שלנו נהיה מעוות! אנחנו לא יודעים עד כמה דבק בנו השקפות של רחוב! הריינקייט של בן תורה (נקיות) לדעת שהרחוב זה כלום!

יש מדרש תנחומא בפרשת וישב, רבי שמעון בן רבינו הקדוש הלך עם רבי חייא הגדול. ראה ר"ש לגיון אחד נאה ומשובח של רומי,

גבוה מאד... אמר לו רבי שמעון כמה פטומים עגלים של עשו... נכון זה בהמה, אבל פטומה...

נטלו רבי חייא לשוק והראה לו סל של ענבים ותאנים וזבובים עליהם, אמר לו - כל מה שראית דומה לאלו הזבובים... לר"ש בר רבי היה קשה לקבל את זה... הלך ושאל את אביו רבי יהודה הנשיא, אמר לו רבי - כל כך נתנו רבי חייא בכך שהשוה אותם לזבובים?!... הרי לזבובים יש שליחות, כתוב שהקב"ה ישרוק לזבוב, **אבל הם אינם חשובים לכלום!!!**

עלינו לבוא ולהבין שחוץ מהבית מדרש הכל הכל זה ההיפך הגמור... כלום. כלום. כלום.

מאד קשה לדבר, אבל אתה שומע כל מיני השקפות מעוותות... מאיפה זה נלקח?... מאיפה זה נלקח?... לצערינו - מהרחוב, יש היום כל מיני שבועונים 'הנקראים דתיים' והדומים להם... עכ"פ אחד מאלו העיתונים [ובכוונה לא אזכיר את שמו] דיברתי פעם בדרשה נגד אותו שבועון. אך לא ידעתי שהעורך של אותו בטאון נמצא בדרשה... אחרי הדרשה באו אליו כמה אנשים, אז אותו עורך אמר להם - **אתם עוד לא יודעים כמה הוא צודק!!!**

אנחנו לוקחים ושומעים דברים של רחוב - אז ההשקפה נהיית השקפה של רחוב. יש מבט של תורה! עם מבט של תורה הכל נראה אחרת!!

לחיות אמת!!!

הבן תורה אשר חי את הבית מדרש, "ונתן לנו תורת אמת", נשאר עם צלילות הדעת והמחשבה הטהורה כפי שהבית מדרש מחנך. והנה נראה שמאותו דבר שיכול להעלות האדם לשמי רום, חיי רחוב מורידים אותו מטה מטה.

חז"ל אומרים (ברכות ה, א) לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע - נצחו מוטב לא נצחו - יעסוק בתורה, לא נצחו - יקרא ק"ש, לא נצחו - יזכיר לו יום המיתה. א"כ יום המוות זו התרופה הכי חזקה... ומאידך מצינו בישעיה (כב, יג) אכול ושתו כי מחר נמות... אותו יום המוות תלוי איך אתה מסתכל עליו...

וכן מצות ציצית - "והייתם קדושים לאלוקיכם"! זה הדבר הכי גבוה שיש! והנה קורח וכל עדתו כולם לבשו ציצית ואמרו "כי כל העדה כולם קדושים", לכולם כבר יש ציציות... אז מה ההבדל?...

כל אדם מקבל את הסם חיים שלו, ואם הוא לא משתמש בו נכון, זה הופך לסם המוות. **המוסר אומר לנו לחיות אמת: התורה תובעת מאיתנו להיות אמיתי, וממילא להבין גם שיש מישהו יותר ממני, ולבטל את דעתנו לדעת תורה.**

היה נדון מאד מעניין בין מורינו הגרא"א דיקמן, למורינו רה"י הגרצ"י אדלשטיין, הייתי נוכח שם... בליל שבת התפללתי ליד הבית בביהכ"ס 'חניכי הישיבות', והיה שם רבי שלמה אלשטיין חתנו של מורינו רה"י הגרצ"י, וסיפר כמה הרה"י ר' גרשון (הסבא) אהב לעודד תלמידים. ופעם הוא שאל שאלה חזקה מאד, ובחור הבריק תירוץ, ר' גרשון אמר - איזה יופי! גם אני חשבתי כמודך, אבל אם אתה אומר זה וודאי אמיתי, אני נהנה מזה... בקיצור, הוא נתן לו הרגשה טובה.

אז סיפר הגרא"א דיקמן למורינו ר' צבי יהודה סיפור דומה: לרבי גרשון היה דף וכל דבר חשוב היה רושם במקום כדי לזכור, וכאשר בחור היה אומר סברא טובה הוא היה רושם את זה בדף שלו! לעודד אותו, שאפילו רבי גרשון כותב את החידושים שלו... אמר לו מורינו רבי צבי יהודה, זה נכון הסיפור, אבל לא ההסבר... זה לא בגלל שהוא רצה לעודד את התלמיד, אלא אצל

אבא - היה אמת! האמת היתה נר לרגליו, מה אכפת לו מי אומר את הסברא הזו... אבא רצה לזכור סברא טובה, מה אכפת לי מי אומר אותה... אם אני חי עם האמת אז לא משנה אם אמר לי את זה בחור צעיר או ת"ח גדול... למה לא לכתוב את זה?... ומכח אותו דבר גם בטל דעתו מפני דעת אחרים.

סיפר לי מורינו הרה"י הגר"ר ברוך דב דיסקין, שהמשבקים של ר' גרשון תלו פתק על הדלת נא לא לדפוק בין השעות שתיים לארבע. וכל פעם שר' גרשון היה נכנס הביתה הוא היה מוריד את זה, והוא אמר שאצל החזו"א לא היו שעות קבלה. כך היה שנים! פתאום הוא הפסיק להוריד את זה... למה?... כי אחד הנכדים של מרן שה"ת הגר"ח קנייבסקי זצ"ל סיפר את זה לר' חיים, שיש פתק ור' גרשון מוריד אותו, אמר ר' חיים, הוא לא צודק, כי החזון אי"ש לא היה משועבד לישיבה, אז הוא יכל לעשות עם היום מה שהוא רוצה, אך ראש ישיבה - משועבד לישיבה, א"כ הוא משועבד לשעות, אם יפריעו לו בזמן המנוחה, זה יכול לגרום הפרעה אח"כ לסדרי הישיבה... מיני אותו יום ואילך - רבי גרשון כבר לא הוריד את הפתק... אמנם לא ברור שהוא הסכים עמו, אך מאז שרבי חיים אמר כבר לא מורידים... אבל גם אנחנו, כל בחור צריך לכתוב על דלת חדרו, מגמר האוכל עד שלש וחצי נא לא לדפוק ולא לדבר... כעת זה זמן המנוחה וצריך לבא לסדר בזמן... זה הפסק של רבי חיים! אנחנו משועבדים לישיבה... פשוט מאד!

והנה מצינו דבר פלא בילקו"ש (תשנב) ולפי שהלך משה לפתחו של דתן ואבירם זכה להציל ארבעה צדיקים מדינה של גיהנום, שלשה בני קורח ואון בן פלת, ולכאוי הרי און בן פלת אשתו הצילתו כמבוי בסנהדרין (קט, א).

ושמעתי מהרה"ג רבי אברהם ראם מרבני ישיבת נתיבות החכמה, כי כשאדם רודף שלום ובורח ממחלוקת ומבזה עצמו על זה, הרי שההשפעה היא על כל הבריאה להתרחק ממחלוקת, ולכן הועילה ה'אשתו הצילתו', ולעתיד לבוא יטול שכרו גם על זה.

וכ"ש וכ"ש במי שמחזק עצמו לבוא לסדרים בזמן ולהיות ממעט בשיחה, הנה לע"ל יטול שכר בכל חיזוק הרבים והבימ"ד שבא ישירות מחמתו.

אשריך בעולם הזה, וטוב לך לעולם הבא...!

אחד מהסיפורים היפים שסיפר הרה"ג ר' שלמה אלשטיין, שהיתה נכדה שקראו לה 'הניא רחל' ע"ש אשת מרן הרה"י זצ"ל. כשהגיעה לגיל בת מצוה אמרה לו, סבא! כעת אני נכנסת למצוות קוראים לי כמו סבתא, אולי אקבל ע"ע קבלה שאני אהיה דומה לסבתא, [ואולי יהיה לי גם בעל כמו לסבתא...] מה לקבל?... אמר לה, 'להיות בשמחה'!

וסיפר עוד (הרש"א) סיפור מעניין, שבא אליו אברך שעוסק בקירוב רחוקים, ושאל אותו מה לדבר עם רחוקים שרוצים לשוב? חלקם אף בעלי משכל גבוה... א"ל ר' גרשון, תדבר איתם על "אשריך וטוב לך", כמה מאושר מי שלומד תורה ומקיים את המצוות.

אומר לו האברך - הם אנשים אקדמאים ומשכילים, הוא מרויח כל חודש שלושים אלף שקל ואשתו גם מרויחה סכום דומה... אני ואשתי ביחד אין לנו אפילו את ה'מעשרות' שלהם... איך אני מסביר את האשריך בעולם הזה?... ר' גרשון צחק... **אתה חושב שיש לו 'אשריך', אבל הוא יודע מה יש לו... הוא יבין אותך טוב, הוא יודע שאין לו כלום, והוא יודע לקנא בך...**

להתנתק מהבלי העולם

הג"ר אביעזר פילץ אמר כולם רוצים לתפוס משהו מדרכיו של מרן ר' גרשון אדלשטיין, ואמר, למה בעצם יש 'ישיבה'?... הוי גולה למקום תורה, למה צריך פנימיה, אוכל, שכ"א יבא מהבית שלו וישן בבית. אלא התירוץ הוא, בשביל להצליח בלימוד - צריך ניתוק מוחלט מכל העולם, 'גולה' לא בית, ולא כלום! יש רק דף גמרא, לכן הולכים לישיבה, שמה יש בית מדרש שלומדים תורה, ולמטה יש בית מדרש של בין אדם לחבירו, (כך היתה קוראת לזה הרבנית ע"ה, שהלילה יום הזיכרון שלה) חדר אוכל. בית מדרש של דרך ארץ קדמה לתורה... וכשעייפם יש פנימיה בשביל הגוף.

לכל הפחות בחודש הזה צריך לנתק את עצמינו מן הפלאפונים (כמובן הכשרים למהדרין מן המהדרין...) ולמה, כי אדם שיש לו פלאפון, מלבד שאר החסרונות אתה לא מנותק מן הבית, אתה עדיין בבית, 'לא גלית'.

חודש אחד תהיה ר' גרשון... תהיה מנותק, מנותק מהכל. אין לך שום דבר בראש חוץ מדף גמרא. ותשב ותלמד.

פעם דברתי נגד זה שבחורים כותבים הקדשות על ההזמנות לחתונה, ואמרתי שמי שנוהג כך, מה שהוא מברך בבוקר 'שלא עשני אישה' זה ברכה לבטלה... מה, אתה ילד קטן?... זה מנהג נשים... אך אח"כ אמרו לי שרבי חיים קניבסקי אומר שזה "בין אדם לחבירו". אז נבהלתי... הלכתי לשאול את מרן הרה"ק זצ"ל ואמר לי אל תאמין להם, זה לא נכון...

שמעתי היום על 'מודה' חדשה... שיש חתונה של אח של חבר, אז השמחה כל כך גדולה עד שהולכים גם לחתונה של האח שלו... אבל זה מנהג נשים מובהק!!! מי שעושה כך - שלמחרת לא יברך "שלא עשני אישה" משום שכך מקובל בסמינרים, פה - לא. אולי שיברך ברוך שעשני כרצונו...

תורה - תורה היא סם חיים! מה אתה מוכר בעד סם חיים... מילא חתונה של בחור, של חבר, למה לא לשמח אותו... אכן גם זה צריך להיות במידה ובמשורה, עיין בברכת אברהם (מאמרים), זה חוסך כמה שיחות...

אבל ללכת לחתונה של אח ולבטל זמן - זה לבזבז סם חיים... זכה נעשית לו סם חיים, אם רוצים להיות כמו ר' גרשון - רוצים להיות גדול הדור... הוא לא היה הולך לחתונות של אחים של חברים שלו... הרב אברמסקי זצ"ל אמר שכשהוא היה בחור הוא הלך בסך הכל לשתי חתונות, אחת של אחותו, והשניה של עצמו... אולי הוא היה מחמיר, אבל לא צריך להיות מיקל יותר מידי...

שהקב"ה יתן שנוזה באמת לקבל עול של תורה באהבה, ולקבל עול של תורה בשמחה, ולזכות לעלות במעלות הצדיקים, "אורח חיים למעלה למשכיל" - אמן.

עוד אמר בשם דודו הגאון ר' יהודה עדס שליט"א ר"י קול יעקב, שאנשים מחפשים להוכיח לחילונים שתורה מן השמים.

תקחו אדם כמו ר' גרשון, כמו ר' חיים, או כמו מרן הרה"ק, אי אפשר להזדכך במידות עד כדי כך ולהיות ממש מופקע מן הכל - בלי התורה שהיא מן השמים. או כלשונו של רבי יהודה עדס: **אם אתה רואה בן אדם שהגיע לשמים וזה רק בגלל שלמד תורה - מוכרח שהתורה מן השמים, והיא הגביהה אותו עד שם...**

"רב לכם בני לוי" - היה אומר רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל לבחורים, מה אתם מחפשים עוד דברים?... המעט מכם כי הבדיל ה' אלוהיכם אתכם - - - אתה בן תורה!!! אתה לומד תורה, אתה נמצא בגן עדן, הנך אהוב וחביבו של בורא העולם... אהבה רבה ואהבת עולם, מה אתה מחפש חוץ מזה?...

אשתו של מרן הרה"ק שאלה אותו, יש לנו שכן עם הארץ, תראה איזה בית יפה יש לו... איזה דירה יפה... ואנחנו חיים בבית כה דל ופשוט... אמר לה, וודאי שה' צודק... לך יש בעל שיושב ולומד, שיש לו ישיבה, יש לו את הכל, מה צריך לפצות אותו?... אבל ההוא מסכן, לא לומד, אין לו ישיבה, אז צריך לפצות אותו, ממילא נותנים לו קצת כסף ועולם הזה שיהיו לו פיצויים...

פיצויים זה למי שפיטרו אותו מהעבודה, מי שעובד לא מקבל פיצויים...

[וראה בשיחה של שבוע שעבר ממשאו של מרן רה"ק רבי גרשון זצ"ל בישיבת נהרדעא על ה"אשריך וטוב לך" והם הם הדברים]. אנחנו למדנו לחפש את האמת. גם מרן רה"ק זיע"א היה אומר שעיקר העבודה פה בעולם הזה בדורינו זה לא להתפעל ממה שאומרים, אלא לחפש את האמת מה הקב"ה רוצה ממך, כי עבד נאמן קראת לו... עבד נאמן לא רואה בעיניים שלו, מה שהאדון רוצה זה מה שהוא עושה.

להשקיע ביסודות!...

הנה ידוע שרבי חיים מצאנו כאשר בנו את בית הכנסת בצאנו - הוא נכח כל זמן יציקת הבנין ואמר שאם היו בונים בנין שכל כולו לשם שמים, לא היתה מחשבה זרה שורה בתפילה.

הג"ר אליעזר יהודה פינקל - ר"י מיר, אמר שהסיבה שישבת מיר הצליחה, בגלל שהבנאים של מיר היו בני תורה והתווכחו בלימוד תוך כדי הבנייה, בנייה שנבנתה עם רמב"ם, הרמב"ם יצוק ביסודות... וגם את הפונוביוז'ר, ור' נתן צבי... היו שותפים בפועל כל בנין של הישיבה.

בישיבה בעזרת ה' ביום ראשון בלילה - יוצקים את היסודות של הבית מדרש!!! וכמה שיהיו לנו יותר זכויות - - -

ממילא צריך באותו יום, ודאי לא לצאת לראות - זה סתם לא מעניין... עוד לא רואים שמה בית מדרש... אבל להתחזק בלימוד בהתמדה ודאי יועיל. לקדשה לשעתה וקדשה לע"ל - להגדיל תורה ולהאדירה.

נתרם ע"י תלמיד מובהק למשגיח שליט"א

ידידינו הרה"ק ר' יונה מרצבך שליט"א

בהודאה להשם יתברך על כל חסדיו

ובפרט בהוצאת ספר סיכומים בדיני מוקצה, והולדת הבת

יה"ר שיזכו לגדלה לחופה ולמעשים טובים אכ"י"ר

לע"י

הרבנית הצדקנית מרת תמר שטינמן ע"ה

אשת חבר לרשכבה"ג רבינו מרן ראש הישיבה זיע"א

נלב"ע כ"ה סיון תשס"ב

תנצב"ה

ניתן לשמוע את השיחה ביום שלישי בערב ולאחמ"כ בשידור חוזר וכן שיעור דף היומי ועוד, בקו השיחות שמספרו 074-740-3629

ניתן לתרום לגליון מכל עמדות נדרים פלוס ברחבי הארץ באמצעות לחצן קופות נוספות בחיפוש יש להקיש ארחות חיים או קוד מוסד 1000729

כמו"כ ניתן לתרום דרך המערכת הטלפונית הממוחשבת נדרים פון בחיג לטלפון 037630585 שלוחה 2071 או במספר פלא' 053-415-3025

כל מי שיכול לעשות הוראת קבע אפילו של כ"ה ש"ח תבוא עליו ברכה, וכל המוסיף... ניתן לקבל את הגליון במייל: 4166058@gmail.com

ועד ליל שבת

דברי מוסר והשקפה ע"ס מסכת אבות

מראש הישיבה הגאון הגדול רבי ישראל בונם שרייבר שליט"א
שנאמרו בישיה"ק

מידת הכעס

זכאי אליו, וזו כוונת חכמי המוסר שמביא רבינו יונה (ומקורו הוא ממבחר הפנינים לר"ש אבן גבירול) 'אל תהיה מתוק מדי' - שאם תבטל את עצמך ותהפך לכלי חסר כל שכביכול אין בו מאומה, אם כן עולה החשש 'פן יבלעוך'.

וכמוכן אין הדברים באים חלילה להצדיק את מידת הכעס, שהיא המידה הרעה והגרועה ביותר מכל המידות הרעות ואין לה מקום כלל בליבו של האדם, שכן הכעס מאבד לחלוטין את לב האדם ורק בחיק כסילים ינוח, כמו שכבר מבואר בלשון המשנה וכפי שיתבאר להלן, שאיש צדיק וחסיד בהכרח אינו נותן לכעס כלל מקום לשלוט עליו, חכו ממותקים וכולו מחמדים.

כל כוונת המשנה היא רק שאין לו לאדם לאבד מעצמו את רגשותיו, כאילו אין בתוכו כאב וכביכול נפשו אינו שווה מאומה והכל רשאים לדרוך עליה, אלא הרגש יתעורר בו והוא יידע לשמור על שלו ועם כל זאת לשלוט בעצמו שלא להגרר אל הכעס. והרי הדברים מסורים ללב אימתי עת לחשות ועת לדבר, כי מכאב ועד כעס המרחק הוא רב, והחסיד הוא מי ש'אם יכעס לא יתקצף', וגם באותה שעה יתרצה תוך כדי דיבור.

הגמרא בברכות ("ז, א') מביאה את תפלתו של מר בריה דרבינא, שאותה אנו אומרים בסיום השמונה עשרה: "ונפשי כעפר לכל תהיה". ולכאורה על פי פשוטו הדברים כפשוטן, שהוא מבקש על נפשו שתהיה שפלה כעפר. אולם בתוס' שם פירשו ש"מה עפר אינו מקבל כליה לעולם כן יהי רצון שזרעי לא יכלה לעולם כמו שהוא אומר והיה זרעך כעפר הארץ".

ולכאורה התמיהה מתעוררת מאליה, מה ראו התוס' על ככה לשנות מפשט הבקשה, עד שגראה שמא נטו מהגירסא שלפנינו כדי לפרשה על זרעו של האדם. אלא נראה מדבריהם שהבינו כי לא יתכן שהאדם יבקש על עצמו להיות כעפר. הקב"ה אינו דורש מן האדם להיות כסמרטוט, נבזה וחדל אישים, שכל אחד רשאי להשתמש בו כרצונו... אדם כזה אינו בכלל 'אדם', ו'אדם' הוא רק מי שיודע להראות זעיר שם כעס הפנים ולהתחשב ברגשותיו של עצמו. אם ימחק את כל מה שבתוכו ויהפוך לבריה קלה שאין דורש ואין מבקש לה, אזי לא ייחשב ל'חסיד' אלא למי שנתון בבית הדריסה.

ב. חומר מידת הכעס:

בסיום דבריה מביאה המשנה את המידה הגרועה מן הכל: 'נח לכעוס וקשה לרצות', אשר פשוט וברור שזוהי מידת הרשע, שליבו אינו מסור בידו ורק הכעס שולט בו. ועל זה הביאו הראשונים את מאמרי חז"ל המפליגים עד מאד במידת הכעס ומוכיחים שהיא שורש כל העבירות, ואין לך מידה גרועה הימנה.

בגמרא בשבת (ק"ה, ב') תניא: "המקרה בגדיו בחמתו והמשבר כליו בחמתו והמפזר מעותיו בחמתו יהא בעיניך כעובד עבודה זרה, שכן אומנתו של יצר הרע היום אומר לו עשה כך ולמחר אומר לו עשה כך עד שאומר לו עבוד עבודה זרה והולך ועובד, אמר רבי אבין מאי קראה לא יהיה בך אל זר ולא תשתחוה לאל זכר (תהלים פ"א, י') איזהו אל זר שיש בגופו של אדם הו' אומר זה יצר הרע".

וכאן בחז"ל מצינו מה שלא מצינו במקומות אחרים, שהכועס חמור עד כדי מי שעבד עבודת אלילים, ולכאורה הדברים צריכים ביאור במה נתחיידה במידת הכעס, הלא בפועל האדם לא כפר בקב"ה ולא עשה שום מעשה שאסור בדין תורה, ואם מצד שהוא עתיד בהמשך לעבוד עבודה זרה, וכלשון הגמרא שם 'עד שאומר לו עבוד והולך ועובד', הלא לגבי כל עבירה

"ארבע מדות ברעות; נוח לכעוס ונוח לרצות יצא שכרו בהפסדו, קשה לכעוס וקשה לרצות יצא הפסדו בשכרו, קשה לכעוס ונוח לרצות חסיד, נוח לכעוס וקשה לרצות רשע" (ה', י"א).

א. ארבע מידות ברעות:

במשנה זו מנויות ארבע מדרגות במידותיו של האדם כמה הוא מושל ברוחו, ואם כי ישנן כמה דעות היאך לפרש את המשנה, כך הוא סדר הדברים וביאורם לפי דעת רבינו יונה:

שתי המדרגות האמצעיות הן המידות הראשונות שבמשנה - 'נוח לכעוס ונוח לרצות' ו'קשה לכעוס וקשה לרצות'. יש אדם שרגשותיו צפים ועולים בו עד מהרה, מצד אחד הוא ממהר לכעוס ומן הצד השני גם ממהר להתרצות, ולעומתו יש אדם שכעסו אינו עולה מיד, אך לאחר שהוא כועס - גם התרצותו לא באה על נקלה.

ומבאר רבינו יונה, שהמידה של 'קשה לכעוס וקשה לרצות' אינה גרועה כל כך כמו 'נוח לכעוס ונוח לרצות'. ולפיכך 'קשה לכעוס וקשה לרצות' - יצא הפסדו בשכרו, שהגם שיש הפסד בידו בכך שהוא קשה לרצות, מכל מקום מידה זו עדיפה על הנח לכעוס ולרצות מפני השכר שיש בה - ה'קשה לכעוס'. מה שאין כן מי שנח לכעוס, אף שיש בידו רווח שהוא נח לרצות, מכל מקום 'יצא שכרו בהפסדו', ומידה זו מידה גרועה היא, עוד יותר ממי שקשה לכעוס ולרצות.

וטעם הדבר הוא כמו שמפרש רבינו יונה: "נוח לכעוס ונוח לרצות יצא שכרו בהפסדו - כי ההפסד מרובה מן השכר, כי מה תועלת ברצותו מהרה אחר שהכעס בחיקו ינוח וקל מהרה הוא כועס, ויבא לידי עבירה לפי שעה, ומי יוכל לתקן את אשר עוות בשעת הכעס גם כי יתרצה מהרה".

הוא אומר, שהרעיונות הגדולה שיש בשעת הכעס גוברת על מה שהאדם ממהר להתרצות, מחמת שבשעת יצר הרע לית ליה דמזכר ליצר טוב והאדם יכול לקלקל קלקולים גוראים שלא יהיה אפשר לתקנם לאחר מכן. הן בדיני שמים הוא 'יבוא לידי עבירה במהרה' והן בדיני אדם הוא יכול להגיע עד פי פחת ולהפסיד פסיידא דלא דר. עדיף היה לו אילו היה קשה לכעוס, 'ואף שבכעס ההוא לא יתרצה במהרה, הרי הוא סבלן ברוב הפעמים', וכך לא יגיע לידי הדברים החמורים שמגיעים על ידי הכעס.

וממשיכה המשנה ואומרת שהמידה העליונה ביותר היא של מי ש'קשה לכעוס ונוח לרצות', שיכול לגבור על מידותיו עד שהכעס לא יתעורר בו חיש מהרה, אך לאחר שבכל זאת הוא כועס הרי הוא ממהר להתרצות תכף ומיד 'בעוד כעסו עליו', כלשונו של רבינו יונה, וזו היא מידתו של ה'חסיד' שהגיע למעלת השלימות וליבו טוב עליו.

ומבואר בלשון המשנה שלא מדובר על אדם כזה שאינו כועס כלל, אלא על 'קשה לכעוס' שעדיין לפעמים מתעורר בו הכעס, עד שבאותם מקרים מוועטים שהוא כועס הוא צריך לנוח מכעסו. ולכאורה היינו אומרים שאם מדובר על החסיד, הרי מדובר על אדם כזה שלא נמצאת במרכולתו כלל מידה זו של כעס, ומהי אם כן כוונת המשנה.

על כך כותב רבינו יונה בזו הלשון: "ואין צריך שלא יכעוס כלל לעולם, כי לפעמים צריך האדם לכעוס לקנאת ה' כפנחס, לכן אמר 'קשה לכעוס' - שעל כל פנים יש לו לכעוס אך בקושי הפעמים שאין לו רשות להיות בלא כעס, ועל זה אמרו חכמי המוסר אל תהיה מתוק פן יבלעוך".

התורה אינה דורשת מן האדם למחוק את אישיותו מכל וכל ולהפוך לחפץ דומם וחסר לב, כבשר המת שאינו מרגיש, עליו לשמר בתוכו את ה'אדם' שבו ולהכיר בכך שיש בתוכו כוחות וטבעים וגם הוא זכאי למה שכל אדם

מצינו שעבירה גוררת עבירה, וכאשר האדם נכשל בעבירה אחת אחריתה מי יסורנה.

ואף בלשון הגמרא גופא אמרינן 'איזהו אל זר שיש בגופו של אדם הוי אומר זה יצר הרע', ואם כן כל כמה שמדובר על ה'יצר הרע' הכללי שקיים בלב כל אדם מנעוריו, מזהיך למדים מקור דוקא למידת הכעס שהיא העבודה הזרה של 'אל זר' שיש בגופו של אדם.

ובגמ' בנדרים (כ"ב, א') "אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן כל הכועס כל מיני גיהנם שולטין בו" וכו', יעו"ש בגמ' שמפליגה במאמרים רבים מה גדולה חומרתה של מידת הכעס, ובטעם הדבר ש'כל מיני גיהנם שולטין בו' ביאר הר"ן על פי דברי הגמ' האמורים בשבת, "לפי שהכעס מביאו לכפור בעיקר כדאמרינן בפרק רבי אליעזר דאורג דמשבר כליו בחמתו יהיה בעיניך כעובד עבודת כוכבים".

וגם כאן נשאלת השאלה, אם כל הסיבה ש'מיני גיהנם שולטין בו' הוא על שם העתיד, שהכעס יביא את האדם לעבירות חמורות שעל ידן יפול בגיהנם, מדוע כבר כעת נחשב לו שנפל בגיהנם. ואם אכן כל העונש יגיע אליו רק בעתיד, למה בכלל עוסקים באדם הכועס, נעסוק באדם שהגיע לידי עבודה זרה שלגביו אכן פשוט שיבואו עליו כל מיני גיהנם, שכן כל המזדה בעבודה זרה כאילו כפר בכל התורה כולה.

ובגמ' בפסחים (ס"ו, ב') מובאים דברי ריש לקיש, "כל אדם שכועס אם חכם הוא חכמתו מסתלקת ממנו אם נביא הוא נבואתו מסתלקת ממנו" וכו', ואף לגבי זאת יש לנו להתחקות על שורש הדבר, דאם הכעס הוא רק אמצעי להוביל את האדם לדברים חמורים יותר, מדוע כבר בשעה שהאדם כועס הוא מאבד את חכמתו ואת נבואתו וכו'.

וכעין זה יש להתבונן במאמרי חז"ל המובאים שם בגמ' במסכת נדרים, שהכועס משכח תלמודו ומוסיף טפשות, בידוע שעוונותיו מרובים מזכויותיו וכו', וכי מה יש בכעס בכדי לאבד מהאדם את טובתו, ואיזו הוכחה יש בו שהעוונות מרובים על הזכויות.

אולם ברור שמלבד כל העוונות החמורים שהכעס מוביל אליהם את האדם, יש בכעס עצמו פחיתות גדולה שלא מצינו דוגמתה, ופחיתות זו מורכבת משתיים רעות:

החסרון האחד שבכעס הוא כפשוטו - שהכעס מאבד את לב האדם. כשהאדם כועס, הוא מאבד בפתע פתאום את השליטה על עצמו, כל השכל שהיה לו מתנדף ממנו, ודעתו מסתלקת ממנו כפשוטו ממש - כפי שכל אחד יכול לראות בחוש בלי שום ביאורים. גם אם עד עתה האדם לכלל את מעשיו בחכמה ובתבונה, אם הכעס מתגבר עליו - הוא מתהפך לשוטה גמור שיכול להתנהג כשיכור בלי שום הגיון, עד שאינו מצליח להיות אחראי למעשי עצמו.

זהו החלק האחד שיש בחומרת הכעס, שעליו באים חלק ממאמרי חז"ל האמורים ועוד רבים אחרים, שכל הכועס אפילו שכינה אינה חשובה כנגדו, חכמתו מסתלקת ממנו ונבואתו מסתלקת ממנו והוא לא נחשב עוד לאדם מן השורה, ומכך נובע החומר הנורא שיש אצל האדם הכועס, שנהפך ברגע אחד לפורק עול גמור בלי דעת שיכול להתנהג כבהמות וכחיות, ועל ידי כך לעבור עבירות חמורות ולקלקל קלקולים שאין להם תיקון.

אלא שעל כך הוסיפו חז"ל ואמרו עוד חלק אחר, שיש דמיון מיוחד בין 'כעס' לבין 'עבודה זרה', וזהו החלק שכיוון אליו הר"ן, שבמידת הכעס טמונה גם עבודת האלילים שיש בה את כל עונשי הגיהנם. וכאן נותר איתנו מקום לבאר מה יש בין כעס לעבודה זרה, ומדוע כבר בשעה שהאדם כועס הוא נחשב לכופר בכל התורה כולה.

ג. ענינה של מידת הכעס - גורלי ביד:

בכדי להבין את שורש הענין יש להתבונן בעומקה של מידת הכעס: מדוע כאשר אדם עובר ברחוב וחברו פושט את רגלו לפניו כדי שיכשל, יתעורר בו הכעס במידה שאין לשער, ואילו כאשר איש לא יעשה לו מאומה - אלא הוא מעצמו יפול באחד הפחתים, אולי יכאב לו כאב המכה, אבל לא יהיה בו שום כעס? וכי מה ההבדל בין מכשול שעמד מישוה מאחוריו, לבין כל קליפת בננה שהיתה מושלכת על המדרכה? בשניהם התוצאה היא אותה תוצאה...

אלא זה ודאי שהכעס לא נובע כלל מהכאב עצמו, אלא מכך שפלוני הוא זה שעשה לי את הכאב. ואם תאמר, וכי מה בכך שפלוני עשה, הלא המעשה מצד עצמו לא מצדיק את הכעס? תשובתך בצידיך, שעומק הכעס מגיע מכך שהאדם מרגיש ששולטים עליו. הוא רוצה להיות השליט על עצמו, שאיש לא יפעל בו מאומה ולא יקרב לרשותו, ואם מגיע אליו איזה מאורע שבו אי מי השתלט עליו לכאורה ועשה בו כחפצו - מיד מתעורר בו רגש של השפלה שמקומם אותו וגורם לו לכעוס על העושה ולרצות ברעתו.

בגמרא בב"מ (נ"ח, א') אמרו שהמלכין פני חבריו ברבים כאילו שופך דמים, וביארה הגמרא משום דאזיל סומקא ואתי חיורא. ועל פי פשוטו היה נראה שכוונת הגמ' היא רק להביא דמיון בעלמא בין הלבנת פנים לבין רציחה, שבשניהם סר דם האדם מן האדם, וגם בהלבנת פנים שופך העלבון את דמו.

אולם כבר הבאנו בעבר את מה ששמעתי מפי המשגיח הג"ר דן סגל שליט"א, שאף מהות המעשה שווה בין ברציחה ובין בהלבנת פנים. שהלא מהי רציחה, שהרוצח מאבד את נפשו של הנרצח, ומהי הלבנת פנים, שהעולב נוטל את כל הערך העצמי של הנעלב, מוחק כביכול את אישיותו ומחשיב אותו כאילו אינו שווה מאומה. ומכיון שכל מהות האדם היא הכבוד שבו, באה הלבנת הפנים ועושה את אותה פעולה במדויק כמו ברציחה - מאבדת את נפשו של האדם ומציגה אותה ככלום.

מכיון שכן, כן הוא לאידך גיסא - שמי שנפגע מחבירו בדרך כל שהיא, מתעורר בו רגש עז של כעס להשיב מנה אחת אפייס. מצד עצמו הוא אינו מסוגל להרגיש נשלט ולא שולט, נפש מרוקנת חסרת כל שאחרים עושים בה כרצונם, וזה גורם לו שחמתו בוערת בו והכעס מחליף את אישיותו. הכל בגלל אותה הרגשה: הוא רוצה להיות שליט על עצמו, והוא לא מסוגל שאחרים ישלטו עליו.

דוגמא למהותה של מידת הכעס אפשר לראות אצל הורים רבים, שמשקיעים רבות בחינוך ילדיהם, מתירים בהם ומזהירים אותם בלי סוף - ובכל זאת מבוקשם לא עולה בידם ואינם זוכים למשמעת יוצאת דופן. כל כך למה, מפני שכל משפט שנאמר על ידיהם מסתיים בשתי מילים: 'אמרת' לך... אל תעשה כך וכך, שהרי אמרת לך אחרת... כך הילד מבין שהרע במה שעשה אינו במה שעשה, ולא חינוכו הוא שעומד כאן על הפרק, כי אם כבודם של ההורים שמונח על כף המאזנים...

ולכשתעמיק בדבר תראה שזה שורשה של כל מידת הכעס על כל אופניה, לא בגלל גאווה בעלמא, אלא בגלל רצון השליטה שצפון בלב האדם. הוא שולט על עצמו והוא קובע לעצמו כיצד ייראו חיו, אף אחד לא ישנה את מסלולו ולא יחליף במקומו את מה שברצונו לעשות.

אכן דוקא בגלל הרגשה זו דימו חז"ל את הכעס לעבודה זרה, ובאמת נראה שיש בכך עבודה זרה כפולה משני הצדדים: האחד מצד שהאדם מרגיש כאילו הוא אמור להיות זה ששולט על עצמו, והשני מכך שהאדם מרגיש כאילו כעת בא פלוני ושולט עליו.

ראשית כל כלפי הרגשת האדם שהאחרים עשו לו דבר מה, לקחו ממנו משאת מאומה ושלטו על רשותו, יש לדעת שמצד האמת הרי זו כפירה גמורה, וכל יהודי מחוייב להאמין באמונת אומן שאין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא אם כן מכריזין עליו מלמעלה, שבכלל זה נכלל שלא רק כלפי עצמו, אלא אף כלפי אחרים, אין רשות ואין יכולת לשום אדם בעל בחירה לעשות מה שירצה בלי שיכריזו על כך מלמעלה. אם הוא הצליח לפגוע במישהו בכל צורה שהיא, בנפש או בגוף או במזון - לא היה זה מחמת כוחו אלא מחמת שהקב"ה אמר ותהי.

ד. הכל בניידת עליון:

ואמנם ידוע להעיר על לישנא דקרא (שמואל ב' כ"ד, י"ד) "נפלה נא ביד ה' כי רבים רחמיו וביד אדם אל אפולה", דמשמע שעדיף ליפול ביד ה', אבל הנפילה ביד אדם אינה נחשבת כביכול ביד ה', וכן רגילים להביא בזה את דברי האור החיים הק' בפרשת וישב (בראשית ל"ז, כ"א) שמחלק בין אדם המזיק לבין חיות רעות, "שהאדם בעל בחירה ורצון ויכול להרוג מי שלא נתחייב מיתה, משא"כ חיות רעות לא יפגעו באדם אם לא יתחייב מיתה לשמים".

ה. והשבות אל לבכך כי ה' הוא האלוהים אין עוד:

הדרך לעקור מן הלב את מידת הכעס היא פשוטה וברורה, לשנן שוב ושוב את העיקר הראשון מ"ג עיקרי האמונה - "אני מאמין באמונה שלמה שהבורא ית"ש הוא בורא ומנהיג לכל הברואים, והוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים", וככל שהאדם יחיה זאת יותר כך יהיה אכפת לו פחות מכל שבט אנשים ונגיעי בני אדם, וכמו שכתב הרמב"ם בהלכות דעות (פ"ז ה"ז): "ראוי לו לאדם להיות מעביר על מדותיו על כל דברי העולם, שהכל אצל המבינים דברי הבל והבאי ואינן כדאי לנקום עליהם".

לא מדובר כאן על מדרגות גבוהות של אמונה ובטחון, אלא על מדרגה בסיסית שניתן להגיע אליה על נקלה, ובאמת יש לכך דרך פשוטה שכל אחד יכול לעשותה בלי שום מאמץ - פשוט לפתוח את העיניים ולראות עד כמה הקב"ה נוכח בכל אשר ילך. הדבר בדוק ומנוסה, שמי שינסה אך מעט להתבונן במה שקורה איתו, ולא יעצום את עיניו בכח - יגלה בחוש אין ספור מקרים של השגחה פרטית שמתרחשים איתו דבר יום ביומו, וככל שיתבונן יותר כך יגלה יותר עד כמה הקב"ה נמצא איתו כל הזמן ומלווה אותו בכל דרכיו. הקב"ה נמצא עם כל אחד, רק צריכים לשים לב אליו.

בפסוק בישעיה (ט', י"ב) אומר הנביא "והעם לא שב עד המכהו", והיינו שהקב"ה מכונה בלשון הכתוב 'מכהו', ואליו לא שב העם, ולכאורה יש להבין מה השייכות בין ההכאה לבין התשובה, וביאר בחפץ חיים על התורה (פרשת חוקת), וכינו"ב שמעתי מפי מו"ר מרן הגר"מ שך זצ"ל, שכל עוד שישאל אינם שבים בתשובה הם דומים לכלב. כי כיצד מתנהג כלב? כאשר מכים אותו במקל הוא נושך מיד את המקל, מתוך הרגשה כאילו המקל הוא זה שהכה אותו... כך ישראל, כאשר נשלחים אליהם שליחים להכות אותם, הם חושבים כאילו פלוני עשה להם כך ואלמוני אשם באחרת. הדרך לשוב בתשובה היא רק לשוב 'עד המכה' - להבין שיש מי שעומד מאחורי המקל, לא המקל הוא המכה אלא קורא הדורות מראש.

בדומה לזה שמעתי מהאדמו"ר מצאנז קלויזנבורג זצ"ל על זקנו בעל הדברי חיים, שבצוק העיתים נפטר בנו על פניו, והוא ליווה אותו למנוחות בשעת ליל מאוחרת, עד שבסיום הלוויה כבר הגיע זמן קריאת שמע של שחרית. פתח הדברי חיים ואמר, משל למה הדבר דומה, לנער צעיר שאבד ביער סבך בתוך החושך, הוא אינו רואה את הדרך, והכל מסביב מלא בליסטים וחיות רעות. ברוב פחד הוא מתהלך אנה ואנה, עד שפתאום מרגיש מכה חזקה על כתפו. הבהלה שיש לו אינה ניתנת לתיאור, שמה אשר יגור בא לו, והנה בא דב טורף לקחת את נפשו... הוא מסתובב ופתאום רואה את אביו שקורא אליו - בני היקר, להיכן נעלמת...

פשוט וברור שכאשר הבן מגלה שהאב הוא זה שנתן את המכה, אין לו שום כאב ושום צער, הרי זה אבי הטוב שמחפש אותי, וכעת הוא נמצא כאן לצדי. כך אנו, אמר בעל הדברי חיים, קיבלנו מכה חזקה מאת הרבש"ע, אבל זה מוכיח שהוא נמצא כאן איתנו... ומיד התחיל הדברי חיים להתפלל - 'הודו לה' קראו בשמו'...

כאשר האדם יתבונן בדברים וישיב אותם אל ליבו, שאף אחד לא מכה אותו ואין כאן שום כאב, הכל זה רק האבא הטוב שמשגיח עליו ורוצה בטובתו, בזה יצול מן הכעס ולא יבוא לידי חטא. ולא לענין מידת הכעס בלבד אלא כלפי כל עניני החיים, בשעה שהאדם חי מתוך הרגשה שהוא מנוהל והכל מושגח מלמעלה - חייו מאושרים ושלווים לאין ערוך, וכבר בעולם הזה הוא אוכל את הפירות.

לב יודע מרת נפשו, לכל אחד יש טרדות ומצוקות, וכל אחד גם בטוח שצרתו היא הצרה הגדולה ביותר שלפניו לא היה כמותה ולאחריו לא יהיה כן... מניין המשפטים ששמעתי אומרים כך משתווה למנין הבחורים שאיתם דיברתי... על אחת כמה וכמה מי שהוא רתחן שחייו אינם חיים, אין כמעט רגע בו הוא לא נפגע מאי מי ואין איזו צרה שהוא לא נקלע אליה. כל ימיו מכאובים וכעס ענינו, ולא עלה בידו אלא כחש בשרו ברגזותו.

הדרך לחיות חיים של שלווה ובטח היא אחת: לדעת שאף אחד לא עושה מאומה, לא אתה בעצמך ולא אחרים לך, כי כל אנשי מצותך כאין וכאפס, הכל מגיע מאת אבינו אב הרחמן האומר לך אל תירא אני עזרתך.

אכן ברור שחלילה מלהבין את הדברים על פי המושכל הגס הנוגד את עיקרי האמונה, וביאור הדברים הוא רק שהקב"ה מנהל את העולם על פי גדרים של טבע, הוא אינו עושה אות ומופת בכל דור לעיני כל רשע או כופר, ומסתיר את הנהגת הבריאה כאילו עולם כמנהגו נוהג בלי שיהיה ניתן לראות במוחש כיצד הכל בגזירת עליון.

ממילא, ככל שהנהגת הקב"ה נראית יותר כנס ופלא, כך הקב"ה מסתיר אותה יותר בהעלם של טבע כדי שהבחירה תשאר ביד האדם לבחור בחיים. ועל פי זה יש חילוק בין פעולה של אדם בעל בחירה ורצון לבין פעולה שנעשית מאליה בלי יד מכוונת, שכלפי פעולה בעלמא אין זה נס כל כך למנוע את הפעולה ולהפעיל את הדברים אחרת, אך כאשר מגיע אדם שכוונתו להזיק - הרי זקוקים לנס גלוי הרבה יותר כדי להפר את עצתו ולקלקל את מוחשבתו, שלא יוכל להפיק את זממו.

אם כן כל החילוק בין מעשה אנוש לבין מעשי אלוהים שלא מעורב בהם יד אדם - אינו קודם המעשה אלא רק בתוך המעשה: קודם המעשה, הלא ודאי שאין אדם בעל בחירה שיכול להרים את ידו ואת רגלו בלי שהקב"ה ישלח אותו לעשות כן, וכל אשר נעשה תחת השמש מושגח בהשגחה עליונה על ידי מי שעשה ועושה ויעשה לכל המעשים, אבל בתוך המעשה, כאשר האדם רוצה להחזיר את הגלגל אחורה ולשנות אותו בחזרה - קשה הרבה יותר לעצור את מה שנעשה, כיון שבדיני שמים לא חפצים להתנהג באופן מוזבזב כנגד הנהגת הטבע.

על פי הבנה זו כתב האור החיים, וכפי שכבר מבואר בפסוק, שעדיף ליפול בידי שמים בלבד, בנפילה שלא מעורב בה כח אדם, כיון שאחרי שנפלים ביד האדם קשה לאין ערוך להשיב את המעשה אחור מאשר בדברים שמנוהלים מתחילה אך ורק בהנהגת שמים. אבל ודאי שגם נפילה בידי אדם כולה בעצם נפילה בידי שמים, ובלעדי פי ה' לא יוכל איש לעשות קטנה או גדולה.

כאשר האדם יחדיר את את הדברים לליבו, כי ה' הוא האלוהים האמיתי ואין עוד מלבדו ית' שום כח בעולם והכל מלא רק אחדותו הפשוט ית'ש, ומבטל בליבו ביטול גמור ואינו משגיח כלל על שום כח ורצון בעולם, בזה הוא עוקר את מידת הכעס מעיקרה, שהרי אין כאן מישהו שבה כביכול לפלוש לתוך רשותו ולקבוע עבורו את מה שיקרה לו - הכל בלאו הכי מגיע ישירות מלמעלה, וגם את זה לעומת זה עשה האלוהים. אבל מאידך, כל כולה של מידת הכעס נובעת מחסרון באמונה, כאילו אותו כאב הגיע מידו של פלוני ושל אלמוני, ולא ה' פעל כל זאת.

ויעויין לשון מופלאה שכתב החזון איש בהלכות שבת (סי' נ"ו אות ד'), שכל אדם הרוצח ומזיק הרי זה מתוך חולי הרוח, ומשום כך הוא אפילו אינו רואי לקבל עונש ואין סיבה לנקום בו או לשנוא אותו, כי "אין בין בליעל למטורף הדעת ולא כלום", וכל מה שמענישים בני אדם שכאלו אין זה מחמת שהעונש מגיע להם אלא רק כדי "להקים גדר עולם, שלא יהיה העולם טרף לשיני בריאי הגוף וחלושי השכל".

בשעה שהאדם כועס, בכך הוא מוכיח עד כמה אינו מרגיש שהעולם מנוהל על ידי הבורא. ראשית כל הוא נוטל רשות לעצמו, כאילו הוא מנהל לעצמו את חייו והוא הקובע כיצד חייו ייראו, ועל כך הוא מוסיף את החלק השני שב'עבודה זרה' שבכעס - כאילו השני שפגע בו השתלט על רשותו, קובע עבורו דברים היפך מרצונו ופולש לתוך שלו.

משום כך החמירו חז"ל כל כך בעונש הכעס ודימו אותו לעבודה זרה לכל דבריה, כיון שבו כלולים שני החלקים שבהם האדם מרגיש חלילה אין אלוהים עומד, אני הוא בעל הכח וגם אחרים בעלי כח להרע לי, ועל ידי כך מאבד האדם את דעתו ויכול להגיע עד לכל העבירות שבתורה.

וכאמור, אין הדברים אמורים ביחס לעיקר הרגשת הכאב של עצם המכה שאותה קיבל האדם, ואין זה סותר למה שהאדם צריך לשמור על רשותו ולא לאבד את מה שיש לו, אולם מכאן ועד מידת הכעס המרחק הוא כמטחוי קשת, כי 'כעס' היא המידה הכוללת את שתי הרעות האמורות - ראשית כל מה שהאדם נותן ליצר לשלוט עליו ומאבד את כל דעתו, ויתירה מזו, שהאדם מרגיש כביכול הוא השולט על עצמו ואחרים באים ושוטלים עליו במקומו, שזה הגורם בעומקו של דבר לכל מידת הכעס, והרגשה זו נובעת מחוסר באמונה, שכאשר ה' לי מה יעשה לי אדם.

כף זכות

"והוי דן את כל האדם לכף זכות"

גליון מס. 61 | תמוז תשפ"ג | יו"ל ע"י מערכת 'קובץ גליונות'

מעשים מחיי היום יום

ביום שישי האחרון - פר' שלח ערש"ק בצהריים ארע לי סיפור של לדון לכף זכות, ברשותי גמ"ח תפילין גדול וא' מהכללים היא שהשאלה היא עד שלושה חודשים ובמקרים חריגים יש אפשרות להאריך מעבר לכך, ביום שישי התקשר אדם וביקש להאריך, ובאותו זמן לא הייתי בבית וכשחזרתי אליו אח"כ פשוט טען להד"ם! ניסיתי לומר לו שהתקשרו בקשר לגמ"ח תפילין להארכה והוא בשלו, לא שאלנו

ממכם אף פעם!

פשוט לא ידעתי מה לחשוב - לפני רגע הבנ"א התקשר וכעת טען שבכלל לא שאל - אני מנסה שוב ואומר לו תשמע יש אצלי צ"ק שלך לפיקדון - אתה לקחת תפילין! והוא בשלו ואומר לי אני לא יודע מה אתה מדבר כנראה מישהו היה לו צ"ק שלי והביא לך (ואני יודע שזה לא נכון כי חרץ מזה יש לי חתימה שהוא לקח תפילין)

ואני מתחיל לחשוש שחחר לי כאן סיפור שכבר

היה לי עם אחד שנאכדו לו התפילין וחפש איך להיפטר מלשלם עליהם.

ואחרי כמה דקות הבנ"א אומר אה... תפילין!.... חשבתי שאומרים סיר...

מה מתברר? הכן שלו שאל תפילין עבור אחיו שגר בעיר אחרת והוא זה שהתקשר בבקשה להאריך את ההשאלה, וכעת הכן לא היה בבית ולא יכל לומר שהוא התקשר.

ייער כת גדול על החיזוק מגליון זה

שאלה לדיון בשולחן שבת

למה לקח את הבלוטוס שלי

מספר יוסף חיים מבית שמש: השתתפתי בשבע ברכות שערכו לבנו של רב חשוב בבית שמש. היה אז ברשותי בלוטוס יקר, ובזמן השבע ברכות חיברתי אותו למטען והכנסתי אותו לשקע להטענה. בסיום השבע ברכות אני ניגש לשקע, ומגלה אותו ריק. מישהו ראה את הבלוטוס עם המטען, ומשום מה חמד אותו לעצמו.

הסתכלתי סביב כהלום רעם, וראיתי שיש מצלמה מכוונת לאזור השקע. שמחתי מאד, וביקשתי מהאחראי שיאפשר לראות את הצילום של האזור בזמן באירוע, כך שאוכל לראות מי לקח את הבלוטוס. האחראי הסכים ועד מחרה גיליתי את האדם. יהודי מבוגר בעל מראה מזוהה, ניגש אל השקע ומוציא את המטען והבלוטוס. חשבתי לעצמי, בודאי פחו עליו יצרו. איני כועס עליו, אבל ברצוני לקבל את רכושי בחזרה.

התקשרתי לרב של בית הכנסת - בעל השמחה וביקשתי שייסיע לי, ואולי שידבר עם הגב', אבל הרב אמר שיהודי זה מוזקק בכשרות, וכל הסיפור לא נראה לו בכלל. בקשתי שיתן לי מספר פלאפון שלו. ענה לי הרב: "אין לו פלאפון. אם תרצה להשיג אותו, תוכל להתקשר לחבר שלו, ולנסות לברר אולי הוא נמצא לידו".

קיבלתי את מספר הפלאפון של החבר. ניסיתי לתפוס אותו פעם אחר פעם, ורגע לפני שהתייאשתי הוא ענה לי ואמר, שהחבר אותו אני מחפש לא נמצא לידו. למחרת אני מקבל טלפון מהרב של בית הכנסת. "אני מזמין אותך אישית לבוא לשמחת השבע ברכות של בני, ואז אחזיר לך את אברתך".

אבל לפני זה אני רוצה שתלמד זכות על היהודי, אמרתי לרב איך אפשר ללמד עליו זכות, והרי רואים בפירוש במצלמות, שהוא לקח את הבלוטוס שלי, מה יש יותר מזה?!

אמר לי הרב, בכל זאת תחשוב ללמד עליו זכות.

תשובה לשאלה משבוע שעבר

איני שולח הזמנות פרטיות

בתוך כדי דיבור קלט בעל השמחה מה גרם לידידו לבקש הזמנה... "ההזמנה שראית שנתתי מקדם לאיש פלוני, היתה כדי שהוא יתלה אותה בבית הכנסת שלו... עם כל לחץ ההכנות קשה לי להגיע אישית לכל בית כנסת, ולפיכך ביקשתי מפלוני שיתלה שם עבורי הזמנה...".

ומיד הוסיף: "ברור שאם היינו מחלקים הזמנות, היית אתה מהראשונים לקבל. על אתר החלטתי להשקיע מאמץ ולהשתתף ב'אויפרוף' למרות טרחת המרחק והזמן הכרוכים בזה.

זו היתה החלטתו הראשונה. וההחלטה השנייה? - לא 'לשמור בבטן'... כאשר חשים קפידה מסויימת על הזולת, אזי יש לגשת אליו ולפתוח את הנושא, להודיד את הכאב על השולחן ולטפל בו. באופן זה מתברר שבמקרים לא מעטים ואולי גם כמעט בכל המקרים, מדובר פשוט באי הבנה ודו לא.

(ייש"כ למערכת 'זוי העמודים' על הסיוע במדור זה)

ניתן לשלוח עובדות ומעשים בענייני כף זכות למייל המערכת: k.gilyonot@gmail.com

כמו"כ ניתן להשתתף בהקדשה ע"ג גליון זה במס' 053-3145900

דעת ואמונה

מתורתו של

הגאון רבי עמנואל טולידאנו שליט"א

גיליון מס'
110

כל השפע של העולם – עובר דרך ירושלים וארץ ישראל!

פרשת חוקת
תשפ"ג

ולפי זה מתיישב היטב, מדוע מודים על הארץ ועל ירושלים בברכת המזון, וגם כאשר נמצאים בחו"ל ואוכלים ממזון של חו"ל, כי השפע של כל הארצות תלוי בארץ ישראל ובירושלים, שאין מזון או שפע שקיים בעולם, שאינו עובר דרך ארץ ישראל, ולכן עלינו להודות להשם, על המתנה הנפלאה הזו של ארץ ישראל וירושלים, שהם המקומות של השראת השכינה, ועל ידיהם כל העולם ניזון ומושפע בשפע טובה וברכה, ולכן אמרה תורה לברך על הארץ ועל ירושלים בברכת המזון.

הגביר שנתן להרב שך – מיליון דולר בבת אחת!!

היה פעם סיפור מעניין עם הרבי הרב שך, שבא אליו איזה נדיב, ונתן לו ביד מיליון דולר, ואמר לרבי, שיחלק אותו כפי הבנתו למי שצריך. וזכורני שהרבי נורא התפעל מזה, איך יתכן, שיהיה יכול לתת בבת אחת סכום עצום שכזה?! ואמר שלפני השואה לא זכור לו דבר כזה!! עוד סיפר הרב שך, שהוא זוכר מימי צעירותו, שהיה תקופה שלמד בישיבת סלבודקה [בעיר סלבודקה, והיה שומע אז את שיחותיו של הסבא ר' נתן צבי פינקל, ומאד נהנה מזה] ופעם ראה מודעה תלויה בפתח הישיבה שם, שהישיבה נמצאת במצוקה כספית, מחמת חובות של ארבע מאות רובל, ולכן היא לא מוכנה לקבל שום תלמיד.

אמר לי הרב שך, מה זה כבר ארבע מאות רובל?! זה הרי סכום פטוי! לא רק היום שערך הרובל ירד, אלא גם בזמנו ערך הרובל היה נמוך וזה היה סכום פטוי, ובכל זאת לא היה מי שיתרום זאת לישיבה, ולמרות שהיו אז גבירים ונגידים, והיו נותנים תרומות לישיבות, אבל רק סכומים נמוכים, ולא 400 רובל, ולכן כשהיה חסר 400 רובל לא היה מי שישלם את זה.

ותמה הרב שך, מה השתנה כיום, שאנחנו רואים שגבירים נותנים סכומי כסף עצומים כאלו, מיליון דולר בבת אחת!?

ענה הרב שך, נראה לי, שלפני השואה אדם שהיה לו כסף היה בוטח בעושר שלו, והיה בטוח שהכסף הזה יציל אותו מכל צרה, ולכן היה קשה מאד להיפרד ממנו, ולתרום ממנו לצדקה, אבל אחרי שבאה השואה וכל העשירים נהרגו בה, בדיוק כמו העניים, וראו כולם שברגע אחד כל כספם יורד לטמיון ואינו עוזר להם בכלל, מאז הבינו שהכסף הוא לא העיקר, וראוי להשקיע בדברים אחרים, ולכן הכסף נהיה בעיניהם יותר זול, וקל להם יותר לתת צדקה.

כשהבנים קרובים לשולחן – יש יותר אוכל!

זה היה ההסבר של הרבי, ואני רוצה לומר בזה עוד הסבר, שבזמן שהיו כל ישראל בגלות התמעט השפע בארץ ישראל, כיון שעם ישראל רחוקים, וכלשון הגמרא בברכות (ג, א) **"אוי להם לבנים שגלו מעל שולחן אביהם"** מה עושים הבנים בשולחן? הם אוכלים! השולחן הוא המקום – שסביבו הבנים יושבים ומקבלים את המזון מהאב, וכאשר הבנים רחוקים משולחן אביהם, אז השולחן ריק, אין בו מזון, ולכן לפני השואה, שלא היו יהודים כל כך בארץ ישראל, אז היה התמעטות שפע בארץ ישראל, וממילא היה מעט שפע גם בעולם כולו, ולא היה עשירות כל כך, ומשאו"כ כיום מתקופת השואה והלאה, שהתחילו עם ישראל לחזור למקומם, אז יש התקרבות של הבנים לשולחן אביהם, ולכן השפע חוזר ומתברר, וכיון שיש ריבוי שפע בארץ ישראל, ממילא ישנה עשירות יתירה גם מעבר לים, כיון שההשפעה של ארץ ישראל נותנת טובה וברכה לכל העולם.

הרי מיד אחר החורבן הארץ היתה שממה, והיתה קללה על ארץ ישראל, שלא תיזרע ולא תצמיח, וכמו שאומרת התורה בפרשת ניצבים "גפרית ומלח שריפה כל ארצה לא תזרע ולא תצמיח" וכיום אין כבר שממה, והארץ פורחת, וכמובן שלא הגענו לדרגת שפע כמו שהיה בזמן הבית, שכל שיש יותר התיישבות של ישראל בארץ ישראל, ויש יותר השראת השכינה, כך יש יותר השפעת טוב בארץ ישראל, אבל גם כיום יש יישוב עצום של בני ישראל בארץ, והבנים קרובים יותר לאבא, ומזה נגרם שפע ברכה, וזה משפיע גם על כל העולם לטובה, ולכן יש כיום עשירות כזו, שיתכן שנדיב אחד יכול לתרום בבת אחת, מיליון דולר.

ירושלים היתה מקור השפעת קדושה וחכמה על כל העולם

וראוי לידע שמלבד מה שירושלים השפיעה את השפע הגשמי של כל העולם, הרי עיקר השפעתה של ירושלים היתה שהיא השפיעה שפע קדושה וחכמה על כל העולם, וכמו שאמרו בסנהדרין (מא, א) **"מא שגלתה סנהדרין מלשכת הגזית אין דנים דיני נפשות"** והיינו שבכדי לקבל את הכח לשפוט ולהכריע בדיני נפשות, צריך את ההשפעה של השראת השכינה בבית המקדש, שזה נתן להם חכמה ותבונה לשפוט.

ברכת בונה ירושלים בברכת המזון

הנה בברכת המזון אנחנו מברכים ג' ברכות, ברכת חזן, וברכת הארץ, וברכת בונה ירושלים. וכל ברכות אלו הם מהתורה, כמבואר בברכות (מח, ב) וצריך להבין מה שייכות של ברכות אלו למזון שאכלנו.

ברכת חזן הרי זה פשוט, שבברכה הזו אנחנו מודים על המזון שהבורא עולם נותן לנו, וברכת הארץ ג"כ ניתן להבין, שבברכה הזו אנו מודים על כך שקיבלנו את ארץ ישראל, והיא מניבה לנו את התבואה והמזון כולו. ואמנם הברכה השלישית שהיא **ברכת בונה ירושלים** צריך להבין, מה פתאום לברך על בנין ירושלים בברכת המזון.

ואכן הבקשה על בנין ירושלים מוזכרת גם בתפילה **"ותשכון בתוך ירושלים כאשר דיברת, ברוך אתה ה' בונה ירושלים"** ואמנם ניתן להבין שהתפילה היא זמן של בקשה ומתאים אז לבקש שיבנה הקב"ה את ירושלים, אבל ברהמ"ז שכל עניינו הוא להודות על מה שאכלנו, מה בנין ירושלים קשור לזה, ואמנם לומדים את זה מפסוקים, אבל עלינו להבין מה לימדה אותנו התורה בזה?

מה שייך לברך על הארץ – בחו"ל או בפירות חו"ל

עוד דבר צריך להבין, על מה שאנו מברכים את ברכת הארץ, שהרי כתבו הרמב"ם והרי"ן, שמצוות ברכת המזון נוהגת בין בארץ בין בחוץ לארץ, ולכאורה לא מובן למה לברך על הארץ, כשהוא נמצא בחוץ לארץ, הרי כל ההודאה על הארץ שייכת, במי שאכל בארץ ישראל, שהמזון שלו בא מכח המתנה של ארץ ישראל, ועל כך הוא מודה, אבל מי שאכל לחם בחוץ לארץ למה להודות על ארץ ישראל, הרי הוא לא קיבל ממנה שום תועלת באכילה זו?

וכמו"כ קשה לי עלינו, שאנחנו גרים בארץ ישראל, דהתינח אם הייתי אוכל חיטה מהארץ, אז מוטל עלי להודות על הארץ שניתנה לנו - לאכול מפריה ולשבוע מטובה, אבל אם אני אוכל לחם מחיטה של אוקראינה, מה אני צריך להודות על הארץ, הרי המזון שלי לא בא מארץ ישראל, ובאכילה הזו לא נהניתי בכלל מארץ ישראל, ולמה לי להודות על הארץ בברכת המזון?

ירושלים – מקור השפע לכל העולם

ואמנם נראה לי הביאור בזה, שכל מזון שיש בעולם, הרי הוא מושפע מירושלים, כיון שירושלים היא מקור השפע של העולם, כל השפע שיוצא בעולם, הוא רק דרך ירושלים שהוא מקום השראת השכינה, והוא הסיבה לירידת השפע, ומשם מתפשט לכל העולם.

וכן אמר דוד המלך בתהילים (קלב, יג-טו) **"כי בחר ה' בציון איוה למושב לו, צידה ברך אברך, אבינויה אשביע לחם"** כאשר הקב"ה בחר את ציון שהוא יהיה לו למושב, בזכות זה **"צידה ברך אברך"** העיר ירושלים זכתה לצידה, למזון ולכל צרכיה **"אבינויה אשביע לחם"** גם לאבינוים יהיה לחם, ולא יהיו רעבים, בזכות השראת השכינה שיש בירושלים, ע"ז היא מושפעת ברוב שפע של טוב ומזון לכולם.

אבל השפע הזה לא מסתיים בירושלים, אלא הוא זולג החוצה, ומשפיע לכל העולם, שעל ידי המזון והטוב שיש בירושלים, כל העולם מקבל ממנה שפע של טובה וברכה.

ולפי זה מובן לנו מדוע מבקשים ומודים על ירושלים בברכת המזון, כיון שכל השפעת הטוב והמזון שיש בעולם, הרי זה בא מכח ירושלים, לכן כשאדם נהנה מהמזון בכל מקום בעולם, ראוי לו לברך, לבקש, ולהודות על בנין ירושלים, שהיא הגורמת לשפע המזון שנהנה ממנו.

המוציא לחם – מן ארץ ישראל

וראוי לידע עוד, שכמו שירושלים היא מקור השראת השכינה, היא מקור השפעת השפע בעולם, כך הוא ג"כ בארץ ישראל כולה, שכיון שנאמר עליה בתורה **"ארץ אשר עיני ה' אלוך בה מראשית שנה עד אחרית שנה"** הרי אומר שהקב"ה משגיח עליה בפרטיות ובאופן ישיר, בכדי לכלכל אותה ולהשפיע עליה את כל צרכיה, וגם השפע של ארץ ישראל נותן השפעה לשאר ארצות העולם, וככל שארץ ישראל מושפעת יותר, כך יש יותר שפע בעולם. שכל מקום המקודש יותר, הרי הוא מקום השפעה יתירה של טובה וברכה, ושאר המקומות ניזונים ממנו.

שמעתי פעם מדרשן אחד, שאמר מה הפירוש בברכת **"המוציא לחם מן הארץ"** שהלחם של כל העולם יוצא מאותה **"ארץ"** הקדושה, ארץ ישראל, שהיא מקור הלחם והמזון של כל העולם, השם מוציא לחם לכל העולם – מארץ ישראל. ואמנם זה דרוש, אבל הוא קרוב לפשט, שדרך ארץ ישראל באה ההשפעה לכל העולם.

וכמו כן כל החכמה שיש בכל העולם, תלויה בירושלים, שהיא מקור השפעת החכמה והתורה.

וכמו שהשראת השכינה בירושלים, נתנה חכמה וקדושה לעולם, כך זה בכל אדם גדול, שהוא משפיע מקדושתו וחכמתו על כל הסביבה שלו.

כשיהושע ינק ממשו רבינו – היה בדרגה גבוהה יותר

ומצינו כי יוצא בזה ביוזר פרשת ואתחנן, שביאר את הפסוק בפרשת כי תשא (שמות לג, יא) **"וידבר ה' אל משה פנים אל פנים, כאשר ידבר איש אל רעהו, ושב אל המחנה, ומשרתו יהושע בן נון נער, לא ימיש מתוך האהל"** ולכאורה יש כאן בפסוק שלושה דברים נפרדים, האחד נבואת משה רבינו, שהיתה דיבור פנים אל פנים, כדבר איש אל רעהו, השני בא לומר שמשו רבינו שב למחנה לאחר נבואתו, והשלישי שיהושע בן נון לא מש מתוך האהל.

ואמנם הוזר ביאר את הפסוק, שהכל ענין אחד, שתחילת הפסוק בא ללמדנו, שמשו רבינו זכה לדרגת נבואה כזו, שכל הנביאים כלפיו היו **כקוף בפני בני אדם**, ששאר נביאים לא נתנבאו באופן גלוי, ובאספקלריה שאינה מאירה, ולמרות זאת בזמן הנבואה הם יצאו מדעתם, ופניהם נשתנו ולא ידעו כלום מזה העולם, ולא היו יכולים לעמוד, וכמו שכתוב בדניאל (י) **"ואני הייתי נרדם על פני, ופני ארצה"** אבל משה רבינו היה נשאר על עמדו, ולא נשתנתה דעתו, ולא נשתנו פניו [וכמש"כ כל זה ברמב"ם הלכות יסודי התורה ז, ו] ולכן מיד אחר נבואתו היה **"שב אל המחנה"** לדבר עם בני ישראל בכל מה שצריכים,

וזהו כוונת הפסוק, שאף שמשו רבינו היה מדבר עם ה' פנים אל פנים, היה מיד שב בדעתו אל כל צרכי המחנה.

ואח"כ אומרת התורה **"ומשרתו יהושע בן נון נער, לא ימיש מתוך האהל"** והכוונה, שכל זמן שיהושע בן נון היה לומד ויונק ממשו רבינו, לא היה מפחד כשאר נביאים, ורק לאחר שפרש ממשו רבינו, וקיבל נבואה לבדו, נאמר ביהושע (ה, יד) **"ויפול יהושע על פניו ארצה, וישתחו"** שאז כשהיה לבדו כבר היה יכול להסתכל.

ולפי זה כל הפסוק כולו מדבר במעלת משה רבינו, אדון הנביאים, שלמרות דרגת נבואתו, לא היה לו פחד, ולא נפל על פניו, וגם יהושע כאשר היה אצל משה רבינו וינק ממנו, זכה לדרגה זו, ולא פחד, וכשהיה לבדו, וקיבל נבואה, אז נפל על פניו.

הרי אנחנו למדים מזה, שכאשר אדם נמצא ליד מי שגדול הימנו בנבואה, הרי הוא מושפע ממנו, וכדברים אלו מצינו אצל בני הנביאים שכאשר היתה שורה על חלקם רוח של נבואה, שאר הנוכחים היו ג"כ מושפעים מזה, וכמו שמצינו אצל שאול, ככתוב בשמואל (א י, יא) **"ותצלח עליו רוח אלוקים, ויתנבא בתוכם"**. ויאמר איש אל רעהו.. **הגם שאול בנביאים?** והיינו, ששאול לא היה רגיל להתנבא, וכשהיה בחברת בני הנביאים, הצטרף לשאר בני הנביאים והתנבא.

וכמו שזה נכון בנבואה, גם בחכמה הוא כך, שכשנמצאים ליד אדם גדול, הוא מושפע חכמה על סביבתו, ואני רואה זאת על עצמי, שכשהרבי הרב שך היה חי, הייתי חכם יותר, מההשפעה של הרב שך.

הכח העצום של הגדילה וצמיחה מהקרקע

הנה אנחנו רואים שעיקר הברכות המבוררות שתיקנו חז"ל, הרי הם נתקנו על דבר שגידולו מן הארץ כגון **"בורא פרי העץ"** **"בורא פרי האדמה"** וכמ"כ בורא מיני מזונות, המוציא, והגפן, הרי הם על דברים שגידולם מן הארץ, ואמנם שאר המאכלים שאינם גדלים מהארץ, כגון בשר גבינה וביצים, הרי הם נכללים בברכה אחת שאינה מבוררת **"שהכל נהיה בדברו"**.

ובביאור הדבר נראה לי, שעיקר הפלא של הבריאה הוא כח הצמיחה והגידול שיש בגידולי קרקע, שאדם זורע גרעין אחד, ויוצא ממנו עץ שלם שמתמלא בהמוני פירות, ובכל פרי יש המוני גרעינים, ומכל גרעין וגרעין ניתן לדורע שוב אילן שלם, עם כמיות של פירות וגרעינים עד בלי סוף, וזה דבר פלא עצום, ובחובת הלבבות הביא, שפעם מצאו בשיבולת אחת 300 גרעינים, וזה דבר מופלא מאד שהשם ברא בעולם, שכח הגידול שיש באדמה הוא עצום כל כך, עד שאפשר לדורע וליטוע בה עוד ועוד פירות ומזון בלי גבול.

והפלא הזה ישנו רק בגידולי קרקע, ולא בבעלי חיים, שלמרות שהם גם מתרבים, וזה דבר עצום ונפלא, כל סדר הגידול של הבהמה, אבל כח הגדילה שלה הוא גם מכח גידולי קרקע, שהיא אוכלת מעשב האדמה, ומזה היא גדלה ומתרבה. נמצא אם כן שהארץ היא המפרנסת העיקרית של העולם, והקב"ה הטביע בה כח גדול ועצום, שתוכל להוציא מזון לכל העולם למשך הרבה דורות, ועל זה תיקנו חז"ל את עיקרי הברכות, להודות להשם על כל מין ומין.

וזה הפירוש במה שעובדי עבודה זרה היו אומרים **"לאמור לעץ אבי אתה, ואל האבן את ילדתני"** (ירמיהו ב, כז) ולכאורה איזה שטויות הם אומרים כאן?! וכי מישוה מהם סבור שהוא נברא מהאדמה או מהעץ?

ונראה לי שהם לא ידברו שטויות, אלא שהם התבוננו שיעקרי החיות שלהם מן האדמה, ראשית כל הרי הם נבראו מהאדמה, כמו שאמרה התורה בפרשת **"כי עפר אתה ואל עפר תשוב"** ומלבד זה, הרי כל חיה הם ניזונים מהאדמה, וכפי שפירשנו, שכל המזון של האדם בא מהאדמה, וגם הבעלי חיים שעומדים למאכלו, הם ג"כ ניזונים מהאדמה, נמצא שהחיות שלהם תלויה באדמה, ומההתבוננות הזו הם הגיעו לטעות הזו, שהאדמה היא אילן, כיון שהיא מחייה אותם. ואמנם אנחנו יודעים שהכח העצום הזה שיש באדמה, הרי זה נטבע וניתן בה בכחו ובגבורתו של הקב"ה שהוא מלא עולם, ועל כך אנו מברכים על כל צורות הגידול שלה **"בורא פרי העץ"** **"בורא פרי האדמה"**.

ועל דרך זה פירשתי מה שאמרו במדרש [בראשית רבה ויצא] **"שאלה מטרונה את ר' יוסי בר חלפתא.. לכמה ימים ברא הקדוש ברוך הוא את עולמו? אמר לה לששת ימים! אמרה לו מה הוא עושה מאותה שעה ועד עכשיו? אמר לה, הקב"ה יושב ומזווג זיווגים, בתו של פלוני לפלוני, אשתו של פלוני לפלוני, ממנו של פלוני לפלוני וכו'."** ואז אמרה לו אף אני יכולה לעשות כן, והביאה כמה עבדים ושפחות וזיווגה אותם זה לזו וזה לזו, ולחמור יצאו כולם פצועים בשן או בעין, ואז הודתה ואמרה **"לר' יוסי אין אלוך כאלוהים"**.

וצריך להבין כאשר שאלה אותה מטרונה, מה הקב"ה עושה? למה לא ענה לה ר' יוסי, שהקב"ה יושב וזן את העולם כולו בכל יום, ונותן לכל בריה כדי מחסורה, לאדם, בהמה, חיות, רמש, דגים, וציפורים, ולכולם נותן את אכלם בעיתו, והרי לא דבר קטן הוא, ומדוע לא יישב בכך את דעתה? וחשבת ליישב, שר' יוסי ענה לה בדבר שהיא תוכל להיווכח בעצמה, ולראות שהיא לא יכולה, וכפי שהיה עם הזיווגים, שהיא ניסתה לעשות לבד, ואז ראתה בעצמה, שזה רק מעשה ה', ולולי זה לא היו מסתדרים. אבל מצד נתינת הפרנסה והמזון לכל חי, אין זה מוחשי כל כך, שהרי יש לנו את כח האדמה שהיא מפרנסת ונותנת מזון לכל בשר, והיא עלולה לומר היכן מעשי השם? ולכן הראה לה דוקא את הזיווגים, שבהם ניכר שאין זה אלא מעשי השם.

אומרים בשם הקוצקער רבי **"שמברכת הזן אחד, אפשר להיות מאמין גדול"** אנשים לא חושבים, ולא מתבוננים, כמה עמל וסירחא צריכים כדי להכין להם לחם, בגלל שקונים הכל מהמכולת, ולא יודעים כמה חסד וטוב עשה עימם השם, כדי שהדבר הזה יוכל להיות לחם, חרשו זרעו קצרו עמרו דשו בררו וטחנו לשו ורדדו, ועשו לחם, ומההתבוננות בזה ניתן להגיע לאמונה חושית בהשם.

חידוש הרב מבריסק שמיץ פירות של טבל הוא אסור ללא תקנה

שיוצא מהטבל אין עליו שם איסור טבל, אלא הוא שם חדש של יוצא, ולכן לא שייך להפריש ממנו תרומה, כיון שזה לא טבל, וגם לא שייך לחול קדושת תרומה על זיעה, וכמו"כ אי אפשר להפריש מהפרי עצמו כדי להתיר את המיץ, שכיון שהמיץ אין עליו שם טבל, ל"ש שיופרש עליו ממקום אחר, וממילא זה איסור בלי תקנה.

[ולפי זה נראה עוד, דמשקין שיצאו מטבל קודם גמר מלאכה, שמותר לאוכלם, ואין בהם איסור טבל כלל כיון שלא יצאו מהאסור]

ומקור דבריו של הגרי"י שמיץ פירות איסור משום יוצא, הוא מהרמב"ם הנ"ל, שבכלל כל איסורי יוצא כתב ג"כ היוצא מן הטבל, ומשעם מדבריו שמשקין היוצאין מטבל אסורים מדאורייתא רק שאין בהם מלקות, ופירש הגרי"י הטעם משום איסור יוצא ולכך אין לוקין עליו. [מתוך שיעורי עוטה אור על כיצד מברכין]

לחיו יוצא שהוצאות הצי"לן אלא, ואנו נקוקים לתכונות, כל אי אמצונין לתחתית – תפוא צליו פרכה, ועכ"ו מן חסדים!

ידוע בשם הגרי"י וכך שמעתי ממרן הרב שך זצ"ל שאמר בשמו, שאדם שחטט פירות של טבל, המיץ של הפירות אסור באכילה, ואין אפשרות להתיר אותו ע"י שיפירש מנהו, ונשאר באיסורו לעולם.

וטעם הדבר שמעתי מהרב שך זצ"ל שבעצם מיץ פירות אין עליו איסור טבל, כיון שזה זיעה בעלמא, וכל מה שהוא אסור באכילה הוא מדין **"ויצא"**, וכיון שזה איסור חדש של יוצא, ואין עליו שם טבל, לכן אי אפשר להפריש ממנו תרומה.

ויש להביא סייעתא לדבריו, משיטת הרמב"ם (מאכלות אסורות י, כב) שאין לוקין על איסור יוצא, ואם נאמר שאיסור יוצא הוא רק גילוי מילתא, כל היוצא ממנו הרי הוא בכלל האיסור, א"כ למה אין עליו מלקות כמו האיסור עצמו, ובהכרח מזה, שאיסור יוצא אינו בכלל האיסור עצמו, אלא הוא דין חדש שהיוצא מהאיסור אסור, וא"כ המיץ

לחיו יוצא שהוצאות הצי"לן אלא, ואנו נקוקים לתכונות, כל אי אמצונין לתחתית – תפוא צליו פרכה, ועכ"ו מן חסדים!

הגיליון נתרם לזכות נדב מוריני הרב שליט"א החתן הרב עמנואל חיים טולדאנו לרגל נישואיו, יחד רצון שיוזכה לבנות בית נאמן בישראל

לרפואת הרב רפאל שלמה בן סימיטה (אמולין) נא לעורר עליו רחמי שמים מרובים בתוך שאר חולי ישראל

לעילוי נשמת הרב מייכל יהודה ב"ר משה דוד לפקוביץ זצוק"ל הרב נסים ב"ר יוסף טולדאנו זצוק"ל הרב יונה אליהו ב"ר ישראל זלושינסקי זצוק"ל

גיליון זה נכתב על פי הבנת הכותב בלבד
לתרומות והנצחות נא ליצור קשר בטל' 054-8520-936
או דרך נדרים פלום בחיפוש 'עוטה אור'
או באמצעות הטל' 03-7630585 שלוחה 6465
ניתן לקבל את הגיליון במייל 6082566@gmail.com

במיד נתחריש חשיחה במוצי"ש, בבית מוריני הרב רח' מתתיהו 25 בשעה 9:20
ניתן גם להאזין לשיחה בשידור חי בקו החדש "עוטה אור" 0733-718-148
כמריב ניתן לשמוע שם עוד שיעורים ושיחות ממוריני הרב שליט"א
ובמערכת "קול יהודי מרוק" 0747-962-335 שלוחה 2-2-2
שמעך ותחי נפשכם

ספר מלחמות ה'

יש ספר שכתובתו לא הסתיימה. האחריות על שורותיו מופקדות בידיים שלא תמיד מודעות לתפקידן, אבל שם מתועדת כל מלחמה וכל מאבק, לא נעדר כלום. בסופו של דבר, האדם עצמו נבנה לפי הספר הזה

הניצחון היה עוד לפני שהרגישו ישראל את הסכנה. ההרים התמוטטו זה על זה, 'כשפחה היוצאת לקראת גבירתה', קרני הרים נתחבו בנקיקים שבהר ממול והמיתו את כל האורבים לבני ישראל.

גם נורא שכזה המשנה את כל סדרי הטבע, מקים הרים דוממים מרבצם ומכוונם למקום האויבים, הרעיש תבל ומלואה. מן הסתם שחו בזה אלופי אדום, ואילי מואב יאחזמו רעד.

מה כן נכתב בתורה על הגם הזה? 'אז יאמר בספר מלחמות ה', עתידים לספר את המלחמות.

מה יאמר באותו ספר? 'ואשד הנחלים', הא ותו לא. רבותינו יסבירו שהכוונה לאותם נחלים שגרפו את שרידי הגוויות של האורבים מנקיקי ההרים.

רמוז קמוץ וסגור מאין כמותו. אלמלי דרשות רבותינו ודברי רש"י, לא היינו מבינים פשר דבר, מהו 'ואשד הנחלים'.

איך ייתכן שגם כזה מופיע ברמז קל?

ספרו וספר בלעם

מלבד הספרים הידועים בינותינו, יש עוד הרבה ספרים שנכתבו ואינם, כדוגמת ספר שכתב משה רבינו ובו פירט את כל פרשת בלעם (ב"ב יד:). הספר ההוא נאבד מאיתנו (הערות ר"מ שמראשון שם ובפירושו הציוני בפרשת בלק).

משום כך, איננו יודעים מה הפסדנו ומה כתוב באותו ספר. בעת שמצאו את הגניזה החרסונית רעשו קהילות שלמות, הכתבים נדפסו והועתקו, גם לאחר שחלקם התברר כמזויפים. בעת שנגלתה הגניזה הקהירית, נגלו עולמות שלמים שמאירים את ההלכה עד היום. כך הייתה ההתרגשות כשסברו שמצאו את הירושלמי על סדר קדשים עד שנגלה הוייפן וכך בימים אלה

עודנו תחת הרושם של הגם הגדול שהיה בעוון קרח ועדתו. גם בתוך גס, לא זו בלבד שהארמה פצתה את פיה ובלעה את קרח ואת כל אשר לו, אלא עוד רדפה אחרי כל אדם מעדת קרח ואחר כל מחט ומחט מעושרו העצום.

כל ההנהגה של הבורא עם סביביו היא בדרך טבע או בדרך ניסית. דרך טבעו של עולם, כפי שחקק בששת ימי בראשית, ואין הכללים משתנים מפני מאורע כזה או אחר.

ויש את הנהגת הניסים, אלא שגם בהם אין הניסים שווים, כי בתוך כל גס יש דרגות שונות. יש כאלה שהם 'בריאה חדשה' כמו פי האדמה שבלעה את קרח וכמו רוב מכות מצרים שהיו חדשים בטבע העולם, לא היו מעולם ולא היו לאחר מכן לעולם.

כנגדם יש גם ניסים שאינם יוצאים מדרך הטבע להדיא, אך אינם שגרתיים. רצף התכיפות של המאורעות, הסדר והתזמון או הגודל והעוצמה כמו נצחון החשמונאים המעטים על היוונים המרובים או כמו גס פורים.

הניסים האחרונים, פעמים נכתבו ופעמים הועלמו ונכתבו ברמזיה. אבל הניסים הראשונים, שבחו של מקום הוא, הכל נמסר ונכתב, פעמים בארוכה ופעמים בקצרה, עד כדי שאם התרחש גס שלא נכתב, דנו בו הראשונים (כדוגמת יוכבד שילדה בגיל ק"ל שנה).

ואשד הנחלים

אחרי החלוקה הזו, נראה שהמלחמה באמוריים עונה בהחלט על הגדרת גס של 'בריאה חדשה'. האמוריים, עם חזק מכל שבעת העממים, נחבאים בנקיקי ההרים הגבוהים, ממתינים שעם ישראל יעברו בעמק הצר ואז יוכלו לירות בהם בחיצים ולידות אבני בליסטראות שיש בהם כדי להמית.

עת נמצאו כרכי הש"ס של רבי שמואל שטראשון, עם הגהות חדשות שלא נדפסו מעולם.

הספרים הללו, עם כל אותן שנים שהיו גנוזים וספונים, הנה הגיעה שעתם. אנשים מגלים כעת את ההערות החדשות ולומדים בהם בעומק, הנה יש עדנה לספרים, הנה יש אחרית לכתבים.

הנהגת ה' בעולמו

והנה לפנינו שמו של ספר מלחמות ה', שכל עניינו נותר לזמנו, שהרי הספר עצמו אינו לפנינו. בדעת זקנים מתאר ששם כתוב 'מלחמות שבין אומה לאומה, והניצוח שהקדוש ברוך הוא נותן לאומה כנגד חברתה, וכתוב בו ענין מלך מואב'.

המטרה של אותו ספר מלחמות, להסביר את הנהגת ה' בעולם כיצד מכריע בין אומה לחברתה. זה משל כמובן, אין לנו עניין לדעת את ספר דברי הימים למלכי מדי ופרס וכיצד הביסו את בני כוש ואפריקי.

מקובלנו שכל המשלים בחו"ל, אין בכוחם לשקף את העומק והגוון האמיתי של הנמשל ולא באו אלא לסבר את האוזן. בדוגמא לדבר, הדג הקופץ לקראת כל טיפה הניתכת בים, כך ישראל משתוקקים לדבר ה', ברור שההשתוקקות היא יותר גדולה מהדג, ולא בא המשל אלא לסבר את האוזן.

ספר מלחמות ה' בא כמשל, משל הצובע את הנהגת ה' בעולמו. בכל עת היא באה בגוונים אחרים המתאימים לשעה ולתקופה, ותמיד האדם לומד את הנהגת ה' בעולם.

לא לחינם נכתב הספר בלשון עתיד, 'אז יאמר בספר', לא כתוב שנרשם בספר, אלא עתיד להירשם, כי בכל עת הוא ממשיך להיכתב.

מה עניינו של הספר הזה, אם סופו להיגנו ולהיעלם, מה המטרה של המלחמות אם אין מי שיראה וילמד אותו?

ועמו ספר מלחמות

לכל אדם בעולם יש את הספר אותו הוא כותב. ספר מלחמותיו ומאורעותיו בעולם, כיצד התמודד ונכשל, כיצד התמודד וניצח. כיצד מצא תחבולה והתגבר וגם כיצד לבשה אותו רוח העצלות והובס ללא מלחמה, הכל מתועד ונרשם.

כשנפטר רבה בר רב הונא, ספר לו שהוא ינוקא, 'גזע ישישים עלה מבבל, ועמו ספר מלחמות' (מועד קטן כה:). רש"י מסביר שספר המלחמות היינו ספר תורה.

זה שרבה עולה מבבל עם ספר תורה, נוכל להבין. אולם מה לו ולספר מלחמות, ואיך ספר המלחמות הפך להיות ספר תורה?

הוא אשר דיברנו, כי אדם גדול מצטמח ועולה מאותן מלחמות וקשיים, מאותן התמודדויות ואכזבות, לבטים וייסורים, חיבוטי נפש ודכדוכה של נפש. כל אלו מהווים תמהיל לצרף את האישיות הנשגבה, אדם עובר את מסע הקשיים ולא מרכין ראש, לא נסוג אחור ולא אומר אין לי יכולת.

רבה בר רב הונא עבר בחייו מה שעבר, איננו יודעים עד כמה, לא ראינו את ספר מלחמותיו כמו שלא ראינו את הספר שכתב משה על מלחמת מדין. אבל ידענו שהוא אמר לנפשו שחי ונעבורה, והוא נלחם. גזע ישישים עלה מבבל ועמו ספר מלחמות.

אתה באמצע כתיבת ספרך. איש לא יקרא בו מלבדך ומלבד פמליא של מעלה.

באת להילחם, תמשיך להילחם. המלחמות ישרמטו את הקומה שלך, רק אל תיסוג אחר. הילחם!

לעילוי נשמת

האשה הכבודיה והצנועה

מגזע רם ונישא

מרת הדסה מסעודה בת פריחה ע"ה

מצאצאי הגאונים ראש משביר ומים עמוקים זיע"א

יום היא"צ ח תמוז

ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת

הגאון הקדוש

רבי אליהו בבמהרר"י לופס זצוקללה"ה

ראש ישיבת פורת יוסף

נלב"ע ד תמוז ה'תרצ"ז

תנצב"ה

פרשת חקת תשפ"ג

מישבטי התורה

הליכות חיים

בס"ד

תשלום דמי תיווך עבור עסקה לא ישרה

שאלה

מוכר דירה פנה למתווך שימכור את דירתו בשני מליון שקל. אך המתווך חשב שיוכל להשיג קונה עבור הדירה במחיר גבוה יותר, ולכן סיכם עם המוכר, שאם ימצא קונה שמשלם מעבר לסכום שמבקש המוכר - את ההפרש כולו יקבל המתווך, ובתמורה להסכמה זו, המוכר יהיה פטור מלשלם לו דמי תיווך עבור מכירת הדירה, והמוכר הסכים לתנאי זה.

ואכן פירסם המתווך ברבים על מכירת הדירה בשני מליון ומאתים אלף שקל ללא דמי תיווך מהקונה. ופנה אליו אדם שהתעניין בדירה לקנותה, ולאחר שהמתווך הראה לו אותה ושיבח בפניו את מעלותיה, הסכים לקנותה במחיר שהמתווך פירסם. אולם מאחר והתנהלותו של המתווך לאחר מכן, החשידה את הקונה שיש כאן איזה שהיא עורמה, בירר בחשאי מי הוא בעל הדירה. והמוכר שלא ידע כלל על כך שהקונה הגיע לדירתו דרך המתווך, סיכם עמו ללא ידיעת המתווך על שני מליון שקל, ואכן חתמו ביניהם חוזה מכירה בסכום הזה.

כעת תובע המתווך משניהם דמי תיווך מלאים, שהם שני אחוז מהעסקה, דהיינו שכל אחד מהם ישלם לו ארבעים אלף שקל. אולם המוכר טוען לו, שסוכם בינינו מראש שאתה עובד עבורי בחינם ללא קבלת דמי תיווך. כמו כן הקונה טוען לו, שגם אני פטור מלשלם לך דמי תיווך, כי פירסמת ברבים שהדירה נמכרת ללא דמי תיווך מהקונה.

מה הדין?

תשובה

א. הקונה חייב לשלם למתווך דמי תיווך מלאים. ואם מקובל באותו מקום לשלם שני אחוזים מהעסקה כדמי תיווך - ישלם הקונה למתווך ארבעים אלף שקל. 1

ב. לגבי המוכר נלע"ד, שאם המוכר לא ידע שהקונה הגיע אליו בגלל המידע שקיבל מהמתווך - מסתבר שפטור מלשלם דמי תיווך. אולם אם הקונה אמר לו שאותו המתווך הראה לו את הדירה - יתכן שיצטרך לשלם למתווך כפי הסכום הזול שמקובל באותו איזור, שמוכר משלם עבור תיווך דירתו. ועיין במקורות, ועדיין צ"ע בזה. 2

מקורות

1. כלל יסודי כתב הרמ"א (ח"מ סי' רסד, ד) שכל אדם שעושה טובה או מלאכה לשני שהדרך לקבל עבורה תשלום, וחבירו מעוניין בדבר

זה - ודאי שעשאה תמורת תשלום. ולכן מקבל ההנאה חייב לשלם עבורה, למרות שלא ביקש ממנו לעשות זאת עבורו. ועיין שם בביאור הגר"א (ס"ק יג) שהביא מקורות מהגמ' להלכה זו, והיסוד לכך הוא מהגמ' בב"מ (קד.) לגבי יורד לשדה חבירו שלא ברשות והשביחה וכו'.

סיבת חיוב הקונה בדמי תיווך

והנה בנידון השאלה, ביחס לקונה, ברור שהמתווך לא התכוון מעולם לעבוד עבורו בחינם, ורצה לקבל ממנו עבור עבודת התיווך שעשה לו לפחות ארבעים אלף שקל כפי המקובל. אלא שקיוה ע"י עורמתו לקבל מהקונה מעבר לכך - מאתים אלף שקל. ולכן פירסם שעבור מחיר דירה של שני מליון ומאתים אלף שקל, לא ישלמו לו דמי תיווך. ואע"פ שבדרך כלל כשמפרסמים מחיר לדירה, מקובל שבמשא ומתן יורד הסכום הראשוני, עדיין היה נשאר למתווך סכום גבוה בהרבה מארבעים אלף שקל. והיות והמתווך פירסם שאת הדירה ניתן לקנות דרכו, ופירסם במודעה את פרטיו האישיים בלבד ולא את פרטי מוכר הדירה, הרי שהוא עשה זאת רק מכיון שידע שהעסקה עם הקונה שימצא תהיה חייבת להתבצע דרכו, והוא יבצע אותה בסוף עם רווח גבוה בהרבה מארבעים אלף שקל ממחירו של המוכר, וממילא ירוויח כאן מהקונה סכום גבוה כדמי תיווך. ומה שכתב במודעה ללא דמי תיווך מהקונה, כוונתו היתה כדי למשוך קונים. שהוא פוטר אותם מלשלם לו דמי תיווך, בתנאי שיקנו דרכו את הדירה.

כמו כן לגבי קונה הדירה, בזה שהסכים לשלם בתחילה עבור הדירה שני מליון ומאתים אלף שקל, גילה דעתו שודאי שהיה קונה אותה תמורת שני מליון וארבעים אלף שקל. נמצא שיש כאן גילוי דעת מפורש של הקונה, שהסכים מרצונו לשלם עוד ארבעים אלף שקל עבור רכישת הדירה. ורק בגלל שעקף את המתווך ופנה ישירות למוכר, ועשה עמו חוזה בשני מליון שקל, כעת הוא רוצה להמנע מלשלם למתווך שעבד עבורו את שכו עבודתו.

והנה מאחר והקונה מודה שכל המידע על הדירה שרכש, והשכנוע לקנותה, עשה עבורו המתווך בלבד, וכן הוא מודה, שהוא זה שפנה מיזמתו למתווך בעקבות מודעת הפירסום וביקש ממנו לעבוד עבורו כפועל, ע"י שיתווך לו את קניית הדירה. לכן נחשב הדבר שהמתווך עבד עבורו בתיווך הדירה כמו פועל ולא עבד עבורו כמו יורד לשדה חבירו שלא ברשות כבנידון של הרמ"א. לפיכך מגיע למתווך בנידון דנן מקונה הדירה מחיר מלא של תיווך שהוא - שני אחוזים מהעסקה שמסתכם ב- ארבעים אלף שקל.

2. אולם ביחס למוכר, הוא טוען למתווך, עשינו בינינו עסקה שאני מקבל ממך עבודת תיווך בחינם תמורת האפשרות שאני נותן לך להרוויח מהקונה על דירתתי כל סכום שתצליח להשיג מעבר לשני

מליון שקל. ותמורת הסיכון הזה - הסכמת מראש לעבוד עבורי בחינם. וזאת למרות שידעת שיכול להיות שלבסוף לא תמצא קונה שיסכים לשלם עבור הדירה יותר משני מליון שקל, שזה המחיר הסביר עבור דירה זו.

כמו כן לי לא היתה כל מניעה או הגבלה לעשות חוזה עם כל קונה שרוצה לרכוש את דירתי, ולא היתה מחובתי מבחינת ההסכם בינינו לברר עם הקונה מה גרם לו לקנות את דירתי, ומי סיפר לו על כך. ולכן נחשב הדבר שעמדתי בסיכום הראשוני שהיה בינינו, וממילא עבודת התיווך שלך היתה עבורי בחינם.

הסיבה לפטור את המוכר מדמי תיווך

לפיכך אם המוכר לא ידע לפני החתימה על חוזה מכירת הדירה, כיצד הגיע הקונה אליו, מאחר ולא היה מוגבל מצד ההסכם עם המתווך למכור את הדירה לאף קונה, ומאחר ונחשב הדבר "כאילו המוכר קנה" מהמתווך את עבודת התיווך שתיעשה עבורו בחינם, והיות והוא מצידו עמד בסיכום שהיה ביניהם, לכן הוא פטור מלשלם למתווך דמי תיווך, כפי שהמתווך סיכם עמו מרצונו בתחילה.

מקרה שיתכן שהמוכר חייב בדמי תיווך מדין נהנה

אבל אם מוכר הדירה ידע עוד לפני חתימת חוזה המכר, שהקונה הגיע לדירה רק מחמת המתווך שהציע לו לקנותה בתוספת מאתים אלף שקל, ולמרות זאת התרצה למכור לקונה בשני מליון שקל, מבלי ליידיע את המתווך על כך, במקרה זה יתכן שהמתווך יכול לטעון לו, שבכך הפרת את ההסכם שהיה בינינו, שתאפשר לי לגבות מהקונה שאני שולח אליך סכום שגבוה משני מליון. כי אם הקונה שאני הבאתי אותו היה יודע, שאתה לא תמכור לו את הדירה ללא הסכמתי, היה נאלץ לשלם עבור רכישת דירתך סכום גבוה משני מליון שקל או שלא היה קונה אותה.

ומאחר ואתה המוכר פעלת בניגוד להבנה שהיתה בהסכם שבינינו, לכן ההסכם הראשוני שנעשה בינינו בטל, ומגיע לי ממך שכר תיווך לפחות כיורד לשדה חבירו שלא ברשות בשדה שעשויה לך, כדברי הרמ"א (ח"מ סי' רסד, ד) שהנהנה חייב לשלם למתווך בנידון דנן כפי המחיר הזול שהיית צריך לשלם למתווך באותו איזור, ועדיין צ"ע בזה.

מסרים ורעיונות בפרשת השבוע

זאת חקת התורה - לימוד לארחות חיינו

כתוב בתחילת הפרשה (יט, ב) "זאת חקת התורה... ויקחו אליך פרה אדומה" וכו'. והקשה שם האור החיים הקדוש, היות והתורה מדברת כאן על מצוות פרה אדומה בלבד ולא על כל מצוות התורה, אם כן היה צריך להיות כתוב: זאת חקת הפרה או זאת חקת הטהרה וכדומה, ולמה כתוב - "זאת חקת - התורה" שמלשון זה משמע, שמתייחסים לכל מצוות התורה? ועיין שם מה שתירץ על פי החילוק המהותי שבין קדושת נשמת יהודי, לבין טומאת הגוף והנשמה של הגוי.

פרטי מצוות פרה אדומה - הינם הוראה מעשית לקיום שאר מצוות התורה, ואורחות חיינו

וננסה בס"ד להלן ליישב את שאלתו במספר אופנים. ונתחיל עם דברי הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל שהובאו בספר "קול רם" על התורה, ונוסיף הרחבה לדבריו. עיקרם של הדברים הוא - שנלמד מפרה אדומה - הוראות והנהגות לגבי קיום כל מצוות התורה, ואורחות חיינו, שיהיו רק ע"פ רצון התורה. ולכן כתוב - זאת חקת התורה. ללמדנו - כי באופן הזה צריכים להתנהג גם במצוות נוספות האמורות בתורה.

אמרו חז"ל, שאפילו שלמה המלך שהבין בחכמתו הגדולה את מצוות התורה, התקשה בהבנת הלכות פרה אדומה, שמצד אחד היא מטהרת את הטמאים שהיו עליהם ממי אפר הפרה, ולעומת זאת היא מטמאת את מי שהיזה את אותם המים. נמצא שבאותו דבר שעושים ישנה סתירה בין הפעולות.

ולפי"ז ביאר הגרמ"פ זצ"ל, שלמרות שאיננו מבינים את טעם מצוות פרה אדומה, אולם התורה רצתה ללמדנו, שבכל המידות והתכונות האנושיות שקיימות באדם, צריך לנהוג במקרים רבים באופן סותר. למשל, במידת הענווה, חייב אדם כלפי עצמו להתנהג בתכלית הענווה, וכלשון התנא רבי לויטס במסכת אבות (ד, ט) "מאד מאד הוי שפל רוח" וכו', ולהתרחק מכל גינוני הכבוד המדומים, ולא להתגאות בשום צורה על השני, וכפי שהאריך באגרת הרמב"ן וע"ש. אולם כלפי חבירו - צריך לנהוג בדיוק הפוך. כלומר, להיזהר שלא לפגוע בכבודו, ואדרבה לכבדו בדברים שיודע שחבירו מעוניין שישבחו אותו בהם, ולא להימנע מלכבדו מחמת הטענה, שגם חבירו מצווה להיות עניו וכו'.

וכן לגבי מידת הקמצנות והפזרנות. שכלפי נתינת צדקה - צריך אדם לתת מממונו לצדקה לפחות עשירית או חומש, ואדם שהתברך בעושר רב - עליו לתת הרבה יותר מכך, וכפי שכתב בספר אהבת חסד. ולעומת זאת לגבי הצטרפותו הפרטית, אין לאדם לפזר את ממונו עבור מותרות ודברים שאינם חיוניים. וכמו כן למרות שנותן מממונו בעין יפה לצדקה - אין לו לזלזל בממון חבירו, ולקחת ממנו אפילו פרוטה אחת שלא כדין, ועליו להחשיב את ממון חבירו לגביו - כאיסור, שאין להנות ממנו בשום אופן וצורה שלא כדין.

החיוב ללמוד במקום שמתאים לתלמיד, ולא במקום שנחשב מעולה יותר

כמו כן כתב שם בספר (אות ד) בשם הגרמ"פ זצ"ל, שלומדים מפרה אדומה שעשה משה - שצריכה היתה להיעשות לכתחילה ע"י סגן הכהן הגדול שהיה אז אלעזר הכהן, ולא ע"י אביו אהרן שהיה הכהן הגדול כמבואר שם ברש"י (יט, ג) בשם הספרי. ולדעת רבי יהודה (פרה ד, א. וכן מבואר ביזמא מ"ב) בשאר המקרים ששחטו פרה אדומה, ניתן היה לעשותה אפילו ע"י כהן רגיל, וכך גם נפסקה ההלכה.

נמצאנו למדים מכך, שלמרות החשיבות הגדולה של מצוות פרה אדומה, וההתעסקות עמה שנועדה לטהר את כל הטמאים בעם ישראל - אולם אין צורך שטהרה זאת תעשה בדווקא ע"י הכהן

הגדול. ומהוראה זו יש ללמוד גם למקרים נוספים. שלפעמים נערים, בחורים או אפילו אנשים מבוגרים יותר, מעוניינים ללמוד דוקא מתלמיד חכם שנחשב הגדול בדורו או דוקא בשיבה או במוסד אחר שיש לו שם ברבים שהוא מעולה ביותר וכו'. ובמקרים רבים הדבר לא טוב עבורם, כי לא תמיד יבינו את דברי אותו ת"ח גדול בגלל רמתו הגבוהה או שעקב עיסוקיו בדברים נוספים לא מתאפשר לו להקדיש זמן נוסף ללמד את הזקוקים לעזרה. או שבישיבה בעלת השם הטוב, ישנם בחורים בעלי כשרונות גדולים או מספר רב של בחורים, ומסיבה זו בחורים שאינם בעלי כשרון מיוחד או שזקוקים ליחס אישי מצוות הרמ"ם שבישיבה, לא יקבלו זאת בישיבות שנחשבות כמעולות. וממילא אותם הבחורים - לא יצליחו להתעלות בלימוד התורה, ובמקרים רבים הם עוד ירדו מהמעלות שהיו להם.

ולעומת זאת אם ילמדו בישיבה ששמה ברבים אינו מזהיר במיוחד, אולם בחור שמעוניין ללמוד, אע"פ שאין לו כשרונות מיוחדים, יוכל להתעלות שם עקב התמסרות צוות הרמ"ם והמשגיח בישיבה לכל בחור, וכן האפשרות שיש לכל בחור לפנות אליהם בכל שאלה ובעיה שיש לו וכדו'. דבר זה יפתח ויעלה את אותו הבחור למעלות נשגבות בתורה, ויר"ש, ובמידות שבין אדם לחבירו. וכבר התקבלה ההוראה ע"י גדולי הדור, שמכל הבחינות עדיף להיות - ראש לשועלים, מאשר להיות - זנב לאריות. והנהגה זו למדנו מפרה אדומה, שלמרות חשיבותה, ושכל טהרת הכהנים ועם ישראל תלוי בה, בכל זאת היא נעשית ע"י כהן רגיל, ולא על ידי הכהן הגדול.

כל מצוות התורה כולל השכליות, הינן בגדר - חוק וגזירת הקב"ה

בנוסף לאמור לעיל נראה לענ"ד להוסיף, שהתורה בכוונה כתבה על מצוות פרה אדומה באופן כללי - "זאת חוקת התורה", שאמרו חז"ל שפירוש המילה חוקה הוא - שאמר הקב"ה: חוקה חקקתי, וגזרה גזרתי, ואי אתה רשאי לערער על כך. והנה לימדה אותנו התורה שהגדר הזה קיים - בכל מצוות התורה, כולל במצוות השכליות שבין אדם לחבירו, שנראה באופן שטחי שקיומם הינו מובן מאליו, כי רק באופן הזה מתקיים ישובו של עולם, והרי אפילו הגויים מצווים בכך, ומקיימים זאת. אולם באה התורה ללמדנו, שאנו מצווים לקיימם בגלל שזהו - חוק התורה ורצון הקב"ה שנקיימן בכפוף להלכותיהן, המבוארים ברמב"ם, ובשו"ע - ולא בגלל הבנת שכלינו.

הדוגמא מאיסור רציחת אדם

ונביא להלן בס"ד כמשל את מצוות איסור רציחה שמובנת לכל, ולמרות זאת ישנו הבדל מהותי אם מקיימים אותה בגלל הבנת השכל האנושי או שמקיימים אותה בגלל שהקב"ה ציווה אותנו לקיימה כחוקה וגזירה, ואפילו שאנו מבינים אחרת.

ונביא לדוגמא מקרה אחד מבין מקרים רבים ששייכים לאיסור זה. מצד אחד, איסור זה מובן לכל בר דעת, שאין אפשרות לקיום עולם תקין, אם כל אחד יהיה רשאי להרוג את זולתו. אמנם על פי הבנת השכל האנושי, אם למשל ישנו חולה סופני שרוב תאי המוח, ורוב אברי גופו החינניים אינם מתפקדים, ובפרט אם הוא גם סובל

יסורים קשים, ואינו בהכרה, ומונשם באופן מלאכותי על ידי מכונת הנשמה, וברור לכל שבעוד כמה שעות או מספר ימים בודדים הוא ימות מעצמו, במקרה זה, ואפילו במקרים פחות חמורים, לדעת הרוב המוחלט של בני אדם שאינם שומרים תורה ומצוות, וכל שכן הגויים, וכך היא גם דעת הרוב המוחלט של הרופאים, ואפילו המסורים והבכירים שבהם שעובדים בבתי חולים - יש לנתק את החולה ממכשיר ההנשמה, כדי שלא יסבול ויחיה לשווא חיים שאין בהם כל תועלת עבורו. כי לדעתם - האדם נברא לחיות חיים איכותיים ולא חיים מיוסרים, ובפרט אם אינו בהכרה, ושעותיו או ימיו ספורים. ולכן לדעתם איסור רציחה קיים, רק אם מונעים את חיי האדם ממי שרוצה לחיות, וטוב לו לחיות במצב הזה.

וכל שכן שכך חייבים לדעתם, וכן לדעת שופטי הערכאות השונים לנהוג, אם אותו חולה בהיותו צלול בדעתו ציווה לנתקו ממכשיר ההנשמה בשעה שיגיע למצב סופני כזה. ולדעתם - אין במעשה זה כל עוול עם החולה, אלא אדרבה זה נקרא - עשיית חסד עם החולה שלא יסבול יותר לשווא, וזהו קיום רצונו כי גם הוא האמין בכך.

אולם לדעת התורה הקדושה - כל המנתק מחולה זה את מכשיר ההנשמה, ואפילו אם החולה עצמו יעשה זאת בכוונה או שציווה שכך יעשו לו כשיהיה במצב זה - נחשב "רוצח", ועובר במעשהו על איסור רציחה האמור בתורה. והנה למרות שישנם הסברים ידועים גם בנידון זה, לבאר את הטעם לאיסור התורה לנתק את מכשיר ההנשמה מהחולה, אולם עדיין הסיבה היחידה והבלעדית שמחמתה נאסר לנו לעשות כך היא - כי זהו רצון הקב"ה שכך נתנה, וכפי שמבואר בגמרות, ברמב"ם, בשו"ע ובמפרשיהם.

ולכן הבנתינו או אי הבנתינו את הטעם לאיסור זה - לא משנה מאומה מהחוב לקיים את רצון הבורא ית"ש ככתבו וכלשונו. כך שגם ביחס למצוה שיכלית זו נאמר הגדר: חוקה חקקתי, גזרה גזרתי - ואי אתה רשאי לערער עליה. ולכן כתבה התורה לגבי מצוות פרה אדומה: זאת חקת - התורה, ללמדנו, שגדר קיום מצוות פרה אדומה כחוקה וכגזירה, קיים וחל על כל מצוות וחוקות התורה - ואפילו על אותן המצוות שנראה לנו שאנו מבינים את טעמן.

הליכות והלכות בדף היומי

גיטין מו:

חיוב הצלת הנשים וילדיהן שגרים

בכפרים הערביים

שאלה

ישנו ארגון חסד שמתעסק בהצלת נשים יהודיות שהתחתנו עם ערבים וגרים בכפרים שלהם. ולמרות שבשעתו עשו זאת מרצונן, אולם כעבור מספר שנים חלקן פונות לארגון שמתחרטות ממעשיהן, ורוצות שיוציאו אותן משם. ובמקרים רבים גם את ילדיהן שנולדו להן מהבעלים הערבים, שלפי ההלכה דינם כיהודיים.

והנה ישנם מקרים, שלמרות שהוציאו אותן משם למקום מבטחים במסירות נפש, ובהוצאה כספית גדולה, לבסוף התחרטו חלק

דת האיסלם - כפירה בתורת משה

והוסיף שם הש"ך (ס"ק ו'), שבכל המקרים שישנו חשש שהאב לא ישמור את ילדיו שלא יתבוללו בגוים - פודים אותם מיד, כי הם לא אשמים במעשה אביהם. ולפי זה כל שכן שבנידון דנן שהנשים שנישאו לערבים והתאסלמו, ודאי שאינן שומרות על ילדיהן שלא יחיו כמוסלמים, וודאי שישנו חיוב תמידי להציל משם את ילדיהן שהם יהודיים. ואפילו לדעת הרמב"ם שסובר שהערבים אינם עובדי עבודה זרה, כי הם מאמינים בקב"ה שברא את העולם, ועדיין מנהיגו ללא כל שיתוף. אבל ודאי שכל המאמין בדתו ומתנהג לפיה - הינו כופר בתורה ובמצוותיה, וברוב י"ג העיקרים שכתב הרמב"ם ודינו - ככופר בתורת משה רבינו ובנבואתו.

ולכן במקרה אחר, אם ערבי יאיים על יהודי שאם הוא לא יתאסלם הוא יהרוג אותו - חייב היהודי להיהרג ולא להתאסלם כמבואר באגרת הרמב"ם. ואין שום הבדל לדינא אם מאיימים על יהודי להתנצר או להשתחוות לפסל או להתאסלם, שבכל המקרים האלו - רוצים ממנו שיכפור בתורת משה רבינו, ועל זה נאמר שיהרג ואל יעבור.

ונוסיף עוד לגבי נידון דנן, שרש"י שם בגיטין (מז. ד"ה משום קלקולא), כתב שהחשש הוא - שלא יוטמעו בין הגוים וילמדו ממעשיהם. חשש זה שייך באופן ודאי בנידון דנן, לאחר שהאם התאסלמה וילדיה לומדים בבתי הספר של הערביים, והולכים למסגד, וכן חיים במשותף עם ילדי הערבים, ללא שום הבדל ביניהם, והאמא לא מונעת מהם מלהטמע בין הגוים וללמוד ממעשיהם.

לכן ביחס לילדים - ישנו חיוב תמידי להצילם מכפרי הערבים ולהחזירם לחיק היהדות, ואין הם אשמים כלל במעשה אמם.

הגדר לגבי הצלת האם

אמנם ביחס לאמא שהלכה מרצונה ונישאת לערבי והתאסלמה מרצונה לצורך נישואים אלו, מאחר ועל פי ההלכה היא נשארה יהודיה - לכן חייבים להצילה משם. ואפילו אם לאחר שהצילו אותה פעם אחת, היא חזרה אח"כ מרצונה לבעלה הערבי, עדיין חייבים להצילה פעם נוספת. ורק אם לאחר מכן חזרה גם בפעם השניה מרצונה לבעלה הערבי - אין יותר חיוב להצילה משם, ולדעת המאירי, ישנו גם איסור להצילה בפעם השלישית. אמנם גם במקרה כזה יצטרכו תמיד לדון לגופו, כי לפעמים האשה סובלת מבעיות נפשיות חמורות, ולכן אין לראות את חזרתה לבעלה הערבי כדבר שנעשה מרצונה, אלא מאונס של ליקוי שכלי וכו'. ומאחר והיא נשארה יהודיה - חייבים להצילה משם, אלא שיצטרכו לשומרה היטב שלא תחזור פעם נוספת לבעלה הערבי.

כמו כן מוכח מהגמ' בנידון של רב אמי לגבי מוכר עצמו ללודקיא, שאם יש לנשים הללו סכנת נפשות ממשית תחת בעליהן - צריכים להצילן משם אפילו בפעם השלישית, וכך גם נפסק בטור (י"ד סי' רנב, ו) ובים של שלמה פ' השולח (ס' עב) וע"ש.

מאותן הנשים, וחזרו מרצונן שנית לכפרים, וכעבור זמן יש מהן שפונות שנית להושיען.

כעת שואלים מנהלי הארגון:

א. האם ישנה מצוה להצילן - אפילו בפעם הראשונה, מכיון שהן התחתנו מרצונן עם הערבים והלכו לגור בכפריהם?

ב. האם מותר להשקיע כסף נוסף בנשים שהצילו אותן וחזרו מרצונן לכפרים, מאחר והכספים הינם כספי צדקה, ויתכן שנשים אלו לאחר שיצילון יתחרטו פעם נוספת וישובו לכפרי הערביים, ונמצא שכספי הצדקה הלכו לטמיון?

תשובה

א. למרות שהנשים הללו נישאו מרצונן לערבים - מצוה גדולה להוציאן משם, ונחשב הדבר כפדיון שבויים. חיוב זה קיים גם לדעת הרמב"ם שסובר שהערבים אינם עובדי עבודה זרה.

ב. מצוות פדיון שבויים קיימת גם לגבי הנשים ששבו מרצונן לכפרים לאחר שהצילו אותן בפעם הראשונה. אולם אשה שפעמיים הצילו אותה משם, וחזרה מרצונה בפעם שלישית לכפרים, אין חיוב להצילה משם. אך אם היא נמצאת שם בסכנת חיים - חייבים להצילה משם גם בפעם השלישית.

ג. כמו כן לגבי הילדים - ישנו חיוב להצילם משם. והחיוב להצלת הילדים קיים - אפילו אם האמא חזרה עמם מרצונה לאחר שהצילו אותה משם פעמיים. ולכן אם לצורך הצלת הילדים צריך להציל גם את האמא כדי שתגדלם - חייבים להציל גם אותה.

מקורות

כתוב במשנה במסכת גיטין (מז): המוכר את עצמו ואת בניו לנכרים. דהיינו - כדי לשמש כעבד עבור הגוי, אבל לא על מנת להשתמד - אין פודים אותו. וביאר רב אסי שם בגמ', שדין זה קיים רק אם מכר את עצמו פעם אחת ופדו אותו, ולאחר מכן חזר ומכר את עצמו פעם שניה, וגם אז פדו אותו, שבמקרה זה אם מכר את עצמו לגוי פעם שלישית - לא פודים אותו. כי חז"ל קנסו אותו שלא יפדו אותו. ולדעת המאירי שם - אסור לפדותו, ויש מפרשים שחז"ל אמרו - שאין חיוב לפדותו, אבל מותר לפדותו אם ירצו.

חיוב הצלת הילדים

אולם מבואר שם במשנה, שאם האב לקח עמו לשביה גם את בניו היהודיים, כל זמן שהאב חי, אפילו אם האב מכר את עצמו בפעם שלישית, מכיון שהאב שומר את ילדיו שלא ימירו את דתם, ושלא יתערבו עם הגוים וילמדו ממעשיהם - לכן אין פודים את הילדים. אבל לאחר מיתת האב, מכיון שאין כעת מי שישמור עליהם שלא ימירו את דתם או שלא יתערבו עם הגוים ויחיו כמותם - פודים אותם מיד, כי הילדים לא אשמים שאביהם מכר אותם שלש פעמים, וחז"ל לא קנסו אותם. הלכה זו נפסקה ברמב"ם (פ"ח ממתנות עניים הל' יג), ובטור ושו"ע (י"ד הל' צדקה סי' רנב, ו) וע"ש.

העלון יוצא לע"נ הר"ר חיים יצחק ז"ל בהר"ר צבי הי"ד, ומרת נחמה בת הר"ר יחיאל הלוי ע"ה

מעריב החיזוק

מאת הרב שמעון פרג שליט"א

יבואר בגודל עניין פרה אדומה:

פרשת פרה אדומה היא מהמצוות שנקראים חוקים, דהיינו שאין בזה שום הבנה בשכל האדם, ורש"י כתב שהשטן ואומות העולם מונין את ישראל מהמצוה הזאת וכו' וגם בתפילת על הניסים מתפללים להעבירם מחוקי רצונך,

יבואר דברי רבנו בחיי שיש ג' סוגי מצוות, מצוות מקובלות, מצוות מושכלות, ומצוות שאין טעמן נגלה, שבכל המצוות אפשר להבין את טעמן, אבל בפרה אדומה אין שום הבנה במצוה זו, ונבאר ע"פ משנתו של הגש"ר הירש זצ"ל איך שתיאר את מעשה הפרה ותו"ד הכהן העושה את הפרה צריך ללבוש בגדי כהונה, מעשה הפרה נעשים בבגדי לבן כמו עבודת כ"ג ביוה"כ וצריך קידוש ידיים ורגליים אלא שאפשר לעשות את זה בחוץ, וכמו שביוה"כ מפרישין כהן גדול מביתו, גם במעשה הפרה מפרישין את הכהן השורף מביתו ללשכה שעל פני הבירה, והלשכה היא בצפון, כמו קדשי קדשים ששחיטתן בצפון,

ובודאי כשאדם רואה בפרה אדומה עבודת יוה"כ חושב בודאי שזה נעשה לפני ולפנים וכל מעשיה בחוץ ואפילו מחוץ לעיר, וזה מגדיל את השתוממות הרואים עד שאומות העולם שואלים מה המצוה הזאת אבל עמ"י שמתנהג בתמימות ומקיים תמים תהיה עם ה' אלוקיך לא שואל מה המצוה הזאת אלא מקיים את המצוה הזאת בהידור גדול, ובזה הוא מגלה שכל כוחו של עמ"י זה תמים תהיה עם ה' אלוקיך,

ושמעתי כמה פעמים ממו"ח זצ"ל שמרן הגר"ז זצוק"ל מעולם לא השתמש בגורל הגר"א ופעם אחת עשה גורל הגר"א ויצא הפסוק תמים תהיה עם ה' אלוקיך, ופרה אדומה אשר מצותה פרה אדומה תמימה מחזק את האדם אשר עובר נסיונות קשים ובפרט בחבלי משיח, להאמין שהכל זה לטובתו, ולא מרבה בשאלות אלא מחזק את עצמו ואת משפ' בגודל התמימות שיש ליהודי עם הקב"ה, וכל מה דעביד רחמנא לטב עביד, כמו שר"ע שהלך למקום אחד ולן ברחוב וכבה הנר ומת החמור וצעק ר"ע כל מה דעביד רחמנא לטב עביד, ולמחרת שמע איך שבאו ליסטים לעיר, כך כל אדם צריך להבין שעל אבא לא שואלים שאלות,

וזה החיזוק הגדול בפרשת פרה אדומה שהיונים רצו לעקור את התמימות מעם ישראל ואף שהבינו שמצוות כיבוד אב ואם ומצוות השבת זה מייחד את עם ישראל עם הקב"ה אבל

להפוך את פרה אדומה לעבודת כה"ג ביום הכיפורים אף שמצוותו בסגן זה היפך מתרבות העולם שכל דבר הם מחפשים להבין ושאין הבנה ח"ו נופלים, וכמה חיזק מרן האדמו"ר מקלויזנבורג זצ"ל וכל הצדיקים שהיו בשואה הארורה, וראו איך שהרבה אנשים נופלים מחמת נסיונות קשים, לחזק את התמימות שיש ליהודי עם שורש של חקת התורה שכל המצוה זה לכפר על חטא העגל שתבוא אמא ותקנח צואת בנה כך גם בדורינו שניסיונות הרחוב כ"כ חזקים והחיים הרוחניים והגשמיים מלאים נסיונות צריך להזכיר את טהרת פרה אדומה שענינו זה טהרה שכל מעשיה בחוץ זה לטהר את עם ישראל מטומאת הרחוב ואע"פ שאין לנו פרה אדומה בזמננו, מ"מ ע"י שעוסקים בפרשת פרה אדומה מטהרים את החושך הגדול השורר ברחובה של עיר שהכל בא מחוסר תמימות ע"י שאדם מחפש היתרים להגדיל את ההכנסות ושוכח שפרנסה משמים, וריבוי ההשתדלות בפרט במקומות שהם היפך הטהרה לא מביא שום ס"ד אלא ההיפך, והקב"ה יעזור שתשרה רוח טהרה בעולם ונחזק את עניין התמימות עם הקב"ה ועי"ז נזכה לתחית המתים, כמו שמבואר בספרים שחטא העגל החזיר את גזירת המוות שפסקה בקבלת התורה ופרה אדומה שהיא מכפרת על חטא העגל יחזיר את התיקון של קבלת התורה שביטל את המיתה שבעולם ונזכה לתחית המתים.

יבואר בדברים הנפלאים שביאר הגש"ר הירש על הפסוק "ויאמר ה' עשה לך שרף וכו'" (במדבר

כא' פסוק ח')

ביארנו בגודל התמימות שפרה אדומה מלמדת את האדם וידוע דבריו הנפלאים של הגש"ר הירש על הפסוק עשה לך שרף, ותוכן דבריו, ותדע שכל מטרת נשיכת הנחש זה לעורר את העם את הסכנות הגדולות העורבות לו במדבר ולהכיר שרק כוחו הנסי של ה' הוא שירחיק ממנו סכנות אלה וכתב שאדם מסוגל להשלים אם כל דבר שנפל בגורלו, רק אם ישלים שהכול זה לטובתו כגון אדם שרוצה מתנה מסוימת כגון דירה או שידוך מסוים או ישיבה מסוימת, ויאמין שגם אם בסוף לא יקבל את זה הוא רק להצלחתו ולטובתו, אז הוא זוכה להשגחה פרטית שהקב"ה מציל אותו כל הזמן מהסכנות האורבות עליו, כי הקב"ה רואה את הנולד ורואה במרחק של מאה שנה קדימה עד אין סוף,

אבל אם ח"ו האדם רואה רק את ההווה ומכל דבר שהוא לא מקבל הוא ח"ו נשבר אז הקב"ה מסיר ממנו את מסך המגן שהסתיר עד אז את שיניהם של הנחשים הארסים שבמדבר כמבואר בגמ' ע"ז דף ה', וזה מה שצריך האדם לחזק את החיזוק של ר' זלמלה מוולזין זצ"ל שאדם צריך להתפלל אל ה' שיתן לו רק את הדברים שהם הכי טובים בשבילו ולא ח"ו מה שהוא חושב שזה טוב ואז יתקיים בטל רצונך מפני רצונו כדי שיבטל את רצונו מפני רצונך .

פנינים משולחן רבינו הגאון

רבי אברהם גנחובסקי זללה"ה

פרשת חקת תשפ"ג ♦ גליון תקל"ג

לע"נ הרבנית הצדקנית מרת אסתר הדסה בת הר"ר רפאל יונה זצ"ל

אלא יש לדון מהו לענין האי ספק ישראל ספק נכרי בעצמו, דאסירא ליה לאכול נבילות מן התורה, מהו לענין האי נבילה.

א. צדדי הספק

צדדי הספק, מי אמרינן דהרי הוא כמו כל אדם דאסורים לאוכלו משום חזקה דמעיקרא והוה נבילה גמורה.

או דילמא נימא דמותר לו לאוכלו, דהרי ממה נפשך, כל הצד שהיא נבילה היינו מפאת שהוא נכרי, ואם הוא נכרי מותר לו לאכול נבילה.

והיינו דנימא דחזקה היא תליית המציאות לחד צד, דאמרינן מכח החזקה דהדבר לא נשתנה, והאי חזקה דלא נשתנה היינו דוקא דלא נשתנה מפאת שום מציאות, אבל באופן דבעינן לשמש בדבר הנידון לאופן הנצרך רק אם הדבר נשתנה שפיר מצינן. [נ"ה. היינו דהכא לא אמרינן דנשתנה מחמת איזה מציאות שהיה, אלא אמרינן רק דאיכא ממה נפשך].

ב. ממה נפשך אחת מהם פסולים

הנה אשכחן בתוספות רי"ד (פסקים בבא בתרא ל"א ב') כהצד השני, דהנה כתב בשני כתי עדים המכחישים זה את זה, דודאי אחת מהם העידו שקר ונפסלו לעדות, מכל מקום אמרינן דזו באה בפני עצמה ומעידה וזו באה בפני עצמה ומעידה, מפאת חזקת כשרות של העדים דאחזוקי אינשי בפסולין מספיקא לא מחזקינן.

אבל באופן שצריכים אלו לאלו, כגון כת אחת אומרת על אשה שהיתה פנויה שנתקדשה בפנינו בניסן, וכת אחת אומרת שזינתה בפנינו באייר, אין הורגין אותה על פיהן, מפני שכת של זנות היא צריכה לכת של קידושין, דאינה חייבת מיתה רק בצירוף ב' כתי עדים, והרי ממה נפשך אחת מהן פסולה, שאם תאמין כת הקידושין אם כן כת של זנות פסולה ואין הורגין על פיה, ואם תאמין כת של זנות אם כן כת של קידושין פסולה, נמצא דממה נפשך או לא זינתה או לא נתקדשה, ואם כן אין ממיתין אותה.

חזינן דאע"פ דאזלינן בתר חזקה מכל מקום באיכא ממה נפשך אזלינן בתריה. והכי נמי בנידון דידן.

ג. קושיית הגאון מאוסטרובצה

הנה לאור האמור יש ליישב קושיית הגאון מאוסטרובצה דלקמן:

הזאה בכהן גדול

הנה הקשה הגאון מאוסטרובצה קושיא לענין המי חטאת, ויש להקדים כמה הקדמות:

הקדמה א' - טהור שהזו עליו מי חטאת

הנה איתא בגמרא יומא (י"ד א') דנחלקו תנאי במי חטאת שהזו על אדם טהור, דעת רבי עקיבא דנטמא מהם ונעשה ראשון לטומאה וצריך טבילה והערב שמש, דכמו שהנוגע במי חטאת נעשה ראשון

ספק טמא מת

הנה יש לעיין במי חטאת שספק אם נפסלו דמוקמינן להו בחזקתן, כגון בספק אם נעשה מלאכה בפרה אדומה, והספק הוא אם הפרה אדומה לקחה עליה מת ממקום למקום ונפסלה מטעם מלאכה, או שהמת הונח על פרה אחרת, דאמרינן דמי חטאת כשרים.

אבל האיש שמטהרין אותו במי חטאת, היה עם הפרה אדומה באותו זמן שהלכה תחת אהל אחד, ומטמאין ליה שמא היה מת על הפרה. [ולא מוקמינן ליה בחזקת טהרה דספק טומאה ברשות היחיד ספיקו טמא]. האם אפשר להזות עליו מי חטאת.

א. צדדי הספק

צדדי הספק, דלחד גיסא יש לדון דלא מהני, דכל הא דחייב בהזאה היינו רק מפאת שמא מת היה על הפרה ואם כן הפרה נפסלה.

אך לאידך גיסא יש לדון דכשר, שהמים שטהורים לכל העולם יהיו נמי טהורים לאדם זה, דאטו בגלל שטומאתו רק לצד אחד מגרע גרע. וכן הוא בפשוטו.

ב. אם מטמא כבר נטמא

הנה דנו רבנן בתראי, בהיה באהל המת עם מת ספק ישראל ספק נכרי ברשות הרבים דמטהרין ליה, ואחר כך היה עמו באהל רשות היחיד דלכאורה טמא, אך אמרי דאי אפשר לטמאו, דאם הוא מת כבר נטמא מקודם ואין טומאה חל על טומאה, ולא אמרינן דכשר דטומאה אחריתי חיילא עליו הכי נמי האי טומאה נמי, אלא הטעם מפאת ממה נפשך, אם כן בנידון דידן נמי. וצריך עיון לחלק בין הנושאים.

[ודברי רבנן בתראי ליישב תוספות ריש נדה שכתבו בספק מעת לעת אמאי לא מטמאין מפאת ספק טומאה ברשות היחיד, דהוה ספק טומאת ראייה, ותקשי ליהוי מיהת ראשון מחמת מלא דמה, ותירצו דלהצד דראתה טמאה כבר מקודם בתור אב הטומאה ולא חייל טומאת ראשון].

ואולי יש לחלק, דהתם קבעינן דאין כאן טומאה ברשות היחיד בתורת ודאי, דאם היתה מת ישראל כבר טמאה מקודם, אבל הכא אי אפשר לקבוע דאין כאן פרה.

ג. חייב ליטהר רק אם כשירה

אמנם היכא דהפרה פסולה, כגון שספק נשחטה על ידי כהן או נכרי, ומוקמינן לה בחזקת אינה שחוטה, וכל הא דחייב ליטהר רק להצד שהיה השוחט יהודי, כגון שלאחר שנשחטה מת השוחט והיה עמו באהל המת, בזה נראה דמהני ההזאה, אע"פ דהפרה פסולה לכל העולם, ואע"פ דהוא נמי טמא ודאי, מכל מקום יהא טהור ודאי, ולא דמי לדלעיל והחילוק קל להבין.

ממה נפשך

הנה ספק יהודי ספק נכרי ששחט בהמה, מספק אזלינן בתר חזקה דמעיקרא של הבהמה, נמצא דאין כאן שחיטה והוה נבילה גמורה ואדם אחר האוכל ממנה ילקה.

לטומאה, הוא הדין טהור שהזו עליו מי חטאת דאין ההזאה מהני ליה, נעשה ראשון לטומאה. [נדוקא טמא מת שהזו עליו נטהר].

אמנם דעת חכמים דדוקא טהור שנגע במי חטאת נעשה ראשון, ד'מִזְחָה' דכתיב בקרא היינו נוגע ונושא, אבל אם היה דרך הזאה בזה אינו נטמא כלל, כמו טמא מת שהזו עליו דאינו נטמא כלל מהמי חטאת. וקיימא לן כחכמים.

הקדמה ב' - היאך הזו על הכהן גדול

הנה אמרינן בגמרא יומא (ח"א) דהיו מפרשינן הכהן גדול שבעה ימים קודם יום כיפור, ומזין עליו כל יום מי חטאת, משום מעלה בעלמא שיהא טהור ודאי לעבודה יום כיפור, ומכל מקום היה עובד עבודה כל יום, ולא חששו שהוא טמא ופסול לעבודה דהרי מדינת הוה טהור.

ומקשינן בגמרא (י"ד א') לרי' עקיבא היאך הכהן גדול עובד עבודה בהני שבעת ימים דלפני יום כיפור, הא נטמא הכהן גדול מהמי חטאת, דהרי טהור שהזו עליו נטמא.

ומתרצינן דמתניתין דלא כרי' עקיבא. תו מתרצינן דאתי שפיר גם לרי' עקיבא, דכל עבודתו היה עושה בבוקר ובצהריים עד ההזאה, ורק לאחר העבודה בסוף היום לפני שקיעת החמה, היו מזים עליו והיה טובל מיד ונטהר בהערב שמש.

הקדמה ג' - דוקא עם כלי החיצון טמא

הנה איתא בגמרא חגיגה (כ"ב א'), וכך נפסק בשו"ע יו"ד סי' ר"א סעי' ט"ו) דאם הכניס כלים טמאים לתוך כלי גדול והטבילו, תליא, דאם הכלי הגדול היה טמא, אע"פ שפי הכלי הגדול צר ביותר, עלתה הטבילה לכלים שבתוכו, דמיגו שעלתה טבילה לכלי הגדול עלתה גם לכלים שבתוכו, אבל אם הכלי הגדול היה טהור, לא עלתה טבילה לכלים שבתוכו, עד שיהיה פי הכלי הגדול רחב כשופרת הנוד.

קושיית הגאון מאוסטרובצה

מעתי' לאור הקדמות הנ"ל, הקשה הגאון מאוסטרובצה (מאיר עיני חכמים, ח"א קונטרס הקושיות קושי' ד') אמאי צריך למיעבד ההזאה רק אחרי העבודה לפני שקיעת החמה, הא מצינן למיעבד ההזאה גם בבוקר לפני העבודה, ומכל מקום אינו נטמא מהמי חטאת אף אם היה טהור.

דלהאמור איכא עצה שיקחו כלי טמא בתוך כלי גדול, כשבפי הכלי הגדול אין כשפופרת הנוד, דהדין הוא, דאם הכלי הגדול טהור לא סלקא טבילה לפנימי, אך אם הכלי הגדול טמא סלקא טבילה לכולהו.

והשתא יגע הכהן גדול בכלי הגדול, ואחר כך יטבלנו, מעתה אם הכהן גדול טמא, אם כן טימא הכלי הגדול, אם כן נטהרו שניהם בהטבילה, אבל אם הכהן גדול טהור, אם כן כלי הגדול לא נטמא, והפנימי נשאר טמא. נמצא דאם הכהן גדול טמא כלי הפנימי טהור, ואם הכהן גדול טהור כלי הפנימי טמא.

מעתי' יניחו מי חטאת בכלי הפנימי ויזו, דממה נפשך אם הכהן גדול טמא ונצרך להזאה, אם כן הכלי הפנימי נטהר, ולא נטמאו המי חטאת, ושפיר נטהר הכהן גדול מהמי חטאת הכשרים, אמנם אם הכהן גדול טהור, וכמו דבאמת נקטינן דהרי קעביד עבודה, אם כן כלי הפנימי נשאר טמא, ונפסלו המי חטאת מכח כלי הפנימי ואינם מטמאים כלל.

והשתא מזים מהם על הכהן גדול, נמצא דאם הוא טמא נטהר, ואם הוא טהור לא נטמא.

א. חזקת טומאה

אמנם לכאורה יש להקשות על דברי הגאון מאוסטרובצה, דהא כד דיינינן על כלי הפנימי אם נטהרה או לא, יש לאוקמה בחזקת טומאה ולומר דהחיצון טהור, ואם כן ודאי תפסול המי חטאת, ואם כן אף אם הכהן גדול היה טמא, היאך תועיל ההזאה.

ב. ממה נפשך

אמנם להאמור (בסימן הקודם) יש לדון דאתי שפיר, דהרי איכא הכא

ממה נפשך, דנהי דכד דיינינן על כלי הפנימי לחודיה, נקטינן מכח חזקה דהוי ודאי טמא, ואם כן המי חטאת נפסלו בתורת ודאי כיון דנגעו בכלי הפנימי, ואם כן הני מי חטאת לא יוכלו לטהר שום אדם בתורת ודאי, אבל האי כהן גדול שפיר יטהר, דאי אפשר לומר דההזאה לא תועיל לכהן גדול, דממה נפשך לגיסא דהכהן גדול טמא הא נטהרה כלי הפנימי.

חומרא דרבנן ודין דאורייתא

הנה יש לדון באופן דאיכא חומרא דרבנן, ואחר כך עשה חלות דאורייתא, האם נימא דחשבינן דלפי החומרא דרבנן לא יכול לחול החלות דאורייתא, ונפקא מינה דלענין דיני דרבנן נימא דלא חל החלות דאורייתא.

או דילמא כיון דאיכא חלות דאורייתא, אין מקלישין איסורו מחמת הדרבנן אף לחומרא.

ויש לדון בזה בכמה גווני :

א. ליישב קושיית הגאון מאוסטרובצה

הנה לאור נידון הנ"ל יש לדון ליישב קושיית הגאון מאוסטרובצה, דהנה הקשה בטורי אבן (חגיגה כ"א ב') אמאי אם הכלי החיצון טהור לא מועיל לכלי השני אלא אם יש שפופרת הנוד, והרי המים שנגעו בכלי הפנימי יטמאו את החיצון, ואם כן שוב פעם יש כאן מיגו דמועיל לכלי החיצון יועיל גם לכלי הפנימי.

ותירץ בטורי אבן דאין הכי נמי המשקים יקבלו טומאה אבל מה שמטמא את הכלי החיצון הוא רק מדרבנן דמדאורייתא לא נטמא כלי שנגע במשקין, ואם כן מדאורייתא כלי החיצון טהור ואם כן כלי הפנימי נשאר טמא דאזלינן לחומרא.

מעתי' מיושב קושיית הגאון מאוסטרובצה, דאי אפשר לומר שיגע הכהן בכלי החיצון, דאין ממה נפשך דאפילו אם הוא טהור מדרבנן מיהא הכלי הפנימי נטהר וכקושיית הטורי אבן, אלא אזלינן לחומרא בתר הדין דאורייתא שלא נטהר כלי הפנימי, אמנם כמו כן ניזיל לחומרא בתר הדין דרבנן דנטהר כלי הפנימי ואם כן המי חטאת יפסלו הכהן גדול.

איברא מה שכתבנו דאם הכלי החיצון טמא מדרבנן אי אפשר לחשוב הכלי הפנימי טמא מן התורה אף לקולא אלא לחומרא חשבינן ליה שמדרבנן טהור, אמנם לפי שחקרנו לעיל יש לדון דאינו כן, דהרי כיון דמדאורייתא הדין הוא שכלי הפנימי טמא, אם כן חשיב טמא גמור ונפסל ואינו מטמא הכהן גדול, ולא מחמרינן דלענין דרבנן הוא טהור וממילא מטמא הכהן גדול.

ב. לענין לקוח

הנה איתא בגמרא בבא מציעא (פ"ח ב') דמדאורייתא לקוח פטור מתרומות ומעשרות וחיובו רק מדרבנן.

מעתי' יש לדון בהפריש מלקוח על טבל דאורייתא, שמדאורייתא הוה מן הפטור על החיוב ואינו חל, האם השתא יהא אפשר לתקן בטבל זה טבל אחר.

מי נימא דמדרבנן בעינן להחמיר, דהרי מדרבנן לקוח חייב במעשרות ואם כן חל המעשר והטבל כבר מתוקן, או דילמא נימא דכיון דנשאר דין טבל דאורייתא אין מקלישין איסורו אף לחומרא.

ג. אין צריך גט מהשלישי

הנה כתב בים של שלמה (קדושין פ"א סי' ג'), בסוגיא דנתן הוא ואמרה היא) דבנתקדשה קידושין דרבנן, ואחר כך נתקדשה קידושין דאורייתא לאחר, ומת הראשון וקידשה שלישי בחיי שני, אין צריך גט מהשלישי אף מדרבנן, דחשבינן לקדושי השני קדושין גמורין.

ולא אמרינן דבעינן להחמיר דמדרבנן נתקדשה לראשון, ואם כן מדרבנן לא חל קידושי שני, וממילא לאחר מיתת הראשון חל קידושי השלישי.

חזינן כהצד השני הנ"ל. ואם כן לענין טבל דאורייתא יהא אפשר לתקן טבל אחר ולא אמרינן דמדרבנן כבר מתוקן. ואם כן אי אפשר

ליישיב קושיית הגאון מאוסטרובצה כהנ"ל.

[ואולי נימא דאם הוי קדושין רק לחומרא מדרבנן, לא חשיבא מדרבנן אשת איש ואין לה מזונות אף אם תכנס לחופה אחר כך, אבל בפשוטו מנא לן הא].

ד. דם שאינו נשפך

הנה אמרינן (פסחים ט"ז ב') דם שאינו נשפך כמים אינו מכשיר, והיינו דם קדשים.

וכתבו תוספות (שם י"ז ב' ד"ה אבל דם) דדם קרבן פסול הוי שפיר כמים ומכשיר, כיון דאינו נורק אלא נשפך כמים.

וכתב בצ"ח (סוגיא דרבי חנינא סגן הכהנים ס"י פ"ו) דבאופן דמן התורה נורק ואינו מכשיר, מכל מקום אם מדרבנן אינו נורק, הוי מדרבנן

כמים ומכשיר מדרבנן. ולכאורה זה דלא כהים של שלמה הנ"ל.

ובתשובות ברכת יעקב (להאגון רבי יעקב צבי הירש אבדי"ק ניםארקט, או"ח ס"י י"א) כתב דמסברא היה אפשר לדון בדברי הצ"ח ובפרט היכא דאם זרק הורצה, אך מבטל דעתו מפניו, ולהאמור לכאורה מהים של שלמה איכא למילף דלא כהצ"ח.

ה. בן חלוצה

הנה לענין כהן מן התורה דהוי חלל מדרבנן, כגון בן חלוצה, אם פדו אצלו בכורות, יש לומר דחייבים לפדות שנית, והכא לא אמרינן דמדאורייתא הוה כהן וחל הפדיון, דהרי כאן חכמים פסלוהו, משא"כ בנידונים דלעיל. [ויש לעיין אם בן חלוצה יטמא למתים אם ילקה מלקות דאורייתא].

הלכות שבת - מוקצה

דבכניסת השבת היה דבר היתר.

להוכיח מדברי הפוסקים

יש לדון להוכיח נידון הנ"ל מדברי הפוסקים:

א. הוכחה ממגן אברהם

הנה אמרינן בשולחן ערוך (סי' רע"ט סעי' ג') דאסור לטלטל נר על ידי שנותנין עליו לחם בשבת.

וביאר במגן אברהם (שם ס"ק ה') בשם ריב"ש (סי' צ"ג), דלא אמרינן דהוי הנר בסיס לדבר האסור והמותר, [נאם כן אפילו בשעה שהוא דולק היה מותר לטלטלו], דהרי צריך שיהא הלחם חשוב יותר מהשמן, ועוד שאפילו היה נותן בה דבר חשוב, עדיין אין היתר זה ברור, לפי שהשמן שבנר חשוב לו לעולם יותר מהדבר שנותן בו, לפי שהוא צריך לו עתה בעוד שהוא דולק, ואם כן אף לאחר שכבה אסור.

והקשה במגן אברהם, אמאי דיינינן דהשמן יותר חשוב, הרי השמן עצמו אינו אסור אלא משום דהוי בסיס להשלהבת, אלא כתב דצריך לומר דהכי קאמר דהשלהבת הוא חשוב יותר. [כלומר דהמנורה טפל להשלהבת ועשויה לכך ולא עשוי לחם ולכך לא מהני לחם].

והנה איכא הכא ג' חפצים, שלהבת הוא העליון, השמן האמצעי, והשולחן התחתון, וחזינן מלישנא דהמגן אברהם דבעינן שיהא דבר היתר על השולחן שהוא יקר יותר מן השלהבת [שהוא העליון], ולא בעינן שיהא גם יקר יותר מן השמן [שהוא האמצעי], ואם כן לכאורה יש למילף דאין בכח האמצעי לאסור. [וכעין זה יש למילף מלשון המשנה ברורה (סי' רע"ז ס"ק י"ח) ושולחן ערוך הגר"ז (סי' רע"ז סעי' ו').]

ב. נאסר גם מכח האמצעי

אמנם בפרי מגדים (סי' ש"ט במ"ז סוף אות א') כתב דבעינן שיהא החלות על השולחן כל זמן שהנרות על השולחן, אף שכבר כבה הנר, [כן משמע שם]. וכן בתהילה לדוד (סי' רע"ט אות ג') בהשטותו כתב להדיא דבעינן שהחלות תהינה על השולחן כל זמן שהנרות שם.

חזינן דגם האמצעי אסור, דהרי אע"פ דכבר אין העליון, דנכבה השלהבת, מכל מקום אם הנרות [היינו האמצעי] עדיין מונחים על השולחן, עדיין השולחן הוה בסיס.

מעתה, הרי כתבנו לעיל דמדברי המגן אברהם שכתב דסגי ביוקר כלפי השלהבת, מוכח דאינו נאסר מכח האמצעי, אמנם הרי מוכח מדברי הפרי מגדים ותהלה לדוד דנאסר נמי מפאת האמצעי. ונצטרך לחלק, דלענין יוקר אזלינן בתר סיבת האיסור. ולפי זה אם הפמוט שכבה יובא לשולחן, יהא סגי בהיתר כלפי השלהבת שהיתה פעם.

ג. לחם יתיר השולחן

הנה הבאנו לעיל (סק"א) דחלות על נר אין מצילות, [לדעת המג"א בסי' רע"ט דפליג על הריב"ש בפרט זה], דלא חשיבא הנר כבסיס לדבר האסור [שלהבת] והמותר [חלות], וטעמא דעיקר הנר עשוי להאיסור, והיינו השלהבת.

והשתא מכל מקום יש לחם על הפמוט ויתיר השולחן מיהא, ונילף דאין העליון מתייחס להתחתון. אך כבר כתבנו לעיל דמדברי המגן אברהם (סי' ש"ט סק"ו) חזינן דלא כן, דודאי העליון מתייחס להתחתון.

ועל כרחך צריך לומר דכיון דלא חשיבא הפמוט בסיס למותר, אם כן גם לגבי השולחן כמאן דליתא. אלא דיש לעיין לפי זה בהיה פמוט ועליו מעות, אם כן לא יאסור השולחן.

ענף י"ד - עליון אמצעי ותחתון

הנה מוקצה הנמצא על חפץ, ואותו חפץ נמצא על חפץ אחר, נמצא דיש כאן ג' חפצים, עליון אמצעי ותחתון, הנה החפץ התחתון מיתסר משום בסיס. ויש לעיין האם החפץ התחתון מיתסר רק משום העליון, או דילמא מיתסר נמי משום האמצעי.

וראשית כל יש להוכיח, דפשיטא דאסור התחתון מפאת העליון.

א. נפקא מינה

נפקא מינה בזה, כאשר היה העליון על חפץ התחתון, ואדם אחר הביא כלי האמצעי, דהכלי האמצעי לא נעשה בסיס, כיון דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו, מכל מקום התחתון מיתסר מחמת העליון.

ב. אמצעי לא איכפת ליה

וחזינן דהכי דעת המגן אברהם (סי' ש"ט סק"ו) דאם לא איכפת ליה לבעל המוקצה אם המוקצה יהא על האמצעי או לא, אם כן האמצעי לא נעשה בסיס, ומכל מקום משמע דהתחתון הוה בסיס.

ג. ביאור הוכחה ממגן אברהם

וזה יש למילף, דהרי כתב במגן אברהם באופן דתרומה טמאה מונח על תרומה טהורה בתוך הסל, [נמצא דהעליון התרומה טמאה, והאמצעי התרומה טהורה, והתחתון הסל, דמותר לטלטל הסל, דהסל הוה בסיס להיתר [טהורה] ולאיסור [טמאה]].

אבל לא אמרינן דהאמצעי [טהורה] הוה בסיס להעליון [הטמאה], דהרי לא איכפת ליה שהטמאה יהא דוקא על הטהורה. [לדעת המגן אברהם כהנ"ל דלא נעשה בסיס אלא אם כן הניח עליו דבר המוקצה בשביל שיתיישב עליו בטוב, אבל מה שמניחין בדרך אקראי כמו שרגילין להשים בתיבה חפצים אלו על אלו מפני שאין לו ריוח לפנות לכל חפץ מקום בשולי תיבה, לא חשיב מניח אלא שוכח].

חזינן דהמוקצה הוא רק העליון, דהאמצעי לא נעשה בסיס, ומכל מקום התחתון נעשה בסיס מחמת העליון, ורק מתירין משום דהוה בסיס למותר ולאסור. [במגן אברהם מביא דעת תרומת הדשן דגם שמניחין בדרך אקראי חשיב בסיס, והקשה עליו מהנ"ל, דהרי לדבריו נמצא דגם הטהורה הוה בסיס להטמאה המונח עליו, וא"כ הסל אינו בסיס לאסור ולמותר אלא לאסור בלבד].

נפקותות - האם מחמת האמצעי

אלא אכתי יש לדון כהנ"ל האם החפץ התחתון מיתסר רק משום העליון, או דילמא גם משום האמצעי. ויש בזה כמה נפקותות:

א. נפקא מינה לענין היוקר

חדא, הנה כדי שיהא בסיס לאיסור ולהיתר, צריך שההיתר יהא יקר יותר מהאיסור, ואם כן נפקא מינה כמה צריך להיות יקר החפץ של ההיתר הנמצא על האמצעי, האם רק כנגד העליון או דילמא גם כנגד האמצעי.

ב. נפקא מינה בהוסר העליון

תו נפקא מינה אם העליון הוסר מהאמצעי, והנה לגבי התחתון יש מיגו דאתקצאי, אך הנידון אם האמצעי הובא לשולחן אחר, דאם יש בכח האמצעי לחודיה למיסר התחתון, אם כן יאסור גם שולחן האחר.

ג. נפקא מינה בהיה דבר היתר

תו נפקא מינה, כשהיה עליון ואמצעי ותחתון, והיה גם דבר היתר מערב שבת שמונח על האמצעי, והוסר העליון והוסר אחר כך גם דבר ההיתר, דאם אפשר לאוסרו מכח האמצעי, אם כן יאסור גם עכשיו, אבל אם אסור רק מכח העליון, הא השתא ליתא. ומיגו דאתקצאי נמי ליכא מפאת

ענינים שונים [א']

הפסד ממון, בזה יש לומר דחייב לעני כיון דההפסד של העני יותר מדמי האבדה היקרה.

וזה יש ללמוד מדברי הגרע"א (בבא מציעא כ"ב ב' ד"ה אבדה) שכתב דאבדה עכ"ל שהיה פקדון אצל ישראל ואיבדו הישראל, והמפקיד גוי יתבע מהישראל שלא כדן, [או גם כדן], יש חיוב השבת אבדה להחזירו לישראל, דדמי למים שבאים להחריב שדה חבירו שמחוייב לעצור את המים. ואם כן בנידון דידן נמי.

ג. האם גם בתובע הנכרי כדן

אך העירו דיש לחלק, דדילמא דברי הגרע"א היינו דוקא באופן שהנכרי יתבע ממנו שלא כדן, אבל אם תובע כדן, לא דמי למים המשטפים שדה חבירו וליכא השבת אבדה. ולעני"ד לא נראה לחלק. ואם נימא דאף במשלם כדן נמי דמי למים המשטפים, אם כן בנידון דידן דלעני יהא צער והפסד מהאבדה יחזיר לעני.

ד. יגבה מהעשיר דמי האבדה

אמנם יש לדון דיחזיר לעשיר, ויגבה ממנו דמי האבדה הזולה ויתן לעני ולא יהא לו שום נזק, כי היכי דשופך דלי שלו להציל יותר משל חבירו. [אמנם העירו דיש לחלק].

ענינים שונים [ב']

ברשות היחיד או ברשות הרבים והניח עירובו בכרמלית, הרי זה עירוב, שבשעת קניית העירוב שהוא בין השמשות מותר להוציא ולהכניס מכל אחד משתי הרשויות לכרמלית לדבר מצוה, שכל דבר שהוא מדברי סופרים לא גזרו עליו בין השמשות במקום מצוה או בשעת הדחק.

והקשו תוספות (עירובין ל' ב' ד"ה ולפרוש) הרי תחילת היום קונה עירוב, נמצא דקניית העירוב כשהוא כלפי שמיא תחילת השבת, והרי בזמן הזה כרמלית אסירא.

ותירצו תוספות דחכמים לא גזרו על שבות בבין השמשות אף אם הוא לילה כלפי שמיא עד שתהא לילה ניכרת וידוע. [ומשום הכי כתב בקבא דקשייטא (קושיא צ"ח) דכשיש לולב על אילן יוכלו להורידו בין השמשות דילמא ימא, ואע"פ שאם הוא יום היאך שרינן].

ואם כן יש לעיין אם הכי נמי נימא בתרתי דסתרי של שני בין השמשות, דליכא ממה נפשך, דלא גזרו חכמים על שבות אלא בלילה ניכרת.

ולחאי חילוק נימא דשרי אף אם דיינינן על ב' השבותים ביחד, כגון בסופר בבין השמשות של כניסת היום כאשר יוכל לספור רק כשנמצא על אילן, דלענין שבות דאילן אמרינן דיממא ולענין הספירה אמרינן דלילה. [ומכל מקום בין השמשות בין שבת ויום טוב אסירא ממה נפשך, דכתב בגליון השי"ס בעירובין, דנהי דהיתירא בתורת ודאי אך זה מפאת הצד דשרי].

ד. לאחר תוספת שבת

הנה אם הניח עירוב לפני השקיעה ולאחר תוספת שבת, מהו, ואם נימא דקני, חזינן דתחילת היום היינו עיצומו של יום, ואם כן היאך יחול העירוב הרי אמרינן (במאור הלכה ס"י שמי"ב) דהיתירא דשבות בין השמשות היינו רק עד זמן תוספת.

ויש ליישב דחשבינן לה ממה נפשך, דאם התוספת כמאן דאיתא, קנה קודם התוספת, ואם כמאן דליתא הרי שרי.

אך יש לעיין דילמא תחילת היום בצאת הכוכבים ואז אסירא שבות, ותליא בהניח עירוב תוך בין השמשות, ואם מחמירין מספק מה יועיל שהניח מבעוד יום, דילמא התחלפות היום בצאת הכוכבים.

ב' אבדות

הנה אם יש שתי אבדות ושני מאבדים, ויכול להחזיר רק אחת מהם, הנה בסברא יחזיר היקרה יותר, דהיקרה דמי לב' אבדות והשניה רק לאחת, דהרי יש לדון דעל כל פרוטה ופרוטה יש מצוה. אך יש לעיין אם היקרה שייכת לעשיר והזולה לעני, דלעני הוי הזולה חשיבא טפי וצערו יהא גדול יותר.

ואם תמצוי לומר דמכל מקום יחזיר היקרה לעשיר, אך יש לדון מהו באופן דאם לא יחזיר לעני יהא לעני צער ומכח זה הפסד ממון, כגון שיצטרך להוציא ממון על תרופות לשכך צערו.

א. להחזיר לעשיר

הנה באופן הראשון, יש לדון דמכל מקום חייב להחזיר לעשיר מכיון דמקיים יותר מצוות אע"פ דלעני חשיבא טפי.

[הנה אמרינן (בבא קמא פ"א ב') בהיה תועה בין הכרמים דהשבותו לרבות אבדת גופו, ויש לדון אם רואה שני אנשים, אחד ימצא דרכו לאחר יום והשני לאחר יומיים, האם חייב מדינא להחזיר את זה שיטרח יותר].

ב. הפסד ממון

אמנם באופן השני, שאם לא יחזיר לעני יהא לעני צער ומכח זה

לא גזרו שבות בבין השמשות

הנה אמרינן (שולחן ערוך סי' תמ"ב ס"א א') שאם שכח לעשר והוא דבר מצוה, שרינן לעשר בבין השמשות דכניסת השבת, ולענין שבות במוצאי שבת נסתפק במגן אברהם (שם) כיון דהוה בחזקת שבת ומספיקא לא פקע קדושה, אך אייתי במשנה ברורה (שם ס"ק ב') דבחידושי הרשב"א (לעירובין מכתב יד ל"ד ב' ד"ה באלו) מבואר דגם בזה שרינן.

מעתה יש לעיין אם שרינן לחד איניש למיעבד תרוייהו אע"פ דהוה תרתי דסתרי:

א. תרתי דסתרי

הנה לחד גיסא יש לדון דלא שרינן, וכמו דאשכחן לענין ספירת העומר, דאע"ג דבספר בין השמשות של מוצאי היום עולה לו שיוכל לספור שאר הימים בברכה, [כמו דכתב בתשובות בית שלמה או"ח סי' ק"ב], מכל מקום אם ספר אחד מן הימים של אותה שנה בבין השמשות של כניסת היום, לא יוכל לספור בברכה, דהרי יש כאן ממה נפשך דלא ספר יום אחד, דאם בין השמשות יממא, לא מהני ספירת היום הבא, ואם בין השמשות לילה, לא מהני ספירת היום הקודם.

ב. דיינינן כל חד בפני עצמה

אך יש לחלק דלא דמי, דבשלמא התם לענין ספירת העומר, ממה נפשך אין כאן ספירה לצאת שיטת בה"ג דמעכבות זו את זו, משא"כ בנידון דידן דיינינן כל חד בין השמשות באפי נפשה, וכמו דשרינן בשעת הדחק להתפלל מנחה עד סמוך לשקיעה ולמחרת מעריב בפלג המנחה. אך שלא בשעת הדחק לא שרינן.

ג. לילה גמור

תו יש לחלק דהכא עדיפא, דהנה קיימא לן (עירובין ל"ב ב', שו"ע סי' ת"ט ס"ג) שצריך שיהא הוא ועירובו במקום אחד כדי שיהיה אפשר לו לאכול העירוב בבין השמשות. לפיכך אם נתכוין לשבות ברשות הרבים והניח עירובו ברשות היחיד, אינו עירוב, שאי אפשר לו להוציא מרשות היחיד לרשות הרבים בבין השמשות אלא בעבירה. אבל אם נתכוין לשבות

זאת למודעי הדברים אינם תמיד בלשוננו של רבינו זצ"ל, מפאת שלפעמים דרכו היתה לכתוב בקצרה, ולתועלת המעיינים היה מן הצורך להוסיף תיבות קישור והסבר. הרבה פעמים האריך רבינו בכמה דרכים ואופנים באותו ענין, ולפעמים עשר ידות על הנדפס כאן, ע"כ במקום שהאריך העתקנו רק חלק מהדברים.

לקבל הגליון ולהערות במייל L5703949@gmail.com

לעילוי נשמת

האברהם הרה"ח

ר' יחיאל יהושע זצ"ל בן

יבלחט"א יוסף דוד הי"ו

נלב"ע י"ג אב תשס"ב תנצב"ח

לרפואה שלימה

יוסף משה בן אורה נ"י

יצחק לוי בן אסתר נ"י

אפרים בן אסתר נ"י

אלעזר דוד בן רבקה העניא נ"י

בתוך שאר חולי ישראל

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 367
סיון תשס"ג

מוקד העירובין
בארץ הקודש
054-84-833-20

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

סיורי עירובין לכל הציבור

במסגרת הפעילות של חודש העירוב יתקיימו בעז"ה סיורים בעירובים ברחבי הארץ המיועדים לכל הציבור שיוכלו ללמוד ולהכיר את מלאכת העירוב בזמננו וכן להוסיף הרבה ידיעות חשובות מתוך הלימוד למעשה הסיורים יתקיימו במשך השבוע הבא ע"י אחראים המקומיים פרטים והרשמה חובה בטל' – 074-796-4398

שימחה גדולה בהשלמת המחזור הלימודי בעיר טבריה

בשבוע זה זכינו בס"ד להשלים את מחזור השיעורים בעיר טבריה. מתחילת המחזור לפני ארבעה חודשים, עמלו עשרות אברכים על לימוד הלכות עירובין בצורה יסודית ומעשית, בהיקף ידיעות עצום. כל שבוע היו מתאספים כשלושים אברכים מרחבי העיר אל בית המדרש המרכזי בשכונת נוף כנרת פוריה, לשמוע את השיעור השבועי. כל שיעור היה במשך שתיים של לימוד בהלכות המורכבות של עירובין, עם ביאורים מעמיקים וסברות הפוסקים, על מגוון מקרים שנמצאו בבדיקת עירובים ברחבי הארץ, והאברכים דנו והתווכחו עד שהבינו כל נושא ונושא כהלכה. במשך כל השבוע התקיימו בכוללים דיונים בהלכות שנלמדו, וכך הנושא נכנס לנחלת כלל אברכי השכונה ותושבי העיר כולה.

סיור בשטח לאברכים ללמוד את הדינים למעשה

כעת לאחר השקעה רבה, הגענו בסיועיתא דשמיא להשלמת הלימוד המעשי, אנו מודים להקב"ה על הזכות הגדולה, ללמוד תורה והלכה לכלל ישראל, ומתפללים לזכות להעמיד עוד אלפי תלמידים ת"ח, גם בעירובין וגם בשאר חלקי התורה, שידעו את ההלכה למעשה כראוי, ויחד עם זה יקיימו הם ובני ביתם, וכל הגלולים אליהם, לשמור את השבת בהידור ובשמחה.

סיור להכרת הנגזרים ההלכתיים בדורות העירובים ביישובים

לפני הסיום נערך סיור ביישוב הסמוך לטבריה, בהשתתפות עשרות האברכים שלמדו במסגרת השיעורים, כדי לראות מקרוב במוחש את ההלכות, ולעמוד על הדרגה של היישובים, שלפעמים יש בהם בעיות של עיקר הדין. בסיום התחלנו לעבור לאורך קו העירוב, ראינו עמודים שהתעקמו, ועוררנו את האברכים לדעת האם זה פסול, או רק לא מהודר. לאחר מכן היה חוט שעובר בתוך עץ, ולמדנו להגדיר את הבעיה, האם זה פוסל לגמרי או רק בדיעבד, האם הענפים מנדנדים את החוט ברות, או מזיזים את החוט לגמרי. הגענו למתחם שמשכירים אותו לקבוצות חרדיות, וראינו שהוא מנותק במקום אחד מהעירוב של הישוב.

קבוצה חשבה שיש להעביר את החוט לאחור או חזית

אחר כך הגענו לבעיות יותר קשות, בקטע מסוים שסמכו על חוטי החשמל לצורת הפתח, היו מקומות שהיו חביות והיו מקומות שלא היו חביות. האברכים התפלפלו וחקרו האם אפשר להגדיר שהכלל נחשב מעל אחד מעמודי הברזל, והאם אפשר להתעלם מהעמוד הזה ולהסתמך על העמוד הקודם והחבית שבעמוד הבא כאילו זה צורת הפתח ארוכה. הסיור הסתיים במקום שהחוט היה קרוע, והעמוד נפל, והבנו שהסיור לימד אותנו פרק נוסף בהלכות עירוב בזמננו, מתוך צער ותפילה שתהא התעוררות לתקן את העירוב כהלכה.

עשרות שיעורים נמסרו ב"שבת עירובין" ברחבי הארץ

בשמחה רבה אנו מקבלים עידכונים מרחבי הארץ על השיעורים הרבים שנמסרו בשבת פרשת שלח, שהוכרזה שבת ראשונה ב"חודש העירוב", חודש של חיוק ולימוד הלכות עירובין המעשיים בזמננו, לקראת ימי בין הזמנים הבעל"ט. מלבד עשרות שיעורים שעודכנו לפני שבת ונכתבו במודעה שפורסמה, היו עוד הרבה מעבר לכך, שחלקם מעדכנים כעת לאחר השבת אין ספק שהדברים יביאו בעז"ה חיוק גדול ורחב לכל הציבור, שיוכלו להקפיד יותר בשמירת השבת גם בענין מלאכת הוצאה וטלטול. ואיננו עוצרים במשימה זו, אלא ממשיכים ביתר שאת לפעול במגוון דרכים להגדיל תורה ולהאדירה.

מדוע המקושש חילל שבת בהעברת ד' אמות ברשות הרבים

מתוך הדרשות שנאמרו, נביא כאן דבר אחד מעניין שנוגע לפרשה בענין המעשה שעשה המקושש, נחלקו בגמ' (שבת דף צו:) איזה מלאכה הוא עשה, רב יהודה אומר בשם שמואל מעביר ד' אמות היה, וי"א תולש, וי"א מעמר היה. ובתוס' (ב"ב דף קיט:) כתבו בשם המדרש שהמקושש לשם שמים התכוון, כיון שנגזר עליהם שלא יכנסו לארץ, היו סבורים שאינם חייבים במצוות [שמטרת הקיום בחי' הוא כדי שישמרו כשיכנסו לארץ]. לכן עמד וחילל שבת כדי שיהרג וידיא אחרים את חומרת המחלל שבת. נשאלת השאלה מדוע המקושש בחר לחלל את השבת דוקא באיסור מעביר ד' אמות [לשיטה זו]. אבל לפי המציאות שאנו רואים אנו יכולים לענות על כך תשובה פשוטה, כיון שהוא רצה ללמד על החומרה של חילול שבת, הוא בחר את המלאכה שאנשים הכי מזלזלים בה, הכי פחות נראה שזו מלאכה, ולימד אותם שאפילו על העברה לבד חייבים סקילה, אפשר למות על כזה דבר. זה החומר של שבת ומכאן אנו לומדים גם בזמננו, שצריך לעורר להתחזק בענין הטלטול, ולדעת שבזמן שיש סנהדרין חייבים על איסור זה מיתה בסקילה.

הם לא חשבו לחלל שבת רק היה מחשבה ששבת אינה חמורה

אולם יש לשאול עוד לפי דברי המדרש, מדוע המקושש היה צריך לעשות חילול שבת בעצמו כדי להראות שממיתים על חילול שבת, אם המצב היה שעם ישראל חשבו שאין להם חיוב לקיים מצות, אז יתפוס אחד מהאנשים שחושבים כך, ויתרה בו ויסקלו את האדם ההוא, וממנו כולם ידעו שחילול שבת בסקילה, הרי ברגע שלא צריך לקיים בודאי יש הרבה אנשים שיעבדו, יקצרו ויכשלו מאכלים בשבת ומדוע משה רבינו לא נעמד להכריז בכניסת השבת שצריך גם השבוע לשמור שבת.

בהכרח שהמחשבה הזו שהם חשבו שאינם חייבים במצוות לא היתה בגלוי, לא הפסיקו לשמור שבת בשום דבר, אלא זו היתה רק מחשבה פנימית, וכעין מ"ש הרמב"ן שהקיום בחי' הוא על מנת שיקיימו בארץ, וא"כ אמנם הם צריכים לקיים אבל זה כבר לא כזה חמור, כי זה לא התכלית עצמה. והמחשבה הזו גורמת רפיון לאדם, שאמנם כעת לא חיללו שבת כלל, אבל בעוד שנה או חמש שנים ימצאו שיש הרבה אנשים שמזלזלים בשמירת שבת, ואז כבר יהיה מאוחר לתקן את ההשפעה. לכן המקושש היה צריך לחלל שבת בעצמו, ולעזוב את כלל ישראל על חומרת המעביר ד' אמות ברשות הרבים, כדי שלא יהיה זלזול בשמירת השבת.

כשאנו רואים שיש מלאכה אחת שאנשים מזלזלים בה, ולא ח"ו שאינם מודים בעירוב, אלא יש מחשבה פנימית מוצנעת שמסתמא יש עירוב ומסתמא הכל מותר, וסתם עושים בעיות. עלינו לעורר בדרכים שונות ללמד את הכלל כולו, שהמצב גרוע מאוד, ויש מקומות שאומרים שיש עירוב, ולמעשה העירוב פסול, והמעביר שם עגלה או כל חפץ שהוא הרי זה מחלל שבת רח"ל! ויש מקומות עם עירוב דחוק מאוד, שלפי הכרעת הפוסקים אסור לטלטל בכזו כשרות, ואע"פ שמתקנים מה שאפשר כדי להציל את המטלטלים באיזה שיטה מסוימת, אבל אנו צריכים להתעורר ולדעת שזה אסור, ולא לתת למחשבה הפנימית ההיא לקרר אותנו, במצות השבת הקרה.

**רבים צריכים לו! - למי? למה? איפה?
מה אתה רוצה, זה לא נוגע אליי!!!**

הגר"א ברסליווער שליט"א בביאור הענין בברכת שבת שלום

במעמד הסיום השתתפו רבני הקהילות בעיר, המרא דאתרא בשכונה הגאון רבי אשר ברסליווער שליט"א, הגאון רבי שמואל לובין שליט"א רב ומו"ץ בקהילת קרלין, הגאון רבי זאב וקסברגר שליט"א רב ומו"ץ בקהילת צאנז בעיר. כמו כן השתתף עימנו הגר"ר יוני דון יחיא שליט"א, הרב של מושב הזורעים, המושב הסמוך לטבריה.

הגר"א ברסליווער שליט"א נשא דברים המחממים את הלב בגודל הערכותו לשיעורים אלו, שנמסרו בטוב טעם עם הבנה נכונה ומשנה סדורה, על כל הלכה יורדים לנפק"מ למעשה עם המחשה במציאות שאנו חיים בה. עוד הוא הוסיף לציין שגם מעבר למסגרת העירובין, הלימוד הזה עשה שינוי גדול בכל צורת הלימוד של האברכים, עכשיו גם כשלומודים הלכות שבת והלכות נדה ושאר הלכות, הלימוד הוא עם הסתכלות מעשית, והבנה ברורה.

עוד הוסיף לברר מדוע מונהג על פי הקדמונים שאומרים "שבת שלום", רואים שהשבת היא זמן מיוחד להשקין שלום. אנו נמצאים בשבוע פרשת קורח, אני זוכר שמרן רה"י הגאון רבי אהרן לייב שטיינמן זצ"ל היה חוזר על זה כל שנה כשהגיעו לפרשת קורח, שכתוב בתולעת יעקב בשם השל"ה שהפרשה שקוראים בתורה משפיעה על אותו שבוע, ולכן בשבוע זה צריך יותר להיזהר ממחלוקת. כך מרן היה מעורר בשבוע זה מידי שנה.

הקשר בין פרשת קורח לעירוב חצרות, מצות השלום

בתחילת חומש דברים כתוב שמשה רבינו הוכיח את ישראל על מה שעשו מול סוף ולבן וחצרות די זהב. מהו חצרות, פירש רש"י שזו מחלוקת של קורת האם יש לזה קשר למה שאנו עוסקים כעת בעירוב חצרות יש קשר.

הנה יש דבר שהטעות בו מצויה, שיש דין בגמי ובשריע (סי' שס"ו ס"ה) שצריך שלא יקפיד אחד על עירוב אם יאכלנו תבירו. למה אני אומר שהטעות מצויה, כי אדם חושב שבשבת הוא לא יקפיד, אבל בביאור הלכה (שם ד"ה ואם) כותב שבשבת גם אם הוא יקפיד זה לא יפסול, כי זה לאחר שחל העירוב ולא גרע מנאכל עירובו, אבל ביום שישי אחרי שזיכה ועשה אותו לעירוב, צריך שלא יקפיד. וא"כ אם יבוא שכן בערב שבת ויבקש לאכול, צריך לתת לו, וזה לא יודעים. ואפילו אם לא הגיע השקן, רק בדעתו היה שלא לתת אם יבקש, גם זה פוסל את העירוב.

ומדוע צריך שלא יקפיד, אומר רש"י שיעירוב שמו, שיהיה שותפות נוחה ועריבה. במאירי (דף עח) בסוגיא של המניח עירובו באילן של אשירה, מה המצוה שיש בזה, שיש בעירוב חצרות דרך שלום וחילה, כשמתערב עם חבריו ונעשים כאחד. זה המצוה. יש עוד מצוות בזה, אבל זה מה שכותב המאירי, שהמצוה היא שעושים שלום. רואים ששבת זה זמן שחז"ל תקנו להשקין שלום. לכן אומרים שבת שלום. זמן שגרים ביחד, אוכלים ביחד.

נשאלת השאלה למה תקנו את האחדות דוקא בדברים גשמיים של מאכל, למה לא תקנו ללמוד יחד, לעשות דברים של רוחניות יחד, שזה יעשה את האחדות? והתשובה היא, שבדברים של רוחניות, של הנשמה, שם אין פירוד, שם כולם ביחד, במה שנוגע לנשמה כולנו מאוחדים, הבעיה היא רק בחלק של הגוף, לתאוה יבקש נפרד, כידוע רבינו יונה אומר שהפסוק נדרש לשני כיוונים, הכל מגיע מהתאוות של הגוף, התאוות הם עושים את הבעיה, עושר וכבוד ואוכל הם המפרידים, לכן מנצלים את השבת קודש להתאחד, דרך העירוב, במציאה אחת, עם פת אחת, הגוף מתאחד יחד.

אצל קורח היה חצרות של מחלוקת, ואנחנו מתקנים את המחלוקת עם חצרות שיש בהם עירוב חצרות.

אנו צריכים להודות לר' משה שליט"א, משה שפיר קאמרת, אני מצטער שלא יכולתי להשתתף, הפסדתי, אבל האברכים כאן הבאת את טבריה לרמה אחרת, גם מצד השמירה של העירוב גם כאן וגם לשכונת קרית שמואל, וגם מצד לימוד התורה, לדומם להצמיח ת"ח זה דבר עצום עד מאוד, שרואים שאברכים שנמצאים בשיעורים האלו מקבלים הסתכלות חדשה על הלימוד, שעכשיו גם בנושאים אחרים, הם יודעים איך להגיע לכוון עצמם להלכה למעשה. וזה חלק מהמפעל הגדול והעצום שהוא טורח בו. זה לא פשוט שנוסעים עד טבריה כל פעם. ושהיה ברכה והצלחה בכל מעשי ידיכם.

נברך גם את כל האברכים שלמדו והשקיעו, וכעת מקבלים תעודות, שתמשיכו ללמוד בשמחה ותראו ברכה והצלחה בכל הדברים שאתם רוצים לגדול ולהתפתח, בניצול הזמן מתוך בריאות והרווחה, אך טוב ואושר כל הימים לכולכם.

אנו צריכים להודות לר' משה שליט"א, משה שפיר קאמרת, אני מצטער שלא יכולתי להשתתף, הפסדתי, אבל האברכים כאן הבאת את טבריה לרמה אחרת, גם מצד השמירה של העירוב גם כאן וגם לשכונת קרית שמואל, וגם מצד לימוד התורה, לדומם להצמיח ת"ח זה דבר עצום עד מאוד, שרואים שאברכים שנמצאים בשיעורים האלו מקבלים הסתכלות חדשה על הלימוד, שעכשיו גם בנושאים אחרים, הם יודעים איך להגיע לכוון עצמם להלכה למעשה. וזה חלק מהמפעל הגדול והעצום שהוא טורח בו. זה לא פשוט שנוסעים עד טבריה כל פעם. ושהיה ברכה והצלחה בכל מעשי ידיכם.

נברך גם את כל האברכים שלמדו והשקיעו, וכעת מקבלים תעודות, שתמשיכו ללמוד בשמחה ותראו ברכה והצלחה בכל הדברים שאתם רוצים לגדול ולהתפתח, בניצול הזמן מתוך בריאות והרווחה, אך טוב ואושר כל הימים לכולכם.

אנו צריכים להודות לר' משה שליט"א, משה שפיר קאמרת, אני מצטער שלא יכולתי להשתתף, הפסדתי, אבל האברכים כאן הבאת את טבריה לרמה אחרת, גם מצד השמירה של העירוב גם כאן וגם לשכונת קרית שמואל, וגם מצד לימוד התורה, לדומם להצמיח ת"ח זה דבר עצום עד מאוד, שרואים שאברכים שנמצאים בשיעורים האלו מקבלים הסתכלות חדשה על הלימוד, שעכשיו גם בנושאים אחרים, הם יודעים איך להגיע לכוון עצמם להלכה למעשה. וזה חלק מהמפעל הגדול והעצום שהוא טורח בו. זה לא פשוט שנוסעים עד טבריה כל פעם. ושהיה ברכה והצלחה בכל מעשי ידיכם.

נברך גם את כל האברכים שלמדו והשקיעו, וכעת מקבלים תעודות, שתמשיכו ללמוד בשמחה ותראו ברכה והצלחה בכל הדברים שאתם רוצים לגדול ולהתפתח, בניצול הזמן מתוך בריאות והרווחה, אך טוב ואושר כל הימים לכולכם.

אנו צריכים להודות לר' משה שליט"א, משה שפיר קאמרת, אני מצטער שלא יכולתי להשתתף, הפסדתי, אבל האברכים כאן הבאת את טבריה לרמה אחרת, גם מצד השמירה של העירוב גם כאן וגם לשכונת קרית שמואל, וגם מצד לימוד התורה, לדומם להצמיח ת"ח זה דבר עצום עד מאוד, שרואים שאברכים שנמצאים בשיעורים האלו מקבלים הסתכלות חדשה על הלימוד, שעכשיו גם בנושאים אחרים, הם יודעים איך להגיע לכוון עצמם להלכה למעשה. וזה חלק מהמפעל הגדול והעצום שהוא טורח בו. זה לא פשוט שנוסעים עד טבריה כל פעם. ושהיה ברכה והצלחה בכל מעשי ידיכם.

נברך גם את כל האברכים שלמדו והשקיעו, וכעת מקבלים תעודות, שתמשיכו ללמוד בשמחה ותראו ברכה והצלחה בכל הדברים שאתם רוצים לגדול ולהתפתח, בניצול הזמן מתוך בריאות והרווחה, אך טוב ואושר כל הימים לכולכם.

אנו צריכים להודות לר' משה שליט"א, משה שפיר קאמרת, אני מצטער שלא יכולתי להשתתף, הפסדתי, אבל האברכים כאן הבאת את טבריה לרמה אחרת, גם מצד השמירה של העירוב גם כאן וגם לשכונת קרית שמואל, וגם מצד לימוד התורה, לדומם להצמיח ת"ח זה דבר עצום עד מאוד, שרואים שאברכים שנמצאים בשיעורים האלו מקבלים הסתכלות חדשה על הלימוד, שעכשיו גם בנושאים אחרים, הם יודעים איך להגיע לכוון עצמם להלכה למעשה. וזה חלק מהמפעל הגדול והעצום שהוא טורח בו. זה לא פשוט שנוסעים עד טבריה כל פעם. ושהיה ברכה והצלחה בכל מעשי ידיכם.

נברך גם את כל האברכים שלמדו והשקיעו, וכעת מקבלים תעודות, שתמשיכו ללמוד בשמחה ותראו ברכה והצלחה בכל הדברים שאתם רוצים לגדול ולהתפתח, בניצול הזמן מתוך בריאות והרווחה, אך טוב ואושר כל הימים לכולכם.

אנו צריכים להודות לר' משה שליט"א, משה שפיר קאמרת, אני מצטער שלא יכולתי להשתתף, הפסדתי, אבל האברכים כאן הבאת את טבריה לרמה אחרת, גם מצד השמירה של העירוב גם כאן וגם לשכונת קרית שמואל, וגם מצד לימוד התורה, לדומם להצמיח ת"ח זה דבר עצום עד מאוד, שרואים שאברכים שנמצאים בשיעורים האלו מקבלים הסתכלות חדשה על הלימוד, שעכשיו גם בנושאים אחרים, הם יודעים איך להגיע לכוון עצמם להלכה למעשה. וזה חלק מהמפעל הגדול והעצום שהוא טורח בו. זה לא פשוט שנוסעים עד טבריה כל פעם. ושהיה ברכה והצלחה בכל מעשי ידיכם.

נברך גם את כל האברכים שלמדו והשקיעו, וכעת מקבלים תעודות, שתמשיכו ללמוד בשמחה ותראו ברכה והצלחה בכל הדברים שאתם רוצים לגדול ולהתפתח, בניצול הזמן מתוך בריאות והרווחה, אך טוב ואושר כל הימים לכולכם.

אנו צריכים להודות לר' משה שליט"א, משה שפיר קאמרת, אני מצטער שלא יכולתי להשתתף, הפסדתי, אבל האברכים כאן הבאת את טבריה לרמה אחרת, גם מצד השמירה של העירוב גם כאן וגם לשכונת קרית שמואל, וגם מצד לימוד התורה, לדומם להצמיח ת"ח זה דבר עצום עד מאוד, שרואים שאברכים שנמצאים בשיעורים האלו מקבלים הסתכלות חדשה על הלימוד, שעכשיו גם בנושאים אחרים, הם יודעים איך להגיע לכוון עצמם להלכה למעשה. וזה חלק מהמפעל הגדול והעצום שהוא טורח בו. זה לא פשוט שנוסעים עד טבריה כל פעם. ושהיה ברכה והצלחה בכל מעשי ידיכם.

נברך גם את כל האברכים שלמדו והשקיעו, וכעת מקבלים תעודות, שתמשיכו ללמוד בשמחה ותראו ברכה והצלחה בכל הדברים שאתם רוצים לגדול ולהתפתח, בניצול הזמן מתוך בריאות והרווחה, אך טוב ואושר כל הימים לכולכם.

אנו צריכים להודות לר' משה שליט"א, משה שפיר קאמרת, אני מצטער שלא יכולתי להשתתף, הפסדתי, אבל האברכים כאן הבאת את טבריה לרמה אחרת, גם מצד השמירה של העירוב גם כאן וגם לשכונת קרית שמואל, וגם מצד לימוד התורה, לדומם להצמיח ת"ח זה דבר עצום עד מאוד, שרואים שאברכים שנמצאים בשיעורים האלו מקבלים הסתכלות חדשה על הלימוד, שעכשיו גם בנושאים אחרים, הם יודעים איך להגיע לכוון עצמם להלכה למעשה. וזה חלק מהמפעל הגדול והעצום שהוא טורח בו. זה לא פשוט שנוסעים עד טבריה כל פעם. ושהיה ברכה והצלחה בכל מעשי ידיכם.

נברך גם את כל האברכים שלמדו והשקיעו, וכעת מקבלים תעודות, שתמשיכו ללמוד בשמחה ותראו ברכה והצלחה בכל הדברים שאתם רוצים לגדול ולהתפתח, בניצול הזמן מתוך בריאות והרווחה, אך טוב ואושר כל הימים לכולכם.

אנו צריכים להודות לר' משה שליט"א, משה שפיר קאמרת, אני מצטער שלא יכולתי להשתתף, הפסדתי, אבל האברכים כאן הבאת את טבריה לרמה אחרת, גם מצד השמירה של העירוב גם כאן וגם לשכונת קרית שמואל, וגם מצד לימוד התורה, לדומם להצמיח ת"ח זה דבר עצום עד מאוד, שרואים שאברכים שנמצאים בשיעורים האלו מקבלים הסתכלות חדשה על הלימוד, שעכשיו גם בנושאים אחרים, הם יודעים איך להגיע לכוון עצמם להלכה למעשה. וזה חלק מהמפעל הגדול והעצום שהוא טורח בו. זה לא פשוט שנוסעים עד טבריה כל פעם. ושהיה ברכה והצלחה בכל מעשי ידיכם.

נברך גם את כל האברכים שלמדו והשקיעו, וכעת מקבלים תעודות, שתמשיכו ללמוד בשמחה ותראו ברכה והצלחה בכל הדברים שאתם רוצים לגדול ולהתפתח, בניצול הזמן מתוך בריאות והרווחה, אך טוב ואושר כל הימים לכולכם.

אנו צריכים להודות לר' משה שליט"א, משה שפיר קאמרת, אני מצטער שלא יכולתי להשתתף, הפסדתי, אבל האברכים כאן הבאת את טבריה לרמה אחרת, גם מצד השמירה של העירוב גם כאן וגם לשכונת קרית שמואל, וגם מצד לימוד התורה, לדומם להצמיח ת"ח זה דבר עצום עד מאוד, שרואים שאברכים שנמצאים בשיעורים האלו מקבלים הסתכלות חדשה על הלימוד, שעכשיו גם בנושאים אחרים, הם יודעים איך להגיע לכוון עצמם להלכה למעשה. וזה חלק מהמפעל הגדול והעצום שהוא טורח בו. זה לא פשוט שנוסעים עד טבריה כל פעם. ושהיה ברכה והצלחה בכל מעשי ידיכם.

נברך גם את כל האברכים שלמדו והשקיעו, וכעת מקבלים תעודות, שתמשיכו ללמוד בשמחה ותראו ברכה והצלחה בכל הדברים שאתם רוצים לגדול ולהתפתח, בניצול הזמן מתוך בריאות והרווחה, אך טוב ואושר כל הימים לכולכם.

אנו צריכים להודות לר' משה שליט"א, משה שפיר קאמרת, אני מצטער שלא יכולתי להשתתף, הפסדתי, אבל האברכים כאן הבאת את טבריה לרמה אחרת, גם מצד השמירה של העירוב גם כאן וגם לשכונת קרית שמואל, וגם מצד לימוד התורה, לדומם להצמיח ת"ח זה דבר עצום עד מאוד, שרואים שאברכים שנמצאים בשיעורים האלו מקבלים הסתכלות חדשה על הלימוד, שעכשיו גם בנושאים אחרים, הם יודעים איך להגיע לכוון עצמם להלכה למעשה. וזה חלק מהמפעל הגדול והעצום שהוא טורח בו. זה לא פשוט שנוסעים עד טבריה כל פעם. ושהיה ברכה והצלחה בכל מעשי ידיכם.

נברך גם את כל האברכים שלמדו והשקיעו, וכעת מקבלים תעודות, שתמשיכו ללמוד בשמחה ותראו ברכה והצלחה בכל הדברים שאתם רוצים לגדול ולהתפתח, בניצול הזמן מתוך בריאות והרווחה, אך טוב ואושר כל הימים לכולכם.

עוד הביא לברר בענין המקושש, שכאמור הוא התכוון לשם שמים, השאלה למה עם ישראל חשבו שלא לקיים את המצוות, וכי זה הפגנה, אלא ביאר אאמ"ר שהם אמרו כיון ששמירת המצוות בשביל שיקיימו בארץ, והם לא יכנסו, אלא בניהם, לכן אינם צריכים לקיים בחו"ל. אך הבעיה שהם היו צריכים לקיים בשביל הבנים שייכנסו ויקיימו, ועל זה הם לא חששו. בא המקושש ועורר אותם שיש חיוב לקיים לא רק בשביל עצמן, אלא גם בשביל הילדים, ובגלל שהוא מסר עצמו בשביל שיחנכו את הילדים, לכן הוא זכה שהיו לו בנות צדקניות שקיבלו חינוך טוב.

סיפורים והלכות מהעירוב במושב הזורעים

לאחר מכן נשא דברים הרב של מושב "הזורעים", שבא לשתף את הלומדים בהתמודדות של הישובים. וסיפר שיש להם שדות בתוך המושב, וכשהגיע לפני עשר שנים לכהן רב במושב, היתה לי סייעתא דשמיא שקראתי לר' משה ובעצתו הקיפו את השדות לבדוד אותם מהעירוב. אנשים שרואים את זה שואלים למה יש עירוב באמצע המושב. התשובה היא כדי להוציא מהעירוב. כמו כן העירוב שמסביב לא הולך בקו ישר, אלא מתפתל כדי לא להכניס את השדות.

עוד היה מקום שסמכו על "תל המתלקט", ושם יש בעיה מצויה, שגם אם יש את כל הפרטים אבל שמנו לב שבחיבור בין העמודים של צורות

הפתח לתל, שם הרבה נכשלים, שאם העמוד קרוב לתל עדיין יש פירצה. וכן אי אפשר להעמידו על התל ממש. לכן אמרתי שיוסיפו עמודים ולא יסמכו על התל.

עוד סיפור שהיה לי, פעם אחת הבדוק הגיע אלי בקבלת שבת וסיפר שהיה חוט שקשה לקשור אותו, והוא התאמץ וקשר אותו איכשהו לעמוד. שאלתי אותו מה זה

"איכשהו", והוא אמר שלא הגיע עד למעלה, אלא קשר אותו באמצע הבנתי מיד שזה אומר שאין עירוב כלל לכל המושב בעוד כולם מזמרים לכה דודי, הראש שלי מסתחרר וחושב האם להודיע או לא, ומה לעשות ואז עשיתי כפי שכתוב בפוסקים לתקן ע"י גוי, בזמן שכולם הולכים לסעודת שבת הלכנו להביא גוי, והיה צריך שהבעה"ב יסכים שילך אינתנו, אך הגוי לא יכול לטפס לקשור חוט, אלא הפתרון שיעמיד לחי: מצאנו רפסודה זרקה, אבל זה לא טוב בגלל הרווחים שבין הקרשים, אז חיפשנו עוד ומצאנו קרש שלם, והגוי קשר אותו לעמוד, וכך בליל שבת כבר היה עירוב.

עוד הביא הרב מקרה שאחד מהתושבים הקיף את החצר שלו בגדר, ולא נגע בעמוד, אבל זה פוסל את העירוב כי הוא נמצא בתוך חצר מוקפת בפני עצמה. רואים כמה צריך עירונות להרבה הלכות. האחראי לומד רק איך קושרים על הוי שבראש העמוד, אבל לפעמים יש דברים אחרים שיכולים לפסול בסיום דבריו, האברכים נהנו מאוד מההיכרות עם תנאי המושב.

רב מושב הזורעים, כשהוא דורש קשר לאמצע העמוד

מעמד סיום מחזור השיעורים בטבריה

השנה כולם יודעים מה זה עירוב?!

לקראת ימי הקיץ ימי החופש הבע"ט
שהציבור נוסע לישובים וערי הפריפריה
ומצב העירוב בהם נמוך, וצריך לברר כל מקום לגופו
ומחוסר שימת לב יכולים להיכשל בחילול שבת ח"ו

מוקד העירוב יוצא בפדיוקט רחב

**חודש
העירוב**

בחדש זה פרשיות שלח- פנחס תמקדו פעילות רחבה להגברת המודעות
וכן יתקיימו שיעורים רבים בהלכות עירוב במניין, וכן הרבנים והדרשנים יוכיזו ויעוררו
את הקהל, בכל הסעון חיוזק בעירייתם, ביישובים, בערים ובשכונות

**להשתתפות בסדורים
ברחבי הארץ**

בליווי הדרכה והסבר ע"י
האחראי, ההרשמה במענה
מוחשבת: 074-796-4398

**לעריכת מצגת עירובין
בקהילה**

סיוור מרתק עם עשרות הלכות,
אורך שעה, ניתן לתאם בטל'
המוקד, שלושה 6

ניתן לקבל את העלון במייל כשר, לשלוח בקשה ל- A83320@GMAIL.COM

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת חקת תשפ"ג

חיים ברצונו

תוכן

א' - מים ברצונו / א

ב' - שלמות ברצונו / ב

ג' - כבוד ברצונו / ה

הבאר הנקרא באר מרים לפי דעתי". לפי דבריהם, צריכים
אנו להבין מה טיבה ועניינה של באר זו, ומה פשר השירה
הזו ששרו בני ישראל על הבאר?

התשובה נמצאת בפסוק עצמו: "היא הבאר אשר אמר
ה' למשה אסף את העם ואתנה להם מים" - וכמו שכותב
הרמב"ן "ולא שאלוהו ישראל, וה' אמר לו אסוף את העם
ואתנה להם מים" - אף אחד לא ביקש מים, אף אחד לא
היה צמא. בניגוד לעבר, שעם ישראל התלונן והקב"ה
נתן להם מים כדי לספק את צמאונם, כאן אף אחד לא
התלונן, כולם היו שבעי רצון מהמים שכבר היו להם,
והקב"ה נתן להם מתנה - באר מים חיים, מבלי שביקשו
זאת. היתה זו מתנה מיוחדת מאת ה', מתנה מסוג חדש,
שבאה מבלי שביקשו זאת. באר מים חיים באמצע
המדבר - זו באמת מתנה גדולה ומיוחדת, ולכן פצחו בני
ישראל בשירת הודיה על המתנה היקרה שניתנה להם.

תוכחת אב

עלינו ללמדו היטב את השירה הזו. כמה חבל שאנשים
שומעים את הבעל-קורא קורא את הפסוקים, והם אינם
יודעים במה מדובר. "אז ישיר ישכאל את השיכה הזאת"
- הם החלו לשיר את השיר, והמשיכו לשיר אותה בעוד
הם ממשיכים בדרכם אל ארץ ישראל.

כל נשכח, שעל אף שפרשת חקת מופיעה מיד לאחר
פרשת קרח, הרי במציאות עברו שנים רבות בין שתי
הפרשות. שירה זו, "עלי באר", אירעה לאחר שלושים
ושמונה שנים במדבר. במשך כל אותן השנים, בני ישראל
שמעו שוב ושוב שהקב"ה אינו שבע רצון מהם. "אֲרַבְּעִים
שָׁנָה אֶקוּט בְּדוֹר" (תהילים צה, י). הם קיבלו תוכחה
וביקורת לרוב. גם משה רבינו הוכיח אותם תדיר ואף פנה
אליהם בשם הקב"ה: "שָׁמְעוּ נָא הַמְּרִים" (לעיל כ, י). עם

א' - מים ברצונו

שירה חדשה על באר ישנה

"ומשם בארה היא הבאר אשר אמר ה' למשה אסף את
העם ואתנה להם מים" (במדבר כא, טז). עם ישראל קיבל
מתנה מיוחדת מאת השי"ת - באר של מים מתוקים
ורעננים, שסיפקה להם מי שתיה. לדעת רש"י (והוא
מאמר חז"ל במדבר רבה יט, כה), באר זו היא בארה של
מרים שליוותה את עם ישראל לאורך כל שנות נדודיהם
במדבר.

והנה, בפסוק שאחרי זה, עם ישראל פוצח בשירת
הודיה על הבאר הזאת: "אז ישיר ישכאל את השיכה
הזאת עלי באר ענו לה". עם ישראל שר שירה על באר
שנמצאת עמם כבר שלושים ושמונה שנה! מה מקומה
של שירה זו כעת? מפני שגם מי שזכה למתנה לפני זמן
רב, חובה עליו להודות לקב"ה על המתנה, ולבקש ממנו
על העתיד, שימשיך להשפיע עליו מטובו וחסדו. יהודי
שחוזר מבית הכנסת לאחר תפילת שחרית, ופוגש את
אשתו וילדיו, צריך לומר לה: "תודה לך ה' שנתת לי
מתנות כה יקרות! אנא, שמור על אשתי ועל ילדי,
שימשיכו להיות בריאים ושלמים!" כך נוהג יהודי חכם.
זהו פירוש הפסוק לדעת רש"י.

שירה חדשה על באר חדשה

אולם יש דעה אחרת במפרשי התורה, שבאר זו איננה
בארה של מרים. הרמב"ן (פסוק יח), לאחר שמביא את
דברי חז"ל שהבאר המדוברת היא בארה של מרים, כותב
שיתכן והיתה זו באר אחרת שיצאה על פי משה מפי
הגבורה. גם האבן עזרא כותב שזו באר אחרת: "ואיננה

ישראל התבייש מאוד מעצמו, מהעובדה שהשי"ת אינו שבע רצון ממעשיהם.

סיבה לשיר

והנה, לפתע הקב"ה הראה לבני ישראל שהוא שמח בהם! או ווה! ה' אוהב אותנו! חשבנו שאיננו מוצאים חן בעיניו, והנה אנו מגלים שהשלמנו את עצמנו, וכעת ה' מרוצה מאיתנו! הוא נתן לנו מתנה, באר של מים טהורים, מבלי שביקשנו זאת!

הם היו שיכורים מרוב שמחה! ליבם התמלא באושר, והם החלו לשיר "עלי בָּאֵר" - "באר זו אינה רק באר של מים. מים, זה גם טוב. אבל כאן יש משהו הרבה יותר יקר ממים, באר זו היא באר של רצון מאת ה'! יש כאן הוכחה שמצאנו חן בעיני ה'! שירו לו, זמרו לו!"

כעת צריכים אנו להבין - כיצד נוצר השינוי הזה? מה התרחש עכשיו, שגרם לבני ישראל למצוא חן בעיני ה'?

שליחו של מקום

אם נתבונן במילים הבאות בשירה, נבין כיצד ארע דבר זה. התשובה טמונה בשירה עצמה, וזהו הנושא אותו נלמד כעת.

כאשר בני ישראל הבינו שהקב"ה שמח בהם, הם שרו, "בָּאֵר חֲפְרוּהָ שָׁרִים כְּרוּהָ נְדִיבֵי הָעָם". כמובן שלשונות אלו של "כרוה" ו"חפרוה" הן מושאלות - אי אפשר לחפור ולמצוא באר מים במדבר. כוונת הפסוק היא שהבאר ניתנה להם במתנה בזכותם של אנשים מסוימים, המכונים "שרים" ו"נדיבי העם". מי הם אותם שרים ונדיבים, שהביאו לשינוי ביחסו של הקב"ה כלפי עמו?

בספר מיכה (ו, ד), הנביא אומר לעם ישראל בשמו של הקב"ה: "כִּי הֶעֱלִיתִךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וּמִבְּרֵית עֲבָדִים פָּדִיתִיךָ וְאֶשְׁלַח לְפָנֶיךָ אֶת מֹשֶׁה אֹהֶרֶן וּמִרְיָם". משה, אהרן ומרים נשלחו על ידי הקב"ה כדי לשנות את בני ישראל, ולהם ניתנה המשימה לגדל את עם ישראל לאומה הראויה לרצון מאת פני ה'.

ואף על פי שבני ישראל היו בדרגה גבוהה כבר כשיצאו ממצרים; ה' אהב אותם כבר אז - הם עברו כל כך הרבה ייסורים, הם הזדככו מכח הצרות אותם עברו בארץ מצרים - והם נשארו נאמנים לה'! הם חזו בנפלאותיו ובניסיו של השי"ת - יציאת מצרים! קריעת ים סוף! ירידת המן! היתה זו אומה נפלאה! בכל זאת, הקב"ה דרש מהם יותר.

דרישה לגדלות

בעת מתן תורה, גילה לנו השי"ת מהי הדרגה אליה הוא דורש מאיתנו להגיע: "מִי יִתֵּן וְהָיָה לְבָבְךָ זֶה לָהֶם לִירְאָה אֶתִּי וְלִשְׁמֹר אֶת כָּל מִצְוֹתַי כָּל הַיָּמִים" (דברים ה, כו). זה נשמע לנו כמעט בלתי אפשרי - שהאומה כולה תהיה **כל הזמן** באותה דרגה של התלהבות כפי שהיו בעת מתן תורה! התשובה היא: כן! זה מה שאומר הקב"ה - "כל הימים" פירושו לעולם! "זה מה שאני חפץ, ולדרגה זו אני מכוון את עם ישראל להגיע".

אשר על כן, משה אהרן ומרים החלו מיד לעבוד על העניין הזה - לגדל את עם ישראל לעם נעלה יותר, לאומה שתהיה במדרגה אותה דורש מהם ה'. "וְאֶשְׁלַח" - הקב"ה שלח אותם למטרה זו, והם אכן שינו אותנו! הם השביחו ותיקנו אותנו!

במשך ארבעים שנה היו בני ישראל תחת השפעתם של ענקי עולם אלו. מנהיגותו של משה רבינו לבדה, בכוחה היה לשנות את העם, ואהרן הכהן נוסף אליו וסייע לו במשימה נעלה זו. ומרים הנביאה היוותה כח השפעה עצום על הנשים. בקריעת ים סוף, כל הנשים שרו לה' ביחד עם מרים. לא היה זה אירוע חד פעמי, אלא דרכה הקבועה של מרים בהנהגת נשות ישראל - היא היתה מורת הדרך שלהן.

משה, אהרן ומרים עבדו יחד במשך כמעט ארבעים שנה, והם הצליחו במשימתם - לשנות ולרומם את העם! גדולי עולם אלו חפרו את הבאר הזאת מכח שלמותם, שלמות המידות ושלמות הדעת, וכך הלך עם ישראל והתעלה עוד ועוד, עד שהאומה כולה הפיקה רצון מאת ה'.

הקב"ה הראה את חיבתו ואהבתו אליהם, על ידי מתנה שנתן להם מבלי שהם ביקשו זאת. מי הבאר עלו כהמחשה לאהבת ה' אותנו! מתנה זו היתה ההוכחה שארבעים שנות הנדודים במדבר היו סיפור הצלחה עבורנו. הם היו השנים הנפלאות ביותר בהיסטוריה של עמנו.

ב' - שלמות ברצונו

"לְמוֹלִיךְ עֲמוֹ בַּמִּדְבָּר כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ"

כעת ברצוני לגלות לכם חידוש גדול, אותו מן הסתם לא שמעתם מימיכם. כולנו למדנו על העונש בו נענשו בני ישראל על חטא המרגלים, "יום יום לְשָׁנָה יוֹם לְשָׁנָה

לראות את האור

הם ראו את משה רבינו במשך ארבעים שנה! האם אנחנו מסוגלים בכלל לדמיין דבר כזה? אם אנחנו היינו זוכים לראות את משה אפילו פעם אחד, למשך דקה אחת בלבד, זה היה משנה אותנו! לעולם לא היינו שוכחים את המעמד הזה! אילו היינו זוכים לראותו וללמוד ממנו יום יום, ולחזות באור הקורן מפניו - היינו מקבלים מזה השפעה רוחנית עד אין שיעור!

אם בני ישראל היו נכנסים לארץ כנען לאחר אחד עשר יום - רוב העם כבר לא היו זוכים לראות את משה רבינו מדי יום ביומו, ובוודאי לא היו מתעלים בדרגתם כפי שהם התעלו במדבר, כאשר הם נתונים תחת השפעתו היומיומית. השי"ת רצה שהם יהיו יחד עם משה רבינו במשך זמן רב כל כך, ובזמן הזה הוא יורה להם תמיד מהם הדברים אותם עליהם לתקן.

ארבעים שנה ב"כולל"

בני ישראל זכו ללמוד במשך ארבעים שנה ב"כולל". זה מה שהיה שם במדבר - כולל אחד גדול. לא היה להם מה לעשות חוץ מללמוד תורה. חז"ל (עירובין נד, ב) מתארים כיצד משה רבינו היה מוסר "שיעור יומי" לאהרן, לבניו, לזקנים, ואחר כך לכלל ישראל. אח"כ אהרן היה מלמד, לאחר מכן בניו, ואז הזקנים וכו' - היה זה בית מדרש ענק בו לומדים תורה כל הזמן! במשך כל היום היו עסוקים כל ישראל במצות "בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ". העם כולו היה עסוק ב"לדבר בלימוד", לשאול שאלות, ולבקש עוד ועוד חכמת התורה.

כולל ענק, שבראשו עומד משה רבינו - זו היתה התכלית של ארבעים השנים במדבר. בני ישראל לא היו צריכים לעבוד בשדות, לא לצוד חיות ודגים, לא היה להם שום עיסוק מלבד עיסוק אחד ויחיד - ללמוד תורה עוד ועוד.

היה זה כולל לכל דבר, והיתה בו גם מלגה - בכל יום, כל משפחה קיבלה אוכל מן השמים. כל אהל ואהל במחנה ישראל היה בית מדרש קטן במסגרת אותו כולל. לא היו להם תלמוד תורה וגם לא בית יעקב. כל בית יהודי היה בית יעקב, בו לימדה האם בנותיה כיצד בת ישראל צריכה להתנהג, והאב לימד את בניו תורה.

משגיח צמוד

ומשה, אהרן ומרים לא לבד במשימה האדירה הזו של תיקון כלל ישראל. במדבר היתה מערכת שתוכננה במיוחד כדי ליצור עם מושלם. מערכת זו כללה למעלה

תשאו את עֲוֹנֵיכֶם אַרְבָּעִים שָׁנָה" (לעיל יד, לד). אולם האמת היא, שזה היה רצון ה' מלכתחילה, שבני ישראל יהיו נעים ונדים במדבר במשך ארבעים שנה, אלא שהקב"ה רצה ללמדנו את הלימוד החשוב של חטא המרגלים, כיצד צריך לבטוח בה' ולא לנסות להימנע מלהיכנס לארץ ולכובשה, ולכן סיבב שארבעים השנים יינתנו כעונש על חטא המרגלים ועל בכיית החנם של בני ישראל. אולם אין לחשוב שמציאות זו של ארבעים שנה במדבר היה דבר בדיעבד, שבא לנו רק מחמת החטא.

זו הסיבה שהקב"ה ציווה את בני ישראל לעשות משכן שניתן לפרק ולבנות אותו. אם נאמר שמלכתחילה כוונת הקב"ה היתה להכניסם לארץ לאחר אחד עשר יום, וכמו שנאמר, "אַחַד עֶשֶׂר יוֹם מִחֶבְרָ" (דברים א, ב), אם כן מדוע יש צורך במשכן כזה? הרי המשכן היה בנין מורכב מאין כמותו, והוא תוכנן לפרטי פרטים כדי שאפשר יהיה לפרק ולהרכיב אותו בכל מסע ותחנה, וכמתואר בפרשות תרומה ותצוה, ובארץ ישראל כבר לא היה צורך בבנין כזה. בימיו של יהושע בן נון, המשכן הגיע לשילה, ולא זז משם במשך 369 שנים.

הסיבה לכך שהמשכן נבנה בצורה כזו היא, **שמלכתחילה עם ישראל היו צריכים להיות במדבר ארבעים שנה, ולכן נבנה המשכן במתכונת ובצורה הראויה לפירוקו ובנייתו מחדש בכל מסע ומסע.**

עם לבדד ישכון

ומדוע באמת כך היה? מדוע רצה ה' שהמסע לארץ ישראל יקח זמן רב כל כך, אם לא מחמת חטא המרגלים? התשובה לכך היא הענין שביארנו - רצונו יתברך היה להפוך את עם ישראל מעם מרום ומשובח, לעם מרום ומשובח יותר, וזהו דבר שיכול לקרות אך ורק במדבר. רק שם הם היו "עַם לְבַדָּד יֵשְׁכֵן" - עם המנותק לגמרי משאר גויי הארץ, ונתון רק להשפעתם של משה, אהרן ומרים. כך הם השיגו גדלות - ארבעים שנה במחיצתו של משה רבינו, ארבעים שנה של חניה מסביב למשכן - זה היה המתכון להשיג קדושה וקירבת אלקים!

אם היו בני ישראל נכנסים מיד לארץ ישראל, הם היו מתפזרים איש תחת גפנו ואיש תחת תאנתו, ולא היו רואים מקרוב את המשכן יום יום. רוב רובו של העם לא היה זוכה להשפעה המיוחדת שמקבלים כאשר רואים את המשכן בכל עת. במשך ארבעים שנה עם ישראל ראה עין בעין את המציאות של "וְשִׁכְנִיתִי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל". במשך ארבעים שנה הם ראו את ענני הכבוד מעל ראשיהם, ואכלו לחם מן השמים.

האהלים, אמר, "כִּי מֵרֹאשׁ צָרִים אֶרְאֶנּוּ" (לקמן כג, ט). פירוש הענין, כאשר עומדים "על הקרקע" בין אומות העולם, כלומר אם מביטים על עם ישראל במבט שטחי, ניתן לטעות ולחשוב שהם אינם שונים בהרבה משאר העמים; נראה שהם אנשים רגילים. אחרי הכל, יש להם אף כמו כולם, והם פחות או יותר דומים לכולם. כמובן, מי שיש לו אמונה יודע שיש הבדל, אבל האמת היא שגם לנו נראה שאנחנו די זהים לגויים.

אולם הרוצה להבין את גדולתו של עם ישראל, מוכרח להתרומם מעל הקרקע ולהביט בהם מתוך אצילות הדעת. המסתכל בהם מגבהי ההבנה - לא כמו שבן אדם צופה בבני אדם אחרים, אלא במבט צלול ובהיר - יתפלא ממה שהוא יראה. כאשר מביטים בהם במבט של "מראש צורים" - מבט גבוה ובהיר, מבינים בהבנה ברורה שאין שום השוואה בין יהודי לגוי. רואים אומה שאין דומה לה כלל בין כל עמי העולם. העמים המשובחים ביותר, מאז העת העתיקה ועד ימינו, אינם מתקרבים ל"המון העם" של עם ישראל, ליהודי שומר תורה ומצוות "רגיל".

עם ישראל הפך להיות כל כך מושלם במהלך ארבעים השנים האלה, עד שבלעם לא יכול היה לצפות בהם משום מקום אחר, אלא רק מתוך ראייה של "מראש צורים". ומראש ההר הזה - עם אצילות הדעת, מתוך נבואה - ממקום זה בלעם הביט בעם ישראל והרעיף עליהם שבחים כמותם לא נאמרו מעולם. התפעלותו של בלעם מגדולתו של עם ישראל, הביאה אותו לומר דברים מלאים הערצה, שלא מצינו כמותם בכל התורה כולה.

בלעם העיד, "לֹא הִבֵּיט אֲנִי בְּעֵקֶב וְלֹא רָאִה עֲמָל בְּיִשְׂרָאֵל" - הקב"ה אינו רואה בכם שום רע! משה רבינו מעולם לא אמר מילים כאלה. עד עכשיו יש לנו רושם שבני ישראל במדבר היו דור של מתלוננים, ולפתע מגיע בלעם ואומר, "מָה טֹבוֹ אֶהְיֶה יַעֲקֹב" - איזה יופי יש לכלל ישראל.

ולמען האמת לא היה זה בלעם שדיבר - ה' הוא זה שמשבח אותם! בלעם עצמו אמר: "אֵת אֲשֶׁר יֵשִׁים ה' בְּפִי אֶתוֹ אֲשַׁמֵּר לְדָבָר".

מתנה לכלה

"אתם עם מושלם", אומר השי"ת, "איני רואה בכם שום פגם". הם הפכו למושלמים כל כך אחרי ארבעים שנה במדבר, עד שלבסוף ה' אמר, "כעת הגיע הזמן שאראה לכם כמה אני מעריך אתכם, כמה אתם מוצאים חן בעיני. אתן לכם מתנה מיוחדת - באר מים נפלאה". הדבר דומה לחתן השולח מתנה לכלתו, שאין זה משנה

מ-78,000 דיינים שניהלו את האומה (סנהדרין יח, א). לכל עשרה יהודים היה דיין מעליהם, הלא הוא אחד מ"שרי העשרות", שתפקידו היה להכות על קודקודם ולדאוג לתיקון דרכיהם. תארו לעצמכם - "משגיח" צמוד לכל עשרה יהודים, שבודק אותם כל הזמן: האם יש מריבות בבית? האם הבעל נוהג כלפי אשתו כשורה? האם האב מלמד את בניו תורה או שמא הוא מתרפה בתפקידו? האם הילדים מדברים לשון הרע? לכל עשרה יהודים היה משגיח שהביט בהם ובחן את מעשיהם. זה לא היה כמו היום בישיבות שאפשר להסתתר או לברוח מהמשגיח - במדבר לא היה להיכן לברוח!

מעל שרי העשרות היו את שרי החמישים, וכל חמישים יהודים זכו למפקח נוסף שהיה אחראי לעלייתם הרוחנית. תפקידו היה לוודא שחמשת המשגיחים שמתחתיו עושים את מלאכתם נאמנה. ושר החמישים היה צריך לדווח לשר המאה שמעליו. והם לא בזבזו זמן; לכל אחד מהם היתה עבודה שהוטלה עליו, ומשה רבינו דאג שכל אחד יקיים את חובתו. הם שמעו בקולו בעודו ממריץ אותם לתקן את מעשיהם ולהיטיב את דרכם, ובכך להשיג שלמות גמורה.

לייפות את היפה

בכל ההיסטוריה של עם ישראל, מעולם לא היינו נתונים לרמה כזו של השגחה, והשגחה זו היא שהפכה את אומתנו לאומה מושלמת. ארבעים שנה בנסיבות שכאלה עשו את שלהם, ובכך הפך עם ישראל לעם ה', מכח היותם נתונים תחת פיקוחו של משה רבינו במשך ארבעים שנה. כך הם הפכו טובים יותר ויותר.

ברגע שאנחנו מבינים את התפקיד העצום שמילאה השגחה במדבר במשך ארבעים שנה, יכולים אנו להביט אחורה מתוך הכרת הטוב עצומה על הזכות הזו שנפלה בחלקנו! ארבעים השנים הללו שינו את עם ישראל לנצח! מעולם, בשום דור, לא היתה עוד הזדמנות שכזו, להגיע לגדלות שכזו, להשיג שלמות בדרגה כה גבוהה. לאחר ארבעים שנים אלו. עם ישראל היה עם חדש - הם השתנו מכף רגל ועד ראש. כל הגדולה שהשיגו בניסים במצרים, בקריעת ים סוף ובמעמד הר סיני, הוגדלו כעת פי אלף - היופי של עם ישראל התייפה לאין ערוך.

ראיה של "ראש צורים"

יסוד זה למדנו מנבואתו של בלעם, שנשלח ללמדנו זאת, כאשר תקופה מפוארת זו בהיסטוריה של עמנו, עמדה בפני סיום. בלעם טיפס למרומי הר גבוה כדי לראות את עם ישראל משם, ובעודו מביט במאות אלפי

להיות שאיפתו של כל אחד מאיתנו - שהקב"ה יאהב אותו וישמח בו.

ישנם אנשים רבים המעוניינים בקשר "מסחרי" עם הקב"ה. "אני אקיים מצוות ואתה תיתן לי תגמול" - תן וקח, עסקה מוצלחת. אבל הם אינם מעוניינים בדבר החשוב באמת - שה' יאהב אותם. אולם האמת היא שזהו הדבר **החשוב ביותר!** המבט הנכון על חיינו הוא שנרצה למצוא חן בעיני אלקים. חיים ברצונו - לזה ייקרא "חיים"!

צריך להתבונן בזה ולחשוב על כך ברצינות, "מה אוכל לעשות כדי למצוא חן בעיני ה'?" שמא תענה לעצמך, "אולי הוא ישמח אם אתנהגה יותר ברצינות, ולא אהיה כזה לץ". זוהי מחשבה נכונה! כאשר יהודי עוטה על פניו ארשת רצינית, ואינו מדבר כל כך הרבה - הוא מוצא חן בעיני ה'! האין זה רעיון טוב?

ישנם עוד הרבה רעיונות טובים, יש כמה וכמה עניינים ודרכים שבהם יכול אדם לתקן עצמו ולהפיק רצון מאת ה'. ברגע שתבין את חשיבות העניין הזה - תפסיל שררולים ותתחיל לעבוד על כך - כיצד למצוא חן בעיני ה'. תחפש דרכים כיצד לשפר את מידותיך, ותמיד תהיה דרוך למצוא דרכים שעל ידם תפיק רצון מאת ה', ולחיות "חיים ברצונו".

המניע הגדול של האנושות

כדי שנקדיש את חיינו לעבודה זו של מציאת חן בעיני השי"ת, נטע ה' בנפש האדם רצון, שתוכנן במיוחד כדי לעורר ולהניע אותו להשיג את הדבר הזה. לאדם יש הרבה רצונות ושאיפות בעולם הזה, ונדמה כי אין סוף לרצונותיו של האדם. אולם אם נבחון את הדברים, בין מצד התורה הקדושה, ובין מצד העולם שבו אנו חיים - נגיע למסקנה שהדבר אותו רוצה האדם יותר מכל הינו **הכבוד**. לא רק שאנו רוצים כבוד, אנחנו **מתאווים ומשתוקקים** לתהילה וכבוד.

ניתן למצוא אנשים רבים המוכנים להקריב הרבה מאוד - אפילו את חייהם - כדי להשיג תהילה וכבוד. חיילים מוכנים לרוץ אל תוך קו האש ולסכן את חייהם, בתקווה שביום מן הימים יציבו איזה לוח זכרון בכיכר כלשהי. ומה קורה בסוף? מקימים איזו אנדרטה לזכרם, אולם אף אחד אינו מעיף בה מבט. ישנם כמה חסרי-בית

האם היא אכן זקוקה כעת לצמיד מזהב - לא זה מה שחשוב, המתנה הזו היא הבעה של חיבה, הוא מראה בזה כמה היא מוצאת חן בעיניו.

זה היה האושר גדול שהרגיש עם ישראל כאשר הם הבינו שכעת הם הפיקו רצון מאת ה'. זו היתה הסיבה שהם פצחו בשירה של שמחה והודיה לה'. הם ידעו שהחיבה הזו שמראה להם ה' על ידי הבאר שנתן להם במנה, היא **הכל!** רק בשביל זה הם חיים - חיים ברצונו! החיים נועדו רק כדי למצוא חן ורצון בעיני ה'!

לכן הם שרו "עלי באר". מה היתה כוונתם שהבאר "תעלה"? פירוש הדבר, שהם התפללו שהרצון שהשיגו מאת ה' - ימשיך! הם ידעו שעליהם להמשיך למצוא חן, יותר ויותר, בעיני השי"ת, כי זהו האושר הגדול ביותר בעולם - לדעת שה' שמח בך!

ג' - כבוד ברצונו

תמורה עודפת

ענין זה - למצוא חן ולהפיק רצון מאת ה' - הינו חשוב ויסודי ביותר, וזוהי ההצלחה הגדולה ביותר שיוכל האדם לקוות אליה. עד היכן הדברים מגיעים, נוכל להבין מדברי החובות הלבבות (שער עבודת האלקים פ"ג), וכך הוא כותב: "[צריך] שיתברר לה [לנפש]" - דבר זה צריך להיות ברור לאדם, "שהתמורה עודפת עליו" - שהמאמץ שהוא משקיע להשלים ולתקן את עצמו בעולם הזה, יתוגמל בתמורה הרבה יותר עדיפה. כלומר, אתה תרוויח הרבה יותר ממה שהשקעת.

ומהי התמורה הזו? מהו אותו הרווח שיקבל האדם תמורת מאמציו לקיים רצון ה'? על כך עונה החובות הלבבות: "והוא רצות הא-ל אותו" - שה' ירצה בו, ושהוא ימצא חן בעיניו. השומעים אתם? מציאת החן בעיני בוראנו, זוהי ההצלחה הגדולה אליה צריכים אנו לשאוף! אין דבר חשוב יותר מזה!

השאיפה החשובה ביותר

אני בטוח שאנשים רבים מעולם לא חשבו על הרעיון הזה, אולם אנו צריכים לזכור תמיד מה שאמר משה רבינו (שמות לג, יג) "למען אמצא חן בעיניך" - וזו צריכה

ניתן להשיג ספרי רבינו בחנויות ספרי קודש ואצל המפיצים:

ספר שערי אורה-ועדי מוסר, ספר לב אביגדור-עבודת האדם בקניני השלמות מכתב יד: קולמוס 072-244-1670

תפילת אביגדור-פירוש וביאור על התפילה מכתב יד: אזל מן השוק

בגוף שהוא מיותר". אנחנו יודעים שכל דבר ששם הקב"ה בגופנו הוא בעל ערך ושיש לו סיבה, גם אם איננו יודעים מהי.

הכבוד האמיתי

עלינו לדעת שהדבר נכון לא רק כלפי גוף האדם אלא גם כלפי רגשותיו. לכל רגש הקיים באופן טבעי אצל האדם, ישנה מטרה. ואם הקב"ה הכניס לתודעה האנושית את הרצון לתהילה וכבוד, עלינו להבין שהרגש הזה נמצא שם בכוונה תחילה, ויש לו תכלית. ולא רק שזהו אחד ממרכיביו של אופי של האדם – זו הליבה; זהו מרכז כל הרצונות של האדם. יותר מכל דבר אחר, התשוקה של כל נפש אנושית היא שיכירו בה; כולם רוצים להיות חשובים, ואי אפשר להאשים אותם בזה. כך ברא הקב"ה את האדם, שיצר התהילה הוא החזק ביותר בלב האדם.

אמנם יש אנשים חסרי דעת, המעוותים את הרגש הזה ומנתבים אותו לאפיקים אחרים, חסרי משמעות, כגון להיות גיבור קרב או צייר מפורסם. אולם מהי תכליתו האמיתית של רגש זה? מדוע ברא ה' את האדם באופן כזה שהוא מחפש אחר כבוד? התשובה היא – כדי שירצה להשיג הערכה והכרה מאת ה'! למצוא חן בעיניו! זהו הכבוד האמיתי!

כדי לקבל כבוד מאת הקב"ה, יש רק דרך אחת – וזו היא דרך התורה! אין דרך אחרת! לא על ידי התהדרות, לא על ידי קבלת פרסום. כל אותם אנשים ששמו מתנוסס מעל דפי העיתון – זה אינו כבוד. להיפך.

לעולם בחוץ ישנם כל מיני "גיבורי על". הם גם אוהבים לתלות פוסטרים עם תמונות של אותם ה"גיבורים". אולם גבורתם אינה כלום! אתה רוצה תמונה של גיבור? צלם תמונה של יהודי חרדי שהולך ברחוב. יהודי עם זקן וכובע שחור – זוהי תמונה של גיבור. הוא זה שמגיע לו כבוד! או אמא שדוחפת שני תינוקות בעגלה, בעוד ששה ילדים נוספים מתרוצצים סביבה. היא נראית "אשה רגילה", אך אם נקשיב לדבריהם של מאורי הדורות שלימדו אותנו מהם הדרכים למצוא חן בעיני ה', נדע שאין כבוד אלא תורה! רק מי שהולך בדרך התורה מגיע לו כבוד! ה"אשה הפשוטה" הזו, מפעילה מבצע גדול, היא מנהלת חברת-ענק! זוהי גבורה אמיתית! לה נאה כבוד!

הכל בשביל הכבוד

וכך, אשה הנמצאת בבית, מבשלת ומנקה, מגדלת ילדים, עורכת קניות ומתפללת – מוטל עליה, עד כמה שהיא יכולה, לחשוב שהיא עושה הכל כדי למצוא חן

שישנים בסמוך לפסל, אבל גם הם אינם טורחים לקרוא מה שכתוב שם. ובכל זאת, התהילה הדמיונית הזו הספיקה להם כדי להקריב את חייהם.

ישנם אמנים שנוסעים לפריז ובוחרים לגור באיזו עליית גג, לרעוב ללחם במשך שנים ארוכות בעוד הם מציירים ציורים, אחד אחרי השני. יום אחד, אולי ציור אחד שלהם יוצג בגלריה! אה! איזה כבוד – שציור שלך יוצג בגלריית התמונות!

למרבה הצער, מציאות זו קיימת לא רק אצל בני עם נכר, אלא גם אצל שלומי אמוני ישראל. ישנם אנשים שמצבם מחייב אותם לעסוק בפרנסה, וכך הם מחויבים ע"פ דין תורה, והם נמנעים מאפשרויות העבודה הקיימות בפניהם, מכיון שפרנסה זו "אינה לכבודם". הם מעדיפים להזניח את בריאותם ואת בריאות בני משפחתם מאשר לוותר על כבודם.

אין חלקים מיותרים!

אולם גם אדם שהוא צדיק, וזוכר את דברי המשנה באבות (ד, כא), שהקנאה והתאווה והכבוד מוציאים את האדם מן העולם, כלומר שבקשת הכבוד היא דבר נתעב, אינו יכול להתעלם מכך שזהו הטבע האנושי – יותר מכל, האדם מבקש האדם "הכרה", שהיא מילה מכובסת עבור "כבוד". איך אומרים אנשים? "אינני מבקש כבוד, אלא רק הכרה" – זו מילה מודרנית הבאה לטשטש את המילה "כבוד", אבל זהו אכן רק טשטוש. כבוד הוא התשוקה העוצמתית ביותר בנפש האדם! זה לא רק מרכיב חיוני בנפש האדם, אלא זוהי ליבת רצונותיו של האדם. התשוקה הפנימית הפועמת בנפש האדם, יותר מכל, היא התשוקה ל"הכרה".

אולם אל לנו לחשוב שתשוקה זו לכבוד הינה תוצאה של טבעו הרע של האדם. אין אף תכונה אחת בנפש האדם שנמצאת שם בטעות. הרי אם נפתח את מכסה המנוע של הרכב, ונראה שם איזה חלק שאיננו מצליחים להבין את תפקידו, האם נהיה טיפשים עד כדי כך לחשוב ששמו אותו שם בטעות, ללא כל סיבה?! הלא ברור שיצרני הרכב לא התקינו בו אפילו בורג אחד מיותר!

כך הוא גם בגוף האדם – לכל חלק וחלק מגוף האדם יש סיבה ותכלית. בעבר הרופאים חשבו שה"שקדים" [הנמצאים בחלק האחורי של הפה] הינם חלק מיותר שאין לו שום תפקיד בגוף האדם, ועל כן בכל פעם שילד היה מצטנן – הם הורו להוציא את שקדיו עד האביב. היום הם כבר מבינים שהם יודעים מעט מאוד, וכפי שהתבטא מדען אחד, "אהיה פזיז אם אומר שיש חלק

"כבוד הוא כמו קוגל. לא אוכלים קוגל בערב שבת". פירושו של דבר הוא, שהכבוד הוא דבר טוב, אבל זה לא לעכשיו; עכשיו זה מוקדם מדי. זה כמו לאכול קוגל בערב שבת. כשאוכלים קוגל בערב שבת, זה טעים וטוב, אבל לא הזמן הנכון לכך!

הכבוד עצמו אינו שקרי, אולם עלינו לדעת היכן להשתמש בו. העולם הבא הוא המקום לקבלת הכבוד, ולא העולם הזה. ואת הכבוד האמיתי תקבל בעולם הבא!

חשוב להמחיש זאת בדמיוננו: אתה מגיע לעולם האמת, והקב"ה ויחד עמו כל הנביאים, התנאים, האמוראים, הראשונים והאחרונים, וכל גדולי הדורות – כולם יחד "מריעים" לך ומשבחים אותך. הארת פנים מאת הקב"ה – זהו הכבוד האמיתי.

לשרוד את הכבוד

אמנם, כאשר ה' "יריע" לך בעולם הבא, תצטרך הרבה כח כדי שתהיה מסוגל לעמוד בחוויה זו. הדבר דומה לאדם שמקבל מברק ובו נאמר: "איש עשיר מאוד המתגורר בצרפת, שהיה דוד של סבא רבא שלך, נפטר. הוא הזכיר אותך בצוואתו, אולם לא הצלחנו לאתר אותך עד כה. הוא השאיר לך מאה מיליון דולר". לפני שהשליח מעביר לך את המסר, יהיה זה חכם מצדו אם יתן לך כמה כדורי הרגעה, כי הלב שלך עלול שלא להחזיק מעמד, וכבר היו דברים מעולם. אדם קיבל הודעה פתאומית על זכייה בלוטו, ולבו לא עמד לו, והוא נפטר במקום.

כשתעמוד לפני השי"ת בעולם האמת והוא יאר פניו אליך, התענוג יהיה גדול לאין ערוך מההודעה על זכייה בלוטו! אתה "תימס" מרוב אושר! זה יותר מדי בשבילך לסבול! תצטרך כח מיוחד כדי לעמוד בזה! הגמרא אומרת שכאשר צדיקים באים לפני ה' וה' מחייך אליהם, זוהי חוויה כל כך אדירה שהוא צריך לתת להם כוח מיוחד כדי לעמוד באושר שכזה. זהו הכבוד שאכפת לנו ממנו.

שאיפתם של דור המדבר

זה היה הכבוד אליו שאפו בני ישראל להגיע. במשך כמעט ארבעים שנה, הם התרגלו לחשוב על זה ורק על זה: "האם הקב"ה ישמח בי אם אעשה כך? ואולי אמצא יותר חן בעיניו אם אנהג כך ולא כך?" מכיון שהם השיגו כזו דרגה של שלמות הדעת, תחת הנהגתם של "השרים ונדיבי העם", הם הבינו שהפקת רצון מאת ה' הוא הדבר החשוב באמת! זהו האושר הגדול ביותר – לדעת שה' שמח איתך.

בעיני ה'. כמובן שבהתחלה לא קל לחשוב על זה כל הזמן, אבל זה משתלם. כדאי לה להוסיף את המחשבה הזו לכל פעולה שהיא עושה, לחשוב שהיא עושה את הפעולות הללו לא רק בשביל שיהיה לה בית מוצלח, אלא משום שהיא רוצה למצוא חן בעיני ה', כדי לרכוש את חיבתו.

דוגמא נוספת: איש עסקים, המשתדל לעבוד בישרות ובנאמנות; הוא נזהר כמובן בכל דיני חושן משפט, ומתייחס ללקוחותיו בדרך ארץ והגינות – הוא יכול לעשות את כל זה לא רק כדי שאנשים יאהבו אותו – אלא בגלל שהוא רוצה כבוד מה'!

"גיבור" הוא יהודי שומר תורה ומצוות עם מידות טובות, שמקיים את התורה, ומנסה ללכת בדרך הישרה. אנשים בעלי משפחות, המחנכים את ילדיהם ללכת בדרך התורה – הם הגיבורים שלנו. הם אלה שאליהם אנו שואפים להידמות; ואנחנו עושים זאת בשביל כבוד – הסוג הנכון של הכבוד, שה' ירצה בנו ונמצא חן בעיניו. כל כבוד אחר אינו שווה מאומה!

תרועות החיידקים

לאור האמור, ישנו מרכיב נוסף, נחוץ ביותר, להבין את הנושא הזה של כבוד אמיתי, והוא, **שאינ שום כבוד אמיתי בעולם הזה!** כשאדם מקבל כבוד בעולם הזה, למען האמת זהו דבר מגוחך. מה יוצא לך מכך שאנשים נותנים לך כבוד? מה יש לך מזה?

נדמיין לרגע כינוס של 70,000 איש באצטדיון גדול, ואתה הוא אורח כבוד. 70,000 איש התכנסו יחד כדי לכבד אותך, וכאשר מציגים אותך בפני הקהל, הקהל כולו עומד על רגליו ומוחא לך כפיים! איזו חוויה! זהו רגע שלא תשכח לעד, הלא כן? חוששני שאולי תזדקק למישהו שיתמוך בך, כי אתה עלול ליפול מרוב התרגשות!

דע לך – מעמד זה הינו חסר משמעות לחלוטין! הרי כעבור שעה הכל נגמר, קהל המריעים יתפזר איש איש לביתו, והם ישכחו מקיומך. ונניח שאכן הם יזכרו אותך לעד, מה שווה ההערצה שלהם? זה כמו ש - 70,000 החיידקים הנמצאים ברצפה לידך, יריעו לך בעוז. אם 70,000 חיידקים היו מוחאים לך כפיים, היית מתרגש? איזה כבוד יש בזה? זה הבל וריק!

קוגל של ערב שבת

כל הכבוד שיש בעולם הזה הוא ריק. פעם מישהו רצה לכבד את החפץ חיים באיזה דבר, והחפץ חיים הגיב:

מעצם החוויה של להרוויח כסף, וזה עצמו השכר שלו. גם אם אין לו מה לעשות בכסף, הוא נהנה להרוויח אותו.

לימוד התורה עצמו הוא הנאה עצומה, בלי קשר לשאלה עד כמה הסוגיא הזו נוגעת אלי הלכה למעשה. זוהי ההנאה והשמחה הגדולים ביותר, ולכן אסרו חז"ל לעסוק בתורה בתשעה באב. אמנם ישנם כאלו של"ע עבורם הלימוד הוא עינוי, והם אינם מצליחים להבין מדוע אסור ללמוד בתשעה באב. אך האמת היא שהתורה היא הנאה גדולה, אלא שכמו במקרים רבים, כדי להנות ממנה, צריך לרכוש טעם בלימוד. מי שירכוש טעם בלימוד, יגלה שמדובר בתענוג הגדול ביותר.

מלבד ההנאה מעצם הלימוד, ישנו ענין נוסף הטמון כאן. אמרו חז"ל, "אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו" (בבא בתרא י, ב). האדם צריך להכין לעצמו צידה לדרך, והתורה היא הדבר היחיד שהוא יוכל לקחת עמו. ומהי ההכנה הטובה ביותר לעולם הבא? פרשיות כגון פרה אדומה, שאינן נוגעות למעשה.

אסביר את דברי: כאשר אדם לומד סוגיות שנוגעות הלכה למעשה, יתכן שהוא עושה זאת מפני שהוא חייב ללמוד את הענין כדי לדעת כיצד לנהוג. לדוגמא, יהודי שלומד הלכות סוכה, שהוא מקצוע גדול ורחב, חייב ללמוד את ההלכות היטב, כי אחרת הוא לא ידע כיצד לבנות סוכה כשרה. הוא עלול לטרוח בבניית סוכה רק כדי לגלות שהיא פסולה לחלוטין. פתאום יבוא איזה תלמיד חכם ויראה לו שהסוכה שלו פסולה לגמרי, ושזה סעיף מפורש בשולחן ערוך, והדבר עלול להסב לו בושה גדולה. אם הוא בנה סוכה תחת האילן - סוכה זו פסולה, וכל ברכותיו הן לבטלה. אין לו ברירה אלא ללמוד הלכות סוכה, כדי לדעת מה צריך לעשות למעשה.

לעומת זאת, מי שעוסק בסוגיות שאין לו בהן צורך מעשי, מבטא בזאת את דבקותו ונאמנותו הבלתי מסויגת לה', שכן אין לו בלימוד זה דבר מלבד אהבת תורת ה'. לימוד כזה הוא הצידה לדרך הטובה ביותר לחיי הנצח.

אולם למען האמת, פרשת פרה אדומה מלאה בלימודים ומוסרי השכל הנוגעים לכל אחד מאיתנו. ניקח אחד לשם דוגמא. כולנו יודעים שפרה אדומה מטהרת את הטמאים ומטמאה את הטהורים. הווי אומר, יתכן עיסוק שמצד אחד מטמא, כלומר משפיע לרעה על מי שהוא טהור, אך בו בזמן מביא תועלת למי שאינו טהור. ישנם מקומות או מוסדות, שעבור אנשים מסוימים, שנמצאים בדרגה פחותה, תהיה זו עליה גדולה עבורם לבקר במקומות אלו, והם יכולים רק לגדול מכך. אך עבור אדם אחר שנמצא בדרגה שונה, עבורו ביקור במקום כזה יגרום רק ירידה רוחנית. על כל אחד לבחון האם המקום הזה או העיסוק הזה הוא דבר שירומם ויקדם אותי, או חלילה להיפך. יתכן שאותו המקום או אותו העיסוק יביא תועלת לאדם אחד, בעוד שלשני הוא יגרום רק נזק.

ומכיוון שהם כל כך רצו להפיק רצון מאת ה', כאשר הם ראו שה' נתן להם כזו מתנה נפלאה - באר של מים מתוקים ורעננים, מבלי שהם ביקשו זאת, היה זה סימן עבורם שהם זכו למציאת חן בעיני ה' בדרגה הנשגבה ביותר! ה' שמח בנו! מה יכול לי להיות טוב יותר מזה?

והחשוב ביותר, שבאר זו היתה אישור עבורם על השכר הממתין להם בעולם הבא. מציאת חן בעיני ה' אינה רק התענוג המתוק ביותר בעולם הזה, אלא היא מבשרת על המתיקות הנפלאה ביותר, הממתנה לנו בעולם הבא, כאשר הקב"ה יאר פניו אלינו ויקבל אותנו בברכה: "כן, בני, מצאת חן בעיני! אני אוהב אותך!"

שבת שלום ומבורך!

בואו נהיה מעשיים

להשיג רצון מאת ה'

שאיפתו הגדולה ביותר של כל יהודי צריכה להיות למצוא חן בעיני ה' ולהיות מכובד בעיניו. כל כבוד אחר אינו אלא הבל.

השבוע נשתדל בלי נדר להקדיש שתי דקות ביום כדי להתבונן במעשינו ולחשוב על דרכים שעל ידן נוכל למצוא חן בעיני ה'. בנוסף, נקדיש בלי נדר דקה אחת ביום שבה נתבונן על כך שהכבוד שאנו מקבלים מבני אדם הוא חסר ערך, ונשאף לכבוד האמיתי בעולם הבא.

שאלה:

מה התכלית של לימוד פרשת פרה אדומה והלכותיה, בזמן הזה שאין לנו פרה אדומה ואיננו נוהגים דיני טומאה וטהרה?

תשובה:

שאלה זו ניתן לשאול לענין לימוד כמעט כל סדר קדשים וטהרות. מה התכלית בלימוד מסכת זבחים? התשובה שבוודאי יש לזה תכלית, ולא רק תכלית אחת אלא כמה וכמה תכליות.

התכלית הראשונה היא מה שאמרו חז"ל בענין בן סורר ומורה, "דרוש וקבל שכר". עצם לימוד התורה הוא השכר הגדול ביותר. משל למה הדבר דומה, לאיש עסקים שכבר הספיק לצבור הון רב, ורק הרווחים של עסקיו יספיקו לו כדי להתקיים בכבוד, שלא לדבר על הקרן. חשבונות הבנק שלו מלאים עד להתפקע, ואין לו שום דרך בעולם לבזבז את כספו. אם נשאל אותו: מדוע אתה ממשיך לעשות עסקים? מה התכלית של זה? הרי אינך זקוק לעוד כסף! הוא יצחק לשמע השאלה! התשובה פשוטה: הוא נהנה

קדושת בתי מקדש מעט

בהכוונת הגאון רבי מנחם מנדל לובין שליט"א
רב בית הכנסת לדרמן ושכונת רמת אהרן ב"ב

דבר המערכת

וזה חטא חמור מאד, כי בית הכנסת הוא מקדש מעט, והתפילה היא עבודת השם כקרבנות, ואם באותו זמן ובאותו מקום שהציבור עוסקים בכבוד שמים יש מי שהוא שמולל בכבוד שמים הרי זה חילול השם נורא מאד, ולכן הבין התוספות יום טוב שזהו סיבת הגזירות, וכדי לעורר את הציבור לתקן את זה, תיקן מי שברך מיוחד על זה. וכפי הנראה שהוא ראה שאם רק יאמר שאסור לדבר בשעת התפילה או שיפרסמו מודעות על זה, זה לא מספיק, כי אדם שעבר עבירה ושנה בה נעשית לו כהיתר (קידושין מ, א), ומאחר שרגילים לדבר, זה נעשה כהיתר וקשה להפסיק, ולכן הוסיף ותיקן מי שברך, כי ברכות כולם רוצים, ומאמינים בזה, שהציבור בבית הכנסת עושה מי שברך וכולם עונים אמן, וזה יכול להשפיע.

ועל כל פנים התוספות יום טוב תלה את הגזירות האיומות שהיו נגד צדיקים וקדושים כאלה, שזה בגלל שבציבור יש זלזול בדברים בטלים בשעת התפילה, ואף על פי שהצדיקים הקדושים בודאי לא דיברו, ורק אנשים פשוטים דיברו, כי צדיקים לא מדברים, אף על פי כן הרי כל ישראל ערבים זה בזה (סנהדרין כז, ב), וכפי שמצינו בענין שמעל בחרם, והקב"ה אמר "קטא ישראל" (יהושע ז, יא), והיינו למרות שרק עכן לבדו חטא, זה נחשב שכל ישראל חטאו, כי יש ערבות וכל ישראל ערבים זה בזה, וגם הגאונים והצדיקים ערבים על הפשוטים, לכן תלה התוספות יום טוב את הגזירות בזלזול זה.

וכן גם אנו צריכים לחשוב, שאם יש הפרעות לתפילה, אולי זה בגלל שיש בתוך הציבור יחידים שלא נוהגים ולא מקיימים את הדברים שמזכיר התוספות יום טוב במי שברך. וצריכים לדעת את האיסור החמור בזה, וגם את הברכות המרובות המובטחות למי שנוהר בזה, כל הברכות הכתובות בתורה ובדברי הנביאים כפי שמוזכר באריכות בנוסח המי שברך, וצריכים לפרסם את הברכות האלה, ובעזרת השם בודאי שזה יעזור.

(מסוף השיעור כללי, ה' חשון תשס"ט)

*****

לא תעשון כן לה' אלוהיכם

חנה יש איסור לא תעשון כן לה' אלוהיכם שנאמר לגבי איבוד עבודה זרה "וניתצתם את מזבחותם וגו' ואיבדתם את שמם" (דברים יב, ג-ד), היינו שצריכים לאבד עבודה זרה, וכפי שהיה לאחרונה ששרפו הרבה פאות מתקרבות עבודה זרה, ועל זה ממשיך הפסוק "לא תעשון כן לה' אלוהיכם", ופירש רש"י שם (והוא מהספרי) אזהרה למוחק את השם ולנותץ אבן מן המזבח או מן העזרה, שאסור לנתץ אבן מן המזבח ואפילו מן העזרה, מפני קדושתם.

וכתב הרמב"ם במנין המצוות הקצר (שבתחילת היד החזקה מצוה ס"ה) שגם בתי כנסיות ובתי מדרשות הם בכלל איסור זה, ואסור לנתץ אבן מבית הכנסת ומבית המדרש אם זה דרך השחתה, ולצורך תיקון מותר אבל דרך השחתה אסור, והוא בכלל האיסור דאורייתא של לא תעשון כן לה' אלוהיכם. (ו' סיון תשס"ד)

בהמשך לשבועות עברו ברצוננו השבוע להביא דברי חיזוק מרבן של כל בני הגולה מרן ראש הישיבה רבי ירחמיאל גרשון בן רבי צבי יהודה זצוק"ל. בעניין שמירת קדושת בית הכנסת. (הדברים נשלחו ע"י אסיפת שמועות)

הרגשת הקדושה בבתי כנסיות ובתי מדרשות

אנחנו צריכים להתחזק בהרגשת הקדושה. יש קדושת בתי כנסיות ובתי מדרשות, וקדושת בית המדרש חמורה יותר מקדושת בית הכנסת (רמב"ם פ"ד מת"ת ושו"ע או"ח קנ"ד, יו"ד רמ"ו), ויש שיטות הרבה ראשונים שקדושת בתי כנסיות ובתי מדרשות היא מדאורייתא, כי הם מקדש מעט, ויש בהם דין מורא מקדש.

וההלכה למעשה כיצד נוהגים קדושה בבית הכנסת, מפורש בשולחן ערוך (או"ח קנא, א) "בתי כנסיות ובתי מדרשות אין נוהגין בהם קלות ראש כגון שחוק והיתול ושיחה בטלה", אפילו בית הכנסת שאינו בית המדרש. וכל שכן ישיבה, שהיא גם בית המדרש, אסור לנהוג בהם קלות ראש, שחוק והיתול ושיחה בטלה. והמאירי במגילה (כ"ח, ב) כתב "שעומד בה באימה וכמי שבא להתפלל", בבית הכנסת צריך להיות באימה! עם מורא מקדש.

והרמב"ם בהלכות תלמוד תורה (ד, ט) כתב "אין משיחין בבית המדרש אלא בדברי תורה בלבד", וכן נפסק בשו"ע יו"ד שם, שבבית המדרש מותר לדבר רק בדברי תורה ולא דברים אחרים, ואמנם עניינים של מצוה הם גם כמו דברי תורה, כי התורה מחייבת את המצוה, אבל רק מה שהתורה מחייבת.

וידוע שהתוספות יום טוב בזמן גזירות ת"ח ות"ט תיקן מי שברך למי שיזהר משיחת חולין ומסיפורי שמועות בשעת התפילות, ותלה שזה טעם הגזירות שהיו אז, לא בגלל ביטול תורה ולא בגלל לשון הרע, אלא שיחת חולין בשעת התפילה! מפני שזה זלזול בכבוד שמים וחילול השם, אם ההתנהגות במקום קדוש היא לא לפי החיוב של מקום קדוש - זה חילול השם, שמזלזלים בקדושה וממעטים כבוד שמים. (מההספד על הגר"א כהנמן זצ"ל, אדר תשס"ט)

*****

חומר חטא המדברים בשעת התפילה

בזמן התוספות יום טוב היו גזירות ת"ח ות"ט, ונהרגו אלפים ורבבות, קדושי עליון, גאונים וצדיקים, ולא ידעו מה הסיבה לכך. והתוספות יום טוב חיבר אז מי שברך מיוחד, למי ששומר פיו ולשונו שלא לדבר בשעת התפילה, וכן בקריאת התורה, לא לדבר אפילו דברי תורה, וכל שכן שיחת חולין וסיפורי שמועות, ואין צריך לומר דיבורים אסורים. והיינו מפני שחיפש מה יכול להיות החטא שגרם את הגזירות, וצריך להיות חטא של ציבור, דבר ששייך לציבור שאיסורו חמור מאד, ותלה כי החטא הוא שמדברים בבית הכנסת בשעת התפילה, שזה זלזול במקום קדוש בפרהסיא וזלזול בתפילה.

בירורי הלכה

מגזירות ה"ג, דנזיר אין מגלח שערותיו באוהל מועד כיון שהוא דרך בזיון, ומינה למד דא"כ אף בבית הכנסת אסור לעשות, עיי"ש.

ומעתה לכאורה פשוט, דאין לעשות שחיטה בבית הכנסת, דהא יש בו משום בזיון גדול, ויש שציידו לומר דלא חשיב שחיטה אלא 'מעשה לימוד', ולא חשיב בזיון, ועדיין צריך ראייה לסברא זו.

עוד ראיתי לעורר, דיל"ע דבשו"ע אבהע"ז סי' קס"ט כתב, דמעשה חליצה צריך לעשות בפרסומי מילתא, בכדי שיתפרסם הדבר שהותרה ולא יבוא לידי תקלה, ועיין בפתחי תשובה שם, ובערוך השולחן שם סעי' ט', דנהגו

לימוד מצות שחיטה בביהמ"ד

הנה יש לדון אם מותר לעשות שחיטה לצורך הלכות לימוד דין שחיטה בביהמ"ד, דהנה כתב בפמ"ג סי' קנא (א"א א), דאסור לשחוט כפרות בביהמ"ד ובעזר"ל, דיש בזה משום קלות ראש גדול, ומבואר דשחיטה הוא מגדרי הקלות ראש הגדול, ובזה לא ינהיג היתר אפילו לת"ח.

ועיין בשדי חמד מערכת בית הכנסת (ח"ו אות י), שכתב לדון אם מותר לעשות תגלחת (חאלקה) בבית הכנסת, ובנין דבריו דאיתא ברמב"ם פ"ח

לעשות בבית הכנסת שהוא מקום שמתכנסים ציבור, ויל"ע דהא בחליצה בעינן רקיקה ושיעור רקיקה גדולה, ומעתה יש לעיין דהא שיעור רקיקה זה הוא יותר ממה שנהוג בביתו, ואפילו את"ל דמותר, מיהו יל"ע האידנא דאין נוהגים ברקיקה בבית, ופסק המשנ"ב דמה"ט אסור האידנא לרקוק בביהכנ"ס, כמו שכתב השעה"צ קנא ס"ק טו, א"כ יל"ע היאך מותר לעשות חליצה בבית הכנסת, הא מילתא דבזיון לא הותר אפילו לדבר מצוה וצ"ע.

*****

זהירות בבזיון ספסלי ביהמ"ד בט' באב

בגמ' שבת כב. דאין לכסות דם ברגל, דכתיב ושפך וכסה במה ששפך יכסה, שלא יכסה ברגל שלא יהו מצוה בזויות עליו, ובשו"ע אור"ח סי' כ"א כתב דחוט"י ציצית כל זמן שקבועים בסליח, אסור להשתמש בהם כגון לקשור בהם שום דבר וכיוצא' משום ביזוי מצוה, וע"ע סי' תרל"ח גבי סוכה דבדפנות הסוכה אסור להשתמש שימוש של חולין ומבוזה, (ועיין שם בביה"ל שהביא מהפמ"ג דאף בכל מצוה דרבנן אסור האיסור דבזיון מצוה), ויש להוסיף דאף דבכל תשמישי קדושה מועיל תנאי, מיהו בתשמישי שמשמש למצוה כתב המשנ"ב שם דלא מהני תנאי, דתשמישי מצוה קדוש מחמת היותו משמש למצוה, ואף אם התנה תנאי, מיהו כיון שמשמש למצוה הרי זה קדוש, משא"כ בתשמישי קדושה דמתקדש מחמת היותו משמש לקדושה, כל שמתנה עליו שלא יתקדש, הרי זה 'חולין' שמשמש את הקודש, ולא מתקדש מאליו.

ומעתה יש לדון, דהנה נחלקו הראשונים גבי כל תשמישי בית הכנסת אם

היו כתשמישי קדושה, או כתשמישי מצוה, דהר"ן נקט דהוא דכל משמשי בית הכנסת הרי זה כתשמישי קדושה, ושיטת הרמב"ן דכולהו היו כתשמישי מצוה, ומעתה יש לעיין דהנה ריהוט בית הכנסת אף הוא קדוש בקדושת בית הכנסת, ועיין בסו"ס קנב דדנו הפוסקים גבי איסור לא תעשון כן לה' אלוקי' דיש איסור נתיצה בבית הכנסת דיש לדון גם בתשמישי בית הכנסת באיסור זה, עי"ש, ומעתה יש לעיין דאסור לטפס עם רגליו על ריהוט בית הכנסת, ובפרט מצוי בט' באב שהדרך להפוך את כל הריהוט בבית הכנסת וקל יותר לדריסה, דלכאורה בדריסתם יש משום ביזוי בית הכנסת, כן נמי בט' באב פעמים משתמשים בסטנדרים שהופכים אותם על הריצפה, ומשתמשים בהם שימוש בדריסה, ישיבה על עליהם או לעשות כגב-משענת לישיבה, ולכאורה יש בזה משום ביזוי מצוה.

ומיהו יש לעיין אם מועיל תנאי מתחילה שלא יחולו בזה קדושתם, דאף דכתב המשנ"ב דבתשמישי מצוה לא מהני תנאי להשתמש בו תשמישי בזיון, היינו משום שא"א להתנות על לולב שמשמש למצוה שאינו קדוש, אולם יש לדמות תשמישי בית הכנסת לנוי סוכה דמהני תנאי, דמהני התנאי על הנוי סוכה שלא להעשות חלק מהסוכה, והוי של חולין, וכמו"כ אהני התנאי ברהיטי בית הכנסת שלא לעשותם חלק מהבית הכנסת וממילא לא מתקדשים והוי כחולין השאולים לבית הכנסת, משא"כ בלולב וציצית שהמצוה מתקיימת בהם לא שייך בזה להתנות שלא יחול בזה קדושה.

ע"י הגאון רבי אביעד אברהם קורצטג שליט"א, ר"מ בישיבת הרב מן ההר]

ומ"ר הגרמ"מ לובין שליט"א השיב: דמבואר בטור הל' תשעה באב [סי' תקנ"ט ממסכת סופרים] דבתשעה באב יש מניחין הס"ת על הקרקע ואומרים נפלה עטרת ראשינו. וא"כ מכ"ש לענין ספסלים.

קוראים כותבים

מעלה להתפלל במקום שלומדים בו כל היום
ואם הדבר אפשרי, ראוי ביותר לבחור מקום תפילה במקום שלומדים שם תורה כל היום, שזכות התורה רבה מאד ומסייעת לתפילה, שכפי מה שמרבים שם בלימוד התורה כן מתרבה קדושת המקום וסגולתו לקבלת התפילות.

תפילה בשטיבלאך של חסידים שאוכלים ושותים שם
בשו"ת דברי חיים (מהאדמו"ר מצאנז וצ"ל) כתב דשטיבלאך של חסידים אין בהם קדושה לאסור בו אכילה ושתיה, עי"ש. ונראה עפ"י דבשטיבלאך הללו מפסידים את מעלת התפילה בבית הכנסת, שהרי עיקר מעלת התפילה בבית הכנסת הוא מפני קדושת המקום והשראת השכינה הנמצא שם, (דעי"ז התפילה מתקבלת), וא"כ בשטיבלאך שאין בו קדושה ליכא מעלה זו. (ח"ו סי' כ"ז).

סיפור השבוע

לענות לילד התם תשובה שתינה את דעתו.
בינתיים, שואל הנהג את האב היושב לצידו: "אולי אתה יודע מהי הדרך הטובה להגיע עכשיו באמצע היום לבני ברק, בלי להיתקל בפקקים מעצבנים ומורטי עצבים?"
ענה לו האב: "אינני בקי כל כך בדרכים וחילופיהן, הרי יש לך מכשיר ניווט – תפעיל אותו, תגיד את השם 'בני ברק', ומכשיר ידריך אותנו בדרך הקלה והטובה ביותר." הפעיל הנהג את המכשיר והכריז: "בני ברק! ... אבל בדיוק אז צעק איזה ילד מאחור, והשם לא נקלט. שוב ניסה הנהג לומר 'בני ברק', אך בדיוק אז נזכר ילד אחר להכריז משהו. לאחר כמה נסיונות ביקש הנהג שיהיה שקט מוחלט, כי הקולות מפריעים למכשיר לקלוט את מה שאומרים. כולם השתתקו לחלוטין, כשהנהג מכריז שוב את השם 'בני ברק', ואז אכן עלה הדבר בידו. המכשיר קלט סוף סוף את היעד המבוקש.
אז הוא התנער האב מהרהורי, מתפעל מההשגחה הפרטית שזימנה לו תשובה מדויקת לשאלתו של בנו... "בני היקר!" – פנה ואמר לו – "הרי לך תשובה על שאלתך. הרי בעיניך ראית, שכאשר הנהג אמר דבר מסוים דיבוריו לא נקלטו במכשיר ניווט – כי היו שם דיבורים זרים שהפריעו למכשיר לקלוט את מה שאמר. כך הדבר גם בתפילה! שהרי כתבו המגיד מקאזניץ והיערות דבש והחתם סופר, שבית כנסת שמדברים בו בשעת התפילה, הדיבורים מונעים את התפילות מלעלות, כי בשמים מצפים לשמוע תפילה וזה בלי שום תערובת של קולות אחרים. לכן, על אף שאני לכשעצמי הייתי נוהר מלדבר בעת התפילה, בכל זאת, למרבה הצער הדיבורים שדיברו אחרים מנעו גם את תפילותי מלעלות. וכעת, כשכל התפילים קיבלו עליהם לשתוק, עלו כל התפילות. (קדוש היכלך' שעי' מנין דחסידי בעלזא עיה"ק צפת)

סבי הר"ר אברהם בן ר' אריה לייב ברנשטיין וצ"ל, נפטר השנה [תשפ"ג] בחודש אייר, ובס"ד זכה לאריכות ימים מופלגת [הוא נפטר בגיל 103!]

לפני כעשר שנים למדתי את הגמ' בסוף מגילה ששאלו את האמוראים שהאריכו ימים, "במה הארכת ימים". אז פניתי לסבי ושאלתי "במה זכית לאריכות ימים"? הוא השיב לי, אני מקפיד להגיע כ- 10-15 דק' לפני זמן התחלת התפילה. ובאמת זכה למבואר בגמ' בברכות ח. דאמר רבי יהושע בן לוי לבניו קדימו וחשכיתו ועיילו לבי כנישתא כי היכי דתוריקו חיי.

יוסף ברנשטיין, רמת בית-שמש

***

סיפר הגאון רבי שלמה לווינשטיין שליט"א, על מכר שלו שנושע ברפואה שלמה בזכות קבלה שקיבלו על עצמם מתפללי בית הכנסת בו נהג להתפלל. היה זה רבו של בית הכנסת שיזם את הדבר, כאשר ביקש מכל המתפללים שיקבלו על עצמם שלא לדבר בשעת התפילה וקריאת התורה – קבלה שנודעה זה מכבר כמסוגלת לישועות ונפלאות גם למעלה מדרך הטבע. ואכן בדומה לעשרות ומאות מקרים, גם כאן הועילה הסגולה נגד כל התחזיות, ואותו יהודי יצא מכלל סכנה.

אבל עיקר המעשה אותו רצינו לספר כאן, עוד לפנינו. ביום הגדול והמרגש בו חזר היהודי מבית החולים לביתו, הגיעו כל בני משפחתו, קטנים עם גדולים, לקחת את אביהם הביתה. באמצע הדרך שאל הבן את אביו ברוב תמימות: "אבי היקר! הרי מאז ומעולם אינך מדבר בעת התפילה וקריאת התורה, ואם כן מדוע רק כאשר אחרים קיבלו על עצמם קבלה זו נושעת, ולא בזכות עצמך...?" השאלה היתה נוקבת, והאב הרהר ושקל בדעתו כיצד

בסייעתא דשמיא עם הרחבת הפצת הגליון עלו כמו כן העלויות, ואי לכך קופת הגליון נמצאת בגירעון כספי של כאלף חמש מאות ש"ח, מבקשים אנו מכל מי שנשאו ליבו לבוא ולשאת בהוצאת והפצת הגליון, בא לפנות לטלפון 0527101970 בשעות בין הסדרים (אפשר גם במייל הרשום מטה) ניתן להנציח לרפואה וישועה.

לעילוי נשמת מזכי הרבים הגה"צ רבי יהודה אריה בן רבי יעקב שכטר זצ"ל והגאון הגדול רבי עוזר בן רבי שלמה זלמן דחורי זצ"ל לתרומות ולהפצת הגליון 0527101970 לשליחת חומר ולהבלת הגליון: פהס: 15335748722 v0527176420@gmail.com

ספרו נפלאותיך

עובדות ופנינים על התורה

חוקת – תשפ"ג

מהות החטא מי מריבה

קח את המטה והקהל את העדה אתה ואהרן אחיך ודברתם אל הסלע לעיניהם ונתן מימיו והוצאת להם מים מן הסלע והשקית את העדה ואת בעירם. [חוקת כ, ח]

מה היה החטא של משה שהכה את הסלע והוציא ממנו מים הלא ידוע ששכינה היתה מדברת מתוך גרונו של משה אם כן מוכרח ה' שלא לדבר אל הסלע ולהוציא ממנו מים כי אז ה' כאלו הקב"ה בעצמו מוציא להם מים ולכן הכה את הסלע והוציא ממנו מים כדי שישלם ד' בזה לזרע אברהם ג"כ בנתינת מים ע"י שליח ותירץ ז"ל כי ע"י שכעס משה עליהם היתה שכינה מסתלקת ממנו ואז אין השכינה מדברת מתוך גרונו ואם ידבר אל הסלע יהיה זה ע"י שליח. (רבי ישראל בקמייסטר בס' אהבת ישראל)

שמעתי בשם הר"ק ר' יצחק אלחנן ז"ל שהקשה מה זה שבמי מריבה פעם כתיב ונתן מימיו ואח"כ כתיב והוצאת להם מים מן הסלע ועוד קשה מ"ה זה פירעון מדה כנגד מדה יען לא האמנתם בי לכן לא תביאו את הקהל הזה אל הארץ איזה שייכות יש לז"ז.

ותירץ ז"ל כי ידוע טענת החוקרים האומרים כי העולם הוא קדמון והקב"ה ברא את העולם יש מיש כי הם אומרים אמת הדבר שהקב"ה ברא את העולם אך ברא אותה כשכבר היתה דבר יש וברא מיש זה יש אחר את העולם אך אנחנו מאמינים בני מאמינים יודעים ומאמינים באמת ברורה כי הקב"ה ברא את עולמו יש מאין ומאפס הגמור, וראיה לזה ארץ ישראל כי קודם שבתר בה הקב"ה היתה ארץ מליחה רעה מאד מאד לא היתה צלחה להצמיח ולעשות כל פרי ומעת שבחר בה הקב"ה להיותה מכון לשבתו נתן לה כח ואומץ להיות ארץ זבת חלב ודבש והרי זה יש מאין וזאת היא ראי' להכות על קדקוד המינים והנה ידוע שבכל דבר יש ארבע יסודות וזה הכוונה שאמר ית' ודברתם אל הסלע לעיניהם שהם יראו ונתנו מימיו היינו שיתו מתוכו תחלה את חלק המים שבו מארבע היסודות אח"כ והוצאת להם מים מן הסלע למען ידעו כולם כי נתינת המים ה' יש מאין כ"א ה' שם עוד מעט מים חלק מה מכח ד' היסודות היו המינים אומרים כי עשה פעולתו זאת רק יש מיש אך עתה כשתוציא את חלק המים מד' היסודות ולא ימצא בה שום לחלוחית מים אח"כ והוצאת להם מים מן הסלע שיהי' פעולת דבר זה יש מאין ולהי' קידוש השם גדול וכאשר משרע"ה הכה את הסלע בלא הוצאת מים היסודית תחלה וא"כ יש מקום לטענת המינים כי עשה את פעולתו זאת יש מיש וברא את עולמו ג"כ יש מיש לכן לא תביאו את הקהל הזה אל הארץ כי ההבאה היתה להראות את הארץ שנעשית ארץ זבת חלב ודבש יש מאין, ואם לא הראיתם זאת לישראל בסלע לכן לא תוכו לראות בהכנסת ישראל לארץ מדה כנגד מדה וכו"ל. (רבי ישראל בקמייסטר בס' גן ישראל – תל אביב תשל"ה – עמ' פא)

שכר לומד תורה

באר חפרוה שרים כרוה נדיבי העם במחקק במשענתם וממדבר מתנה. [חוקת כא, יח]

כתב רבנו רבי יצחק אלחנן: וכמו שכתבתי בהקדמת ספרי באר יצחק בכוונת הכתוב באר חפרוה שרים כרוה נדיבי העם במחקק במשענתם (במדבר כ"א י"ח), וסיפיה דקראי הוא וממתנה נחליאל.

וככר כתבתי לעיל (אות י"ב) לפרש להך דעירובין (נ"ד א') דנחלו אל, תהו מעלת אגורה באהלך עולמים, דכתב היפה מראה בברכות (פ"ב ה"א) בשם בעל עין יעקב דכל שאומרים שמועה מפיו בעולם הזה זוכה לשכר ותענוג נוסף על מה שכבר השיג בחייו, ואף על פי שהיום לעשותן ולא למחור, מכל מקום אז מוסיפין לו שכר ונפשו מתעלה ביותר כר, עיין שם. הנה זה השכר עצמו גם כן זוכין אותן שהם למשענה להתלמידי חכמים.

וזה שאמר תחילה (במדבר שם) כרוה נדיבי העם במחקק במשענתם, דכיון דתחשב לו כלומד בעצמו, ועל כן ישיגו גם כן מעלה זו, כמאמרם פסחים (נ"ג ב') דכל המטיל מלאי לתלמיד חכם זוכה ויושב בישיבה של מעלה, כנזכר לעיל, וכמו הא דכתובות (ק"א ב') דכל המשתמש באור תורה אור תורה מחייהו, וזוכין להך דנחליאל. (הקדמה לנחל יצחק)

ניתן לו במתנה

וממתנה נחליאל ומנחליאל במות. [חוקת כא, יח]

כתב רבנו: וזהו כוונת מאמרם עירובין (נ"ד א') מאי רכתיב (במדבר כ"א י"ח י"ט) וממדבר מתנה, וממתנה נחליאל ומנחליאל במות ומבמות הגיא, אמר ליה: אם אדם משים עצמו כמדבר זה שהכל דשין בו, תורה ניתנה לו במתנה, וכיון שניתנה לו במתנה נחלו אל, שנאמר (שם) וממתנה נחליאל, וכיון שנחלו אל עולה לגדולה. שנאמר (שם) ומנחליאל במות.

וכן הוא בנדרים (נ"ה א') דכיון שעושה אדם את עצמו כמדבר שהוא מופקר לכל תורה ניתנה לו במתנה, שנאמר (שם) וממדבר מתנה. ופירושו רש"י והרא"ש (שם) שהוא מופקר לכל, ללמוד תורתו לכל. וצריך ביאור דהא כבר אמרו דניתן לו במתנה, אם כן מהו נחלו אל, ויש לומר דזהו דיקוים בו לא ימוש מפיק ומפי זרעך ומפי זרעך מעתה ועד עולם (ישעיה נ"ט כ"א), כעין הא דבבא מציעא (פ"ה א'), ועיין במהרש"א (שם ד"ה פרי צדיק) דעל ידי שנעשה בעל תורה מתקיים בו לא ימוש מפיק ומפי זרעך ומפי זרעך, גם נפשות שיבואו ממנו יהיו כמותם, וזהו כעין נחלה שאין לו הפסק, כמו שכתבו התוספות ביבמות (פ"ב ב' ד"ה ירושה).

ויותר נראה לומר דכוונתו לזה שאמר דזוכה למעלת אגורה באהלך עולמים (תהלים ס"א ה'), דמי שמייע את עצמו על התורה, ומלמד לאחרים חידושים, ואומרים דבר שמועה מפיו, דזהו כמו נחלה וירושה שאין לה הפסק, וכמו דאמרו בקדושת ירושלים דקידשה לעתיד לבוא אף בחורבנה כמו שכתבו התוספות ביבמות (שם), וכמו כן מי שזוכה למעלת אגורה באהלך עולמים, זהו בגדר נחלה שאין לו הפסק, דכמו ששח בתורה בחייו, כמו כן לא יפסוק זה ממנו אף לאחר מיתתו, וכמו שכתבתי לעיל (אות י"א) לפרש הפסוק ארשת שפתיו בל מנעת סלה, וזהו שאמרו (עירובין שם) נחלו אל שיזכה למעלה זו.

ואף שאמרו (עירובין שם) וכיון שנחלו אל עולה לגדולה, שנאמר (במדבר שם) ומנחליאל במות, ואם מגיס לבו הקב"ה משפילו, שנאמר (שם) ומבמות הגיא, דזהו בחייו, מכל מקום יש לומר להך נחלו אל כמו שכתבתי משום דעיקר השגת מעלת לאגורה באהלך עולמים, הוא לפי שבחייו ראה להשריש בנפשו כוח זה ונשאר כן דבוק בנפשו עולמית, והדברים ארוכים.

גם יש לומר דהך נחלו אל הוא לענין שלא ישכח לימודו, וכעין הא נדברים (ל"ח א'), והיו גם כן כמו נחלה שאין לה הפסק. ובעבודה זרה (ל"ה ב') מאי דכתיב (שיר השירים א' ג') ליהי שמניך טובים, למה תלמיד חכם דומה, לצלוחית של פלייטין, מגולה ריחה נודף, מכוסה אין ריחה נודף כר, ולא עוד אלא שנוחל שני עולמות, אחד העולם הזה ואחד העולם הבא, שנאמר (שם) עלמות, קרי ביה עולמות, ופירש רש"י מגולה ריחה נודף, והיינו דכתיב (שם) שמן תורק שמך, כשמגולין אותה ומריקין שמנה, כלומר כשאתה מלמד תורה לתלמידים אז יצא לך שם.

וכבר נתבאר דמעלת אגורה באהלך עולמים, שיאמרו שמועה מפיו, ודר בשני עולמות ביחד, היינו שפתותיו דובבות, זהו בשם נחלה יקרא, דאין לה הפסק עולמית, ועל כן יש לומר דזהו כוונת הגמרא הכא תוחל שני עולמות, דהיינו מעלת אגורה באהלך עולמים, וגם הא לשון נחלה - הוא במה שזוכה בירושה לאחר מיתת המוריש, כן הכא דאמרו לשון שנוחל שני עולמות, גם כן יש לומר תהו מה תוכה להיות נוחל את עצמו לאחר שימות, דאותו הכוח שהשריש בחייו בנפשו על ידי גיעתו להגות בתורה, כן ישאר כוח זה אף לאחר מיתת בעולם הזה דבוק בנפשו, ויהיו שפתותיו דובבות, והיו כמו יורש את עצמו, ומדוקק שמיר לשון נוחל. והא דברכות (ט"ז ב') דאיתא שם שנוחל שני עולמים העולם הזה והעולם הבא, עיין בצ"ח (שם) (מאמר על התורה הקדמה לנחל יצחק ח"א או' יב).

לימוד תורה עד שעת מיתה

את חקת התורה אשר צוה ה' לאמר דבר אל בני ישראל ויקחו אליך פרה אדמה תמימה אשר אין בה מום אשר לא עלה עליה על. [חוקת יט, ב]

ובגמ' שבת פג, ב איתא "אמר רבי יונתן לעולם אל ימנע אדם את עצמו מבית המדרש ומדברי תורה ואפילו בשעת מיתה שנאמר (במדבר יט) זאת התורה אדם כי ימות באהל - אפילו בשעת מיתה תהא עוסק בתורה". וכבר נתקשו מה חידוש הוא דבשעת מיתה מחויב בד"ש מכל עת שמחויב בדברי תורה.

וראיתי בס' משנת חיים (ס"צ א) עה"ת דביאר עפ"ד הכס"מ הל' טומאת צרעת פ"ב ה"ט דכ' "ואע"ג דבפרק הפועלים (דף פ"ו) אמרינן דקב"ה אמר טהור לא בשמים היא ואע"ג דאמרינן מאן נוכח רבה בר נחמני ואיהו אמר טהור ויצתה נשמתו בטהרה ל"ל דכיון דבשעת יציאת נשמה הוא דאמר הכי הוי בכלל לא בשמים". וא"כ ל"ל דכיון דהוי תורה דלא לאסוקי שמעתא אליבא דהלכתא היה צד דאינו צריך ללמוד, וע"ז קמ"ל דאף בשעה זו צריך ללמוד.

ולכא' אכתי יש להוסיף דאין הכוונה רק מחמת דין הלכה, דהא גם לימוד אגדה מקיים מצות ת"ת אף דאי"ז אליבא דהלכתא.

ונראה דהנה בגמ' בברכות ו, ב איתא "אמר רבי זירא, אגרא דפרקא - רהטא". ופרש"י "אגרא דפרקא - עיקר קבול שכר הבריות הרצים לשמוע דרשה מפי חכם - היא שכר המרוצה, שהרי רובם אינם מבינים להעמיד גרסא ולומר שמועה מפי רבן לאחר זמן שיקבלו שכר למוד". ודברי רש"י צ"ב כיצד יתכן דאם אינן מבינים עד כדי דיחזורו על כך פעם נוספת אין להן שכר הלימוד, דמשמע מרש"י דבשעת מעשה הם מבינים וא"כ אמאי אין להם שכר לימוד, [ועי' בהקדמה לאשר לשלמה מועד דהעיר בזה, ועי"ש חידשו]. ויתכן דמצות ת"ת הוא להעתיק השמועה, ואם אינם יכולים להעתיק השמועה אח"כ א"כ עיקר שכרם הוא המרוצה, ולא זוכים לעצם שכר הלימוד שיהו בכלל מעתיקי השמועה, ואם אח"כ שכחו מחמת אונס אין נפסל למפרע לימודם, אבל כאן בשעת הלימוד עצמו אינו מכון לבם כ"כ להבין כדי שיעתקו שמועה אח"כ.

וא"כ נראה להנ"ל דכיון דהעתיקת השמועה הוי רק בדיני התורה, ואם הוי דין שלא בשמים היא, א"כ גם אם לא יכול ללמד אחרים אי"ז תורה שנמסרה לאדם, וע"כ היה צד דכיון דאינו יכול ללמד, רק ללמוד תו לא יהיה צריך ללמוד, וע"ז איכא חידוש נוסף דמחויב ללמוד אף בעת ההיא.

והנה מרן הגר"ג צ"ל נפטר ממש בתוך האהל, וכבר תמהו ע"ז ממעשה דדוד בגמ' בשבת ל, א שצ"ז שדוד למד לא יכל מלאך המות לגשת אליו. ושמעתי מאחד הנכדים שגם אצל רבינו, היה רעש מהמניטור, והרים ראשו ושאל מה זה, ואז נפטר. והוא כמעשה דדוד מלאך המות הרעיש וכו'.

עמלק לא משנה את בגדיו

וישמע הכנעני מלך ערד ישב הנגב כי בא ישראל דרך האתרים וילחם בישראל וישב ממנו שבי. [חוקת כא, א]

ופרש"י "יושב הנגב - זה עמלק, שנאמר (במדבר יג, כט) עמלק יושב בארץ הנגב. ושנה את לשונו לדבר בלשון כנען, כדי שיהיו ישראל מתפללים להקב"ה לתת כנענים בידם והם אינם כנענים, ראו ישראל לבושיהם כלבושי עמלקים ולשונו לשון כנען, אמרו נתפלל סתם, שנאמר אם נתון נתן את העם הזה בידך".

ואיתא במש' קידושין (פב, א) "הכשר שבטבחים שותפו של עמלק", וביאר שם המהרש"א וז"ל "לפי שלעולם הטבחים משונים בבגדיהם מזוהמים גם שהם אנשי שחץ ליתן דופי בשאר בני אדם וע"כ אמר וגם הכשר שבהם לשנות לשונו לדבר בנחת עם הבריות אל תאמין בו כל זמן שבגדיו המזוהמים של הטבחים עליו והרי הוא ממש שותפו של עמלק שנאמר בו וישמע הכנעני וגו' יושב הנגב דעמלק היה בבגדיו ושינה לשונו לדבר בלשון כנען כפרש"י בחומש וד"ק". מבואר דעמלק לעולם לא משנה את בגדו רק את לשונו.

ומורנו הגר"א רפפורט שליט"א בשיח יהודה כאן כ' הנה עמלק רצו, שבנ"י לא יכירום ויחשבו שהם כנענים, ולמה לא שינו גם את לבושיהם ככנענים, והיו ישראל טועים בהם, והרי יותר קל לשנות לבוש, מאשר לשנות שפה ולשון, [והרי וודאי עמלק הסתמכו על כך, ששייכו אותם לפי לשונם, שזו ראייה גדולה]. ואמר החי' הר"ם צ"ל, דאי היו לבושים ככנענים, הרי שהיו באמת כנענים, שכפי לבושם, כך הוא באמת מהותם.

למדנו מזה, גודל כח ההשפעה של הלבוש, שכפי שאדם מתלבש, וכפי שנראה בחיצוניותו, כך הוא נהיה באמת, וא"כ לא יכול אדם לומר, מה בכך היאך אני נראה, והרי אני ירא שמים וכו' וכו', ומה בכך שלא אראה כצדיק זה, או כבן תורה זה וכו', שאי יתלבש, כפי הפושר ברוחניותו, כך יהיה ותיקבע מהותו, עכ"ד.

וידיד הרה"ג רבי בן ציון רובל שליט"א הראני לדבר פלא בחת"ס פר' תולדות (ד"ה הלא אצלת) דכל מה שיעקב יכול היה לרמאות כביכול את יצחק, הוא בגלל שלבש את הבגדים של עשו, מבואר דיש כח מיוחד אצל עשו בבגדים של דבזה יש את השפעה של הרמאות שלו, מחמת דידוע דעשו משול לחזיר שמראה את הפרסות שלו שבחיצוניות נראה טהור, והוא באמת טמא, וא"כ ל"ל דגם לגבי הבגדים של עשו עיקר הכח שלו הוא מכח הבגדים, שבדרך כלל הבגד ראה על האדם, בגד מלשון בוגד שמגלה את מה שבפנים, אבל אצל עשו אדרבה מסתיר את מה שבתוכו.

וגם בדור האחרון היה מעשה על יהודי שהיה לו שגעון ללבוש חולצה רק פעם אחת, ולא הסכים בשום אופן ללבוש חולצה אחרי כביסה. והצטברו לו אלפי חולצות ורצה לתרום אותם. ושאל עסקן אחד את מרנן הגרא"ל שטינמן והגר"ח קניבסקי צוק"ל, וענו לו פה אחת שזה לא כדאי, כי יש השפעה של השגעון שלו על הבגדים וזה יעבור לובשים את זה אח"כ.

וגם להיפוך, היה פעם יהודי שנכנס לדכאון ובאו להגר"א גינחובסקי לעצה, ואמר להם תקחו איזה בגד שלי ותלבישו אותו. כי אני יהודי שמח וממילא יש השפעה על הבגדים שלי של שמחה, ואז זה יעבור ליהודי.

וידיד הרה"ג ר' מרדכי שטרן שליט"א הראה לי לדברי רש"י (דברי הימים ב' פרק כ' פס' א') "ועמהם מהעמונים - זה עמלק ולמה נקראו עמונים לפי ששינה כסותו ולשונו כעמונים ונתערבו בהם ובא להלחם בישראל וכן מוכח למטה בענין ובעת החלו ברינה ותהלה נתן ה' מארבים על בני עמון ומואב והר שער וגו' נמצא שהעמונים שנאמר כאן הם עמלקים ששינו לשונם וכסותם והוא שיסד הקליר בפרשת זכור זכור עריץ בעמונים נחבא פרץ כרמי עין גדי כהובא כלומר זכור מה שעשה עמלק העריץ שנחבא בין העמונים ובא לפרוץ כרמי ישראל באותו זמן כדכתיב והנם בחצצון תמר היא עין גדי ועין גדי סמוך למחוז של עמלק כמו שנאמר בלך לך (בראשית יד) ויכו את כל שדה העמלקי וגם את האמורי היושב בחצצון תמר". ויש להתבונן אמאי כאן הם כן החליפו בגדיהם.

ובאמת שבילקוט כאן (רמז תשס"ד) איתא "א"ר יהודה בר שלום לבוש כנעני לבש ולמד שיחת כנענים והיה מדבר בלשונם שלא יכירו אותו ישראל ובכל שעה הוא בא", ודלא כרש"י ועי' במשכיל לדוד שבאת העיר על רש"י אמאי שינה מהמדבר, ובס' אוצר אפרים כאן האריך בכ"ז.

85 שנים להירצחו של זקני רבי נחום [בן הגר"ד בהר"ן] וייספי' הי"ד נלב"ע ד' תמוז תרצ"ז

השבת וגם למחרתו ביום הראשון, שאז חל חג השבועות ביום הראשון, הוא ידע כי שמירה זו איננה מעולה כלל, ואפשר שיסבול מזה הפסדים גדולים, בכל זאת במנוחה שלמה כל אותן שני הימים, כדבר מובן מאליה כי שמירת השבת עולה לפעמים בהפסדים גדולים, וב"ה שלא היה שום הפסד, ובתור איכר הזדמן לו כמה פעמים נסיונות שונות, ותמיד היה מקבלם בשקט ובמנוחה, אף אם עלו לו באיזה נזקים.

בזמן המלחמה העולמית, פעם בא בשבת ל"שפייה" מושל "קסריא" לקחת מהאיכרים "אנגריא" סוסים ועגלות עם עגלונים להוביל תבן להצבא, ולא רצה בשום אופן לדחות את האנגריא הזאת עד למחרת יום השבת, רק לר' נחום ז"ל התרצה שהוא יתן העגלה והסוסים לאחר השבת, כי אמר המושל יודע אני בו שהוא תמיד שומר את השבת מחללו, ישמור גם עתה את השבת ולא יחללו.

באחת משנות המלחמה היה קשה הרבה להשיג אתרוג לחג הסוכות, אך נודע לר' נחום ז"ל כי אצל איכר אחד נמצא אתרוג למכור, הוא טרח להשיג לרא טורקית זהב, ונתן לי לקנות עבורו אתרוג, האיכר התפלא הרבה, על הפזרנות הגדולה הזאת על אתרוג מאיש העובד בזיע אפו על פרנסתו, ומכר לי אתרוג בלי רווח.

בזמן המלחמה נחלה נחום ז"ל לפני חג הפסח במחלת הטיפוס ל"ע, הרופא המנוח ד"ר הלל יפה היה מבקר, בערב פסח כשהמחלה כבר הוקלה עליו, והרופא הנ"ל בא לבקר, שאלתי את הרופא אחרי יציאתו מהבית, אודות חובות הלילה, אכילת מצה, וחזרת וכוסות, בנוגע לחולה, הרופא ענה לי בתמיה, חולה בטיפוס יאכל מצה ומרור וישתה כוסות? אמרתי לו אתה אינך [מכיר] את ר' נחום, אם הרופא אוסר באופן שיטתי בלי עיון מדויק, רבי נחום לא ישמע לו, אם כן אמר לי הרופא, אם ככה הוא ר' נחום, חזר הרופא ונכנס להחולה עוד הפעם, וחקר ודקדק בשיעורי הכזית והרביעית, ויעץ האיך להאכילו ולהשקותו.

בכל השנים, לא נתן לבנותיו שילכו לחתונות, וכדומה, במקומות שרוקדים שם גברים ונשים יחד, ובמקום זה ה' מפיסם בנסיעות לחתונות בעיה"ק ירושלים ת"ב, אצל בני משפחתו, ואף כי הנסיעות עלו לו בכסף יותר מכחו, והיה מוכרח להתפרנס בצמצום, כדאי היה לו, כדי שבנותיו יתנהגו כבנות ישראל הכשרות.

השתדל לבנות מקוה כשרה בחצרו, וכשנאמצעו לא הספיקו לזה, כי היה כידוע בעל הוצאה גדולה לגדל בניו לתורה בעיה"ק ירושלים ת"ב ובנותיו לחופה עם לומדי תורה וטפלי בבית, היה הוא בעצמו עושה כמה עבודות קשות, חופר העפר, חולץ האבנים, טח בטיט, ועוד כמה עבודות, וזה אחרי עמל הרבה בשדות וכרמים.

בזמן המלחמה כאשר הלחם היה ביוקר גדול, ובבית ר' נחום ז"ל, אכלו לחם שעורים ודורה, בכל זאת היה מקבל אורחים בסבר פנים יפות, ומזינם לאכול, פעם באו לבית שבת אחרי האוכל כמה בחורים שברחו מהגיוס ידעו כבר כי בבית ר' נחום ז"ל יתנו להם דבר מה לאכול הוא האכילם מה שנמצא בבית, ובוקר הלכו לדרכם ואורחים כאלה היו שכיחים אצלו אז בזמן המלחמה, ובפרט בשנים כתיקונם מי שנכנס לביתו רעב היה יוצא שבע, כל השדרים ידעו כי אצל ר' נחום מקבלים נדבה וגם אש"ל, פעם בעש"ק לפנות ערב באו שלשה שדרים, זה אחרי זה לבית ר' נחום, כי כל אחד חשב כי הוא היחיד, וכולם אכלו על שולחנו של ר' נחום ז"ל, ונהנה הרבה מהדברי תורה שאמרו השדרים, וכמה מיני צדקות עשה בסתר, והוא בעצמו הסתפק במועט.

פעם נשרפו בלילה אצל איכר אחד איזה עצי זית בכרמו, מפני שלא חרש האדמה, והיה הכרם מלא קוצים, איש לא ידע סיבת השריפה, אבל ר' נחום ז"ל שיער כי אפשר הדבר כי מחמת שביום קודם הוא ר' נחום שרף קוצים בשדה שלו – אף שהיא רחוקה הרבה מהזיתים השרופים – אבל יוכל להיות, כי האש יצאה מהשדה של נחום ובאה להזיתים, הוא מעצמו התעורר והלך להאיכר בעל הזיתים, וסיפר לו בענין והתחייב לשלם לו הנזק על פי שמאים, ושלם לו עשרה נאפ"ז לשיעורו, כי מצבו החומרי שלו היה אז בדוחק גדול.

יהודי אחד מהעולים החדשים מפולניה, שעסק בכמה פרנסות שונות ולא הצליח, בא פעם לבית ר' נחום ז"ל וסיפר לו כי יש לו כבר פרנסה חדשה והוא שקיבל רשיון מהממשלה לסמם שועלים וזאבים וכבר מסרה לו הממשלה כדורי סם המות, הוא הביא איתו גם ערבי שיעזור לו במלאכתו זאת, כמובן כי ר' נחום ז"ל בדרכו איכסן אותם, באכילה

רבי נחום נולד ב"ט אייר תרמ"ז. בילדותו למד בת"ת ושיבת עץ חיים, והיה נחשב מהבחורים המיוחדים בשיבת. לאחר מכן עבר ללמוד בשיבת "אהל משה" של רבי יהושע ליב דיסקין, שם למדו אביו ואחיו ר' זלמן, ועוד ת"ח מובהקים.

על תקופה זו סיפר אביו – הגר"ד בהר"ן: פעם קיבל בנו רבי נחום שטף דם בחטמו כשהוא בדרכו לשיבת אהל מועד, אותה שעה הציץ ר"ל החוצה דרך אשנב ביתו, וראה את ר' נחום מתבוסס בדם הנוזל מנחיריו ללא הפוגה, או אז פתח ר"ל את האשנב ופנה אל ר' נחום בקריאה "הכנס נא להיכל הישיבה ויעצר הדם", ואכן מיד צעד ר' נחום פנימה ונזילת הדם פסקה.

אך ר"ל בענוותנותו מיהר לטשטש את המאורע ו"התנצל" ואמר "היה זה חשבון בעלמא, ראיתי שככל שעובר הזמן טיפות הדם הולכות ומתקטנות וחישבתי שעד שיכנס להיכל הישיבה תיעצר זרימת הדם לגמרי....

כבר בבחרותו נודע היה בחריפותו ומהירות תפיסתו מחד, ובישירותו ועמקנותו מאידך.

בשנת תרס"ב הגיע רבי חיים דוב קנטור לירושלים לקחת את אחיו רבי זלמן לחתן לבתו מרת פיגא רחל, אך רבי דוד בהר"ן אמר לו שאמור הוא כבר להשתדך עם בת אחיו רבי אשר לעמיל, ומיד סיכמו ביניהם שישדך לה את בנו רבי נחום, ואכן שניהם השתדכו באותו ערב. ביום ו' ער"ח שבט תרס"ה נישאו למזל טוב.

מרת פיגא רחל היתה כאמור בתו של רבי חיים דוב קנטור שהיה ממשפחת הגאון רבי חיים מוואלוז'ין זצ"ל, וחתן רבי יעקב דוד ספקטור זצ"ל, אחיו של רשכבה"ג רבי יצחק אלחנן ספקטור זצ"ל. וכיהן כש"ב בשפייה.

מבית אביה קיבלה את דיקדוק ההלכה ושמירת המצוות בכל המצבים, אף בסביבת אנשים שאינם יראים ושלמים, והיתה מסייעת רבות לבעלה בכל פעולותיו הברוכות לחיזוק היהדות באזור.

שנתיים אחר חתונתו אמנם היה גר בירושלים, בבתי זילביגער [זילביגער הייזער] הסמוך לשער מנדלבוים וחצר שטרויס], שם נולד בנו בכורו ר' יעקב זצ"ל (ביום ט"ז טבת תרס"ו). בחוה"מ סוכות של שנת תרס"ז ביקר ר"נ אצל זקנו רבי עקיבה יוסף. לפתע פנה אליו רע"י ושאלו מדוע אינו עוסק בעבודת האדמה, רבי נחום השיב שאמו מרת שרה (בת הרע"י) אינה מסכימה, מיד קרא רע"י לבתו שרה ע"ה ואמר לה "אני גוזר עליך בכבוד אב, שתצויו את ר' נחום לצאת לחקלאות". וכך למרות שלא היה זה כפי רצונה, קיימה את רצונו של אביה וציוותה את בנה ר' נחום ללכת לעסוק בעבודת האדמה, ואז יצא ר"נ לגור בשפייה בסמיכות לחמיו רבי חיים דוב קנטור זצ"ל.

הכפר "מאיר שפייה" היה ישוב קטן ליד זכרון יעקב שהתגוררו בו כחמשה משפחות, והיה בו מוסד חקלאי לילדים, חלק מהתושבים היו בורים גדולים, ועד בואו של רבי נחום לא היה במקום מי שידאג לצרכי הדת, מיד לאחר בואו פעל ר' נחום רבות לחיזוק היהדות בשפייה, והקים מכספו האישי מקוה טהרה בחצרו, כשאביו רבנו שהיה מומחה למקואות השגיח על הפן ההלכתי של בניית המקוה. היה משתדל שיהיה מנין בבית הכנסת בשפייה בשבתות ויר"ט ובמנחה מעריב בימות החול, ולמרות שהיה יכול ללכת להתפלל בזכרון יעקב הסמוכה, רצה להכניס קדושה בשפייה, לשם כך היה גם מבקש מתלמידי המוסד החקלאי ששכן שם שיבואו לבית הכנסת להתפלל, והיה נותן להם ממתקים ומגדנות אחר התפילה כדי שיתרגלו לבוא, ובשבתות היה דופק ונכנס בבתי התושבים ומזמינם לתפילה במנין תוך שבני הבית היו מסתירים ממנו חילולי שבת, מפני יראת הכבוד שהיה להם כלפיו.

כפי שנהג זקנו רבי עקיבה יוסף שלזינגר זצ"ל שהיה תוקע לפני שבת ששת תקיעות [ובמוצאי שבת תקיעה אחת], היה רבי נחום תוקע בכל ערב שבת לפני כניסת השבת שש תקיעות להכריז על כניסת השבת, ובזמנים שלא היה בשפייה הרגיל את בניו שיתקעו במקומו.

כבוד שבת

מספר חמיו רח"ד קנטור: פעם הוא חזר מחיפה בעש"ק, והוביל בעגלה שלו סחורה – קמח וסוכר – לזכרון יעקב, וראה שהסוסים עייפים, וחשש אולי לא יספיק לבוא עם העגלה והסחורה קודם זמן הדלקת הנרות, לכן הכניס העגלה עם הסחורה לפרדס יהודי, ושכר איזה ערבי שפגש שישמור שני ימים הסחורה – שהיתה אז ביוקר גדול – ביום

ושתיה ולינה, היהודי הזה לא היה די בקי וזהיר במלאכתו זאת, הוא נתן את כדורי הסם המות בתוך העשב סביב לחצרו של ר' נחום ז"ל ובבוקר השכם כאשר השוורים החורשים של ר' נחום יצאו לרעות אכלו העשב ביחד עם הסם המות ובשעה אחת מתו השוורים, הנזק עלה בשלשים לא"י, ומלבד הנזק הזה, אז היתה בעצם זמן עבודת החרישה והזריעה. ונשאר בלי בהמות לעבודה, בכל זאת ר' נחום ז"ל התאפק ולא התרגז ולא התקצף על היהודי המסכן הזה, ואדברה השתדל שלא יתגלה הדבר להממשלה, כדי שלא יענש היהודי הזה.

פטירתו על קידוש ה'

בערש"ק חוקת התרצ"ח בכה ר' נחום בכי רב, על שבשעה שיצא מבית בתו לאה אייזנשטיין בירושלים כשהוא טרוד ומהורהר ממצבו של הבן החולה [עקיבא יוסף שחלה בטיפוס] פגע בו עני, וביקש שילונג כדי להחיות את נפשות בני ביתו, והוא שמעולם לא השיב ריקם פני איש, מיהר כי הוצרך לחזור מבעוד יום לשפיה, ולא נתן לו כסף. כביכול הרגיש שהיה זה נסיון להצילו ממות.

בשבת ההיא, כך סיפר אחד מן המתפללים עמו בביהכ"נ, בעוד ר"נ קורא בתורה הבחין כי אחת האותיות פגומה וחדל לקרוא ומיד הוציאו ס"ת אחר, אולם לאחר התפילה עדיין הרגיש רע מכן, ואמר לאחד האיכרים "היום הוא היום האחרון שלי בעולם", ולאחר הרצח בדקו בס"ת וראו כי נפגמה האות נ' - האות הראשונה בשמו. [אות נ' בתיבת יען לא האמנתם וגו'] ואכן נחסר הס"ת החי שהיה מהלך בחוצות שפיה.

באשמורת הבוקר של יום ראשון קם ר' נחום לסדר את עניניו, ועוד כותב הוא מכתב לאביו ר' דוד ולאשתו מרת פייגא רחל: "קודם אור הבוקר של יום א' ד' תמוז תרצ"ח שוכט"ס לאאמ"ר שליט"א ולפייגא רחל יקירתי ולידי היקרים שיחיו ולכל משפחתו שיחיו".

כיון שהשנה ההיא היתה שנת שמיטה ולא רצה לסמוך על היתר המכירה, לא עבד כהרגלו בחקלאות והוצרך להתעסק במסחר הגבינה אותה היה שולח לירושלים למכירה, ולשם כך היה קונה חלב מהכפרים הערביים הסמוכים, בעצמו היה הולך להשגיח בשעת החליבה, כדי שלא יהיה חלב עכ"ס.

ובאותו יום באשמורת הבוקר יצא לכיוון הכפר הערבי הסמוך "פורדיס", כשהוא רכוב על פרידתו ושקוע בספרו, ושלא כהרגלו לא לקח עמו את הרובה שהיה לו לזמנים כאלו, בדרך התנפלו עליו חמשה ערבים, ותקעו לו סכין בלבו ואף ירו בו שלש יירות, וכשזעקת "שמע ישראל" יוצאת מפיו, מת על קידוש השם.

באותה עת היו בשפיה רק בנותיו מרת אהובה ומרת מלכה, ובנו ר' יחיאל, בתו מרת מלכה סיפרה שאחר פטירת אמו מרת שרה, קנה ר' נחום חלקת קבר סמוך לה בהר הזיתים, ועל כן הבינה שרצונו היה להיקבר בהר הזיתים, אך המשטרה לא הסכימה משום שחששה מהתפרעויות כנגד הערבים, כנקמה על הרצח, לכן התקשרה למשרדי אגודת ישראל בירושלים ובקשה מרבי משה בלוי שישתדל שיעבירו אותו לירושלים, ואכן ר' משה השפיע על מושל המחוז מר יסיני [שהיה יהודי] עד שהסכים, ובתנאי שלא יאמרו הספדים רק בהר הזיתים.

דקדוק הלכה בשעה זו

כשאמרו לאביו רבי דוד בהר"ן שר' נחום נפצע קשה ושאלוהו אם להעבירו לירושלים, הבין מיד שבנו נהרג והצדיק עליו את הדין באמרו "ה' נתן וה' לקח יהי שם ה' מבורך", ופסק שצריך להעבירו לירושלים. אחותו מרת פרידמן ע"ה כששמעה שנפצע חשבה שעדיין חי, ורצה עד ת"ת עץ חיים כדי שיאמרו עליו תהלים, כשהגיעה הידיעה לשיבת עץ חיים, חשבו עדיין שלא נפטר, והרבו בתפילות ובכיות עד שנוודע להם שכבר נגזרה הגזירה.

בלוויתו שיצאה מזכרון יעקב השתתפו כל תושבי המקום, ובעת שהעלו את ארונו למשאית לקחתו לירושלים נשמעו זעקות רמות וקריאות שבר מידידיו ומכיריו שהעריצוהו, גם מערביי האזור באו ללוותו ואף הם יללו וקראו בגדיהם על רצח ידידם הטוב החף מפשע. משם כאמור לקחו את הנפטר לירושלים.

בני המשפחה שהיו בירושלים המתונו בכניסה לעיר ליד בית היתומים דיסקין, במרכז ראה אביו רבי דוד בהר"ן שדן ומברר הלכות קריעה לפרטיה ודקדוקיה עד תומם, לתמהון המשתתפים, כיצד מסוגל הוא לעסוק בהלכות אלו כאילו עוסק הוא בהלכות אתרוג. וכאשר הגיעה המיטה לירושלים לאחר הקריעה והברכות, שוב לתדהמת הנוכחים העיר רבי דוד בהר"ן שצריך לברך הטוב והמטיב על ירושות הכרמים.

משם המשיכה ההלויה לרחבת בית החולים שערי צדק שם כבר התאסף קהל עצום, כמו כן התאספו המונים ליד תחנת המשטרה במאה שערים, וכשראו זאת השוטרים הבריטים החליטו להעביר את המיטה דרך רחובות צדדיים כדי שלא יוכל כל הציבור ללוותו אלא ישתתפו רק בקבורתו בהר הזיתים, כצפוי הדבר עורר זעם רב בציבור שאף את כבודו האחרון לא נתנו לו.

במסע ההלויה עצמו, לאחר שהוציאו את הנפטר מהארון, שוב היתה דעתו של רבי דוד בהר"ן נתונה אל הדם המטפטף מן המת שחיב בקבורה, הוא אחז בידו כל הזמן במטפחת ודיקדק להבליע בה כל טיפה וטיפה.

כמו כן כשהכניסוהו לקבר הורה רבי דוד בהר"ן לחברא קדישא להיות והדין שקוברין את המת ביד פתוחה, וכפי הנראה בהתנפלות הפורעים קמץ את אגרופו ע"כ מן הראוי לבדוק זאת ולקברו כדן.

בהר הזיתים הספידו אביו בקצרה, ואחריו נעמד חותנו ר' חיים דוב וזעק "כתבתי בצואתי שר' נחום יעביר את מיטתי לירושלים, והנה עתה אני מעביר את מיטתי", וגעה כל העם בבכי. כמו"כ הספידוהו רבי יחיאל מיכל טיקוצינסקי ראש ישיבת עץ חיים, אחיו ר' הלל ויספיש, הרב הלל שלזינגר ורבי יוסף לונדין.

על מצבתו כתבו: **פ"נ הקדוש מבני ציון היקרים הר' נחום ז"ל בהר"ג ר' דוד נ"י נרצח ד' תמוז תרצ"ח תנצב"ה.**

מספר רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל (הגדש"פ יחי ראובן עמ' קצג) באמצע השלושים היתה בסמוך משפחה שהיה לה מכשיר פטיפון והם שמעו מוזיקה אמר רבי דוד המשפחה הזו יצאה מדעתה איך יכול להיות שבאמצע השלושים על הבן שלי הם ישמעו מוזיקה בפטיפון. רבי דוד חי את השני עד שהוא לא הבין כיצד השני אינו חי אותו.

המכתב המופלא

לאחר פטירתו של ר' נחום, מצא חמיו רבי חיים דוב בין גנזיו מכתב מסבו רבי עקיבא יוסף שלזינגר זצ"ל ששלח אליו בו הוא מזהירו בין היתר לבל ילך בחוץ לפני אור היום, וקללת צדיק אפילו על תנאי היא באה. וזה לשון המכתב:

שוכט לנכדי הר' נחום שי' עם ביתו והילדים הי"ו. הגיעני המכתב עם הגבינה ב"ה ואדבר אי"ה עם אמך ע"ד אשר כתבת. והזהר שלא תלך יחיד בלילה בפרט ממקום למקום כאשר הזהירו חז"ל. ולקבוע עתים בתורה במה דאפשר, ואשלח לך סדר א' וב' למען תקליט ולמדתם את בנכם. אמנם תלמוד עמהם ככתוב בש"ס אלף בית כדחז"ל ולא כחדשים מקרוב באו, וחזק ואמץ ולפום צערא אגרא למען שיהיה תורתך עיקר ומלאכתך טפלה כגמ' (ברכות ל"ה), ואם כדבריהם יהיה זו ז' מתקיים בידך עם ברכות אבות על בנים בס"ד וכא"י [וכאוות נפש] זקנך השפל. העבריי יצ"ו.

חותנו רבי חיים דוב כותב על זה לידידיו:

ב"ה יום ה' י"ד סיון ת"ש פה זכרון יעקב.

כבוד העסקן הנאמן וכו' וכו' מה"ר אברהם הכהן שבדרון ה"ו.

א, נ- ב"ה שמחתי הרבה, כי היום מצאתי המכתב של ר' עקיבא יוסף שלזינגר ז"ל, אשר כמעט שנתיאשתי מלמצוא אותו. התאריך חסר בו, אבל הוא בערך משנת תרס"ד, כי אז היו הילדים של חתני הקדוש ז"ל, עודם קטנים, בני האלף ב'... החותם הוא "העביר" ר"ת עקיבא יוסף בן רבי יחיאל וכן ספרו הראשון קרוי "לב העברי".

כאשר קראתי המכתב נזדעזעתי, כי באמת נכשל חתני הנ"ל, שנשע ממקום למקום אף כי קרוב הרבה - בטרם אור היום, ובעוה"ר נרצח על הדרך ד' יקום דמו ...

נס החגב

ולאחרונה נמצא תשובה בכת"י הגרע"י שלזינגר זצ"ל שכותב :

ואם לא נפלאות הוא בעינינו כאשר שמענו כי אצל נכדי נחום הי"ו אשר היה מקיים שמיטה והמעשרות כהלכה לא הזיקו החגבים את כרמו וגנותיו ולא עוד [אלא] גם אצל הנכרים אשר הם סמוכים לפ"ת לא ניזוקו בצמחיהם כמוהם כי לא עליהן איסור שמיטה ולא איסור מורכב כמו לב"י ולא עוד כי בגמ' (סנהדרין דף נ"ו וכו') פליג ר"א אם ב"נ מצוה על הכלאים ומסתבר לקרב את המחלוקת כי באר"י גם ר"א מודה ועד"ז כ' ברשב"ם והם בא"י ובנחלת ב"י הכשילו הרבים באתרוגים מורכבים של ב"י ושל שביעית וכו' ועל יינם במעשה מחללי שבת בפרהסיא וכו' ע"כ בא עליהם החרבן שלא כדרך הטבע ולץ תכה ופתי יערים מעתה יקחו מוסר במעשה החברה לעשות ישוב א"י עם חיזוק הדת ולהנצל מגזל ועריות וכו' וכו' וה' בראשם ג' עכ"ד.

[נמסר ע"י מכון לב העברי]

כניסת שבת ב"ב 7:28

יציאת שבת ב"ב 8:33

פרשת חקת

גיליון 57

שנה ב'

תשפ"ג

משלחן גבוה

חידושי תורה באגדה ובהלכה
מהרב הגאון ר' אלעזר יועץ קופל זצ"ל

הצורך בחשבון ובמוסר ומעלת הזריזות בתפילה

כשאדם לומד צריך לחשוב כאילו הוא כבר ב'עולם האמת'

"זאת התורה אדם כי ימות באהל" התורה מתקיימת במי שממית עצמו עליה

מעשה באחד מתלמידי ישיבת "עץ חיים", שהיה יתום מאביו ונאלץ לעזור לאמו לנהל את החנות במשך מספר שעות בכל יום. לפני נישואיו שוחח הבחור עם הראש ישיבה בעל אבן האזל. תוך כדי שיחה אמר לאותו בחור: בקשה לי אליך, בא לישיבה ותלמד שיעורים בכל בוקר אף לאחר נישואיך. ואם אמך תאמר שקשה לה לנהל את החנות באותם שעותיים, אומר לך על כך, תאר לעצמך שלפתע פתאום נסתלקת מהעולם הזה לבית עולמך... מה תעשה אז אמך? ברור הדבר, היא תבכה, אולם את בית המסחר הרי עליה להמשיך להחזיק. היא תשב בחנות, והנה לאחר שעותיים קמת לתחייה... הרי אין לתאר את הששון והשמחה אשר ימלאו את ליבה - בנה היקר מכל, קם מחדש... אם ההתייחסות ללימוד של שעותיים בכל בוקר תהיה באופן זה הריני מבטיח לך שתוכל לעמוד בכך ולהמשיך וללמוד בישיבה כל בוקר. (בדרך עץ חיים) [הגה"צ רבי יעקב גלינסקי זצ"ל התבטא בענין לימוד באופן של 'כי ימות', מעולם לא שמעתי צלצול פלאפונים מתוך הקבר...]

התפילה יותר מתקבלת כשמוזרזים להתפלל מיד כשזקוקים לישועה

"ויאמר ה'... יען לא האמנתם בי להקדישני לעיני בני ישראל לכן לא תביאו את הקהל הזה אל הארץ אשר נתתי להם" (כ, יב)

נאמר במדרש (רבה דברים יא, י) "עשרה פעמים בתורה מצינו שנגזרה הגזירה על משה שלא יכנס לארץ ישראל, ועדיין לא נחתמה הגזירה עד שא"ל הקב"ה "כי לא תעבור את הירדן הזה" (דברים גכז). ודבר זה קל היה בעיניו של משה, שנשא קל וחומר בעצמו ואמר: אם ישראל שחטאו חטאות גדולות כמה פעמים, כיון שביקשתי עליהם רחמים מיד שמע ה' לתפילתי, אני שלא חטאתי לפניו מנעורי, עאכ"כ שאם אתפלל לפניו על עצמי יקבל תפילתי. וכיון שראה הקב"ה שקל הדבר בעיניו של משה ואינו עומד בתפילה, מיד קפץ ונשבע בשמו הגדול שלא ייכנס לארץ ישראל, שנאמר "לכן לא תביאו את הקהל הזה", ואין 'לכן' אלא שבועה."

מדברי המדרש הללו למד הגה"צ רבי אליהו לאפיאן זצ"ל (שביבי לב) יסוד גדול בעניני תפילה, שלעולם אל לו לאדם לדחות את תפילתו, אלא מיד כשמתעוררת עליו הצרה יש לו להתפלל לפני ה' ולבקש על ביטולה. שהרי אילו היה משה מתפלל מיד, בודאי היה מתבטלת הגזירה והוא היה זוכה להיכנס לארץ, ורק משום שסמך על מעלתו וסבר שתפילתו בודאי יתקבלו גם במועד מאוחר יותר, איחר להתפלל ונגזרה גזירה. [ומאחר שנגזרה הגזירה בשבועה לא מועילה תפילה לבטלה, ומה שמצינו שמשה רבינו התפלל "ואתחנן" היה רק לאחר שכבש את סיחון וסבר שמא הותר השבועה כמ"ש רש"י שם].

בכל הארבעים שנה שהיו במדבר לא הרג אדם בשוגג

"ויאור כל העדה כי גוע אהרן ויבכו את אהרן כל בית ישראל" (כ, כט) מה הדגש "ויבכו את אהרן כל בית ישראל"?

ביאר המשך חכמה שבא הכתוב לרמוז לנו בזה, שבכל הארבעים שנה שבני ישראל היו במדבר לא היה רוצח נפש בשגגה שהתחייב גלות למחנה לויה והיה נפרד מביתו ומשפחתו. שהרי אם היה כן, הלא כעת במיתת אהרן הכהן גדול היה בשמחה, שהרי חזר לביתו ומשפחתו. וזה העידה התורה "ויבכו כל בית ישראל" ללא יוצא מן הכלל, שאפילו אחד לא היה שמח, משום שלא היה כלל רוצחים שגלו.

פרקי אבות - חשבוננו של עולם

"הווי זהיר במצוה קלה כבחמורה, שאי אתה יודע מתן שכרך של מצוות. והווי מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה" (פ"ב מ"א) לכאורה נראה שיש כאן סתירה, שבתחילה אמר שאי אתה יודע מתן שכרך, ואם כן איך יחשב?

מבאר ההפלאה (בהקדמתו) שבאמת אין גבול לשכר מצוה, אלא שזה לפי החשיבות של המצוה אצל האדם. למשל, אם יזמן לו ריוח של אלף זוז אם יבטל מהמצוה, והוא מניח הריוח ועוסק במצוה, בודאי לא נפחת שכרו מאלף זוז. וזה שאמרו הווי מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה, שלפי מה שחשבה בעיניו בודאי לא יפסיד מזה, דאין שיעור לשכר מצוה. נמצא ששכר מצוה תלוי בערך שהאדם מחשיב את המצוה.

לפי דבריו מבאר החתם סופר בדרשות מה שנאמר במגילת רות "ישלם ה' פעלך ותהי משכורתך שלימה מעם ה'" (ב,ב) דלכאור' יש כאן כפילות, ועוד מהי משכורתך שלימה וכי יש משכורת שאינה שלימה? אלא שלפי שהשכר נמדד כמו שהאדם מעריך את המצוה לכן רות שנתגיירה לשם שמים בלי שום מחשבה אחרת, ולמרות שהיתה בת מלכים עזבה בית מלכות כדי להיכנס תחת כנפי השכינה, תזכה לקבל שכר מושלם כמו ששכר המצוות באמת.

סמך לדברי בעל ההפלאה מצינו בשו"ע חו"מ (שפ"א) שכתב "מי ששחט חיה ועוף ובא אחר וכיסה הדם שלא מדעת השוחט, חייב ליתן כמו שיראו הדינים". ופירש הסמ"ע (סק"א) שהדינים יראו אם איש זה שביטלו ממנו המצוה הוא איש שמדקדק בקיום שאר המצוות ואז יקנסו את המבטל ממנו הרבה, ואם אינו מדקדק כ"כ במצוות יתמעט הקנס. וכן ישערו אם הוא אדם שמונע עצמו מהמצוה בגלל טירחא וניח"ל שאחרים יעשוה.

מדוע דווקא את מלחמת 'חשבון' המשילו חז"ל למלחמת היצה"ר

"על כן יאמרו המשלים באו חשבון תבנה ותכונן עיר סיחון" (כא, כז) בגמרא ב"ב ע"ח אמרו אמר רבי שמואל בן נחמן אמר רבי יוחנן מאי דכתיב "על כן יאמרו המשלים" - המושלים אלו המושלים ביצרם. "באו חשבון" - באו ונחשב חשבוננו של עולם, הפסד מצוה כנגד שכרה ושכר עבירה כנגד הפסדה. "תיבנה ותכונן" - אם אתה עושה כן תבנה בעולם הזה ותכונן לעולם הבא.

ויש להבין מדוע המשילו חז"ל דווקא את מלחמת סיחון מלך חשבון למלחמת היצר ולא כל מלחמה אחרת? ואיך הדרש נקשר עם הפשט? מבאר המלבי"ם שמלך סיחון הנהיג את עמו בדעת ותבונה, כל מעשה וכל החלטה נשקלה בחשבון של ריוח והפסד, לכן גם קרא את שם עירו 'חשבון' לרמז בזה על מדיניותו השקולה והמחושבת. לעומתו מלך מואב הלך אחר יצרו, לפי מצב רוחו ולא בדעת ותבונה. וזו היתה הסיבה שכאשר מלך סיחון יצא למלחמה נגד מלך מואב ניצח אותו. ומזה למדו למלחמת היצר שהיא המלחמה הגדולה כמ"ש החובת הלבבות, שבשביל שהיצר טוב יצא את היצר הרע צריך 'חשבון', לחשב הפסד מצוה כנגד שכרה ושכר עבירה כנגד הפסדה. ואז תבנה בעולם הזה ותכונן לעולם הבא. [ע"ע מסגרת]

לעילוי נשמת רבי אלעזר יועץ בן ר' אברהם יהודה זצ"ל

נלב"ע י"ד אדר ב' תשפ"ב ת.נ.צ.ב.ה

בענין חקת התורה וטעמא דקרא

"זאת חקת התורה אשר צוה ה'... ויקחו אליך פרה אדומה תמימה"

מדוע כתבו חוקה א. בפרה אדומה ב. בקרבן פסח ג. בגיעולי עכו"ם ח. את התורה צריך לקיים בלא טעמים

לטהרם מטומאת מת ע"י הזאת מי פרה כדכתיב שם "אך במי נדה יתחטא" (ע' רש"י שם).

'זאת חקת התורה' שמשמרת ומרוממת ומצרפת את הלומדים בה
החפץ חיים בהקדמה ל"לקוטי הלכות" מיישב ש"זאת חקת התורה" לא מתייחס רק לדיני הגעלות כלים, אלא על חוקות וסגולות התורה שנרמזו בפסוק זה. התורה נמשלה לאש ומים שכשם שהמים מטהרים את הטובל במקוה מהטומאה החיצונית כך גם התורה, וביותר שגם מצרפת ומלבנת את האדם מבליעות האיסור שנדבקו בתוכו כשם שהאש מפליטה את האיסור שנבלע בכל.

אם כשהטעם מפורש במקרא לכו"ע דרשינן טעמא דקרא
ר"ש ורבנן נחלקו בקידושין ס"ח, ב' אם דורשין את טעם המקרא
ללמוד מזה חידושי דינים. האם במקום שבתורה כתוב הטעם בפרוש
דרשינן לכו"ע טעמא דקרא?

הר"ן ריש פסחים כתב שהתורה החמירה בחמץ לעבור בבל יראה ובל ימצא כדי שלא יבוא לאוכלו. וכתב האו"ש (חמץ ומצה סוף ד', ג') דכאן המקרא מורה לנו הטעם שהחמירה תורה בבל ימצא דכתיב "שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם כי כל אוכל מחמץ ונכרתה", ולמד מזה שלכן חמץ שמופקד בידי גוי אינו עובר דאין חשש שיבוא לאוכלו.
לפ"ז כתב הדגול מרבבה תמ"ב, י' שאע"פ שרק באיסור אכילה חצי שיעור אסור מהתורה, בבל יראה גם יעבור בחצי שיעור כשם שבאכילה עובר בחצי שיעור. (ע"ע קובץ שיעורים ח"ב בכורות ס"ק ג' בתערובת חמץ)

החלקת יואב או"ח סימן א' כתב שבענין יוה"כ דכתיב "תענו את נפשותיכם... כי ביום הזה יכפר עליכם" הטעם לענוי מפורש לכפרה, לכן קטן שלא בר כפרה לא מחוייב בענוי ואין איסור ספיה להאכילו.

כל התורה כולה - חוקה

אנו מחשיבים מצות כיבוד אב ואם כמצוה שכלית, שכ"א מבין בשכלו שצריך לכבד את מי שהוליד אותו וגידלו וחינוכו, ומי שלא עושה כן אינו מוסרי.

אבל בשו"ע (ר"מ ו') נפסק, עד היכן כיבוד אב ואם, אפילו נטלו כיס של זהובים שלו והשליכו בפניו לים, לא יכלימם ולא יצער בפניהם ולא יכעוס כנגדם, אלא יקבל גזירת הכתוב וישתוק. היינו שבמצב כזה לכבד אב הוא רק מגזירת הכתוב.

ה"דרש משה" הביא דוגמא נוספת לכך שגם המצוות שיש בהם טעם הם גזה"כ, מטענת "קרח" שטלית שכולה תכלת צריכה להיות פטורה מפתיל תכלת, דודאי יזכור את כסא הכבוד. רואים שהגם שאלו טעמים אמיתיים, מ"מ עיקרו גזירת הכתוב ואין הדין משתנה לפי הטעמים. וכך אמרו בגמרא בכורות ה, ב מה נשתנו פטרי חמורים מסוסים וגמלים? א"ל, גזרת הכתוב הוא, ועוד שסייעו לישראל ביציאת מצרים. רואים מכך שגם היכן שיש טעם מכל מקום תחילה יש לדעת שהוא גזירת הכתוב.

כשטעמי המצוות מופלאים ומכוסים מקיימים אותם בשלימות

בתהלים קי"ט כתיב "פלאות עדותיך על כן נצרתם נפשי. פתח דבריך יאיר... למצוותך יאבתי".

מבאר הטעמא דקרא שכונת דוד המלך ע"ה היא שאם "פלאות עדותיך" שטעמי המצוות מופלאים ומכוסים אז שומרים על המצוות, אבל "אם פתח דבריך יאיר" שמאירים המצוות בטעמים אז "למצוותך יאבתי" רוצה אדם להבחין איזה מצוות לקיים.

מדוע נקראת מצוה זו "חקת התורה" ולא חקת פרה אדומה

פרש"י לפי שהשטן והאומות אומרים מה טעם יש במצוה זו, לפיכך כתב בה חקה גזרה היא מלפני, אין לך רשות להרהר אחריה.
הבית הלוי (פרשת "כי תשא") מבאר שמצות פרה אדומה היא חומה וגדר לכל התורה כולה שלא נטעה לחשוב שידועים אנו את עומק טעמי המצוות, אלא **"זאת חוקת התורה"** התורה כולה תהיה בעינינו כחק גם המצוות שנאמרו בהם טעם. (ה"דרש משה" מבאר שלכן גם בפרשת גיעולי עכו"ם נאמר "חקת")

פסח ומצה מקיימים כיון שזה נכתב בתורה ולא בגלל הבית הלוי (פ' "בא") מוכיח שאף במצוות שידועים טעמם אין עיקר יסוד המצוה מכח טעמה של המצוה, שהרי מצוות פסח ומצה אמרה תורה "והגדת לבנך" **"בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים"** ולא אמר בעבור שיצאתי ממצרים אני מקיים המצוות רק להיפך בעבור מצוות אלו נתחדשה יציאת מצרים.

וביותר שהרי התורה קדמה לעולם וגם אברהם אבינו וכל האבות קיימו את כל התורה, וא"כ בליל ט"ו בניסן אכלו מצה ומרור אף קודם גלות מצרים (ע"י רש"י תולדות כ"ז, ט') ועל כרחך מצוות אלו לא נתחדשו בגאולת מצרים ע"י"ש.

מדוע פרה אדומה נקראת חוקה הרי רבי משה הדרשן נתן בה טעם

רש"י בפסוק כ"ה כתב מיסודו של רבי משה הדרשן שטעם מצות פרה אדומה היא לכפר על מעשה העגל, ולכן "ויקחו אליך" משלהם כשם שפרקו הנזמים משלהם, "פרה אדומה" על שהטא קרוי אדום, "תמימה" שיחזרו בני' לתמותם. א"כ מצינו טעם למצוה זו ומדוע נקראת חקה?

החננוט התורה מבאר שחז"ל דרשו עה"פ "שם שם לו חק ומשפט" שבמרה ניתנו לישראל מקצת פרשיות להתעסק בהן שבת, פרה אדומה ודינין (שמות ט"ו, כ"ה) וא"כ מצות פרה נתנה עוד קודם חטא העגל, ממילא א"א לומר שטעמה של המצוה היא לכפר על מעשה העגל ולכן נקראת חוקה שטעמה נעלם ועמוק מי ימצאנה.

יש מתרצים שבפרה אדומה איכא תרתי, חדא שהיא מעשה טהרה לטומאת מת וזה חוק, ושנית שיש עליה דין חטאת שמכפרת וזה נתחדש לאחר העגל.

מדוע קרבן פסח וגיעולי עכו"ם גם נקראים חקה הרי יש בהם טעם

מצינו בפרשת "בא" שגם מצות קרבן פסח נקראת **"זאת חקת הפסח"**, ובפ' "מטות" במצוות גיעולי עכו"ם במלחמת מדין כתיב **"זאת חקת התורה"** כל דבר אשר יבא תעבירו באש וטהרו". ותמוה שהרי מצות פסח יש בה טעם גלוי ומפורש "אשר פסח ה' על בתי בני ישראל" ומבואר בחז"ל שבזה הראו ישראל את ביטול העבודה זרה של המצרים שעבדו לטלה, ולכן נצטוו שלא לשבור בו עצם כדי שעצמותיו יושלכו בחוצות? וכן בגיעולי כלי מדין מדוע היא חקה, הרי הוצרכו להגעילם משום שכבולעו כך פולטו?

הבית הלוי מבאר שבמד"ר עה"פ "הי לבי תמים בחוקיך" דורשים שזו חוקת הפסח ופרה אדומה לימד ששניהם שקולים שנאמר בהם חוקה. והביאור כדלעיל **שמזה שראינו שהאבות קיימו מצות פסח ומצה קודם גאולת מצרים ואז ודאי היו נחשבים מצוות אלו לחוקה גמורה כפרה אדומה וא"א לדעת סודה**, רק טעמי המצוות שנאמרו הם ההרגשה והטעם שאנו טועמים בה.

חקת התורה בגעולי כלי מדין **פירשו השפתי חכמים** שהכוונה

הודעה משמחת
בסיעתא דשמיא יצא לאור

קונטרס 'גיליונות משולחן גבוה' על סדר פרשיות השבוע

ובו נקבצו כל העלונים 'משולחן גבוה' שיצאו לאור בשנה הראשונה

ניתן להשיג בטלפון 0548419094 או במייל mg036198046@gmail.com

חכה לו כי בא יבא

(חבקוק ב)

בס"ד
גליון ג'

חקת תשפ"ג
מוצאי שביעית

הגיוגים מרבתינו שליט"א וזצוק"ל לעורר את הלב והמעשים להתכונן לגאולה
עפ"י משנתו של הח"ח זצוק"ל שהאריך רבות בנושא הציפייה לגאולה

חביבות ההכנות לגאולה

לא היה לימוד חביב על מרן הגר"ח זוננפלד זצוק"ל כלימוד הלכות ועניני בית המקדש, והמצוות התלויות בארץ, כי הלא מהרה יבנה המקדש, ועלינו להיות מוכנים ומזומנים לעת לחגנה הממשמשת ובאה. ואפילו אם הגואל מתמהמה, הלא עצם הלימוד בהלכות אלו מרבה את התשוקה לקיום מצוות אלו, וממלא את הנפש ברגשי גאולה.

שיעור יומי היה לו למרן הגר"ח עם אחד מנכדיו ברמב"ם. כאשר הגיעו להלכות קידוש החודש שנו ושילשו וחזרו על ההלכות כמה פעמים בעיון רב, באומרו כי צריכים לדעת הלכות אלו היטב, כיון שבקרוב יחזרו לקדש את החודש עפ"י הראיה. כמו כן היה מעודד ביותר את העוסקים בסדרי זרעים וקדשים.

(האיש על החומה ח"ב עמ' 158)

רק דקת חיים אחת...

כאשר חלה הגאון רבי משה לנדינסקי ראש ישיבת ראדין, נרתמו בני הישיבה לתרום לו ימים ושבועות משנות חייהם. אך כאשר נכנסו למרן החפץ חיים ובקשו שיתרום לו מימי חייו, לא הסכים לתרום אלא דקת חיים אחת בלבד!

הדבר היה תמוה בעיני התלמידים. סברות שונות נאמרו בענין, ויש שהבינו שהחפץ חיים רוצה להראות כמה יקר כל רגע מחייו. אך מקורבי החפץ חיים הסבירו שהחפץ חיים מרוב ציפייתו לגאולה, לא מוכן לתרום יותר מדקת חיים, כיון שהוא חושש שהמשיח לא יבוא עד סוף ימיו, ואם יתרום זמן גדול יותר משנות חייו, יתכן שעקב כך הוא לא יזכה לקבל את פני המשיח...

הגאון רבי חיים יצחק חייקין זצוק"ל

חודש תמוז! הציבור כולו נכנס למערכת של ציפייה לגאולה. אבל האם ניתן לימים אלו לחלוף כמו כל שנה? האם נצפה לגאולה בחיבוק ידיים, או שנעשה פעולות לקרב את הגאולה?

בידינו הדבר! כל אחד יכול לפעול לקרב את הגאולה בדברים מעשיים, על פי משנתו של מרן החפץ חיים זיע"א. התפילות מעומק הלב, הציפייה הגוברת והולכת, יחד עם ההכנה לבנין ביהמ"ק ע"י לימוד עניני הקרבנות, כולם יחד יקרבו את הגאולה השלימה.

איזה עיסוק מונע מהכהן לחרוש באדמה?

מרן הגאון הגדול רבי שלום כהן זצוק"ל

(כנס כהנים בני ברק תשע"ד)

ידוע בשם הנצי"ב שהכהנים אינם מקבלים נחלה בארץ ישראל, משום שהם עובדים בבית המקדש ואין זמנם פנוי לחרוש ולזרוע.

ויש להבין הרי כל כהן עובד רק יומיים במהלך השנה מלבד בשלשת הרגלים, וא"כ למה אין זמנו פנוי לעבוד באדמה בשאר ימות השנה.

אלא הביאור הוא, שכדי לעבוד יומיים בשנה, זקוק הכהן ללמוד במשך כל ימות השנה את הלכות העבודה, שהרי יש בהם הלכות קשות עם פרטים רבים המצריכים השקעה מיוחדת ויסודית. ומזה נלמד שבודאי כבר עכשיו זקוקים אנו להתחיל ללמוד את הדינים הנחוצים, כדי שכאשר יבנה בית המקדש יוכלו הכהנים מיד להתחיל לעבוד בו.

ויה"ר שנזכה להיות מוכנים לעבודה בבית המקדש באמת ובתמים, ונזכה בקרוב לגאולה השלימה בב"א.

האם באמת אנחנו מצפים לגאולה?

מרן החפץ חיים זצוק"ל

(תורה אור פרק יב)

הנה חז"ל הורו לנו שמוטל על האדם לצפות תמיד לישועת ה', וזה מהדברים ששואלים על כך לכל אדם בתחילת דינו (כמבואר שבת לא). אבל צריך להתבונן האם באמת אנו מצפים ומקווים לישועה? הרי אם באמת היינו מחכים בכל יום שיבוא, היינו מכינים את עצמנו בלימוד כל ההלכות שיהיו נוגעות לנו באותו זמן. ולימוד זה הרי לוקח זמן רב.

"ואילו היה בא מבשר נאמן לישראל ואומר שבזמן קרוב תהיה הגאולה, בודאי היו מזדרזים אלפי רבבות מישראל ללמוד ההלכות השייכות לקרבנות ולביהמ"ק, ולא רק הכהנים אלא כל ישראל, בהלכות השייכים לכולם וכגון אכילת קדשים וביאת המקדש, וכל חיובי הקרבנות ובפרק הלכות קרבן פסח וכדו'.

ועתה אם אמת הוא מה שאנו אומרים להקב"ה כמה פעמים בכל יום
שאנו מקוים ומחכים לישועתו ומלכותו, איך יתכן שאין אנו מזדרזים בכל
עוז בלימוד הלכות אלו?!"

הקולא של החפץ חיים לדור האחרון

מִרְנַן הַחֲפֵץ חַיִּים זְצוּק"ל

(חומת הדת פרק יג)

נאמר במדרש רבה (דברים כג): א"ר אלעזר כשנגאלו ממצרים, מתוך
חמשה דברים נגאלו, מתוך צרה, מתוך תשובה, מתוך זכות אבות, מתוך
רחמים, מתוך הקץ (של אחרית הימים), ואף לעתיד לבוא אין נגאלין אלא מתוך
חמשה דברים הללו.

והנה בזמנים הקודמים היו צריכים תשובה שלימה כדי שתבוא הגאולה,
כי עדיין לא הגיע זמן הקץ, וגם הצרות לא התגברו כל כך.

אבל בזמנינו שכבר התקיימו כל הסימנים האמורים במסכת סנהדרין
שיהיו בסמוך לגאולה, וגם הגלות התארכה כ"כ, נוכל לומר בפשיטות כי
כבר הגיע זמן הקץ של אחרית הימים! ואם כן היום שהצרות כבר הגיעו
למעלה ראש, הרי כבר התקבצו כל החמישה דברים יחד, ולא חסר לנו
אלא תשובה, ואם כן בהתעוררות תשובה מועטה נוכל לקוות כי יקרב
הגאולה.

לימוד סדר קדשים כציפיה לישועה

מִרְנַן הַחֲפֵץ חַיִּים זְצוּק"ל

(מכתב לגר"ח זוננפלד)

הנה בפסיקתא דרב כהנא נמצא מאמר נורא המזרז לצפות למלכותו
של הקב"ה במאמר גילי (סימן ל"ה) וז"ל: "אמר הקב"ה לצדיקי דור ודור: לא
יפה עשיתם שחיבתם לתורתך ולא חיכיתם למלכותך", שבועה היא מלפני
שכל מי שמחכה למלכותי אני מעיד בו לטובה שנאמר וכו' עכ"ל.

הרי שרצון הקב"ה שנחכה למלכותו, וממילא מובן שצריך ללמוד הלכות
הנחוצות לזה [דהיינו תחלת הכל ללמוד מס' זבחים, מנחות, שהם
העיקרים השייך לזה].

איזה רעש זה יעשה

בשמים!

מספרים שני תלמידי ישיבת
ראדין: שנה אחת לפני בין הזמנים
של חודש ניסן, ביקש החפץ חיים
מתלמידיו שיתאספו לביתו, יחד
עמם התאספו גם כמה ראשי ישיבות
ומשגיחים ומנהלי ישיבות שהח"ח
הזמין, כגון מרן הגר"א וסרמן זצ"ל
ורבי שלום מאיישישוק זצ"ל ועוד.

כאשר הגיעו המוזמנים אמר
הח"ח: הלא זמנים אלו הם ימי
עקבתא דמשיחא, והקב"ה נתן לי
עצה איך לזרז את ביאת המשיח.

הנה בועד הישיבות רשומים 8000
בחורים, ואם כל בחור ובחור יקבל
על עצמו ללמוד במשך כל חודש ניסן,
כל יום פרק אחד משניות מסדר
קדשים, אזי יעלו לשמים כל יום 8000
פרקי משניות בעיני ביהמ"ק החרב.
איזה רועש זה יעשה למעלה! איזה
רעש זה יעשה בשמים! הרי ודאי זה
יעלה את זכרון ביהמ"ק לטובה לפני
ה'. וכשהקב"ה יראה שאנו עושים את
שלנו, ודאי גם הוא יעשה את שלו
וישלח את המשיח.

וכך החתים החפץ חיים את כל
הרבנים והבחורים שנכחו שם, ושלח
מכתב זה לועד הישיבות ולכל
הישיבות! ואכן בחורי הישיבה
בראדין למדו אז סדר קדשים
בהתמדה עצומה!

(מאיר עיני ישראל ח"ב 211, ושם 302)

"מִפְּנֵי שִׁישְׁרָאֵל שְׂבָאֲתוֹ הַדּוֹר אֲוִמְרִים, אֲפֹשֶׁר עוֹלָם כְּמִנְהַגוֹ נִהְיָ וְיֵשׁ גְּאוּלָּה בְּשָׁנָה זוֹ, וְהֵם אֵינֶם יוֹדְעִים שְׂפָתָאִם יָבֹא!"

(פרקי היכולות רבתי פרק לו, ה)

וכאשר תקום מן הספר...

לפיכּוּם, מה עלי לעשות כדי לקרב את הגאולה?

א. ללמוד את עניני הקרבת הקרבנות, כדי להיות מוכנים לעבודת המקדש בקרוב, או לחזק אחרים בענין. (לצורך

הרחבת לימוד עניני הקרבנות, ניתן לפנות לקו כי מחכים אנחנו לך: 03-5081813 או בדוא"ל tt035081813@gmail.com . ניתן לקבל רשימת משימות
בנושא הציפייה וההכנה לגאולה, על מנת לקרב את הגאולה עפ"י משנת רבותינו והחפץ חיים זיע"א. לשמיעת שיעורים בקו 'קול מהיכל' - 077-2115136.
לפרויקט 'לגיונו של מלך' כתיבת סיכומי הלכה בעניני הקרבנות - t8429433@gmail.com. לארגון 'תורת הקרבנות' - 050-4134645)

ב. לצפות לגאולה בכל רגע, וכן להתפלל על כך באופן קבוע. (פרטים על תפילות בציבור מידי ר"ח: 02-3724770)

ג. לשוב בתשובה כדי שנהיה ראויים לגאולה, בידיעה שאפילו תשובה מועטה יכולה להחיש את ביאת המשיח.

לקבלת הגליון בדוא"ל: tt035081813@gmail.com • ניתן לקבל חוברת הסברה בנושא קירוב הגאולה ע"י מעשים בדוא"ל הנ"ל.

להשתתפות בהכנה לגאולה בדרך רבותינו: 03-5081813 • כל מי שנשאו ליבו, יכול לקרב את הגאולה! שמעו ותחי נפשכם!

טהרות בעיון אליבא דהלכתא
תורת הטהרה

אמר ואמר

בירורים בהלכות הכהנים

גליון 20 | פרשת חוקת
תמוז תשפ"ג

"אמר אל הכהנים... ואמר אליהם לנפש לא יטמא..." (ויקרא כא, א)

יו"ל ע"י מפעל תורת הטהרה שע"י רשת הכוללים ללימוד סדר טהרות בעיון - כולל משמרת הטהרה

מתוך דבריו של גאון ישראל מרן ראש הישיבה רבי דוב לנדו שליט"א:

כהנים זהירות!

כינוס היסטורי רב רושם נערך לאחרונה בבית מרן ראש הישיבה הגר"ד לנדו שליט"א, בהשתתפות רבני 'התאחדות טהרת הכהנים' וכלל הגורמים העוסקים בטהרת הכהנים בארץ ובחו"ל. נקודות רבות הועלו על שולחנו של מרן ולובנו בשיחה מרתקת ומעמיקה. והמסר המרכזי של מרן הגר"ד לנדו שליט"א, שאותו חזר והדגיש שוב ושוב, היה: כהנים, זהירות! טומאת כהנים זה איסור דאורייתא!

כמה יש בזה שאלות גדולות! כמו שאתם לא רוצים לאכול טריפות - אל תיטמאו בכהנים! הלב נרעד, נפעם מול עוצמת הדברים. הן זהו דבר פשוט, פשוט ביותר, על כך אנו עמלים ימים ולילות. אבל דווקא את הדברים הפשוטים הללו מבקש מרן לכתוב ולפרסם באותיות גדולות בראש כל חוצות, למען לא יהיה אחד מיישראל, גדול או קטן, איש או אשה, שלא ידע מחומרת הדברים:

כהנים זהירות!

זהירות - אין זו הנהגה יפה או מנהג ראוי, זה דאורייתא! זהירות - לא רק בבית הקברות - אלו מעשים שבכל יום, ובמקומות רבים! זהירות - כהנים וגם ישראל, החובה על כל אחד ואחד לשמור ולהישמר!

באותיות הקטנות נכתבים אלפי פרטים קטנים. הלכות ודקדוקים מעשיים, פרטים ופרטי פרטים, שרבני 'התאחדות טהרת הכהנים' עמלים עליהם בכל יום, לברר ולהציל ממכשול את שבט הכהונה לבל יתקרבו לחשש של טומאה.

אבל מרן ראש הישיבה שליט"א מדבר הפעם דווקא על האותיות הגדולות, וקורא: כהנים זהירות! טומאת כהנים זה דאורייתא!

העיניים נפקחות, האוזניים מצטלצלות. כהנים תיזהרו? באותיות גדולות? הרי בזה עוסקות כל האותיות הקטנות, תילי תילין של הלכות, במסגרות לימוד מיוחדות להלכות טהרת כהנים שהוקמו ע"י הגאון רבי יצחק קורלנסקי שליט"א ראש כוללי טהרות בארה"ק, חוברות מפורטות, מדריך לכהנים, אפילו מצגת ממחישה...

אבל מרן חוזר ואומר בתקיפות: פשיטא, נכון שצריך לדעת את ההלכה, בלי לדעת את ההלכה לא יודעים שום דבר! אבל דעתי שצריך לכתוב באותיות גדולות לא קטנות, כמה זה חשוב לזהר!

הרי זה איסור דאורייתא!

בנושאים רבים נפגשים הכהנים עם טומאות מת, ולא פעם הזהירות לשמור על טהרתם גורמת להם עוגמת נפש מרובה. לעיתים הם נאלצים אף להימנע משימוש בשירותים חשובים, כגון רפואה שאין בה פיקוח נפש, ונסיעה בתחבורה ציבורית במקומות מסוימים. הרבנים שוטחים בפני מרן שליט"א את הדברים, ומציינים את עוגמת הנפש הנגרמת לא פעם לשומרים על ההלכה...

מרן שליט"א שומע את הדברים, ומיד נזעק ויוצא מגדרו בקריאה: הרי זה איסור דאורייתא!

אין זה מנהג יפה, או זהירות בעלמא. טומאת כהנים היא איסור דאורייתא! ולזו בדיוק נדרשת המודעות בציבור הרחב. בדיוק כפי שכל ילד וילדה יודעים על חומרת איסור בשר וחלב, כשם שלא יעלה על הדעת להקל באיסורי טריפות, בדיוק באותה דרגת חומרה היא טומאת כהנים!

מה לכהן בבית הקברות - ולא רק שם

כולם יודעים לצטט כי כהן אין מקומו בבית הקברות. כן, אולי גם בלוויה צריך לעמוד רחוק מן המיטה, ולבית חולים אי אפשר להיכנס כשתלוי שלט אזהרה לכהנים בכניסה. אך מעבר לכך - איפה עוד עלולה לצוץ טומאת מת בדרכו של הכהן? איפה עוד על הכהנים להישמר, לפקוח עיניים ואולי אף להרים טלפון לברר כמה פרטים?

טומאת מת נתפסת בדרך כלל כקשורה ללוויה, לבית הקברות ולבתי חולים. אך באמת, כשרק מתחילים להתבונן מעט מסביב - מגלים כי בעיות חמורות עלולות להתעורר על כל צעד ושעל, וכמעט בכל מקום: ביקור במרפאה, פתיחת דלתות בבניינים מחוברים כאשר שוהה בהם דבר המעביר טומאה, נסיעה לטיול ואף טיסה במטוס.

סיפר מרן שליט"א: היה לפני עשרות שנים אברך שהחזיק בידו חבילה עם נפל בתל השומר, והלך ברחוב. ניגש אליו איש אחד, חשבתי אולי הוא כהן, וכך הווה, שאלתי אותו אתה כהן, אל תתקרב.

ומקרה נוסף, שסיפר מרן שליט"א על עצמו: דבר שלא שמים לב על זה, לפני הרבה שנים נפטרה אמא של מכיר שלי שהיה כהן, הייתי בלוויה ונשאו את המיטה צעירים. אמרתי, לך תשאל את הכן מי הם, התברר שהם נכדים, ולא ידעו שנכד אסור להיטמא. הם לא שמעו שום דבר!

ללא מודעות - עלולים חלילה להיכשל ולהכשיל באיסור חמור, מבלי לדעת על כך כלל!

וכך אמר מרן, בכאב לב ממש: צריך לעורר את מי שלא יודעים, הרבה דברים יש שאנשים לא יודעים פשוט כמה זה חמור, יש פסוקים על זה, חייבים ללמוד על זה.

שידברו על זה בבתים

הרבנים משתפים את מרן שליט"א כי הוציאו לאחרונה מצגת הממחישה את דיני טומאת כהנים בצורה קלה עם תמונות.

מרן מאזין אך מדגיש: הכל נכון, אבל לכתוב בצורה קלה ונוחה ולא בצורה מכבדה, כי אחרת אומרים זה לא בשבילי, אני לא מחמיר כזה גדול. מילים ברורות, לא הרבה, שגם נשים מבינות, יתעניינו וידברו עם בעליהן, שזה יהיה נושא שמדברים עליו... שלא יהיה הרבה חומר כי אז לא קוראים, אלא דבר קל, אותיות גדולות, שיהיה מעניין שאפי' בבית, הגברת וכולם ידברו על זה. על ספיחין דיברו? זה דרבנן, יודעים, ודיברו כולם. לא בא להקל בספיחים, דיברו כולם שלא אוכלין ספיחין. אני לא רוצה להגיד דברים שלא יחשבו שאני בא להקל, אבל בטומאת מת כמעט הכל דאורייתא, כמעט אין דרבנן יש סוטל"צ שזה מחלוקת אם הוא הלכה למשה מסיני או דרבנן. אבל לכתוב מילים ברורות, לא הרבה, ברור, בהיר, ויהיה חוברת עממית שכל אחד קורא, וגם הגברת תקרא את זה, ידברו על זה בבתים, חוברות באותיות גדולות, זה חשוב.

טומאת כהנים נושא סבוך הוא. להודיעו לכלל הציבור, באופן שכולם ידעו? הרבנים שואלים, הרי יש דברים שקשה לכתוב בצורה מוגשת...

ומרן משיב: אני לא שולל את הדברים האלו, אבל קודם כל לעורר את הנושא עצמו! ומוסיף: צריך עממיות! צריך לכתוב חוברת עממית כהנים תיזהרו! עם הרבה שאלות, כמו שמדברים בהוצאה עממית. עם סיפורים, מעשיות יפות, כמו דרשנים. זה לא דבר צדדי, אלא דבר חשוב ביותר! כמו שהתפלל חשובות, גם זה חשוב!

אכן, פרטי ההלכות רבים הם, ולא כל אדם בכוחו לעמוד ולהיות בקי בכולם עד לפרטים הקטנים ביותר. על זה עמלים תלמידי החכמים שיושבים ועוסקים בעניין, וכבר הוציאו חוברות ומאמרים רבים. אבל מה שכן חייב לדעת כל אדם ואדם מישראל, איש ואשה, גדול קטן - הוא: זהירות,

יש כאן איסור תורה! על כל אחד ואחד לדעת את חומרת העניין! וכשיש מודעות - יודעים ממה צריך להזהר, מה צריך לבדוק ומתי צריך לשאול. משידע אדם כי עליו להזהר, הוא ידע ממה עליו להזהר, מתי עליו לשאול ולברר, איפה הוא יכול לקבל את התשובות ומי ייתן לו את המידע המדויק לגבי מסלולי נסיעה בעייתיים, עיקופים אפשריים, פתרונות הלכתיים ועוד. קיים היום שפע של מידע נגיש בקו המידע של התאחדות טהרת הכהנים, ואף יש קו פתוח לייעוץ ולשאלות. רק צריך לדעת ממה להזהר ועל מה לשאול!

"אמור ואמרת" - חובה על כל אחד ואחד

ומה לישראל בענייני טומאת כהנים? כך חושבים ודאי הישראלים, שאולי 'בטעות' הציצו אל הגיליון. אלא שאין כאן שאלה כלל. איסור התורה על הכהנים להזהר - הוא גם איסור על הישראלים להישמר מלהכשיל את הכהנים! וחס וחלילה, עלול להיות פעמים רבות שבחוסר שימת לב גורמים לטומאה שתתפשט, בפתיחת דלתות, כניסה למבנים עם דבר טמא, נסיעה לטיול עם כהנים וכדו'.

זו מחויבות הדדית, הנדרשת מכל אדם ואדם מישראל. וכפי שאמר מרן שליט"א: פשיטא שחייבים לשמור שלכהנים לא יהיה שום חשש של טומאה, צריכים לשמור, וזה חובה על כל אחד "אמור ואמרת" להזהיר שהכהנים חלילה לא יטמאו, נוגע לבית חולים ולעוד מקומות שמטפלים בעוד דברים.

חובה על כל אדם מישראל לדעת אף הוא את חומרת טומאת כהנים, ולשים לב להישמר מלהכשיל את שבט הכהונה חלילה וחס.

ויהי רצון שנוכח בקרוב לחזות בשום הכהנים לעבודתם וישראל למעמדם, בבניין בית מקדשנו במהרה בימינו אמן.

בכינוס השתתפו הרבנים הגאונים: ראש ישיבת נוסת יצחק מ"ע הגאון רבי יחיאל פיישוף שליט"א בעמח"ס 'טעם ודעת', הרה"ג רבי דוד הכהן מונק, הרה"ג רבי אליהו הכהן בייפוס, הרה"ג רבי יוחנן לונכנדר והרה"ג רבי שמואל קרביץ שליט"א רבני התאחדות טהרת הכהנים והרה"ג רבי מ"א סלושץ שליט"א ראש כולל משמרת הטהרה שע"י רשת סלולי טהרות בארה"ק. כמו כן השתתפו הרב יוסף הכהן פונד שליט"א מרבני אגודת טהרת כהנים בליקוד, הרב שמעון ארנטרני מרבני 'אהלי טהרות', הרב מתתיהו הכהן הלבשרטט שליט"א מרבני התאחדות הכהנים לנדון, הרב אליהו אילוביטש, הרב יוסף ברטלה, הרב שמואל מונק, הרב רפאל סויד והרב יצחק כהן העוסקים בטהרת הכהנים. ואנשי מקצוע בתחום הרב הלל כהן.

טהרות בעין אליבא דהלכתא

תורת הטהרה

מערכת "אמור ואמרת" טהרות בעין אליבא דהלכתא שע"י רשת הכוללים ללימוד סדר טהרות בעין

לתגובות: דוא"ל: T402422@gmail.com

פקס: 1533-5709254

לתרומות: ב"קהילות" או ב"נדרים פלוס" בשם "תורת הטהרה"

נדרים פון: 03-7630585 שלוחה 6394

קו המידע המדריך לכהנים 08-313-2020

כל המידע החשוב לכהנים במקום אחד! בתי חולים, מרכזים רפואיים, כבישים, אתרים, טיולים, מוזיאונים, טיסות, תחבורה ציבורית...

מענה אנושי ע"י הרבנים בשלוחה * או במייל A083132020@gmail.com או בפקס 073-3638698

ניתן לקבל את העדכונים, בפקס, במייל, או בנדרים פלוס חיפוש קופה: טהרת כהנים

שלוחה * מענה אנושי, לשאלות שאינן דחופות יש לפנות רק בבין הסדרים

שלוחה 9 עדכונים, הדרכות בטבריה ומירון. כבישי הצפון ושאר מקומות טיולים

שלוחה 8 השארת הודעות למערכת בסיום השארת ההודעה יש להקיש סולמית

בסקים והלכות

בס"ר גליון מס' 1 | פרשת חוקת תשפ"ג

קניית אוצר החכמה מכספי מעשר

שאלה: לנוהגים להקל לקנות ספרי קודש ולרשום עליהם נקנה מכספי מעשר, ואחרים יכולים להשתמש בהם, האם יכול לקנות תוכנת אוצר החכמה מכספי מעשר.

תשובה: אי אפשר לקנות תוכנת אוצר החכמה מכספי מעשר.

מקור: כן השיב לי מו"ר הגאון רבי שמאי קהת הכהן שליט"א במח"ס שו"ת שבט הקהתי בזה"ל: יש להחמיר כיון דא"א להעביר לאחרים, עכ"ל, אך נראה לדבריו אם יעשה גמ"ח לאברכים יכול להקל בזה, וכן אם מחבר ספרים או מעביר שיעורים, ושוב כתב לי בזה מו"ר הגר"ע פריד שליט"א בזה"ל: שיותר אם נעשה לשימוש הרבים עכ"ל. [אך כ"ז לבני אשכנז, אך למנהג בני ספרד שאינו חיוב אפשר להקל, והארכתי בזה במק"א].

קריאת שם לפני הכרית

שאלה: האם כשיש צורך מותר לומר בבית החולים מה שם התינוק, וכן האם מותר לגלות לאחרים את השם שהולכים לקרות לתינוק.

תשובה: אין לומר לאחרים את שם התינוק שעתידים לקרות, ובבית חולים כשיש צורך אפשר לכתוב להם את שם התינוק.

מקור: כתב בחסד לאברהם (אזולאי מעין ב' סוף נהר נד) שנהגו שלא לקרוא לו בשם רק אחר המילה שכבר נסתלקה הערלה והטומאה, אז ודאי תחול עליו סוד הנשמה וכו' ובה יקרא שם אדם ישראל שמעון וראובן וכיו"ב עכ"ל, וכן כתב בכללי המילה לרבי יעקב הגוזר, ובסידור ר"א מגרמיזא אות קיט, ובמטה משה מילה אות יח, וכן השיב מו"ר הגאון רבי עמרם פריד שליט"א לשאלת הגרי"א סקוצילס שליט"א במח"ס אהל יעקב, ונראה מדברי מו"ר שיש עדיפות לכתוב את השם, ולא לומר אותו, ונראה המקור לזה ע"פ הדברים הנ"ל.

קביעת מזוזה בדבק

שאלה: האם אפשר להדביק את המזוזה בדבק, או שצריך לכתחילה לקובעה במסמרים.

תשובה: ראוי לקבוע את המזוזה במסמרים, אך אם הוא דבק חזק [אף בדבק נייר חזק] שמחזיק הרבה זמן, אפשר אף לקבוע בו את המזוזה לכתחילה.

מקור: מבואר בערוך השולחן יו"ד סימן רפ"ט סט"ו שאפשר לקבוע את המזוזה אף ע"י דבק, וכן מבואר בשו"ת מהרש"ם ח"ד סימן קלח שהביא דברי הב"ח שהוכיח מדברי התוס' ב"מ דף קב ורש"י שקביעות מסמרים אינו מעכב כלל ורק למצוה מן המובחר יקבענה במסמרים, וכן כתב בשו"ת חלקת יעקב חיו"ד סימן קסד אות א' שהסביר נותנה שגם ע"י דבק מותר דמה לי אם מחברה ע"י מסמר או ע"י דבק יעו"ש, וכן כתב בשו"ת שאילת דוד חיו"ד סימן ט' ובשו"ת דברי שלום יו"ד סימן וכן כתב בשו"ת מנחת יצחק ח"ז סימן עב אות ג' ובח"י סוף סימן צב, יעו"ש.

הליכה לים ולבריכה בערב שבת קודש פרשת חוקת

שאלה: האם מותר ללכת לים ולבריכה בערב שבת קודש פרשת חוקת.

תשובה: מותר ללכת, ושומר פתאים ה', ויש שהקפידו שלא ללכת.

מקור: מבואר בשבלי הלקט ועוד, שנהגו להתענות בערב שבת פרשת חוקת, משום שנשרפו באותו יום עשרים קרונות מלאים ספרים בצרפת, ובשנת ת"ח נחרבו שני קהילות גדולות, והובא במשנ"ב סי' תקפ סקט"ז, ואמנם בזמנינו לא נהגו להתענות, ובספר מועד לכל חי סימן ט' אות ד' וז"ל: ובעירנו איזמיר נהרינא מכד הוינא טליא דהיו כמה אנשים סוחרים שהיו נזהרים לצאת אפילו לשוק לעסקיהם בערב שבת חוקת, ומה שהיה לעשות בערב שבת היו עושים ומתקנים מיום חמישי, והן עוד היום רבים נזהרים שלא לילך מעיר לכפר ביום זה, וסיים שם, וה' שומר עמו ישראל, בכל מקום ובכל זמן שלא יאונה להם שום רעה, עכ"ל. ולפי"ז אין איסור ללכת לים, ובספר אשיחה ח"א עמ' שנא השיב הגר"ח"ק שיש להזהר מללכת לים ולבריכה, וראה במה שהרחבתי בזה בקובץ באר התורה מס' רטז, והבאתי מש"כ הרמח"ל שיש להתחזק ביום זה בשקידת התורה.

לענות קדושה אחרי צאת הכוכבים

שאלה: העובר ליד בית הכנסת שמתפללים שם מנחה אחרי צאת הכוכבים, [כגון בבתי הכנסת של צאנז] ושומע קדושה, האם יכול לענות עמהם.

תשובה: אם הם נוהגים כר"ת לכל דבר, אף לאחר צאת הכוכבים, יכול לענות עמהם קדושה.

מקור: כן נראה פשוט שכיון שנוהגים כן אפשר לענות אחריהם קדושה, וכן השיב לי הגר"א נבנצל שליט"א, וכן כתב לי מו"ר במח"ס שו"ת שבט הקהתי שליט"א, וכן השיב לי מו"ר הגר"ע פריד שליט"א, וכן כתב הגר"ב חותה שליט"א בשו"ת אליבא דהלכתא ח"ג סימן מ' לגבי תפילת מנחה ביום חול, יעו"ש, ואמנם ביק"י סי' רל"ה ס"ג, ובתשובה מתאריך כ"ט אדר תשפ"ג לא חילק בזה, ושמא אף הוא יודה בזה, והארכתי בזה בכמה דוכתי.

איסור לא ילבש כיבוש שער כפן

שאלה: האם לגבר יש איסור לא ילבש כיבוש שער כפן.

תשובה: אסור לגבר לייבש את השער כדי להעמידו בצורה מסויימת, [אך אם ישנם הרבה אנשים יראי ה' שנוהגים כן אין איסור לא ילבש], ואם עושה כן כדי לייבש את השער, ולא עושה כן בצורה מסויימת, אין בזה איסור לא ילבש.

מקור: עיי' שו"ע יו"ד סי' קפ"ב, ונראה שכיון שדרך הנשים לעשות כן יש בזה איסור לא ילבש, וכן שמעתי לדינא ממו"ר הגאון רבי עמרם פריד שליט"א שיש בזה איסור לא ילבש, אלא א"כ יש הרבה אנשים יראי ה' שנוהגים כן, שאין בזה איסור לא ילבש, כיון שהוא דבר השהו לאנשים ונשים, ויל"ע בזה.

ובשו"ת מהרש"ם ח"ד סימן קלט מבואר שלכתחילה יש לקבוע את המזוזה במסמרים, וכן מבואר בפתחי תשובה יו"ד סי' רפ"ט סק"ו בשם שו"ת דרכי נועם סימן טז, וכן כתב בשו"ת משנה הלכות ח"ד סימן קמ סק"ב, וכן הבאתי דברי מו"ר הגר"ע פריד שליט"א בפסקים והוראות יו"ד עמ' שיו.

ואף נייר דבק מסלטיף אם הוא מסוג חזק, והמזוזה לא זהה ונופלת, הרי אפשר לקבוע אף ע"י הדבר הנ"ל, וכן מבואר בשו"ת שבט הלוי ח"ד סימן קמג כתב שצריך לקבוע את המזוזה בפתח בצורה כזאת שתחזיק שם בקביעות אבל אין חיוב לקבוע דוקא במסמרים ויכול לקובעה גם בדבק שמחזיק היטב וכן בדבק נייר אם הוא חזק מאוד ואינו נופל מאיליו לאחר זמן, אבל אין לקבוע בדבק ניילון כיון שנופל מאיליו לאחר זמן עכ"ד, וכן כתב לדינא בשו"ת יחו"ד ח"ו סימן נה, וכ"כ בהליכות עולם ח"ה עמ' רלב.

זוטו של ים בתוכנת בר אילן

שאלה: האם מותר להעתיק ולהשתמש בתוכנת בר אילן פרוצה לא מהמהדורה החדשה.

תשובה: אסור להעתיק ולהשתמש בתוכנת בר אילן.

אך אדם שקנה תוכנת בר אילן, ורוצה להתקין לו תוכנה פרוצה במחשב בשביל נוחות השימוש מותר להתקין כן במחשבו. (שמעתי מהגר"ע פריד שליט"א).

מקור: אף אי נימא דהוה כזוטו של ים, כתב ברמ"א חו"מ סי' רנ"ט ס"ז שמ"מ טוב וישר להחזיר, כן הורו גדולי ישראל צוק"ל ושליט"א שיש בזה איסור גזל, וכן שמעתי להורות ממו"ר הגאון רבי עמרם פריד שליט"א, אך יש שהתירו אם אין בדעתו לקנות את התוכנה הנ"ל.

זוטו של ים במתיבא ושוטנשטיין

שאלה: ישנם אינשי דלא מעלי שהשיגו תוכנת פי די אף של מתיבא ושוטנשטיין, והעלו את זה לאינטרנט, האם מותר להשתמש בזה מדין זוטו של ים.

תשובה: אסור להשתמש, והמשתמש בזה עובר באיסור גזל.

מקור: כן נראה ע"פ דברי הרמ"א הנ"ל, וכן לפי דברי הפוסקים האוסרים להשתמש בתוכנת בר אילן, בספרי מתיבא ושוטנשטיין שעדיין לא נפרצה, וכן שמעתי לדינא ממו"ר הגאון רבי עמרם פריד שליט"א, וידידי הגאון רבי נסים יחיאל בן שמעון שליט"א בגליון שמועות מס' 477, כתב בשם זקיניו הדיין הגאון הגדול רבי נסים בן שמעון שליט"א, שאין שום היתר להשתמש בספרים שלו, ופשיטא דלא הוי בכלל זוטו של ים, כיון שהבעלים לא התייאש כלל ועיקר כאשר רוב ככל העולם קונים מהם באופן חוקי. ולא בגלל שאדם אחד חצוף העלה שלא ברשות את הספרים לאינטרנט יהיה מותר לעשות בהם שימוש. על כן המשתמש בספרים אלו עובר באיסור גזל לכל דבר וענין. עכת"ד.

מכר לחמניות של אנג'ל בתור לחמניות של ברמן

שאלה: בעל חנות שראה שלא קנו את הלחמניות של אנג'ל, מכר אותם בתור לחמניות של ברמן, כיון שהם ללא שום אריזה, והלקוחות גילו את זה, האם זה מקח טעות, ויכולים להחזיר את הלחמניות.

תשובה: הרי זה מקח טעות, ויכולים להחזיר את הלחמניות לחנות.

מקור: כן נראה לענ"ד אפשר לתבוע את הכסף ולהחזיר את

הלחמניות, כיון שיש בזה מקח טעות, שהרי הורה מו"ר הגאון רבי עמרם פריד שליט"א שעד שלא יבקשו מחילה על הקבר עם עשרה בני אדם אין זה מחילה על בזיון כבוד של מרן הגרי"ג אדלשטיין זצוק"ל, ולא עוד שגם הורה הגר"י זילברשטיין שליט"א שאין להם כפרה עד שיפתחו כולל אנג'ל, ועד שלא עשו כן, ולא עוד שהרי הם המשיכו להגיד שלא התנצלו וכן התנצלו, וממילא עדיין זה מקח טעות על בעל החנות, שאם לא היה מקיימים נגד מה שהורו מרנן פוסקי הדור מרן הגר"י זילברשטיין שליט"א ומו"ר עמוד ההוראה הגאון רבי עמרם פריד שליט"א, וכן הסכים עמי לדינא מו"ר הגר"ע פריד שליט"א.

אכילה ממה שעכבר אכל

שאלה: האם מותר לאכול ממה שעכבר אכל, ואם יש ספק אם עכבר אכל מזה, האם מותר לאכול.

תשובה: אסור לאכול ממה שעכבר אכל, ואם רוצה לאכול את המאכל יקלוף את מקום האכילה, ויכול לאכול, אך אם יש ספק יכול לאכול, אך ראוי לתלמיד חכם שלא לאכול.

מקור: בגמ' בהוריות דף יג ע"ב "ת"ר חמשה דברים משכחים את הלימוד, האוכל ממה שאוכל עכבר, וממה שאוכל חתול וכו'". [ועי' סוכה לו: וצ"ע, ובמש"כ בזה בשו"ת משנה הלכות ח"ג סימן סא], והובא לדינא לאיסורא, שעובר בלאו דלא תשכח בחדסד לאלפים או"ח סי' קנ"ז סק"ו, וביפה ללב ח"ג קונ"א יו"ד סי' קט"ז סק"י, וברוח חיים ח"ב דף קס, ובשו"ת דברי מלכיא ח"ב סי' נ"ג, ובשו"ת התעוררות תשובה ח"ד סי' קל, ובבאר היטב סי' קע סק"ב, ובשו"ת שבט הקהתי ח"א סימן ב' בשם החזו"א, ואמנם בטהרת המים מערכת ש' אות יד שאינו איסורא, וכן הו"ד הגר"מ פיינשטיין זצ"ל בספר מסורת משה ח"ב עמ' שפ, ובשו"ת יב"א ח"ב יו"ד סי' ח', ובהלי"ע ח"ו עמ' ריז, ואפשר ע"י קילוף כמ"ש במילי דחסידותא על צוואת ריה"ח סי' נ', וג' אצבעות כמ"ש בשו"ת באר משה ח"ח סי' קיג, והו"ד בפסק"ת סי' קע אות יז.

ואם יש ספק, כן כתב בשו"ת מילי דחסידותא, וכ"כ שו"ת מילי דאבות ח"ה יו"ד סי' ח', ואולם בספר שמירת הגוף והנפש סי' ט"ז אות ה' כתב שיש מחמירים בזה.

סגולות נגד עכברים

שאלה: האם יש סגולה נגד מכת העכברים, שמסתובבת הרבה בעיר התורה בני ברק, ואף היו בני אדם שניזוקו מזה.

תשובה: מבואר במדרש רבה (דברים פרשה ג פ"ג) שרבי פנחס בן יאיר אמר שצריך להקפיד על תרומות ומעשרות. ע"ש. ויש שהוסיפו עוד שצריך להקפיד אף במעשר כספים, שהרי הוא כלול במעשרות.

כמו כן צריך להקפיד על נקיון הבנין והחצר, שיהיה פנוי מכל מיני עגלות ואופניים וגרוטאות שאינם בשימוש. (כן כתב מרן הגר"י זילברשטיין שליט"א בקובץ ווי העמודים אייר תשפ"ג, והוסיף עוד שיש להקים ועד שכונתי שינקא את הבנינים, ומי שלא יעשה כן יקנס).

יש שכתבו שצריך להקפיד על הכנסת אורחים, משום שעכבר הוא ההיפך מהכנסת אורחים. ולכן נהגו לתלות של רבי ישעיה מקרעסטר זיע"א, ולכן שתולים את התמונה בבית היא סגולה נגד עכברים. (כן הביאו מרשימות תלמידי הגה"צ רבי דב קוק שליט"א).

רשימות ורשמים ממסעו רבינו הגאון רבי דוב לנדו שליט"א

גרשם ברובו ע"ה הר"ר יוסף הויזמן זצ"ל מליקווד ותשו"ה לו

שהוא אומר מה ששמע בשם החזו"א שע"י העסק ב"ג עיקרים מגיעים לאהבת התורה, הפטיר רבינו שזה מתאים למלאכים. וסיפר רבינו שהא"ש כשה" מתקשה בתוך כדי לימודו בהבנת הסוגיא ח" סוגר את הספר ופותח בתפילה לד', ומה ח" מתפלל, לא ביקש שד' יאיר עיניו, אלא ביקש שיהי' לו יותר אהבת תורה ואם יהי' לו יותר אהבת תורה ממילא כבר יזכה להבין את התורה. לאחר מכן המשיך רבינו שליט"א בדרכו לברוקלין, למחוז בורו פארק. אכסנייתו של רבינו שליט"א היתה בביתו של הנגיד הר"ר שמשון פשערהארפער ח"ו, שם התפלל מנחה במנין מצומצם.

בשעות אחרי הצהריים, הגיע חבר מועצתה"ת ראמדיקה ומראשי מנהיגי היהדות החרדית - הגאון הגדול רבי אליהו ברודני שליט"א מראשי ישיבת מיר בברוקלין לביקור, ונודע עם רבינו שליט"א במשך למעלה ממחצית השעה. במהלך שיגשג ושיחם דנו בלימוד בכמה סוגיות, ובין הדברים שדנו עליהם היה גדר 'כדרך המוציאין' באיסור העברה מרשות לרשות בקופץ ר"א, וכן על סוגיית הקרבת קורבנות בשבת וי"ט ועוד נושאים בהם לנו בעומקה של הלכה. השנים צללו לעומקן של הסוגיות וכאשר דנו על סוגיית מקריבין א"פ שאין בית, הביא מרן שליט"א ראיה מפסוק בעזרא, שמוכח משם שהקריבו קרבן ביו"ט של ראש השנה. תוך הדברים הביא רבינו את דברי הרמב"ן (ב"מ ק"ט ב') שכתב שהקושיות וההיות יותר מועילות בסדר נזיקין וכדיני ממונות מסדר קדשים א"פ שהוא חמור והכל צריכין שם לגמרא. גיצי אש ניסרו בחלל החדר כאשר שני גדולי הדור שליט"א התנצחו זה עם זה בהלכה וקול הרייתא דאורייתא הסעיר את הלככות.

אף "שיחת חולין" של גדולי ישראל היתה מרתקת כאשר לאחר מכן התעניין מרן שליט"א ושאל את הגאון הגדול ר"א ברודני שליט"א היכן למד בצעירותו, והגאון הגדול שליט"א השיב כי למד בבתיא אצל הגאון הגדול רבי יוסף דב הלוי סולובייצ'יק זצוק"ל, והוסיף כי הינו זוכר שבימים ההם, עת למד בביתא, בשנת תשכ"ט, חבריו בישיבה נסעו לבני ברק לדון עם מרן הגדול לנדו שליט"א ולשוח בלימוד, והוסיף הגרא"ב כי "ילדות היתה כי שנמנו חברי לזה ולא נמנית עמם". לקראת תום שיחתם בקש הגאון הגדול רבי אליהו שליט"א ממרן שליט"א שיברכו, ומרן בירכו בחום, ותוך כדי דיבור ביקש במפגיע מהגר"א ברודני שיחזור ויברכו. מרן ראש הישיבה שליט"א ליה את הגאון הגדול ראש ישיבת מיר שליט"א בצאתו, והשנים הוסיפו לשוחח בנעימות על אביו הגדול רבי שמואל ברודני, מגדולי תלמידי מיר בשאננז' שנודע לשבח ותהילה. יצוין על ענותנותו של הגאון ר"א ברודני שליט"א שכהציג את עצמו לפני רבינו אומר שהוא אומר שיעורים בישיבת מיר, לא ר"י מיר, רק אומר שיעורים בישיבה.

משם נסע רבינו שליט"א למסור שיעור בישיבת נובומינסק שבשכונת בורו פארק, כ"ק האדמו"ר מנובומינסק שליט"א וראש הישיבה הגאון רבי יוסף מרמלשטיין שליט"א ועינים מנהיגי הישיבה ורבניה, עמדו בחוץ והמתינו לבואו של מרן שליט"א, כשמסביב הסתופפו מאות בחורים מבחורי הישיבה וכן צורבים רבים נוספים מבורו פארק והסביבה שבאו לקבל אולפנא ממרן ראש הישיבה שליט"א ולשתות בצמא את שיעורו.

רבינו נכנס לביהמ"ד בעזרת שומרי העיר שפילסו לו דרך בין ההמונים שצבאו על הפתחים, כ"ק האדמו"ר מנובומינסק עלה וקיבל פניו בדברי ברכה למרן שליט"א וזביע את הרוממות המודגשת בבואו של גדול הדור שליט"א למסור שיעור לבחורי הישיבה, עלה מרן שליט"א ומסר שיעור עמוק בסוגיא הנלמדת בישיבה - 'שטרות', בעניין גדר קיום שטרות, הפה שאסר נגד בידור. במשך שעה ארוכה, טייל מרן שליט"א בנכני סוגיא חמורה זו, לאורכה ולרוחבה וקבע מסמרות להבנת הסוגיא על בוריה, כאשר בחורי הישיבה ועל צבאם רבני הישיבה שותים בצמא את דבריו. בסוף השיעור הוסיף מרן דברי חזיון קצרים, באמרו שהיה ת"ח גדול בבני ברק ה"ה הגאון רבי משה דייטש זצ"ל ששאלוהו אם הכיר את מרן החזו"א זצוק"ל וענה בחיוב. כשבין שוהו לספר עובדא עליו ענה היהודי, שיש לו דבר אחד לספר: דבר קצר שהוא ארוך. ומאי משמע? "החזון איש למד ולמד ולמד. דבר אחד עשה, לאורך כל חייו: קצר וארוך!" כך צריך לעשות", אמר מרן ראש הישיבה שליט"א. "צריך ללמוד וללמוד וללמוד".

תחתיו הבאה היתה בבית הכנסת 'בית ק-ל' הגדול שנועד לקלוט את המוני בוגרי ישיבת סלבודקה שהגיעו לשמוע את מורם ורבם אומר את שיעורו ולהיזכר בימים

אמר המסדר: שמעתי שאמר רבינו שליט"א לאחר חזרת מהמסע, שבאם יכתבו דברים מהמסע ידעו שתשעים ותשע אחוז מהסיפורים לא נכונים ורק אחוז אחד אמת. וכדרכו להביא מש"כ בהסכמת הר"ל לספר עליות אליהו על מספרי תולדות הגר"א שכפי רוב המספרים והשומעים ממנו ז"ל, כן רבו השינויים בחיסור ויתור בכל סיפור וסיפור.

מרן שליט"א התחיל את המסע בעיצומם של ימי השבעה על פטירתו של רשכבה"ג מרן ראש הישיבה זצוק"ל, המסע תוכנן מראש עוד לפני פטירתו הפתאומית של רשכבה"ג מרן ראש הישיבה זצוק"ל, ולשאלת בני ביתו האם לדחות את המסע או לבטלו הכריע מרן שליט"א כי יש לקיים את המסע כמתוכנן היות ומדובר במסע חזיון לעולם התורה כולו בארץ ישראל ובחול"ל.

מרן שליט"א יצא במוצ"ש בשעת לילה מאוחרת במטוס לעבר מעונו של הנגיד הרב שמעון גליק בעיר מונסי שבמדינת ניו יורק שם שהה למשך כשבוע, במסגרת המסע מסר מרן שליט"א שיעורים ושיחות חזיון בחיבלי התורה, הישיבות הקדושות וכוללי אברכים, שבהם התקיימו מעמדי הוד של הרמת קרן התורה בחדוותא דאורייתא ובפולפולה, כאשר אלפים התאספו בכל אתר לכבודה של תורה, ולשמוע דברי חזיון בגודל יקרת הממיתים עצמם באהלה של תורה. במהלך דבריו נשא דברי חזיון אחד הסתלקותו של רשכבה"ג מרן ראש הישיבה זצוק"ל.

במהלך השבוע פקדו את מקום אכסנייתו קבוצות של אברכים ובני ישיבות עמלי תורה לקנות קנייני תורה לאמיתת ביגיעתה, ודיבר לפניהם על גודל החיוב להיות שקוע בלימוד התורה תוך זניחת כל הבלי העולם. הושמט ראשי הישיבות ורבנים יושבי על מדין שפקדו את מעונו

בשרה התעופה בארה"ב קיבל את פניו הנגיד ר' מאיר מלניק שסידר את אישורי הכניסה ללא בדיקה ועיכוב כלל כמלך פורץ גדר, מאן מלכי רבנו. מרן אמר לו מיד עם נחיתתו שאינו יכול לאמר לו ברכת "שלום עליכם" מאחר והוא לפני תפילת שחרית, ולכן גם נמנע מללחוץ יד למקבלי פניו בברכתו אותם.

עם הגיעו לאכסניא של הנגיד הרב שמעון גליק במונסי התפלל שחרית במנין מצומצם שלא להרבות בטירחא אחר טירחת הדרך.

ביום ראשון למסע החזיון החיסטורי של רבינו, השתתף מרן שליט"א במעמד אדיר לאלפי תלמידי ישיבות דספרינג וואלי, בהגיעו למקום קיבלו את פניו מאות תלמידי החידושים בשידה, מרן שליט"א נשא דברים בפני בני הישיבות במעמד, בסיום המעמד עברו אלפי תלמידי הישיבות להתברך מרבינו מרן שליט"א.

בערב השתתף רבינו במעמד האדיר והנשגב של רבבות עמלי תורה מהעיר לייקווד ובמרכזם כרבנות לומדי בית המדרש גבוה לליקווד מיסודו של מרן הגר"א קוטלר זצוק"ל, שהתכנסו ברכבותיהם בחיכל ענק במדינת פילדלפיה הסמוכה, מרכז המעמד נועד להרמת קרנה של תורה ורוממותם של בני העליה המוסריים את נפשם להתעלות בתורה ובכל קנייניה. מפאת המרחק הרב בין עיר לעיר נסע רבינו במסוק "אדיר במרום" כפי שמכונה כפי בעליו נגיד יקר שהעמיד את המסוק שלו לשרת את רבינו במסעותיו מעיר לעיר בין הערים הרחוקות.

בדרך חזר מהמעמד הגדול סיפרו המלוים לרבינו שהכריזו במעמד בתוך הדברים על תוספת מילנה לכל האברכים של לייקווד שהושגה האפשרות ע"י גדיב לב שהתחייבו על זה, אמר רבינו בטרוני' ולמה עד עכשיו לא סיפרתם לי את הבשורה המרנינה הזו.

ביום שני בבוקר נהרו המונים למעונו של הנגיד להתפלל בביתו הרחב שנעשה כהפקר לרבים, נקבצו ובאו להתפלל במחיצת רבינו ולזכות לברכתו לאחר התפילה כשכל הציבור עברו לפניו במשך דקות ארוכות. רבינו בירך ברכת הגומל הוא וכל בני לוינו, אך נמנע מלקבל עלי' מאחר וקראו בפרשת כהעלותך כסדר בני חול' שמאחרים בשבועות אלו בקריאת פרשה אחת מחמת יו"ט שני של גלויות שחל בשבת.

לאחר מכן ביקר רבינו בעיר פאסיק, שם נועד עם ראש ישיבת פאסיק הגאון הגדול רבי מאיר שטרן שליט"א במשך שעה ממושכת, וכששני גדולי ישראל שוחחו שיחה לבבית בדברי תורה ובענייני התחזקות באהבת התורה עלתה בחלל החדר אווירה חמה ומתלהטת של את זהב כסופה. בין הדברים העלה הגאון הנ"ל מה ששואלים אותו התלמידים איך הדרך להגיע לאהבת התורה, שאלו רבינו ומה עונים להם, אמר הגאון

מקדם בעת למדס בשיבה בצילו של האילן הגדול שליט"א. אולם השמועה על השיעור עשתה לה כנפים ומלכד הכותרים גרשו את האולם עד אפס מקום, כמו גם את עזרת הנשים הצפויה ואף את כל המפלס התחתון בו הותקנו מסכים ורמקולים מגבירי קול. הקהל היה מסלטה ושמנה של בורז פארק כאשר בקהל נראו ראשי ישיבות וראשי כוללים, רבנים ודיינים, צורבים צעירים ושוחרי תורה, חסידים וליטאים כשעיני כולם נשואות למוצא פיו של גאון ישראל שליט"א השוקל וטר בסוגיית "אוכל נפש ביו"ט", מותיב ומפרק עד שכל עקוב הופך למישור. העינים עקבו אחד כל מוצא פה, ולאחר שמרן שליט"א חזר כהרגלו בסוף השיעור על הנקודות ושלכי הסוגיה, עלתה בעיניהם נהרה.

רגע מרגש שאסף את כולם לרבוקה של בני עליה היה המעבר ממוח ללב, ולאחר שהשיעור ומתיקותו נבלע בלב בהמונים, פרצה שירת הקהל הענק מלאת העדנה מעומק הלבבות ובקעה מהיכל הנשמות: "תורת ד' תמימה", "אנא עבדא דקדושא בריך הוא". ואף מרן שליט"א שקם על עומדו נע בקצב הלב כשכית הכנסת שבימים כתיקונם היווה משכן לגדולי החזנים שסלסלו בגרונם, הפך לשעה קלה לסולם של תוים והוצב ארצה וראשו הגיע השמימה.

ביום שלישי נסע מרן שליט"א לשכונת פאר דאקאווי שבניו יורק, למעמד חיזוק לצעירי הצאן המתחנכים במוסדות התורה שם. המוני בני הישיבות ותלמידי הת"תים ושאר בני הציבור התורתי המתינו בהמוניהם לכאור של מרן שליט"א להתענג על שיעוריו ולשתות בצמא את דברי החיזוק שהוא מרעיף כטל תחיה כחלק ממסעו להרמת קרנם של העמלים בתורה מתוך הדחק שהם מעמידים העולם בדורנו.

בכניסתו לעיר, הגיע מרן שליט"א למנוחה שעה קלה בבית אחד מידידי עולם התורה, אשר הציג בפני מרן שליט"א ספר יקר המציאות מאין כמוהו - ספר יד החזקה של הרמב"ם שהיה שייך למרנא רבינו חיים הלוי מבריסק זצוק"ל, אשר גיליונותיו מעוטרים בהנהגות בעצם כתב יד קדשו. מרן שליט"א עיין בו ועיין בשקיקה בהערותיו של מרן הגר"ח, כשנהנה נסוכה על פניו וניכר כי הוא שש על אמרותיו כמוצא של רב.

משם המשיך מרן שליט"א לישיבת "דרכי תורה", בראשות הגאון רבי יעקב בנדר שליט"א. ישיבה זו היא ממוסדות התורה הנודעים בארה"ב, ובכותה זכתה פאר דאקאווי וגלילוליה להעמיד אלפי בני תורה הממלאים את ספסלי הישיבות החשובות ברחבי העולם.

לקראת הגעתו של מרן שליט"א נערך כנס מיוחד לילידי הכיתות הגבוהות של הת"ת. מרן שליט"א נכנס לאולם, ושוחח עם ראש הישיבה הגאון רבי יעקב בנדר שליט"א ומנהלי הת"ת כשכל הצורבים הצעירים ממתינים למוצא פיו.

במהלך אותן דקות סיפר הגר"ח בנדר שליט"א למרן שליט"א, כי לאחרונה מרחפת גזירה נוראה על כלל הישיבות והמוסדות החרדיים במדינת ניו יורק, כאשר פקירי הממשל רוצים להתגכל ולחייב את הישיבות לשנות את צורת הלימודים ולכפות עליהם חלילה להשתנות בלימודיהם לבתי הספר הכלליים. לאור גזירת החינוך המאיימת שמטופלת בידי עסקניה המסורים של היהדות הנאמנה בהכוונת מרנן גדולי התורה שליט"א ומפני שגזירה משמים היא ויש לעורר רחמים, עלתה הצעה שבכל תפילת שחרית בת"ת, בברכת אהבה רבה, ישירו הילדים את התפילה הזו במנגינה מעודרת הלב (נגון למענן א-לוקינו עשה ולא לנו), להתחנן בפני מלך מלכי המלכים להעביר את רוע הגזירה.

עובר לעשייתן פצחו הצעירים בשירה, כאיש אחד בלב אחד, שהרטיטה לבבות: "אבינו מלכנו בעבור שמך הגדול ובעבור אבותינו שכתחו בך, ותלמדם חוקי חיים לעשות רצונך בלבב שלם, כן תחננו ותלמדנו", וקול ההמון הותיר רושם עצום על כל המשתתפים. "אבינו אב הרחמן, המרחם רחם עלינו..."

לאחר מכן נשא רבינו שליט"א דברי חיזוק בלשון הקודש, על גודל חלקם של הילדים להימנות בין לומדי התורה ולהיות חיילים הצומחים להיות מצביאים בלגיונו של מלך. כן זירז אותם לשמוע בקול מוריהם המנחים אותם במסילה העולה בית ד', ובירך אותם בלבבו שיוכו לעשות חיל בתורה כשאיפתם וכשאיפתם כל החפצים בטובתם. לאחר מכן עברו כל הילדים שנכחו במעמד בסך להתברך.

משם המשיך מרן שליט"א למסירת השיעור בהיכל הישיבה הגדולה "דרכי תורה", אשר בראשה מכון ראש הישיבה הגאון רבי שלמה אביגדור אלטוסקי שליט"א. המונים מכל תושבי המקום ובראשם רבני הישיבה שליט"א ועמם חשוכי רבני העיר בהם הגאון רבי לייבל ראנד שליט"א יצאו לקבל את פני האורח. אף רבים מבחורי הישיבה יצאו לקבל את פני מרן שליט"א והסתופפו ברחבה שמסביב לכניסה לבניין.

כשראש הישיבה הגאון רבי שלמה אביגדור אלטוסקי שליט"א קידם את פני מרן שליט"א, הזכיר לו כי בפעם הקודמת שמסר שיעור בישיבה, ציטט מרן שליט"א במהלך דבריו את דברי מרנא הגרע"ק בתשובותיו, ובאמצע הפסיק ואמר שהוא חדש שמא אינו מצטט דבריו הקדושים בדיוק מלא, וביקש שיביאו לו את הכרך שבו נכתבה תשובת רע"ק כדי לבדוק, והגרש"א אלטוסקי שליט"א הוסיף כי דבר זה הותיר רושם עמוק על תלמידו הישיבה לראות שנאון בכל מכמני התורה, שדברי הגרע"ק שגורים על לשונו על בודדים ודיוקם, מבקש נתיי ספר ונחזי כדי לבדוק את הדברים לראות אם מדייק בהם עד הסוף.

מרן שליט"א נכנס לבית המדרש המלא מפה לפה והחל למסור לבחורים שיעור במסכת פסחים הנלמדת בישיבה. נושא השיעור היה חמצו של נכרי שיש לישאאל עליו אחריות, בתוך הדברים דן מרן האם ניתן לקיים מצוה ע"י נכרי, וכן באופנים שניתן לזכות חמץ לנכרי. כדי להסיר האחריות מהישראל, העיר כי העניינים המדוברים קשורים לסוגיות רבות ומסובכות, וסיפר כי לפני שנים רבות, שמע מרב ישיש אחד בבני ברק, שסיפר דברים שראה בימי ילדותו בראדין, שפעם אחת איחר מרן החפץ חיים זצוק"ל לבוא לתפילת שחרית בכמה דקות, ובכאור התנצל באמרו שהוא עוסק כעת בכתיבת המשנה ברורה וביאור הלכה על הלכות פסח, וכי הסוגיות קשות במיוחד ובפרט סימן תמ"ח שבו היה עוסק אז, שענייניו נוגעים בסוגיות חמורות בחושן משפט, ולכן איחר קצת...

ואגב אורחא הוסיף מרן שליט"א לדבר בפני תלמידו הישיבה על גדולתו בתורה המיוחדת של מרן בעל חפץ חיים זיע"א, ואמר כי הגאון רבי בנציון שטרנפלד מבילסק זיע"א כתב בהסכמתו לספר משנה ברורה הגדרה נפלאה על דרכו של החפץ חיים בלימוד: "מעמיק נפלא ביושר העיון". את דבריו הסביר מרן שליט"א, באומרו כי לפעמים יש תלמיד חכם שהוא מעמיק נפלא לחקור ולהבין עניינים בסברות עמוקות, אבל הוא עקום. מעמיק נפלא ביושר העיון, עמוקות וישרות, וזהו הגדלות האמתית, אמר והציב תמורה שאיפה לבני העליה.

לאחר מכן הוסיף מרן שליט"א לברך את בני הישיבה שיזכו לעלות בתורה ובהבנת התורה על בוריה, ולהתגדל ל"מעמיקים נפלאים ביושר העיון".

בסוף השיעור פתח רבינו שליט"א בדברי הספר וזיכרון לזכרו של רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגר"ח אדלשטיין זצוק"ל, ואמר "אנו באים כעת מארץ ישראל, שם שורר אבל גדול, אבל גדול ליהודים, אבל גדול לעולם התורה, על מרן רבי גרשון אדלשטיין זכר צדיק לברכה. הוא היה גאון נפלא, צדיק נפלא, מרביץ תורה ומנהיג דגול. דרכו בהנהגה היתה לעמוד חזק כחלמיש אך תמיד בדרכי טעם, בטעם הליכות. זו היתה דרכו בהנהגת הכלל, וכן בהרכבת התורה, וכן בהנהגתו בכל העניינים - בין אדם למקום ובין אדם לחבירו.

הוא היה איש נפלא מאוד. ביועיו ובמכירי, יכול אני להעיד משנות צעירותי בישיבה, אני זוכר אותו עוד מאז מלפני מעל 75 שנה, הוא היה עדיין בחור, אך כבר אז היה בשיעור קומה בדיוק כפי שהיה אח"כ בזקנותו. אני זוכר שהיינו בחורים צעירים ממנו ולמדנו ביחד בישיבה - בישיבת פוניבז', ולכולם היתה יראת הכבוד ממנו, אף בחיותו עדיין בימי בחרותו. הוא היה דמות שכל ימיו תורה, לימוד התורה, הרכבת התורה, הנהגת הדור, הכל ביושר ובטעם ועל פי דרך התורה. זה אבל גדול.

באמת לא רצינו לצאת מארץ ישראל כימי השבעה לזכרו, זה היה דבר קשה בשבילנו, אך כגלל צורך הענין היינו צריכים לכך. אך צריך לדעת שעולם התורה איכר אבידה גדולה, את הצדיק הנפלא הגאון האדיר מרן רבינו גרשון אדלשטיין זכרנו לברכה".

לאחמ"כ כשאורית רוממות עמדה בחלל האויר, קמו מאות תלמידי הישיבה ובראשם צוות הר"מים שליט"א ושורדו ברגש רב את נגון השמחה "אחת שאלתי מאת השם" שמבטא את המסר אותו מבקש מרן שליט"א להנחיל, כשתחושת ההתרוממות אופפת את כל הנוכחים ומעודדת את הלבבות לזכות להימנות בין היושבים בבית ד' כל ימי חייהם, לחזות בטעם ד'.

ביום הרביעי לאחר שמרן שליט"א התפלל שחרית במחיצת מאות מתושבי מאנסי שבאו להתחמם כנגד אורו, ליווהו ההמונים עד לבית אכסנייתו. במשך שעות הבוקר קיבל מרן שליט"א קהל, שבאו לדרוש מפיו תורה ולקבל את ברכתו.

מכאן המשיך מסע הקודש של מרן הגאון שליט"א ביתר עזו, והגיע לאחת מפסגותיו הגבוהות: ליקווד, לכאורה שם של עיר במדינת ניו ג'רסי. כאן נטע מרן הגר"א קוטלר זצוק"ל את השיח שהתפתח אליין גבוה שסוכך בצל תורתו על אמריקה כולה. במרחק שעה ורבע נסיעה מניו יורק, כאילו הגעת לפלנטה אחרת ועברת מ'שיא העולם הזה' למעין העולם הבא. הדרך לשם רצופה בתי מסחר וקניונים לאורך קילומטרים, בהם

מיליוני דולרים מחליפים ידים, אך היא מובילה למקום שבו 'טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף'. בסופו של הכביש, מהרגע שהגעתי ליישיבה הגדולה בעולם, אמריקה אינה בתוקף. עולם החומר והמולדת מפנים כאן את מקומם. כאן שוכנת ממלכת התורה ואך טבעי הוא שמרן שליט"א, ימסור כאן את השיעור כללי המיוחד ובאמצעותו יעביר את המסר של המסע: לומדי התורה והאברכים הם נזר הברירה וחובה על כולם לדוּמם את קרנם של העמלים בתורה מתוך הדחק שהם מעמידים העולם בדורנו ותומכי עמודיו לבל ימוטו.

כשעות אחרי הצהריים הגיע מרן שליט"א לעיר לייקווד כדי למסור את השיעור ביישיבה הגדולה בית מדרש גבוה. כבר יום קודם לכן נתלו מודעות מיוחדות מטעם הישיבה, שכללו מראה מקומות מפורטים של השיעור. מקום השיעור הוקבע באולם חדר האוכל של הישיבה, שהוא החיכל הגדול יותר של הישיבה, ובו מתקיימים שיעורים וכינוסים גדולים. בכניס הישיבה נראו במשך היום הכנות קרחניות לקראת בואו של מרן, ובמקום נבנתה במה מיוחדת עבור ובשכיל ראשי הישיבה שליט"א כדי שהמונים, האלפים שהצטופפו כאן שיוכלו לראות את הקולות: והיו עיניך רואות את מוריד. גם התקרה הקמורה מעל האנשים והחלונות בצורת הקשת יצרו תחושה אוספת ומלכדת, דבוקה של כאיש אחד בלב אחד שבאה לשמוע רב ד'.

ליקווד ברובה עיר נמוכת קומה אך זקופת גו, ללא הוד היצוני יהודי וללא הדר. גם הכמות לא קובעת למרות מספרם הגדול של בני התורה, כן רבו, מכשיר המדידה הוא המשקל הסגולי: עיר התורה שהפכה אבן שואבת להמוני בני היהדות הנאמנה גם מקהלים וקהילות נוספות. כבר בשעה שלפני תחילת השיעור, נראה ברחוב מחזה מרהיב: בני תורה מכל פינות העיר זרמו לכיוון בנין הישיבה. בחורים וצורבים, ילדים לבושים בגדי שבת, כולם התייצבו בתחתית ההר, נקבצו ובאו לקבל פניו ולקבל תורה מפיו.

ארבעת ראשי הישיבה של ישיבת בית מדרש גבוה, הגאונים הגדולים הגר"מ קוטלר שליט"א, הגר"י אולשין שליט"א, הגר"ד צ' שוסטל שליט"א והגר"צ גיומן שליט"א עמדו ביחד בפנים בנין הישיבה וחיכו לבואו. כאשר נודע כי מרן מתקרב ובא, יצאו ראשי הישיבה אל מחוץ לבנין לקבל פניו ולהעצים את כבוד התורה. שובל ארוך וצפוף של בני תורה, אברכים, וכל תושביה החרדים של ליקווד, ליוו בשירה אדירה את הרכב השחור שהתקרב לפתחה של הישיבה: "שתולים בבית ד'... עוד ינוכח בשיבה". תוך שהם צובאים על מקום הכניסה בצפייה דרוכה. עם יציאתו מהרכב קרבו אליו ארבעת ראשי הישיבה שליט"א, ואחר ברכת השלום הודו למרן שליט"א על טרחתו לבוא ולזכות את בני הישיבה כשהם נכנסים עמו פנימה לקראת מסירת השיעור.

כל התחושות המריאו, לא בכל יום ליקווד זוכה לביקור כזה. היה שם הרבה צמא, לא למים אלא כי אם לשמוע דבר ד'. האולם בפנים היה גדוש פה אל פה באלפי אברכים ובחורים עד אפס מקום. בחוץ עמדו אלפים נוספים שרצו להיכנס ולא יכלו. לשם כך, הוכנה בארבעת בתי המדרש שבבנייני הישיבה הסובבים, תשתית טכנית שתאפשר להתחבר לשידור חי של השיעור: בית המדרש 'הישן' (הוותיק שנבנה ע"י הגאון רבינו אהרן קוטלר זצוק"ל), בית יצחק, ביהמ"ד ע"ש קליין, וביהמ"ד ע"ש זמל. כל אלה היו מלאים וגרושים בלומדי תורה שבאו לשמוע את דבריו של מרן שליט"א. וברגע שמרן שליט"א נכנס ועלה אל הבמה, לפתע נשמע קולו של אחד מאברכי הישיבה שקרא בקול "ברשות, ברוך אתה ד' וכו' שחלק מחכמתו ליראיו" ואמר כל העם 'אמן'. אם כי לדעת רבינו שליט"א אין מברכים ברכה זו בדורות האחרונים במיעוט חכמה שא"א לומר על כיו"ב "שחלק".

מרן שליט"א מסר את השיעור במשך שעה ארוכה, בסוגיא דהקנאת תשלומי כפל לשומר, וקנין פרה ליוקרא. יין דורות משומר נוצק לתוך גרונו של רבבות יהודים צמאים. זה החל בקול שקט ואיש טרם שיער מה יקרה בעוד רגע. לאורך כל השיעור, ניצרה ריתחא דאורייתא בין האברכים החשובים שדנו בדברי מרן שליט"א כדרכה של תורה, וכמה משובי הלומדים, אף נשאו קולם והקשו קושיות בתוך השיעור. האוירה התלהטה והכבשה החל לרתות. אצבעות שחתרו באויר כדרכם של לומדים התעברו בטונים שנבחרו. חום הלב טיפס, אש המלחמה – מלחמתה של תורה נראתה ככמה מוקדים. בני הישיבה עקבו בדריכות אחר השקלא וטריא וכל אחד חש כל אחד דל מול העושר, שטחי מול העומק, קטן מול ענקים, יבש מול מעיין הרעת. לאט לאט המים הצטללו ואז חזרה סברה לדוכתא ומרן הגר"ד שליט"א סיכם את שיעורו כשהוא מניח דבר דבור על אופניו. המחזה עצמו היה שיעור בדרכה של תורה, ואחר כך, כששכך הסער, בסוף השיעור, פתח מרן שליט"א בדברי זכרון לרשעבה"ג מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין זצוק"ל. הוא הזכיר את גדולתו בתורה ובמעשים, וציין את גודל חכמתו ותבונתו בהנהגת הדור בתקיפות אך בעטות חן. עוד הזכיר כי אבידה זו אינה אבידה רק לבני ארץ ישראל – מקום פעולתו של רבינו זצ"ל אלא זו אבידה גדולה לכל בני ישראל בכל מקומות שהם.

לאחר מכן ליוו ראשי הישיבה ואלפי אברכי הישיבה ותלמידיה את מרן שליט"א החוצה אל רכבו, ובעמדם מסכים נישאו כולם בשירה סוערת 'כי אורך ימים ושנות חיים ושלום יוסיפו לך', שירה שכולה תפילה.

המעמד העצום המחיש את דברי הגמרא על בני מתא מחסיא אכירי לב אינון דחזו יקרא דאורייתא ולא איגייר גיורא מיניהו.

ביום חמישי לאחר תפילת שחרית ולאחר שהצליח להיפרד ממאות משחרי פניו, יצא מרן שליט"א לכיוון העיר הגדולה, אל לב העסקים הפועם במנהטן. בתוך מדרב שממה שבו שולט "העולם הזה", קיים נוהג מדרב רוחני שקט, אשר בתוכו מתגבר מעיין באר מים חיים. ישיבה קטנה דמנהטן.

המורד המערבי של מנהטן, המכונה בעגה המקומית ה'יוסט סייד', היה בעבר מקום משכנם של חכמים וסופרים בימי קדם. מרן הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל קבע בו את מושבו מאז שהיגר לארה"ב, ועבר משם לשכונת בורו פארק רק בסוף ימיו. ממקום זה נתיסדו מוסדות תורה חובקי זרועות עולם – ישיבת בית מדרש גבוה, החינוך העצמאי. ממקום זה התנהלו כל פעולותיו של וועד ההצלה בימי מלחמה"ע השניה. כיום, נותר עדיין במקום נקודת אור, התנצצות מאותו הוד קדומים, נר ששלחבתו עולה מאלה, ניצוץ שעוד דולק מהאש הגדולה שבערה שם אז, שלחבת שלא ככתה מעולם.

מיקומה של הישיבה הוא בכנין עתיק והיסטורי, שכנוי עוד בצורת ארמון, ובלביו פועלת לה ישיבה של קהילה מקומית קטנה בכמותה אבל בעלת מידות ענק באיכותה. דברי ימיו של מקום התורה הזה שוה סיפור בפני עצמו: כאשר בא הגאון רבי מנחם מנדל זקס זצ"ל חתנו מרן בעל התפץ חיים זצוק"ל לארה"ב, תרם יהודי עשיר את הבנין העתיק והמפואר לצורך הקמת ישיבה על שם חמיו הגדול. ישיבה זו פעלה משך עשרות שנים, כשלצידה הקים הגר"מ זצוק"ל כולל קדשים – כרצון חמיו מרן בעל החפץ חיים זצוק"ל – אשר בנשיאותו עמד לא אחר מאשר מרן הגאון רבי אהרן קוטלר זצוק"ל שהתגורר שם, כאמור. עם הגיעו של מרן הגר"ד לבנו שליט"א למנהטן, הוא נשא דברים בפני תלמידי הת"ת 'חפץ חיים' שקבלו את פניו בעומדם בשורה ארוכה בשירת 'תורת ד' תמימה' ולאחר דברי החיזוק עברו לפניו להתברך. לאחר מכן מסר שיעור בכולל "ישראל ושמשון" באוזני עשרות אברכים ובני המקום והפיה רוח בשלחבת הבוערת כנר תמיד בליבה של מנהטן.

ביומו השישי של המסע לחיזוק לומדי התורה, התקיים בשעת בוקר מוקדמת, שיעור בענין חיוב לינה בנשים אחר הבאת קרבן. למרות שמדובר בערב שבת קודש ובשעה מוקדמת, אולם 'אטריום' שכמונסי היה מלא מפה אל פה. המונים מבני המקום ובראשם הרבנים וטובי הלומדים, נהרו לשמוע את השיעור המיוחד שנמשך שעה ארוכה כשמרן הגר"ד שליט"א מדגל מהרמב"ם בכיכורים לתוספות בקידושין ומשם לרמב"ן על התורה והגמרא בחגיגה, מותיב ומפרק עד שכל עקוב הופך למישור וכדרכו מסדר את הסוגיא.

לאחר מכן פנה לציבור האברכים בדברי חיזוק באומרו "אתם המחזיקים את התורה, אתם המחזיקים את העולם, למוד התורה זו השלמות, המשיכו ללמוד וללמוד וללמוד", עמד וביצר את הלכות ויקר את מעמדם של אלו שאומרים "עצור" לעולם הסואן של ארץ האפשרויות הבלתי מוגבלות. והבינם מדעם להבדל ולפרוק מעל צוארם עול החשבוניות הרבים, חיזוק שלמענו ועבורו טרח מרן שליט"א לצאת ולכתת את רגליו במסגרת מסע הקודש. כמו כן מסר שיעור ביישיבת 'היכל התורה' של הגאון רבי מרדכי דיק שליט"א כשעשרות בני הישיבה שותים בצמא את דבריו בסוגית התפסה בריש נדרים. לאחר השיעור עלה ראש הישיבה הרב דיק למענו של רבינו להמשיך ולדון עימו על השיעור.

לקראת שבת קודש, הגיעה למונסי קבוצה גדולה של תלמידים מקורבים ממקומות מרוחקים שחשקה נפשם לשבת שבת בצל מורם ורבים רבינו שליט"א. ערב שבת ירד על מונסי, עוד מעט תפרוש שבת המלכה את כנפיה. שעה יפה ירדה על העיר שרוב כתיה טובלים בירוק, לא פשוטה היא השבת כגולה לרבינו שנוהר ומוהיר בעניני שמירת השבת בעידן הטכנולוגי המתקדם שככל צעד וישעל ישנם שאלות וחששות באיסורי סקילה התמורים של חילול השבת, משעוני המים הדיגטליים המצוים כיום בארץ ישראל ובחז"ל וכן במקדמים המשתכללים משנה לשנה ומלאים בחיישנים המולידים חששות ואיסורים של ממש, וכן המזגנים בעלי התרמוסטט וכו', ולכל זה היו צריכים להעך ולברוק שיתאימו לשימוש ללא כל חשש, ומכאן מעורר הכין בעל האכסניא דוד של שבת המוכר בארץ ישראל וכו' לא מצוי בחז"ל וחיברו אליו את כל המים אשר בבית, וכן דאנו לכל שאר השאלות המצויות בכל המכשירים הנ"ל.

בליל שבת קודש התפלל מרן שליט"א במנין מצומצם, ובין קבלת שבת לשעת מעריב המתאחרת לבוא שם עקב אריכות בין השמשות יותר מבארץ ישראל, מסר מרן

שליט"א לציבור ביאורים ופרפראות מושכי לב ונפש על תפילות ופיוטי ומירות שבת. אך בשבת בבוקר, למרות ששעת התפילה נקבעה לשעה מוקדמת, המונים נהרו מכל פינות מונסי, ובית המדרש המאוחר שנקבע בבית האכסניה, היה מלא מפה אל פה. לקראת קריאת התורה יצא מרן שליט"א מבית המדרש לבית הסמוך שבמתחם, שם קראו בתורה בפרשת שלח, במנין מיוחד לכני ארץ ישראל, שלא כקריאת פרשת בהעלותך לכני חו"ל. רבים שהגיעו עם ילדיהם לקיים "והיו עיניך רואות את מורדך", עברו להתברך ולברך.

אחרי הצהריים הארוך לפני תפילת המנחה, מסר מרן שליט"א שיעור במנחת חינוך. עשרות אנשים שנודע להם על השיעור נדחקו והסתופפו בחדר הקטן שהי' בכחיצת מועט המחזיק את המדובה ועוד רבים צבאו על החלונות, ושתו בצמא את דבריו. לא נותרה פינה ריקה ולא אמר אדם צר לי המקום. נושא השיעור היה מצות ציצית הנזכרת בפרשת שלח, ומשם עבר מרן ורן באיסור כלאים ודין עשה דוחה לא תעשה. נהרה היתה נסוכה על פני השומעים כאשר החל לחזור ולמנות את כל המקומות בש"ס בו מצוי דין עשה דוחה לא תעשה, כשהוא שוקל וטר בענינים אלו בעומק העיון במתיקות ועריכות מדבש, עד שגם מי שעוסק בפרנסתו כאלפי זהב וכסף כמיטב הארץ הבלתי מוגבלות, חש עד כמה טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף.

לאחר תפילת מנחה ובמהלך סעודה שלישית ברוב עם, האריכו המשתתפים בשירה וזמרה בהתרוממות וברגשי קודש עד לאחר צאת הכוכבים המתאחרת לכוא שם. קולות השירה בקו מחייל הנשמות. לא סולם מוסיקלי הפעים את הנוכחים אלא הסולם העולה בית ד', ותוך תחושת הרבקות התפללו ערבית והבדילו בין קודש לחול. יום שבת זה אין לשכוח ותחושותיו לא יתארו ממאגר הזכרונות של מי שחוו והפנימו את רגעי ההור. במוצאי שבת קיבל מרן שליט"א קהל במשך כמה שעות, כשבמקום עמדו תלמידי חכמים חשובים ונכבדי מונסי ושאר ערי הסביבה שבאו לקבל פניו לברכה והתייעצות.

בבוקרו של יום ראשון, לאחר תפילת שחרית ברוב עם, כובר מרן בסנדקאות לבית של בנו של אחד מתלמידיו, ולאחר מכן החל מסע החזרה לארץ הקודש, כשלקראת התחנה הרוחנית האחרונה יצא מרן שליט"א במסוק המיוחד "אדיר במרום" לכיוון העיר פילדלפיה, טיסה שנמנעה בעת הנסיעה ללייקווד עקב העשן שהגיע מהשריפות בקנדה וכיסה את שמייה של ניו יורק. בפילדלפיה שוכנת ישיבתו של זקן חברי מועצת דאמריקה הגאון הגדול רבי שמואל קמינצקי שליט"א שנבצר ממנו להגיע מפאת בריאותו ומרן שליט"א במסגרת ביקור חולים וכבוד התורה, נועד עמו כחלק ממהלך ביקורו באמריקה התורנית.

מרן שליט"א הגיע לישיבת פילדלפיה, שם המתינו לו תלמידי הישיבה שקיבלו את פניו בשירה. השיעור ביישיבה הגדולה בפילדלפיה עסק בענין עדים התוממים על השטר בגטין, ומרן שליט"א פלל ארוכות בדבריו הקצות, והזכיר כי על דברי הקצות האמורים ישנם קושיות רבות מדברי הראשונים, אך מרן שליט"א העיר והרגיש כי צריך לדעת שאי אפשר לדחות את הקצות במחוי יד גם במקום קושיות אלימות.

בין דבריו הזכיר גם את דברי התוממים בעניין המדובר, והוסיף כי יש להצר על כך שבעולם הישיבות לא עוסקים דיו בספר התוממים כפי שהיה פעם מקובל אצל גדולי הלמדנים בכל תפוצות ישראל, והיום כביכול קצת "שכחו" ממנו. כן הזכיר מעשה רב אודות אחד מחשובי הרבנים שהגיע לבקר אצל מרנא בעל ה"אור שמח" וזיע"א בדווינסק, ורבי מאיר שמחה נראה היה כמתעלם ממנו. לאחר כמה דקות כשהבחין לפתע בנוכחותו של האורח החשוב, קיבל את פני הרב בהתנצלות בהרגישו כי לא התעלם חלילה מבואו למחיצתו, אלא שקוע היה בהכנת דברי תומים מוקשה ולכן לא שם אל לבו שהוא עומד מולו...

עוד הזכיר בכבוד אכסניה, כי הישיבה הינה מיסודו של מרן הגאון רבי אהרן קוטלר זצוק"ל שגם הגאון הגדול רבי אלי' שווי זצוק"ל ראש הישיבה הבלתי נשכח וממנהיגיה הבולטים של יהדות אמריקה היה מחשובי תלמידיו. שיעורו של מרן שליט"א הותיר כבני הישיבה את אותותיו. משהו אחר, כזה שהיומיום אינו מזמן, שדר שם. כמו משב רוח מרענן על פניו של העמל. הכל ביקשו להקפיד את פרק השעה המתקצרת אך הזמן שתקתק בקצב שאין ממנו מנוס, הכריע. עוד מעט ההמראה חורה לישראל, גם לרבר טוב יש סוף. בתום השיעור שהטעים לפיהם של בני הישיבה "גישמאק" של לימוד מתורתו של מי שקיבל כדי למסור, נכנס מרן שליט"א לחדר ושוחח ארוכות עם ראש הישיבה וחבר מועצתה"ת הגאון הגדול רבי יהודה שוויי שליט"א, ועם הגאון רבי שלום קמינצקי שליט"א - בנו של ראש הישיבה הגאון הגדול רבי שמואל קמינצקי שליט"א, ירפאהו ד' ויחלמיהו וכן עם צוות הישיבה.

משם באמצעות המסוק נסעו ישירות לשדה תעופה לטיסות פרטיות, אל המטוס המיועד להוביל בשמחה בחזרה לארץ ישראל, שם התפללו תפילת מנחה. לפני ההמראה הפטיר מרן: "ויחזור לתלמוד!" היה זה האות לסיומו של מסע הקודש. ואכן לאורך הטיסה בין לימוד ללימוד בעמקי הסוגיה, עורר מרן את הנוכחים בשאלות מכל רחבי הש"ס, כגון "איך יכולה להיות טומאה שאין מתירים אותה בציבור", ועוד שאלות מתוך חיבורו "פרפראות לחכמה" והמטוס הפך לבית מדרש סוער.

ברגע של זיכרון שצף מתוך אירועי המסע והעלה את סף התחושות אמר לפתע מרן שליט"א ברגש רב: "יש תינוקות של בית רבן בישראל ויש תשב"ר באמריקה. יש ילדים יהודים באוסטרליה, ויש ילדים יהודים בצרפת. שפת דיבורם שונה, אורח חייהם אינו זהה, אבל כולם לומדים אותה תורה ושרים באותה שפה, 'תורת השם תמימה', אמר כשהמטוס עשה דרכו בין עננים לארץ הקודש, על אדמתה נחתו ביום שני בשעת בוקר. לקראת סיום הטיסה התקיימה תפילת שחרית במטוס טרם יחלוף זמן קריאת שמע, כאשר לאחר הגיעו למעונו נערכה קריאת התורה ומרן שליט"א ברך ברכת "הגומל".

אם כי ישנם הסבורים שאין מקרא יוצא מיד פשוטו וכי כתיב לא בשמים היא הרי הם דורשים מקרא זה לעצמם, שכשמים א"צ כ"כ לשמור את המצוות ולהיזהר בכל השולחן ערוך ויש להם שו"ע חמישי כקולות ומנהגים ליוצא לדרך, אבל לא כן תלמיד חכם בכל מקום שהולך השו"ע נר להגלי וכמש"כ החזו"א באגרותיו (ח"א קנ"ג) רבותי לימודיו כי בכל תנועה צריך להתייעץ עם חלקי השו"ע, ואין אני בן חורין לעשות דבר מבלי עיון בהלכה מן ההלכות הנוגעות לתנועות הנידון, ואין לי בעולמי אלא זאת, ועו"כ שם לעיל העננ היחיד הוא לי לעשות רצון קוני ואין לי צער יותר גמור מכשולון בעון, ע"כ. והו צורת הת"ח בכל מקום שהולך תורתו עמו.

טרם ההמראה לחזור לארץ ישראל כבר הוזכר קיום מצות ישוב ארץ ישראל שבחזרה לארץ הרי מקיימים המצות עשה בקום ועשה, ומצוות צריכות כוונה, ומקיימים המצות מיד בהגיע האירון מעל אדמת ארץ ישראל, ואפשר אולי לכוון לשם מצוה מתחילה הדרך שאולי יישן בשעה שנכנס לארץ.

תפלת מנחה כבר הגיע זמנה סמוך ונראה לזמן הטיסה וע"כ נתאספו ובאו עוד כמה יהודים במיוחד להשלים מנין שבטיסה לא יהיו עשרה.

תפילת הדרך אמרה מיד עם המראת האירון מאחר והסכנה מתחילה מיד בהמראה ולא דוקא כשמרחיקים מהעיר כדי פרסה.

מתחילה הי' מתוכנן שרק תפילת ערבית הי' בטיסה ושחרית כבר יהי' מיד עם הנחיתה בארץ, ומאחר ודי' עיכוב בתפילת המנחה נגד עיכוב בהמראה מחמת המרחב האווירי העמוס וכל הטיסה התאחרה וממילא הנחיתה נועדה להיות אחרי זמן תפילה של שחרית, וממילא ערבית ושחרית התפללו באויר, בלא מנין שלא הי' כדי מנין באוירון הקטן, ורק תפילה ברוב עם כמבואר בהלכה לענין קידוש לבנה שאם אין עשרה יהדר אחר שלשה לכל הפחות משום ברוב עם. לא הי' נקיפות מצפון על הפסד השחרית במנין וכישוב הדעת ביישוב של עיר, כי מאחר וכך הוכרע מתחילה שכך ראוי לעשות למדנו מהחזו"א ששוב אין לתהות על הראשונות אולי הייתי צריך לפעול אחרת וחבל שלא נהגתי כך וכך.

ס"ת ודאי לא בשמים היא (מלבד מה שלא הי' מנין) ומריש הוה אמינא לכמה מאריך ישראל שלא ישמעו קריאת התורה כדי להשלים למנין בשעה שיגיעו בחזרה. ודנו על אכילה אחר שחרית קודם קיום חיוב קריאת התורה, שמה במקום שאין מנין אין חיוב קריאה וממילא אין מניעה מלאכול. ותיכף לקריאה ברכה הגומל לחייבים טובות שגמלני כל טוב ויגמלך כל טוב סלה, ואילו לא הי' קריאת התורה הי' עובר ג' ימים עד הקריאה הבאה, ובכח"ג כתב המשנ"ב שלא להמתין לקריאת התורה שאין ברכת הגומל דוקא בשעת קריאה אלא שאז מצוי עשרה, ואם יעברו ג' ימים לא ימתין לקריאת התורה, אלא שלא נהגו כן ואין עושים דברים משונים (כיום) לברך שלא בשעת קריאה.

תם מסע הקודש המיוחד ליבשת אמריקה לדומם את כבוד לומדי התורה - תלמידי הישיבות ובעיקר אברכי הכוללים שנרבה רוחם אותם והבינו מדעם להיברל לעמוד לפני ד' ופרקו מעל צווארם עול החשבוניות הרבים אשר ביקשו בני האדם. שבע עמס של הרבצת תורה שנועד להרים את קרנם של העמלים בתורה מתוך הרחק שהם מעמידי העולם בדרונו כמו גם חיוק קהילות הקודש, הגיע אל סיומו. תם המסע אך לא נשלם והוצאותיו עוד ימשיכו להדהד זמן רב.

וארטים לפרשת השבוע

יט א. זאת חקת התורה וגו'. וברשיי' לפי שהשטן ואומות העולם מונין את ישראל לומר מה המצווה הזאת לפיכך כתב בה חקה גזירה היא מלפני, אין לך רשות להרהר אחריה. וצ"ב הרי אומות העולם שואלים שאלה של טעם ובמקום לענות להם אומרים גזירה היא מלפני. וי"ל, ואמר הכתיש, דוודאי הטעם הוא כמו שרשיי' מביא לקמן לפי שחטאו בעגל ולכן תבוא האם ותקנה צואת בנה ועי"י פרה אדומה אנתו מכפרים על העגל. אך לכאורה קשה הרי כבר נהרגו בחטא העגל כל החוטאים ואי"כ מה צריך עדיין כפרה על אותו חטא? וי"ל, עי"פ הרמב"ן, שבחטא העגל נהרגו רק 3000 האנשים שחטאו בפועל בחטא העגל אבל אלו שלא עבדו בפועל אלא רק חשבו לעבד לא נענשו. והנה בעי"ז נענשים אף על מחשבה ואלו שחשבו עדיין לא נענשו, והם צריכים כפרה עי"י הפרה. וכעת מובן כל המהלך: אומות העולם שאלו מה צריך כפרה על חטא העגל הרי כבר נענשו כל החוטאים בעגל? והתירוץ על זה הוא שזאת גזירה שאין להרהר אחריה, היינו שבעי"ז אסור להרהר ועל ההרהור באה הפרה לכפר.

יט ב. ויקחו אליך פרה אדומה. יש לעיין מה משמעות תוספת המילה "אליך"? וי"ל, אומר רבי חיים אבולעפאי עי"פ הרמב"ם, פרה אדומה א, שאין לוקחים עגלה ומגדלים אותה, אלא פוסק לבעלים דמים בעודה עגלה והיא נשארת אצל הבעלים עד שתהיה פרה ואז לוקחים אותה אליך. ואי"כ י"ל שכוונת התורה ויקחו אליך פרה שבעשה שאתה לוקח אליך אתהיה פרה ולא עגלה.

יט ז. וכבש בגדיו הכהן. בפסוק י להלן מופיע וכיבס האזוף את אפר הפרה **את** בגדיו. ויש להקשות מדוע בכהן כתוב וכיבס בגדיו ולא את בגדיו. וי"ל ד"אתי' הוא לרבות, ובוז שידך לרבות בו את בגדיו את הטפל לבגדיו כמבואר בתורת כהנים (ר"ש פ"ק דכלים מ"ג) דחיבורי בגדיו כגון שבעות וכדו' גייס טעמים. ובכהן דז"ל לא שידך כי הוא עובד בבגדי לבן שאין להם שום חיבורים. טעמא דקרא.

יט יג. כל הנוגע במת בנפש האדם אשר ימות. יש להקשות למה נכפל זה אשר ימות. וי"ל שרשיי' כאן הביא מחז"ל **בנפש** זה רביעית הדם והיינו שרביעית דם מהמת מטמא, ולכאורה היה מקום לומר אם רביעית הדם מהמת מטמא כ"ש רביעית דם מהחי מטמא, לכן כתב הכתוב כל הנוגע במת עצמו, ובנפש האדם והיינו בדם האדם וזה רק אשר ימות, משא"כ דם אדם חי לא מטמא. נחלת צבי.

יט יט. והזהו טהור על הטמא. המילה טהור חסר ו והטעם לזה אומר הטעמא דקרא משום שבפרה לי"צ שיהיה טהור לגמרי, וטבול יום גי"כ כשר בפרה לכן כתב טהר לא מושלם.

כ א. ותמת שם מרים ותקבר שם. אמרו חז"ל במוע"ק למה נטמכה מיתת מרים לפרה אדומה לומר לך שמיתת צדיקים מכפרת כפרה אדומה. ראיתי ביאור יפה לדברים מרבי נתן גשטטר שםבאר הדברים כך: הנה מצינו שצדיקים אינם מטמאים במיתתם (מובא בתוס' כתובות קג:) וזמ"ש פרה אדומה מסלקת טומאת מת והוא כמו במיתת צדיקים שאין טומאת מת. ולפי"ז יובן ההמשך 'ותמת שם מרים' ופרשיי' אף היא בנשיקה מתה, כי הטעם שצדיקים אינם מטמאים כי אין מלאך המוות במיתתם אלא הם מתים בנשיקה, וד"ז ילפינו מזה שנסמכה מיתת מרים לפרה למד שמיתתה אינה מטמאה כי היא מתה בנשיקה ולא עי"י מלאך המוות שאז כן היתה נטמאת.

כ א. ויבאו בני ישראל כל העדה מדבר צין וגו' וישב העם בקדש. למה כתוב כאן **וישב** העם ולא כתוב כמו בכל המקומות **ויחנו** בני ישראל. וי"ל שבקדש איתא שישבו 19 שנה כמבואר בדברים א' מו' וישבו בקדש ימים רבים כימים אשר ישבתם. ואומר שם רשיי' שבקדש היו 19 שנה כמו כל המקומות ביחד שנסעו וחנו וכו' ביחד 19 שנה כתוב וישב כי היתה ישיבה ארוכה.

כ ב. ולא היה מים לעדה לשתות. והנה בפסוק ה הם התלוננו למה הבאתם אותנו למקום הזה שהוא לא מקום מים והוסיפו ולא מקום זרע תאנה גפן ורימון ומים אין לשתות. רבים נתקשו כאן מדוע הם החלו התלונן לכשיו על פירות הרי מדובר בשנה הארבעים שלהם במדבר ולמה לפתע הם השתוקקו לפירות, מילא מים שהיו עד עכשיו ופסק הבאר עם פטירת מרים, אבל פירות? וי"ל, אומר הפני אריה זוטא, שהבאר שהסתלק בפטירת מרים, מלבד מה שהיה מועיל לשתיה זה גם היה מועיל לרפואת עיניים כמובא במדרש במד"ר יח ששומא טבל ונודמנה לו בארה של מרים ונתפרא, והנה כשמתה מרים והסתלק הבאר הסתלק להם גם רפואת עיניים ומובא בסנהדרין יז שמיני פירי מאירים את העיניים, ולכן אמרו אין מים וגם אין פירות אז הפסידו את רפואת העיניים ולכן תלונתם היתה גם על פירות ועי"ז אמר הקב"ה ודברת עם הסלע **לעיניהם**.

כ ד. ולמה הבאתם את קהל ה' וגו' למות שם אנחנו ובעירנו. שואל רבי ישראל סלנטר, אדם הולך למות, הוא חושב על הבהמות שלו? וי"ל עי"פ הסיפור הידוע במעשה דאלכסנדר מוקדון, שאמר אם יורד אצלכם נאם זה בגלל הבהמות, כי אתם לא ראויים לכך, וכמ"ש אדם בגלל בהמה תושיע ה'. וכל זה אם העונש על האדם, אבל בעונש על **מקום** לא עוזר שהבהמה לא צריכה להעניש, ואי"כ הכל מובן, התלונה שלהם היתה למה הבאת אותנו אל **המקום** הזה שאפי' הבהמות לא עוזרות שבגללן יהיה לנו מים.

כ ה. לא מקום זרע ותאנה וגפן ורימון. יש להקשות למה מנה רק את החמש מינים הללו (זרע כולל חיטה ושעורה) ולא מנה את ה' המינים הנותרים של שמן ודבש? י"ל שה'מין' הוא טעמו לדע השמן וכצפיהית בדבש, ואי"כ זה לא היה חסר להם ולכך לא התלוננו ע"כ. (מרבי נתן גשטטר ורבי יונתן דויד)

כ יא. ודיברתם אל הסלע.. וירם משה את ידו וידך את הסלע פעמים. המפרשים כאן התקשו בשתי שאלות א. למה משה הצטווה לדבר אל הסלע בשונה מבפרשת בשלח (שמות יז ו) ששם הצטווה משה והכית בצור. ב. מדוע משה היכה פעמיים. מתוך עי"כ רבי מאיר אריק הנה הקב"ה אמר למשה בסוף ימיו על מי מריבה שהוא יעניש על אשר מעלתו בי בתוך בני ישראל (דברים לב נא) ויש להקשות היכן משה מעל? וי"ל ששמה השתמש במטה של אהרן כשהכה על הסלע (מדרש רבה יח) והנה מטה אהרן היה קדוש מאז שפרח בו ציץ אחרי הסיפור עם קרח בפרשה הקודמת ואי"כ יש מעילה בהכאה עמו, לכן ציווה הקב"ה לדבר סלע בשונה מבישלת' שעדיין המטה של אהרן לא התקדש ושם הוא ציווה להכות, ולכן גם כאן המים לא יצאו בהכאה הראשונה כדי שלא יהנו חלילה מההקדש, ופעם שניה כבר אין מעילה כי אין מועל אחר מועל בהקדש (מעילה יט) ולכן היה צריך להכות פעמיים.

כ יא. וידך את הסלע. רבים נתקשו כאן איך משה שהיה אדם הכי ענק בעולם שינה מדברי הקב"ה שאמר לו לדבר אל הסלע והוא הכהו? וי"ל, אומר החנוכת התורה, עי"פ מה שמבואר בב"מ פו. שכל מה שעשה אברהם לאלאכהם בעצמו שילם הקב"ה בעצמו לבניו, ומה שעשה עי"י שליח הקב"ה השיב עי"י שליח. והנה יוקח נא מעט מים היה עי"י שליח אז הקב"ה שילם עי"י שליח כאן אצלינו עי"י הסלע. והנה משה ידע ד"ז וידע שאם ידבר אל הסלע זה לא עי"י שליח כי הקב"ה מדבר מגורנו של משה, לכן פירש את דברי הקב"ה להכאה, ולא ידע שבאותו הזמן השכינה לא דיברה מגורנו כי הוא כעס על בני ישראל שאמר שמעו נא המורים, וכל הכועס שכונה מסתלקת ממנו, ולכן דיבור של משה באותו הזמן היה נחשב לשליחות, ומכ שחיהכו נענש ע"כ. ולפי"ז מבארים את מה שכתוב בתהילים קו 'יקציפו על מי מריבה וירע למשה בעבורם כי המרו את רוחו ויבטא בשפתיו. והיינו שבגלל ששמה אמר שמעו נא המורים הוא נענש, ואם תשאל הלא שכניה מדברת מתוך גרונו, התשובה היא כי המרו את רוחו והוא כעס, ולכן זה נחשב ויבטא בשפתיו.

כ יז. ועברה נא בארצך לא נעבור בשדה ובכרם ולא נשתה מי באר דרך המלך נלך לא נטה ימין ושמאל עד אשר נעבור גבולך. יש לבאר את הפסוק הזה כך: הנה מצוי בבב"ב נד: נכסי כנח"ם הם כמדבר וכל המחזיק בהן זכה בהן, ומחזיק היינו נעל גדר פרץ. ולכן כך אמרו בני"י נעברה נא בארצך, דרך העברה בעלמא באופן שאין שהות לנעול לגדר ולפרוץ, ואחי"כ אמרו לא נעבור בשדה ובכרם, משום דקי"ל המפצל זמורות גפן וכו' ואין דעתו לעבודתה אליך קנה, והוא שמארו לא נעבור בשדה ואי לא יהיה להם מהיכן לקצוץ, ועוד אמרו לא נשתה מי באר כלומר שרק יקנו ולא ישתו בשביל שלא יוכח שהארץ שלנו, דרך המלך נלך והיינו שלא נטה ימין ושמאל ואז נקנה לשיטת ר"א בב"ב ק. הלך בה לארכה ולרחבה קנה מקום הילוכו, ואז תה לא נעשה. פני דוד.

כא ה. נפשנו קצה בלחם הקלוקל. פרשיי' שהתלוננו על המן שמכניס ולא מוציא. יש להקשות מדוע התלוננו עי"ז רק כעת בסוף הארבעים שנה? וי"ל שכל המא' שנים בשביל לעשות צרכיהם הם היו צריכים לצאת חוץ לעניינם שהוא טירחה גדולה מאוד (כמבואר ביומא פה) לכן לא התלוננו. אבל כעת שאהרן נפטר ונסתלקו ענני הכבוד הם כבר רצו לקנות אוכל נורמלי מתגרי הנכרים כמבואר ביומא שם כי אז כבר בית הכסא סמוך על שולחנם לכן כעת התלוננו. ולכן גם כעת הקב"ה שלח את הנחשים השרפים כדי שיצטרכו את ענני הכבוד שעד היום היו להם והרגו את כל המזיקים. ואם יהיו להם עננים שוב לא ירצו את הלחם הקלוקל וכנ"ל. תורת משה לחת"ס.

כא ה. וידבר העם וגו' ונפשו קצה בלחם הקלוקל וישלח ה' בהם הנחשים. פשוט נסענו כלפי שמים שנמאס להם מהמן כי הוא מקולקל. ומסביר רשיי' לפי שהמן נבלע באברים ואמרו תעיד המן שיטפח באברינו... כלום יש לילוד אשה שמכניס ואינו מוציא? עי"כ טענתם.

פרשת חקת תשפ"ג

מה עשה הקב"ה שלח בהם את הנחשים. ולכאורה קשה. א. מה הקשר בין העונש לבין מה שהם טענו, מה המידה כנגד מידה בזה? ועי"ק מה טענתם כלום יש לילוד אישה שמכניס ואינו מוציא, הרי יש את היתוש שמבואר בגמ' בגיטין נו. שהיתוש הוא ברייה קלה שמכניס ואינו מוציא. וי"ל עי"פ הגמ' בשבת עז ב: כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא ברא לבטלה, יתוש לנחש היינו מי שנשך אותו נחש כותש יתוש ומניח במקום המכה ומתפרא. לפי"ז מובן הכל. הם טענו שיש להם לחם קלוקל שמכניס ואינו מוציא ואין כזאת בריה. לכן שלח הקב"ה את הנחש ועי"ז הם יצטרכו להזדקק ליתוש ואז הם יראו שיש בריה כזאת וזה לא לחם קלוקל. רבי יוסף ענגיל.

כא ו. וישלח ה' בעם את הנחשים השרפים. יש להעיר מה לא הלשון וישלח, הול"ל ויביא את הנחשים. וינשכו את העם? וי"ל דאיתא בב"ק טז. תודי"ה ונחש, דנחש למרות שאינו נהנה בנשיכתו חשיב רגל ופטרור ברה"י"ר כיוון דאורחיה בהכי ולא חשיב כקרן עי"י. ובב"ק ב. איתא ושלח זה הרגל וכי"א משלחי רגל השור והחמור, ומכיוון דנשיכת הנחש הוי רגל נקט וישלח לרמז דהוא רגל.

שם. יש להקשות מדוע כאן שנתאו לאוכל רגיל נענשו בנחשים. ואילו לעיל יא ד בקברות התאוו שנתאו גי"כ נענשו הבשר עודנו בין שניניהם ויד ה' בהם מכה רבה מאד, מדוע נענשו שונים על אותו עוון? וי"ל דהתם בבעלותך הם היו יוצאי מצרים ובאמת נתאוו על מה שאכלו במצרים, נמצא שחטאם היה באמת תאוה לכן נענשו בעונש הבשר בין שניניהם ויד ה' אותם מכה רבה. אך כאן מדובר שבכר מתו כל עולי מצרים כדפרשיי לעיל כ א ואלו שגדלו מדבר מעולם לא ידעו מה זה תאוות אכילת אוכל רגיל וחטאם הוא רק חטא הלשון שדיברו על המן שהוא קלוקל ועל חטא הלשון נענשים בנחשים, ד"ז מבואר ברשיי' שכתב שהיה זה חטא של הוצאת דיבה. תבטל השורן.

כא ו. וישלח ה' בעם את הנחשים השרפים. נחשים אלו נחשים רגילים, ושרפים אלו נחשים ארסיים. והנה כאשר באו בני"י לדבר עם משה (פסוק ז) הם ביקשו שיסיר מזה את הנחש, מה ע"פ השרף? והנה ממשכה התורה ומספרת (פסוק ח) שהקב"ה אמר למשה שישים להם שרף, מה עשה משה (פסוק ט) שם נחש. וקשה למה שינה מדברי ה'? וי"ל שהסיבה שנשלחו להם נחשים ושרפים אינה משום שדיברו בה' ובמשה (פסוק ז), ואמרו חז"ל שהקב"ה מעניש על כבוד הוצאה יותר מאשר על כבודו (תנחומא תולדות יב). ואי"כ על כבוד משה היה את השרפים, ועל כבוד ה' היה את הנחשים, וכאשר כלל ישראל הגיעו למשה לבקש בעבורם הם אמרו לו שיעביר רק את הנחש, כי ידעו שהוא בוודאי סולח והשרף יעבור, ובקשו רק שיעתיר לה' שגיי"כ יסלח. אבל הקב"ה ענה לו על כבודי אני מוחל ושים רק שרף, אמר משה אני מוחל על כבודי ואכפת לי רק כבוד שמיים לכן הוא שם נחש. רבי יהושע ללב דיסקין הובא ביחי ראובן.

כא ט. ויעש משה נחש נחושת וגו' והביט אל נחש הנחושת וחי. איתא בגמ' שלושה דברים עשה חזקיהו המלך והודו לו ואחד מהם שכיתת את נחש הנחושת לפי שהיו טועים אחריו, ויש להקשות מדוע לא כיתת משה את נחש הנחושת שלא יכשלו אחריו בהמשך? וי"ל דאיתא בברכות י. שחזקיהו לא רצה לשאת אישה כי ראה ברוה"ק שאמורו לצאת ממנו בניס לא ראויים, ואמר לו ישעיה בהדי כבשי רחמנא למה לך, והיינו אתה עושה את שלך ומה שהקב"ה עושה אחי"כ זה לא תפקידך. ולפי"ז מ"ל שמשה לא רצה לעשות דבר מליבו לשורך ולבצר מה ציווה ה' לעשותו ואי משום שישראל יטעו בו בהדי כבשי דרחמנא ל"ל, אבל חזקיהו שהלך לשיטתו שלא סבר כך בברכות י. לכן הוא כיתת את נחש הנחושת. חת"ס.

כא יב- יג. משם נסעו ויחנו בנחל זרד, משם נסעו ויחנו מעבר ארנון. יש להקשות מדוע כאן שינה הכתוב וכתב משם נסעו בשונה מכל המסעות שאמר ויסעו? וי"ל, אומר האור החיים, שכל המסעות היו עי"פ העננים שהובילו אותם ולא נסעו מעצבם, משא"כ הכא שנסעו עי"פ משה ולא עי"פ הדרכת העננים לכן כתב משם נסעו. וראיה לדברים מחומש דברים ב' יז דכתיב שם שהקב"ה אמר עתה קומו ועברו לכם את נחל זרד, ובפסוק כד כתב קומו סעו ועברו את נחל ארנון, חזינן שזה היה רק עי"פ משה, כי אם הענן הולכים בשביל מה הוצרך משה לומר להם קומו. והטעם לזה הוא משום שזה היה אשר מיתת אהרן שענני כבוד הסתלקו וחזרו רק מאוחר יותר בשביל משה.

כא יד. את והב בסופה. בגמ' בברכות נד מסופר (הובא ברשיי' כאן) שכשעברו ישראל בנחל ארנון, האמוריים הכינו להם שם מארב בדרך הצרה שבין שני ההרים שישאלה היו אמורים לעבור שם, אבל מכיוון שהארון שהלך לפני מחנה ישראל היה מיישר להם את כל השטח, שני ההרים הללו התחברו זה לזה והפכו למישור וכל האמוריים שהתחבאו במארב, נמחצו למוות והיה דמם

זורם בנחלים. והיו שני מצורעים ישראלים, בשם את והב, שהלכו בסוף מתנה ישראל וראו את הדם וסיפרו על הנס הגדול שהתרחש שם בלי שישראל בכלל ידעו עליו. וזה מה שנאמר בפסוק 'את והב בסופי' שהשניים הללו שהיו בסופה של השיירה גילו וסיפרו את הנס שהיה ומיד קמו ישראל ואמרו שירה. והנה בעיון קצר בתרגום הוא מבאר ביאור אחר על את והב בסופה שזה הולך על ים סוף וכו'. וקשה מה היה אכפת לתרגום לפרש כמו שבמבאר בחז"ל. וי"ל ע"פ הגמ' במגילה ג. שהתרגום - אונקלוס הגר אמרה מפי רבי אלעזר. ורבי אלעזר סבירא ליה שבמסע בני ישראל זבין ומוצרים

שכר מצוה: בפרשתנו על כן יאמרו המושלים באו חשבון בואו ונחשוב חשבוננו של עולם, שכר מצוה כנגד הפסדה. בסיפור של עוג מלך הבשן מובא שמשה פחד מעוג. אמר לו הקב"ה אל תירא אותו כי בידך נתתי אותו וכו'. הרמב"ן מקשה האם משה פחד מבשר ודם הרי משה רבינו הוא שהזהיר את ישראל אל תיראו ואל תערצו מפניהם והוא גם האשים אותם בחטא המרגלים בזה שפחדו להיכנס לארץ מפני גבורתם כי יושבי הארץ לא תערצו ולא תיראו מהם. ה' אלוסיכם הוא לכם לנס". אם כן מדוע משה מפחד מעוג, עד שהקב"ה אומר לו אין לך מה לפחד ממנו, כי בידך נתתי אותו? מתרץ הרמב"ן ש משה פחד מהזכויות של עוג שבשעתו תרם להצלת לוט בן אפרים, אברהם, ולכן זכה עוג לשכר עבור מצוה זו, לאריכות ימים של מאות שנים. וכשאמר לו הקב"ה למשה להילחם איתו, פחד משה שלא יוכל לנצחו, מחמת הזכות הזו, עד שאמר לו הקב"ה אל תירא אותו כי בידך נתתי אותו שכבר קיבל את כל שכרו המגיע לו על מצוה זו. ואמר הרב שך: משה רבינו פחד, שזכות זו, שבא ואמר לאברהם כי נשבה אחיו היא זכות גדולה, יותר מזכותם של עם ישראל כולו, עם היושע ושבעים זקנים.

נורא הדבר. זכות כזו של שיחה נאה שעל ידו נגרמה טובה, יכולה לעמוד לו נגד זכותם של כל כלל ישראל. במשפטי ה' יש לכל חלק של מצוה, או שיחה נאה, את שכר המצוה שעושה, והמצוה אינה מונעת את העונש על עבירה. וכשתבונן במצוה הזאת שעשה עוג, רואים, שכל חונותו לעבירה ולא למצוה. במבאר במדרש (עיי' ברש"י שם). שכל חונותו של עוג היתה לרעה, כדי שאברהם אבינו יצא למלחמה וימות, שהרי אין לו סיכוי לנצח כאלו מצעמות, וכשימות אברהם במלחמה, הוא ישא לאשה את שרה. אומר הדעת זקנים מבעלי התוס': כיון שוקף את סוף, באה זכות הצלת לוט על ידו, היה משה ירא פן תעמוד לו אותה זכות, אע"פ שכוונתו היתה לרעה. כמו שמצינו שבזכות מב' קרבנות שהקריב בלק, זכה ויצאת ממנו רות, ואף על פי שבלק נתכוון לרעה, לקלל את עם ישראל, מכל מקום כיון שהקריב קרבן לכבוד הקדוש ברוך הוא, זכה ויצא ממנו רות. רואים מה החשיבות של כל מצוה שאדם עושה, כמה שכר הוא יקבל על כך, גם אם הוא התכוון לדבר רע ולבסוף יצא מזה דבר טוב, וכ"ש אם כל חונותו לשם שמים.

בפרשתנו מסופר על פסירת מרים שבעקבות כך לא היה מים. כי היה הבאר בזכות מרים שנאמר (שמות ב) ותייתצב אחותו מרחוק. והנה כתבו התוס' (סוטה יא. ד"ה מרים) שמרים המתינה למשה כשליש שעה או כרבע שעה. ובזכות ה-20 דקות הללו עם ישראל המונה מיליוני אנשים, זוכה לשלוש מים במבארה של מרים, במשך כארבעים שנה. כמה צריך להעריך ולייקר כל מצוה קלה, שאין לשער מתן שכרה, ואין לתאר נוצם פעולתה של ולעם ישראל. **בגמרא** סנהדרין מסופר שנבוכדנצר רץ ארבע פסיעות, ומיד לא המלאך גבריאל, ועצר אותו, שלא ימשיך לרוץ. אמר החפץ חיים, באמת לא רץ נבוכדנצר אלא שלש פסיעות, וכשהחל לפסוע את הפסיעה הרביעית, בא גבריאל והעמידו, כך שלא פסע פסיעה שלימה, אלא מחציתה בלבד. בכך ביאר החפץ חיים, באיזו זכות וזתה ושתיל למלך לאחר שמלכו אבותיה, שלשת המלכים: נבוכדנצר, אויל מרודך, ושלשצר, שלהם הגיעה המלכות בזכות שלושת פסיעותיו של נבוכדנצר שרץ לכבוד ה' יתברך, ואילו מלכותה של ושתיל הגיעה לה, בשביל מחצית הפסיעה הרביעית של נבוכדנצר, לפיכך לא מלכה אלא זמן קצר, ובמקומה מלכה אסתר שהצילה לאחר מכן את כלל ישראל מגזרות של המן. כמה חיזוק יש במאמר זה, שאפילו על חצי פסיעה מקבל האדם שכר למעלה. **הנה** אם היינו מחזירים זאת לעצמנו, איזו שמחה והשתוקקות היתה לנו בעת שהיינו הולכים לבית הכנסת או לבית המדרש. לו יצויר שהיה אדם עומד בפתח בית המדרש, והיה מחלק שטרות של כסף בסכומים נכבדים עבור כל פסיעה ופסיעה שאדם הולך, איך היינו נראים אז, והרי זו האמת, מחלקים שכר רב יותר מאשר כסף על כל פסיעה וחצי פסיעה. (אוצרות התורה לך לך). מסופר על רבי שמואל גרינימן שבמלחמת העולם הראשונה, שאל את החפץ חיים אם יש איוושהי דרך לפרוט שכר מצוות תפילין של יום אחד למטבעות של עוה"ז, כדי לפרנס

היו מותרים במחנה ישראל ולכך את והב לא הלכו בסוף המחנה. ואילו הסוגיה בברכות הולכת לפי רבנן דס"ל שימצורעים אסורים במחנה ישראל' ולכן את והב כן הלכו בסוף המחנה.

כא לך. ויצא עוג מלך הבשן וגו'. ויאמר ה' אל משה אל תירא אותו. כתב רש"י שהיה משה ירא להילחם עם עוג שמא תעמוד לו זכותו שסיפר לאברהם על חטיפת לוט, שנאמר ויבא הפליט, הוא עוג שפלט מהרפאים, ויגד לאברהם. פעם ניגש אחד מגדולי הציונים בשנה ופירש לאחד מחשובי בניגוש ושאלו לאמור מדוע הם שונאים למדינה הרי הם מחזיקים הישיבות בתקציבי עתק,

מאמרי מוסר וסיפורים מענייני הפרשה

באותו שכר את יהודי העיר עד יעבור זעם המלחמה! אמר לו החפץ חיים: דע לך שהקב"ה לא יקבל מידך את התשלום הזה. כי שכר של מצות תפילין יום אחד, זה שכר עצום מאוד ולא תוכל לתאר לך, והוא לא יסיכך לקחת ממך צ'ק כזה גדול ועצום לקנות דבר שלעומתו נראה פעוט מאוד. משל למה הדבר דומה: לאדם שנכנס לקנות לבנו סוכריה, ומשלם לחנווני בצ'ק של אלף דולר, החנווני עם כל רצונו הטוב למכור את פחורתו ולהרוויח בה, ידחה את הצעתו של האב, מסיבה פשוטה מאד, ואין לו לתת לאב עודף, והטירחה שבה יתרוצץ לחפש מאן שהוא שיוכל לפרוט לו את אלף הדולר לפרוטות, והאם יש אדם כזה בסיבבה הקרובה שעמונין בכלל לפרוט כספו. לכן לא יסיכם בורא עולם להצעתך, לזון לא אנשי העיר ראדין במצות תפילין של יום אחד, מסיבת ערכה הרב והעצום. **רבי משה פיינשטיין** היה אומר: נתאר לעצמנו, משאית אחת מלאה בזהב ובאבנים טובות ומרגליות, כמה שוויה: מיליארדים. ולידה עוד משאית, ולידה עוד משאית, עד שנמלא את כל חלל העולם במשאיות אלו. ועדין שכר של מצוה יותר מכל העושר הזה.

בדבר חשיבות של מצוה קלה כהכנה לכבוד שבת מובא בליקוט אהב ישראל: משל לעשרי אחד שירד מנכסיו מצבו הכלכלי הידרדר והוא איבד את כל ממנו עד שנעשה לעני המחזר על הפתחים. הוא הלך מעיר לעיר, ובכל מקום פשט את ידו לנדבה, בהיותו הולך בדרך הגיע פעם העני להר אחד. טיפס על ההר ולפתע נתקל מבטו במשהו נוצץ המונח על הארץ. התכופך ולעיניו נגלה הרבה אבנים קטנות ונוצצות. ויפיים של האבנים ענה את לבו, אסף מהן הרבה ושם בתרמילו. המשיך בדרכו ומשאו על כתפיו, והשק הכבד העיק עליו מאוד. בקושי הצליח לגרור את רגליו, חש שאינו יכול יותר לשאת את תרמילו העמוס. מה עשה? זרק אבנים אחדות מתוך השק, והמשיך בהליכתו, אבל משאו המשיך להכביד עליו, ואז השליך עוד אבנים מתוכו, כך הלך וזרק אבן אחר אבן. לבסוף הגיע אותו אביון אל עיר אחת ונתארח אצל מלמד עני, האורה היה עייף מאוד, רצה לעבון הציק לו וחפשי בתרמילו אולי ימצא בו איזה מטבע שאפשר לקנות בו דבר מאכל להשביע רעבונו. תוך חיפושו מצא אבן יפה אחת שנותרה אחרי שהשליך את כל האבנים. הוא סבר שאין ערך רב לאבן הזאת, אבל מכיוון שלא מצא בשוק אף פרוטה החליט לנסות למכור את האבן, אולי יקבל בעדה משהו. פנה העני לבעל הבית ושאלו לאן יוכל לפנות בהצעתו למכירת האבן? כשראה המלמד את האבן הנוצצת בידו, אמר לו: אמי אמי אל סוחר יהלומים, כי דומני שערכה של אבן זו גדול מאוד. צחק ההלך לשמע הדברים אלו, וסירב ללכת לעמו, כי חשב שאין לאבן כל ערך. מה תוכל להפסיד? הפציר בו בעל הבית, בא וניגש אל סוחר היהלומים ונשמע מה בפיו. לאחר שכתועים הסכים העני ושניהם הלכו אל סוחר היהלומים. כשהראו לסוחר את האבן קפץ הלה ממקומו מרוב התפעלות והכריז: נותן אני לך אלף זהובים תמורת אבן זו. מששמע העני דברים אלו נותר מוכה תדהמה ולא ידע מה להשיב. כשראה זאת הסוחר, סבר שאין הוא מסכים לסכום המוצע, וקרא מיד מוכן אני להוסיף עוד אלף, כך העלה הסוחר את הסכום מרעג לרעג, והגיע עד מחיר גדול מאוד שהציע תמורת האבן. לסוף נפל האביון על הארץ והחל תולש שערותיו מראשו, וקורא בקול מר: אבנים כה רבות כאבן זו היו בידי והשלכתי אותן כדבר שאין לו ערך, אוי! מה גדול הפסדי. כך הוא הנמשל בקשר להכנות שבת, הסביר הרב מאפטא, אדם שמצמצם נגליו לכבוד שבת מקבל שכר כה גדול בעולם הבא, ואז הוא מצטער ובוכה, דברים כה רבים היו בידי לעשותם לכבוד שבת ואני זלזלתי בהם, ולא ידעתי מה רב שכרם. וזה כוונת המדרש מה יפו פעמיד בנעלים הה"ד (ישעיה כב יב) "ויקרא ביום ההוא לבכי ומספד ולקרחה ולחנור עק" שכשיראו מה השכר עבור מצוה קלה זו וצחקו שקלים יהיה בכי ומספד על כל אותם מצוות שזלזלו בהם (מקראי קודש).

אשת הגר"א היתה אוספת צדקה בכל ערב שבת כדי לחלק את המעות למשפחות נצרכות להוצאות שבת. והיתה מתלווה עמה אשה אחת. שתי נשים אלה סיכמו ביניהן בתקיעת כף, שמי שתסתלק ראשונה מה העולם

ואפי' אם אין כוונתם לטובה הא בעוג נחשב לזכות מה שגרם להצלת לוט ואע"פ שכוונתו היתה לרעה כי חפץ שאברהם ימות במלחמה והוא יישא את שרה. והשיב אותו ב שלל כתוב שראה אהב את לוט אלא פחד ממנו.

כא ח והיה כל הנשדך ומשה אותו וחי. וקשה הא כל והיה, הוא שמחה, ואיזה שמחה יש בנשיכת נחש, כך שואל המשך חכמה, והוא גם מתרץ, שגם מי שהיה חולה במחלה אחרת, ניצל ע"י הנחש, אם היה ננשך, לכן, והיה, הוא לשון שמחה.

תבוא אל חברתה בחלום לספר לה מה נעשה בדירה בעולם הבא. חברתה של אשת הגר"א נפטרה ראשונה, וכעבור זמן באה אליה בחלום ואמרה לה: אין לך רשות לגלות לך מהנעשה בשמים, אך היותו והבטחותי בתקיעת כף לבוא אליך לפיכך הרשוני מן השמים לגלות לך דבר אחד. אם את זוכרת, פעם אחת הלכנו שתינו לאסוף כסף לצרכי צדקה, ובדרך ביקרנו אצל אשה פלונית כדי להתרימה ולא מצאנוה בביתה והמשכנו בדרךנו. לאחר זמן קצר ראינו אותה באה לקראתנו כשהיא פוסעת בקצה השני של הרחוב, ואז את הורית באצבע ואמרת הנה היא לנעננו, ועברנו לצידו השני של הרחוב והתרמנו אותה לצריה המצוה. ובכן דעי לך שכל פסיעה ופסיעה רשומה על שם שתינו בשוה, אולם לזכותך בלבד רשומה אותה הוראת אצבע את הפנית את תשומת ליבי לאותה אשה, ודבר לא נאבד! רבי משה שטרנבוך כתב: שמעתי מרבי יחזקאל אברמסקי שהוא ראה את המעשה הנ"ל בפנסק הח"ק. **על** רבי יחזקאל אברמסקי מספר תלמידו רמ"מ שוליינגר פעם אחת שחל אותו רבי יחזקאל לקנות בולים בדואר בשביל מעטפה של כספי צדקה שרצה לשלוח ע"י הדואר. ואמרת לרבנו הלא יכול אני לקחת אתי את המעטפה לדואר, ולהדביק עליה את הבולים שאנקה ולשלוח שם בדואר? והשיב לי רבנו על זה בסיפור הידוע מאשת הגר"א שהלכה לגבות לצדקה עם עוד אשה ובשמים נרשם לזכותה גם תנועת היד שעשתה לסימן. ואמר רבנו: לכן רוצה אני להדביק בעצמי את הבולים על המעטפה, מפני שגדול כל כך כח הזכות של כל פעולה שעושים בה... **בספר סוכן בינינו** מובא מעשה במשגיח כשרות בבית ההארחה של המושב שורש שבהרי ירושלים, שנהג לארגן מדי יום ביומו מנין תפילת מנחה בבית המרוגע. והנה אירע יום אחד שהיה חסר עשירי למנין. המשגיח יצא החוצה ופגש חקלאי אשר מראהו כשל יהודי פשוט לכל דבר. כשהגיע לו להצטרף למניין, לא ידע האיש מה הוא שח ומה פירושו של המשג' מניין, לאחר שהסביר לו את גודל חשיבות המצוה, ניאות להיכנס לבית הכנסת. לפני שהיחקה התחיל להתפלא, נכנס בחור דתי לבית הכנסת, ומכיון שהיו כבר עשרה מתפללים גם בלי החקלאי, יצא הלה את בית הכנסת והלך לביתו. עברו כמעט עשר שנים מאז המקרה, המשגיח עזב מזמן את בית ההארחה ועבר להתגורר בבית ברק. באחד הלילות הוא ראה בחלומה את החקלאי שהצטרף למנין ופניו קורנות, האיש סיפר לו, שעזב את העולם לפני כחודש ואין לך מושג איזה שכר קיבלתי בשמים על שהסכמתי להשלים לכם את המנין. הנפטר הוסיף ואמר: שבזכות המצוה ההיא שקיים, נתנו לו הזדמנות להתגורר אצל חבלי, ולבקש ממנו שילך אל בנו יחידו המתגורר בירושלים, חילוני גמור, וישכנע אותו לומר עליו קדיש. הוא מסר את כתובתו המזוייקת של חבן. והמשגיח הנפגע אכן מצא את הכתובת, קיים את בקשתו והצליח לשכנע את חבן לומר קדיש על אביו. מה עשה אותו חקלאי! בסך הכל הביע הסכמה ונכונות להצטרף למנין, ואיזה שכר קיבל על כך, כוח לפעול שבנו יסיכים לומר קדיש עבורו.

מעשה נפלא מהאדמו"ר מטשרנוביל: הרב יצחק אייזנבך נולד למשפחה ירושלמית חרדית נודעת. בשחר ימיו היה איצילה ילד פעיל ועליו שהפך את רחובות העיר וסמטאותיה למגרשי משחקיו ותעלוליו. היה זה ביום השבת בשעות אחר"צ, איצילה עשה את דרכו אל הכותל המערבי כשהוא חולף בעיר העתיקה דרך רובע מאוכלס בערבים. לפתע צדו עיניו מטבע זהב נוצצת על הקרקע בצד. ערכה של מטבע כזה היה רב עד מאוד, גדולה היתה במציאה זו לסייע למשפחתו המשתלבת קשות בכלכלתה. היטב זכר איצילה שעקב קדושת השבת אסור לו להריס את המטבע, על כל הניח את רגלו על המטבע כדי להסתירה מעין רואים, והחליט לעמוד כך עד צאת השבת, כך ניצל לו הילד ברחוב הערבי למעלה משעה, והנה לפתע התקרב אליו נער ערבי ושאל אותו מדוע הוא עומד כמו פסל ואינו נע מערובי תחילה לא השיב איצילה דבר, אך הנער המשיך לחקור אותו, והוא ענה לו בתמימות ילדותית יש לי משהו מתחת לרגלי שאסור לי להריס מפני שהיום שבת, אני שומר ע"י ומחכה עד אחרי שבת כדי שאוכל. עוד בטרם סיים איצילה את משפטו,

הדף אותו הנער הערבי והפילו ארצה, גחן במהירות לעבר המטבע, חטף אותה ונמלט. איצ'לה שכב המום על הקרקע, ועד שהתאושש והתרומם, כבר הספיק הנער לדלג מעבר לגדר ולהעלם מן העין. איצ'לה ידע שיהיה זה חסר תכלית, ואפילו מסוכן לרדוף אחרי נער ערבי בעיר העתיקה. בשעת אחר צהרים מאוחרת עשה הילד המדוכדך את דרכו חזרה לעבר בית המדרש של הרבי מסטרנוביל שם נחג אביו להתפלל מנחה לאכול סעודה שלישית, בדרך כגל היא זה תפקידו של איצ'לה לסדר את הכסאות, לערוך את השולחנות ולהגיש את המזון עבור כל הסועדים במחיצת הרב, אך הפעם חרג ממנהגו, והצטנף לו בפניו בחוסר מעש. הרבי מסטרנוביל שחיבב מאד את הילד הבחין שמשהו אינו כשורה, הספסלים והכסאות נותרו באי סדר והוא תר בעיניו אחרי איצ'לה. הרבי ראה את הילד העצוב היושב לו לבד בקרן זוית. ניגש הרבי אל הילד ושאל אותו מה קרה היום אתה נראה כ"כ עצוב? כולנו זקוקים לך לעריכת השולחן. סיפר איצ'לה לרבי את קורותיו באותה שבת והביע את עצבונו הגדול על הזדמנות הפז שהוחמצה. הרבי הקשיב בתשומת לב, ואז נטל את ידו של הילד ואמר לו בוא איתי אל השולחן עכשיו, אחרי צאת השבת בוא בבקשה אל ביתי. במוצאי שבת יצא הילד יחד עם הרבי לעבר ביתו שהיה צמוד לבית

שאלה : על כן יאמרו המושלים בואו חשבון. ב"ב עז: א"ר שמואל בר נחמן א"ר יוחנן מאי דכתיב על כן יאמרו המושלים וגו' המושלים אלו המושלים ביצרים ככלו של דבר, צריך האדם להיות מתבונן בשכלו תמיד בכל זמן ובזמן קבוע לו בהתבונן, מה הוא הדרך האמיתית לפי חק התורה שהאדם צריך לילך בו. ואחר כך יבוא להתבונן על מעשיו אם הם על הדרך הזה אם לא, כי על ידי זה ודאי שיהיה לו נקל לטהר מכל רע וליישר כל דרכיו. איך עושים את זה? **תשובה**: הבה המנשה כלה ברורה בסימן א' סק"ב וז"ל: וצריך האדם לקבוע לו עת ללמוד ספרי מוסר בכל יום ויום אם מעט ואם הרבה כי הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו ותבלין היצה"ר הוא תוכחת מאמרי חז"ל, ובעשה"צ הבה מהברכ"י שהוא חיוב גדול יותר מלימוד משניות. ובסימן תר"ג סק"ב כתב: והאר"י ז"ל כתב שחיוב ללמוד בספרי מוסר כל השנה וכ"כ הגר"א במשלי בכ"מ ובמעשה רב. עוד כתב החפץ חיים בפרט בזמנינו בעונותינו הרבים שנתרבו מאד מפירי הדת ומפציז דעות כוזבות בתוך העם, מאוד צריכים להתחזק בלימוד המוסר, כי רק על ידי לימוד זה יוכל כל אדם להחזיק מעמדו שלא יתמוטט. רבי גרשון אדלשטיין היה נוהג להביא בשיחותיו בעניין לימוד המוסר כדלהלן: כידוע שלימוד המוסר מחזק אישפיע מאוד, ונותן חיים מאושרים, כפי שאמרו לי הרבה, גם מבוגרים בעלי משפחה, שהתחילו ללמוד מוסר בקביעות, בכל יום משהו, מה שמעניין כי מה שמשעמם לא משיג כלום, ונעשו מה מאושרים. עוד הוסיף רבי גרשון: י"מ גדול בתורה ועבודת ה' יש ללמוד בכל יום לכל הפחות חצי שעה מוסר, ולפעמים יש לשלם רק 5 דקות מוסר כשאדם לחוץ וכדו'. פעם הגיע אליו אברך ושאלו: הרי בכל שנה מגיעים תלמידים רבים לישיבה, ובתוכם לפחות עשרה שהם בעלי כשרונות גדולים שיכולים לצאת גדולי ישראל, אי"כ היכן הם אותם בחורים? שהרי במשך השנים הם נעלמים ונאבד שמם? ענה גר"א זה משום שאינם לומדים מוסר. כשנשאל מה יכול לשנות את האדם מן הקצה אל הקצה, ולהוכיחו לגמרי, ענה ר' גרשון לימוד המוסר. תלמידו תהה פעם באוזניו מדוע הוא מרבה כל כך לדבר על ענין המוסר. השיבו רבי גרשון: אני בדקתי את זה ונוכחתי לראות כי אי אפשר להצליח בשום ענין בלי לימוד המוסר.

שאלה : בפרשתנו מות אהרן ובכו אותו כל בני ישראל מפני שהיה משכין שלום בדרכו המיוחדת וכידוע, מה כתוב בחז"ל על מי שמשכין שלום: **תשובה**: איתא בחז"ל מי שטורח בעניין השכנת שלום זוכה שאין תפילותיו חוזרות ריקם, וזוכה להיות מתלמידיו של אהרן הכהן וכולם אוהבים אותו ומתמיד מסייעים בידו גם בשמים וגם כאן בארץ. וכל בוקר אנו מאמרים שהמביא שלום בין אדם לחברו זוכה שאוכל פירותיהם ומקבל שכר בעולם הזה ונשאר לו קרן לעולם הבא, וזוכה לאריכות ימים ושנים כמו שכתוב מי האיש החפץ חיים וגו' בקש שלום ורדפוהו. וכל זוכה לעשירות ומפגלת, ולא מצא הקב"ה חל מוחיק ברכה לישראל אלא השלום, ומובא בתורת כהנים שהשלום שקול כנגד הכל וכשאין שלום אין כלום, והקב"ה ברא את העולם ע"מ שיהיה שלום בין איש לרעהו. ותלמיד חכם, מובא בחז"ל, שצריך שיהיה רדף אחר השלום. וזו המצווה היחידה שכתוב בה לרדוף אחרי זה. ובשביל השלום מצינו שביטלו מצוות ועניינים רבים כמו הדלקת נר שבת שקודם לנר חנוכה וקידוש היום בשביל השלום, כמו"כ מצינו שבשביל השלום התירו לעבור על מצוות עשה של מדבר שקר תרחק והתירו לשנות. וכשעושים שלום כאן

המדרש, שם בבית, פתח הרבי את מגירת שולחנו והוציא ממנה מטבע זהב דומה לזו שראה הילד בסימטה בעיר העתיקה. הנה המטבע הזו שלך, אמר הרבי, אבל אני נותן לך אותה בתנאי אחד, מבקש אני כי תיתן לי את שכר המצוה שקיימת היום. הילד הנרגש הביט אל הרבי ושאל בתדהמה: הרבי רוצה את שכר המצוה תמורת המטבע? השיב הרבי, היום קידשת שם שמים באופן בולט בכך שלא הרמת את המטבע בגלל קדושת השבת. הנה לפניך מטבע זהב אחרת שלך היא, אני מבקש רק את שכר המצוה. איצ'לה היה המום. האמנם היה ערכה כה גדול? הוא הביט במטבע הזהב וחישב במהירות כל מה שאפשר לקנות באמצעותה עבור משפחתו, הוא נישא עיניו אל הרבי ואמר: אם כה גדול ערכה של המצוה, הרי שהמצוה אינה עומדת למכירה. גחן הרבי לעבר הילד ונשק לו על מצחו. במשך שנים רבות נהג ר' יצחק לספר לילדיו ונכדיו את ההמחשה הזאת מרבי זצ"ל.

סיפר רבי מיכל יהודה ליפקוביץ כידוע בחצרו נטועים עצי אתרגו שצמחו מגרעינים שנתן לו בזמנו החזון איש ואף הדריכו כיצד להשקותם ולטפל בגדילתם. הסטייפלר היה רגיל לקנות אצלו אתרגוים. כל שנה הוא היה בא ומבקש אתרגו מסוים, ומעולם לא שאל מה מחירו, אלא היה נותן סכום גבוה הרבה מעבר למחיר המקובל בשוק, ולא היה שייד להתווכח אתו שהמחיר

ידיעות חשובות וכן דברים מגדולי ישראל ערוך בדרך של שו"ת

בעוה"ז יש גם שלום במרום, במדרש איכה פרק א מובא שהסיבה להמשך הגלות היא בגלל שאין שלום בעולם, וברור שכלל שנקרב את השלום בעולם נקרב את הגאולה ויפסקו מאתנו כל הצרות.

שאלה : בפרשתנו זאת התורה אדם כי ימות מאהל. אין התורה נקנית אלא במי שממית עצמו עליה. מה הכוונה במי שממית עצמו עליה? **תשובה**: לפחות בשעות הלימוד לסגור את הטלפונים וללמוד בריכוז. ומי שיושב ולומד בהתמדה וזוכה מלבד עולם הזה גם לשלוות הנפש כאן בעוה"ז, אשריו בעוה"ז טוב לו לעוה"ב. ויש להוסיף שראוי מאוד גם לאברך שלומד כל היום שילמד גם זמן מסויים בלי תשלום כמובא בשערי תשובה קנה. והכל תלוי בכח הרצון. ומהי עמל? כותב החזו"א העמל שעל ידו אפשר להגיע לעונג אין קץ הוא שינון וחזרה על הלימוד ודבר זה הוא לכאורה מכביד אבל עיניו נפתח שערי אורה ומגיעים לשמחה אמיתית מהתורה.

שאלה : מה הדרך לקבל ישועות מה' יתברך? **תשובה**: וכי נחש ממית או נחש מחיה? אלא כ"ז שמשעבדים ליבם אל אביהם שבשמים, ולא סומכים על כל מיני השתדלויות חיצוניות ובטוחים בקב"ה שהוא מנהל את העולם מיד נענים. וכן מצינו שכשמתה מרים פסק הבאר והבאר היתה בזכות מרים, בזכות שבטחונה בה' היה אדיר ביותר והיא תמיד עוד לפני הישועה היתה מודה לה' כי היתה בטוחה בישועתו. וידוע שהחפץ חיים כשהיו באים לבקש ממנו ברכות, היה תמיד אומר תפסיקו לשלוח מתווכים לקב"ה, והיינו שלא מספיק רק לבקש ברכה מהרב. אבא לא אוהב ששולחים אח אחר שיבקש ממנו בקשות, הוא אוהב שכתובים אתו ישירות. הסטייפלר היה אומר שהצרות באות כי נחלשו באמונה ובטחון ועושים יותר מידי השתדלות חיצונית. ומה שצריך לעשות זה להתחזק בתפילה ובאמונה שהכל בידו ואז התפילה תהיה מקרב הלב ומוכרח להתקבל. ולפני כשלושים וחמש שנה רבי חיים קניבסקי הרא לאחי הגדול רבי אריה שליט"א שהיה אז בן 10 בערך אחי הושיב אותו על ברכו והראה לו את דברי חז"ל האלו וחזר ע"י כמה פעמים 'בזמן שישראל משעבדים ליבם לאביהם שבשמים מיד נענים' עד שהדבר נחרט אצלו במוח.

שאלה : את מי כדאי לא להעלות השבעו לעליית חמישי? **תשובה** : מי ששמו אהרן. כיוון שכתוב בחמישי יאסף אהרן אל עמיו ומובא בספר חסידים סימן תשס"ח להיזהר לא להעלות לתורה עיורו בעין אחת בפרשה של עוורת או שבור. ובספר יעלוי חסידים על ספר חסידים מובא שה"ה לא להעלות בויאסף אהרן מי ששמו אהרן.

שאלה : יום שישי הקרוב הוא ער"ש חוקת איך צריך להתנהג באותו היום? **תשובה**: כתב הלבוש שביום זה ארעו הרבה צרות ליהודים, והוא שאל בחלום ע"מ רגזה הארץ ונאמר לו שזה בגלל פרשת השבעו זאת חוקת התורה שהתורה תובעת את עלבונה, והממ"א ומשנ"ב תקב. הביאו אף הם מנהג זה שיום זה הוא יום צום. ומי שלא יכול לצום שיוהר לכה"פ לא לאכול מעדנים ולא עשה דברים מסוכנים, ויעסוק ככל שיכול בתורה, ולכה"פ ינעם מדברים בטלים. ויהיה מלהיכנס לים סוער וכדו'.

שאלה : בסוף הפרשה מובא הסיפור של עוג מלך הבשן, מה היה גובהו ומי האדם הגובה בעולם כיום? **תשובה**: יש מחלוקת האם יש לפרש את גובהו של עוג כפשוטו ורש"י מבאי מהגמ' בברכות שעקר הר בן שלוש פרסאות, ועד הקרסול הוא היה בגובה שלושים אמות שזה אומר למעלה מחמש קומות עד הקרסול, ולפי

ששילם גבוה מדי. פעם אחת קרה שהמחיר ששילם עבור האתרגו היה ממש מוגזם פי כמה מהמחיר בשוק. ר' מיכל יהודה העזי לומר לו, אבל הרב זה יותר מדי. הביט בו הסטייפלר ואמר: הבה נוראה מה אני נתתי לך, ומה אתה נתת לי. אתה נתת לי אתרגו, חפץ של מצוה, ואני נתתי לך כסף. כסף הוא כלום, מצוה היא הכל! **בהספד** על רבי בן ציון אבא שאול סיפר רבי מאיר ישכר מזוז רב של רמת אשכול בירושלים. שישב לצידו של הרב בן ציון בבית הדין כעשר שנים. בנעה בין שני מלמדים בתלמוד תורה שתפקידם גם ללוות את התלמידים בהסעות, אשר שטחו את דבריהם לפני ביה"ד, וכל אחד תבע שחברו הוא אשר יפתח את דלת הסנדור, כיום פתיחת הדלת היא באמצעות כפתור חשמלי אבל לפני עשרות שנים היתה פתיחת הדלת כרוכה במאמץ רב. אמר הרב בחכמה, חשבתי שהוויכוח ביניכם יהיה מי יזכה לפתוח את דלת הסנדור? שהרי תינוקות של בית רבן דומים לספרי תורה, והסנדור לארון קודש, פתיחת הדלת וסגירתה, חשובים כמצוות פתיחת ההיכל, שיהודים מוכנים לשלם כסף רב לקיומה, ואתם מתקוטטים ביניכם ומנסים להתחמק ממנה? השניים שמעו ומאו התייחסו לתפקידם כתפקיד קדוש ונשגב. מתוך דברי חיים לרבי יוסף חיים אליהו שליט"א

החשבון ס"ה גובהו מאות מטרים שווה לגובה של מגדל בן מאות קומות. כיום גובה האנשים ברוב העולם הוא כמטר שבעים וחמש פלוס, האיש הגבוה שנמדד אי פעם בעולם המודרני הוא היה בגובה 2.72 מטר והוא סבל ממחלת הענקיות ונפטר בגיל 22 לפני עשרות שנים. כיום גבוה העולם הוא סולטן קוסן בן ה-35, שמתנשא לגובה של 2.51 מטרים.

שאלה : השבוע בראש חודש תמוז יום השנה המאתיים של המאור ושמש שספרו הוא ספר יסוד של תורת החסידות ואף מכונה כש"ש של החסידות, מה הדבר המיוחד בספרו? **תשובה**: הספר מאור ושמש עוסק גם בדברים המתאימים לכלל העם ושוות לכל נפש ולא רק לצדיקים וגמורים, מובאים שם כל יסודות החסידות כמו עבודת התשובה מתוך השקפה לבקב"ה דייקות בצדיקים תפילה מתוך התלהבות, וכן הספר מהווה פתח ושער כלל היסודות של החסידות, לכוונות האר"י ודרך עבודת השם והכל בפשטות ובהבנה ברורה.

שאלה : השבוע ד תמוז חל יומא דהילולא של רבינו תם נפטר לפני קצת יותר 850מ שנים, מה יחסו הרם? **תשובה**: רבינו תם היה נכדו של רש"י אח של רשב"י ריב"ם ורבינו שלמה, ספרו הוא היסוד הראשון לתוס' שעל הגמ' וכן ספר הישר, כמו"כ מפורסם דעתו בעניין תפילין דר"ת שהמין הקהילות חסידיות ללבוש מידי יום מלבד תפילין של רש"י וכמו"כ יש לו זמן מסויים בבין השמשות, רבינו תם קבור בצרפת יחד עם אחיו רשב"ם ועוד מבעלי התוס'.

שאלה : בפרשתנו מובא שאספו את אפר הפרה והניחו במקום טהור למשמרת, האם יודעים היכן נמצא כיום אפר הפרה? **תשובה**: בתולדות הדברי יחזקאל משינאווא מובא כשהיה בארץ עלה על אחד ההרים בגליל והתפלל שם זמן רב ור"ש הלך רבה של צפת אמר שקבלה בדינו ששם נטמנו כלי שרת עם אפר הפרה. והמקום הזה נקרא כיום עין כחל ופעם ערבי אחד שגר שם חפר בור ומצא כדים של זהב מלאים באפר בארץ אחד זמן מתו לו ילדיו ונשיו הוא רץ לר"ש הלך שאמר לו שיחזיר מיד את האפר למקומו, ור"מ חרל"פ כותב שרבי ישראל משקולוב אמר שאם יצטרכו אפר פרה אדומה הוא יראה היכן זה נמצא. ובדרך אמונה מעשר שני ג ג"כ הביא שיש אפר פרה בזמן הזה.

שאלה : איזו דבר שכיה שעלול להביא לאירוע מוחי, ר"ל: **תשובה** : אכילת מאכלים עתירי שומן וסוכר, וכן חוסר פעילות גופנית. ועל אכילה בריאה והתעמלות גופנית כותב הרמב"ם בהלכות דעות שמי שנוהר בכך הוא ערב לו שלא יחלה ולימות קודם שמי אא"כ תהיה מגיפה או תאונה, אך גופו יהיה בריא עד שיגיע זמנו למות. והחזו"א כותב באגירת להיזהר מאוד מאכילת תענוג שהוא דבר שפל מאוד, ועד שאדם מתפלל שיכנסו דברי תורה לתוך גופו שיתפלל שלא יכנסו מעדנים לתוך גופו. והגמ' בגיטין ע. ואמרת סעודתך שהנאתך הימנה משוך ידיך ממנה. ולכן יש לחנך את ילדינו לעניין זה ולהימנע בעצמינו מאכילת סוכרים וכדו' כי כידוע לא שייד שהורה יקבש מילידו שימנעו מלאכול מאכלים עתירי סוכר והוא עצמו ילקק ארטיקים.

שאלה : מה עושה את האדם מאושר בבית ומה גורם לאדם להתמסר לבית? **תשובה**: אדם שנותנים לו הרגשה שצריכים אותו זה עושה אותו מאושר ונותן לו סיפוק. ואם בעל חזור הביתה ושומע עד כמה ציפו לבואו אז זה עושה אותו מאושר וגורם שיתן את כל ליבו למען הבית, וכן להיפך כשאב הביתה יבוא בשמחה ויביע את הערכתו וכמה הוא זקוק לבית, כזה דבר יקנה מסירות

וידידות אליו. ויש להוסיף שצריך להביע את זה בפה מלא, כמה לא מסתדר כשכן זוג לא נמצא וכדו'.

שאלה: מה נכון שיהיה בכל בית יהודי הבנוי ע"פ התורה: **תשובה:** זמן קבוע כל יום, אפי' של עשר דקות, שיהיה נטו לשיחה בלי אמצעי תקשורת באמצע ולא זמן שמופרע ע"י הילדים, או זמן לחץ. וצריך אז להיות ערני ובעיקר להקשיב.

שאלה: מה הדרך לחנך ילד שלא יהיה אגואיסט ויהיה אכפת לו גם מהסביבה? **תשובה:** הרב דסלר כותב שאחד הצרכים הבסיסיים שיש בנפש האדם הוא הנתנה, וכידוע אדם נישא ומוליד ילדים בשביל להשתמש בצורך הזה ומי שאין לו את זה או חסר לו בנפש, ודבר זה נותן כח וסיפוק. וכל שמוטל על ההורים בשנות הילדות של ילדיהם הוא לתת להם את היכולת לבטאות את הצורך הנפשי הזה בצורה חכמה, כגון לתת לילד תפקידים בבית. למשל, אחד אחראי על הקניות ואחד על הסדר וכדו' ועי"ז הילד מורח, ובפרט לילדים ונערים מתבגרים שיש מהם שצריכים התפרקות שיעשו זאת במסגרת שכונתית בביכ"ו וכדו' ועי"ז הם יפרחו ורגישו סיפוק, ובעיקר ייצאו אנשים שנהנים לתת לחברה שמשביים.

הערה בקשר להערה החינוכית שכתבתם בענין "גביית" י"ת מחירי", ברצוני להעיר שיש סיכון בהצגת הדברים, שמה יעשו כן כפשוטו בלא הבנה ראויה למשמעות הענין, שהרי באופן רגיל ישנו סיכוי סביר שהילד יקלוט זאת כניהול מלחמה נגדו, או כפעולת תגמול או נקמה אישית, והדרך להתרחקות מאהבת ההורים וקצר ביניהם הינה קצרה, ותוצאות התנהגות כזו בלי שימת לב מיוחדת לנהל מהלך כזה באופן חנון, יכולות להיות הרות אסון, גם ההורים צפויים לחוש אחר הרגל כזה, שלא מגיע לילד אהבה ללא תנאי אלא רק כתגמול על התנהגות טובה, ולפתח מלחמה על שמירת כל דיבור היוצא מפייה ועל זלוזל בכבודם הרם... מהלך כזה ברור שצריך לנהל באופן מושכל מאד, כך שיובהר לילד

מראש, ולרפד הכל באהבה ושלא ייראה כאילו נוקמים בו, וכשם שבכל עונש צריך לרפד עם המון אהבה לפני ואחרי, שלא ייראה כמשהו אישי אלא רק נקודתי, כאן על אחת כזו וכמה שהעיקרון נראה נקמה על כל מעשה, ואין להשתמש בתרופה כזו אלא רק לזמן מוגבל מאד על דברים מסוימים מאד, וכאמור צריך זהירות רבה מאד, ואין ליתן תורה זו בידו של כל אחד.

מי שרוצה את המכתב המלא של החזו"א על אורחות החיים אפשר להשיג במייל שבסוף העלון לבקש מכתב החזו"א.

שאלה וחיידה הלכתית: איך יתכן שאדם הזיק את חברו ואם הניזק מקפיד על שמירת העיניים, המזיק יהיה חייב ואם הוא לא מקפיד על שמירת העיניים המזיק יהיה פטור? **תשובה:** כתוב בגמ' בהכנסת נח ע"י שאישה שנכנסה לטוהן חטים והבהמה של הטוהן אכלה את החטים ומתה, האישה חייבת לשלם על הבהמה. שואלת הגמ': הוה לה שלא תאכל. ומתרת שמכיון שהאשה יכולה לגלות את זרועותי כשהיא טוחנת, אז היא יודעת שבעה"ב הולך וממילא קיבלה ע"י חיוב שמירה על הבהמה של בעה"ב. ונפסק בשו"ע שצ"ג. ואמר שם הטי"ז בשם המהרש"ל, שבמדינותינו פולין ולטיט שאינם נזהרים בזה, ממילא היא לא קיבלה ע"י שמירה. ואמר הטי"ז שאם הוא טוען שהוא כן נזהר הוא יהיה פטור והאשה תהיה חייבת.

מדור זה יש להימנע מלקרוא בשבת: הרעיונות של השבוע: א. פתרון לבחילות יש להריח וללקק לימון. עוד לגבי בחילות ישנו כדור טבעי המבוסס גינגר B6- שנקרא "נוויקס" ללא מרשם ויעיל בצורה שלא תאמן. מ"ס טלפון של גמ"ח לקבל דפי עיצות לבחילות בהריון ובכלל 0534101832

ב. מצ"ב כתובת מייל של גמ"ח עם עיצות מועילות מאד לנוזלים באוזניים shani.77886@gmail.com.

הלכות הקשורות לפרשה:

והשדי חמד ח"ו עמוד 198 פסקו שהמת רוצה שיהיו אצלו באתה שעה ולכן הוא מוחל על כבודו שלא יצטרכו לקרוע.

הנאה ממצבה: אדם כי ימות באהל. הטי"ז ביו"ד שסד א כתוב שאסור ליהנות ממצבה. לכאורה לפי"ז יהיה אסור להשתמש במצבה בתור סטנדר להנחת התהלים. **מים בדירות שעל יד המות:** גם שנפטר בביתו. נפסק להלכה שצריך לשפוך את כל המים הנמצאים בבית וגם בדירות הסמוכות למת.

חידות

מיילדות, טבעות: יט. היכן מצינו חדשה שהיא ישנה: כ. מתי אומרים הלל שלם ואין מברכים לפניו? כא. איזה שלושה הלל יש?

חידות לשאל את הילדים: כב. איזה דבר כולם עושים לצד שמאל: כג. אמור שמות של אנשים שבתוספת אות אחת משתנה שם, לא דווקא בסדר האותיות: **חידות מספרים לילדים: כד.** איזה מספר נוריד ממנו המילה לו הוא יכפול את עצמו: כה. איזה מספר נוריד ממנו אות הוא יהיה רבע: כו. איזה מספר תוסיף לו שם של בן הוא יצא שם של בת: כז. איזה מספר כשתהפוך אותו הוא יצא רשע: כח. איזה מספר כשתהפוך אותו הוא יגדל בשליש: כט. איזה מספר נקרא לפעמים באת נ באמצע לפעמים באת ת: ל. איזה מספר מצמידים לו לפעמים אבנים: לא. איזה מספר כשהופכים אותו הוא איזה מספר נקרא יישר והפוך אותו הדבר?

תשובות: א. כי ב. יען לא האמנם בי להקדישני לעיני בני ישראל. ב. יט יב. ביום השלישי וביום השביעי. ג. וירא, ויצא, וישלח, וישב, ויקרא, בהר, במדבר, חוקת. ד. ערד. כ. א. ה. חשבון. ו. פרה אדומה מטהרת. הנחש מרפא. ז. השומר על מים פרה. ח. כהן שנשא חצי שפחה חצי בת חורין ועיין מנחת חינוך יח לא. ט. המכה את חברו הכאה שאין בה שווה פרוטה לוקה ואילו היה יותר היה משלם רק פרוטה. וכן חובל באביו בלי דם חייב לשלם ואם דם חייב מיתה ופטור. י. פסחים ח חזקיהו פורר אותו לאחר 700 שנות שימוש. יא. חולין יא תוד"ה מלא דילפינן רובא וחזקה מפרה אדומה שאין בודקים אותה אם היא טריפה או לא וסמכין ארוב אפי' שיש חזקת טומאה על האדם שמוזם עליו. יב. חוט המשולש, איל משולש. יג. ישעיה מב ח'. כי תעבור במים איתך אני וגו' כי תלך במו אש לא תכוה. יד. שעיר לעזאזל ועגלה ערופה. טו. משני"ב תקלא יט משומד שחזר בתשובה. טז. בן פקועה. יז. אמר קונם שדך ומת בעל השדה. יח. בתים לתפילין, "ועיש להן בתים", למי העל הטבעות לבתים לבדים". יט. עיר ששמה חדשה עירובין נט. כ. בליל הסדר. כא. הלל המצרי-הלל שלנו. הלל הגדול-פרק לו

ג. כדאי מאוד לפרסם את הסגולה להתעורר לבד ע"י אמירת שבע פעמים את הפסוק "עורה כבודי עורה הנבל וכינור אעירה שחרי" ישר והפוך ולחשוב על השעה בה רוצים להתעורר בדוק ומנוסה.

ד. בענין פתרון לבעיה: פתרון לגיון פנלית ה"מוריד טל" מידי בוקר, מכיון שזה נגרם כתוצאה מכך שהאלומיניום העליון מתקרר בלילה, ובבוקר כשעושה מעט חם הוא "מזיע" במפגש הקור של המתכת עם השמש, והמים מטפטפים למטה, לכן הצעה היעוצה היא להדביק טפט או דשא סינטיטי על גבי הגיון (כמובן בצורה בטיחותית, שלא לסכן נפש), ואז הגיון לא "יזיע".

התורה חסה: בקשות עזרה וסיוע שנשלחו ע"י קוראי העלון ומשמשיהם, מי שיש בידו תשובה שישלח למייל שבסוף העלון:

א. אם אפשר לבקש מהציבור עצות בענין הזבובונים המצויים במטבח וכדו' בקיץ, אנטי פליי לא עוזר אצלנו.

ב. רציתי לשאול אם ניתן לטפל בנגעי עור מסוג בי.סי. סי. או אפ. סי.סי בלי פלסטיקאים רק באמצעות הרפואה האלטרנטיבית?

ג. מה הפתרון לשחיקה במכסיים ובחליפה שנראה כאילו זה מבריק האם יש דרך למנוע, או לתקן? **ד.** איך ניתן לפתוח סתימה במכונת כביסה שגורמת לשיטפונות? **ה.** איך גומלים ילדים ממציצת אצבע? **ו.** ילד בן 9 שסובל ממיגרנה כל כמה ימים כבר ניסו מהמון דברים. יש לציין שהוא מהמצוינים בכנה, חברותי וכו'. **ז.** האם יש למישהו רעיון – לפצע שלא נרפא –מפריש נוזל ויש ריח, הפצע גדל נראה חור ברגל- מטפלים במרפאת פצע ואין שיפור, ויש גם בצקת ברגל בגלל שהיה קודם גבס. **ח.** האם יש עצה להוריד נפחות מהרגל ולרפאות את הפצע?

חיוב ללכת ללוויה: ותמת שם מרים. השו"ע פוסק שחייבים ללוות כל לוויה שיודעים עליה. ומבטלים ת"ת להוצאת המת. הטעם שאפשר להקל בזה, כי לא יודעים בדיוק את השעה שהלוויה תצא ויגמרו ההספדים, אבל אם רואה לוויה שיוצאת מחוייב ללוות, וכן לרדת מביתו, או מהאוטובוס, כדי ללוות.

בתהילים. הלל שבכל יום-פסד"ז. **כב.** הסיבה. **כג.** לאה – אילה. אילה – אליהו. נחום – מנוחה. חנה – נחמה. דן – נדב. דב – נדב. משה – שמחה. מאיר – אפרים. מיכל – מיכאל. שאול – שמואל. נח – חנה. שלום – שמואל. אהרון – נהוראי. שלום – מושלם. ששון – שמשון. משה – שלמה. אלעזר – אלעזר. **כד.** שלוש. **כה.** ארבע. **כו.** אלי-שבע. **כז.** עשר. **כח.** 6 הפוך הוא 9. **כט.** שניים שתים. **ל.** חמש אבנים. **לא.** חמש. **לב.** שש.

חידון משמעות מילים לפרשת חקת: ד' משמעויות למילה פתיל

פתיל - מחובר. "צמיד פתיל" רש"י: לשון מחובר (במדבר יט טו).

פתיל - חגורה. "חותמך ופתילך" רשב"ם: פתילך – אזור (בראשית לח יח).

פתיל - חוט. "פתיל תכלת" תרגום: חוטא דתיכלא (במדבר טו לח). "וירקעו את פחי הזהב וקצץ פתילים" תרגום: חוטין (שמות לו ט).

פתיל - חומר בעירה. "פתילת הבגד שקפלה" תפארת ישראל: שלקח חתיכת בגד וקפלה וגלגלה בחול על ידו לעשותה פתילה (משנה שבת ב ג).

בכל ענייני העלון, וכן להשיג את העלון 'המלא' במיל או בכתב יתר גדול

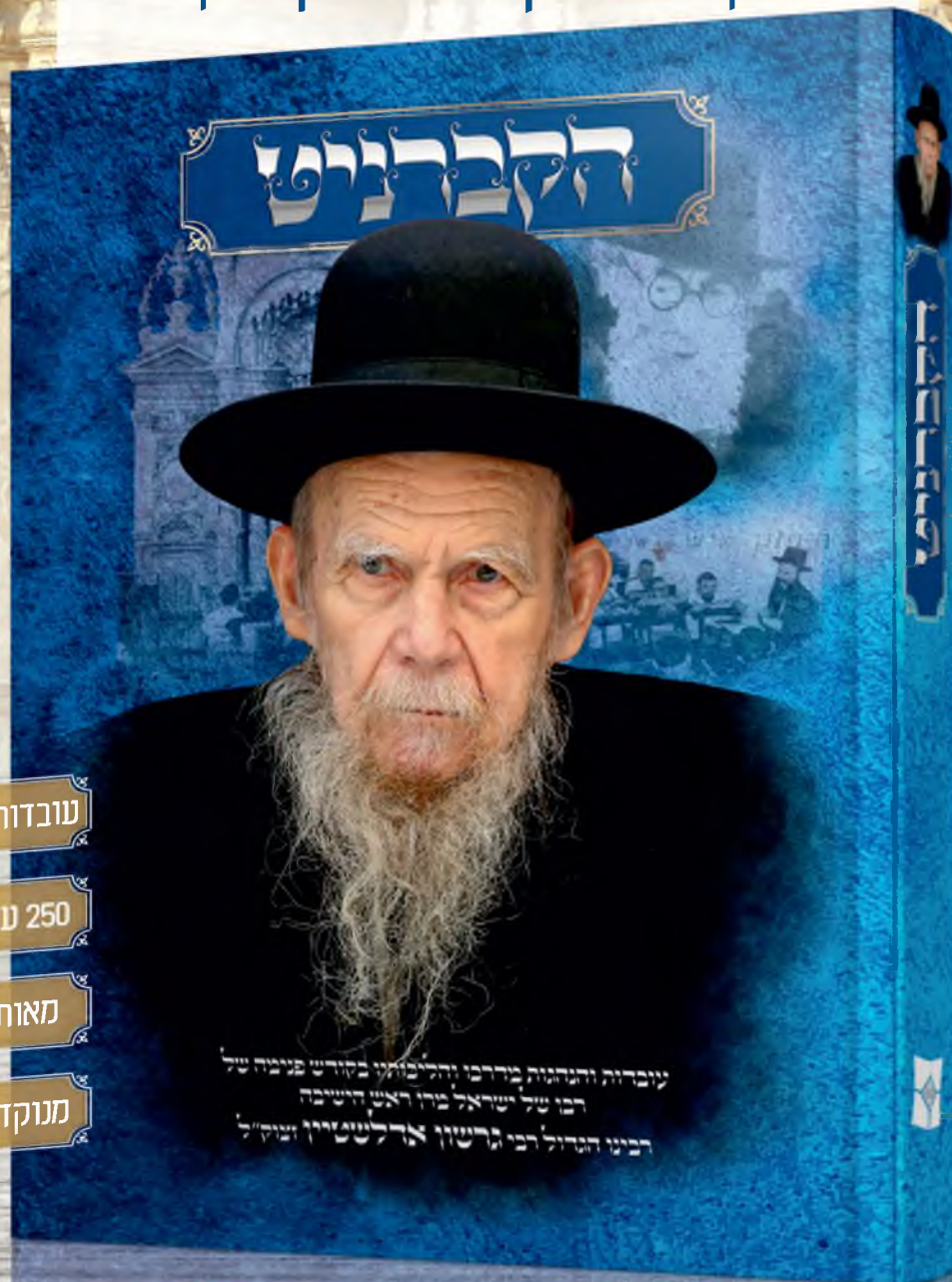
אפשר לפנות למיל:
456alon@gmail.com

יש לדייק במייל ולכתוב קודם 456 ואח"כ alon@gmail.com או לטל: 0527633431

ביאור שו"ת תורה

ללכת בדרכו של קברניט עולם התורה
 רבינו הגדול מרן ראש הישיבה
 הגאון רבי גרשון אדלשטיין זצוק"ל

עובדות וסיפורים מרתקים

250 עמודי כרומו צבעוני

מאות תמונות מרהיבות

מנוקד ומותאם גם לנוער

עובדות ותמונות מרתקים וסיפורים מרתקים
 רבינו הגדול מרן ראש הישיבה
 הגאון רבי גרשון אדלשטיין זצוק"ל

• הזפיע ויצא לאור עולם הספר הנפלא •

פתח לבי

והוא פירוש צח וקצר על מוסריו הנעימים לתיקון המידות של הנשד הגדול

רבינו משה ב"ר מימון זצ"ל

במשנה התורה אשר לו שבהם חתם את הלכותיו לאורך ידו החזקה

ישמח לב
מבקשי ה'

פתח
לבי

על
מוסרי הרמב"ם

מבית היוצר של הספרים
המפורסמים
לדופקי בתשובה
על הרמב"ם הלכות תשובה
ודרכה של תורה
על שו"ע הלכות מלמדים
ותלמוד תורה

מסודר ומעומד לתועלת הלומדים כתבנית המשנה ברורה

052-717-3020

ניתן להשיג בחנויות הספרים
ובן אצל: משפחת טיגר רחוב משה דוד גאון 11
(מול ציונו של ב"ק הארמו"ד מגור זצ"ל) ירושלים

לראותם

לראות את גדולי ישראל

עלון מס. 132 | פר' חקת תשפ"ג | יו"ל ע"י מערכת "קובץ גליונות" | k.gilyonot@gmail.com

לימוד משניות שהתקיים ע"י בני המשפחה ביום היארצייט לע"נ הרבנית מרת תמר שטינמן ע"ה בבית ברחוב חזו"א 5

לאחר אשפוז ממושך ולראשונה מתחילת זמן קיץ הגיע ראש ישיבת גרודנא וחבר מועצת גדולי התורה הגאון הגדול רבי יצחק הקד הגיע להיכל הישיבה בבאר יעקב ומסר שיעור כללי ראשון בפני הבחורים שהתרגשו מכואו לישיבה

הגאון רבי איסר ליזדוק שליט"א ראש ישיבת תורת משה בהתייעצות במעונו של מרן גאון ישראל הגר"ד לנדו שליט"א

מרן ראש הישיבה הגר"ד פוברסקי שליט"א

מרן עמוד ההוראה
הגר"י זילברשטיין שליט"א

עם הגר"מ דובין רב קהילת בני תורה הר נוף

עם מרן הגר"ש ארלשטיין שליט"א

רבני העיר בני ברק הגר"ש רזזנבלט והגח"א לנדא בסיוור מוקיף בהממות לגידול ירק נקי מחדקים

ילדי ת"ת קדליו במבחן
אצל מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א

הגאון הגדול רבי שלמה קניבסקי שליט"א
בשמוחת חבר מצוה לכן הרה"ג ר' אורי טיגר שליט"א

ותודה ובקשו מפיהו: מרן גאון ישראל הגר"ד לנדו מסד שיעור מיוחד לאלפי אברכי 'כולל טהרות'
במעמד לזכרו של מרן הגרמ"י ליפקוביץ זצוק"ל במלאת 12 שנה לפטירתו

יו"ד אגו"י בארה"ב הרב שלמה ורדיגר נכנס עם נכדו חתן בר המצווה למרן גאון ישראל הגר"ד לנדו
ומרן ראש הישיבה הגרמ"ה הירש ולמרן המשגיח דמיר הגה"צ רבי בנימין פינקל להתברך לדגל השמחה

מעמד נרגש ביסוד הישיבה הגדולה 'דעת יצחק' ברחובות בראשות הגאון ר' ישראל אדלשטיין שליט"א והגאון ר' חיים גרדנויץ שליט"א

בקורת רוח מרובה התקבלה בהיכלי התורה הבשורה על הקמת הישיבה הגדולה 'דעת יצחק' ברחובות. הישיבה הקד' בראשות הגאון רבי ישראל אדלשטיין שליט"א והגאון רבי חיים גרדנויץ שליט"א, הוקמה ע"ש ולע"נ הגאון רבי יצחק גרדנויץ זצ"ל, ר"י 'חכמה ודעת', מגדולי תלמידי המשגיח רבי שלמה וולבה זל"ה, שהעמיד תלמידים הרבה רבות בשנים.

בחרים מופלגים מסלתה ומשמנה של הישיבות הקדושות, הגיעו הדורים בלהט להקמת מקום תורה שיהיה משכן לה', מקום קדוש ליגיעה והתעלות בתורה, בית וועד לחכמים.

את המעמד פתח ראש הישיבה הגר"ח גרדנויץ שליט"א בתפילה כי השורשים שנטע אביו זצ"ל, ינביטו ויגדלו פארות לשם ולתהילה.

הגאון ר' יהושע איכנשטיין שליט"א, ראש ישיבת יד אהרן, אשר מכוון את דרכי הקמת הישיבה, כיבד את המעמד בהשתתפותו ונשא דברים בגדל הזכות של הקמת מקום תורה. ובדך את צוות הישיבה והבחורים בברכת הצלחה מרובה באומרו, כי עם אלה התנאים מובטחת סייעתא דשמיא.

את המשא המרכזי נשא הגאון הגדול ר' אברהם יצחק הכהן קוק שליט"א. בדבריו הביע שמחה עצומה על מקום התורה הנפלא הזה שבידוע משפיע לטובה על כל סביבותיו. הגאון הגדול שליט"א חיזק את ידי הבחורים באומרו שהם אכן היסוד לדורות של עמלי תורה.

שיעור פתיחה מסד ראש הישיבה הגר"י אדלשטיין שליט"א, בשבסיום השיעור סיפר לבחורים כי זוהי הייתה ההוראה האחרונה שקיבל מאביו הגדול דשכבה"ג זללה"ה טרם הסתלקותו, וכי זוהי זכות עצומה לישיבה הראשונה שנפתחת במשנתו של האב הגדול.

בני הישיבה המופלגים השוקדים על תלמודם בעוז ובחדוה, מתוך שמחת התורה והרחבת הדעת, מהווים אכן שואבת לבחורים מהיכלי התורה המבקשים להבור עליהם ולהימנות עם תלמידי הישיבה.

לראשונה: מוסרי התורה של דורנו

מתאחדים יחד להצלתם של 73 יתומים

בעזרת השם -

חיים שלמים עומדים על כף המאזניים: מצד אחד היתומים.
מהצד השני - אנחנו...

מצד אחד עומדים החתנים והכלות עם המסע המפרך שעברו. חלקם ראו איך הורה יקר מתענה בחולאי גוף או נפש, איך הוא קמל כמעט עד איבוד צלם אנוש, ולבסוף ישבו על כסאות נמוכים ואין להם מנחם. אחרים נזרקו מהבית, כל אחד מסיבותיו. ילדים שהושלכו לקור חורפי או לקיץ לוהט, בלי ביגוד מתאים, בלי לדעת מה יאכלו מחר ואם תהיה מיטה להניח עליה את הראש. ברי המזל שבהם זכו לילדות חלקה ושמחה, ואסון טראגי מחץ ברגע את כל מה שהיה.

מהצד השני עומדים אנחנו - ובתרומה שניתן להם נזכה להציל את נפשותינו מכל כך הרבה צרות - - -

שלוחי גדולי הדור הם אלו שנוקשים אצלך, באים ומבקשים עבור חתנים וכלות יתומים שאין להם כל - - -

נראה מה מכריעים גדולי הדור לתורמים עבור 73 החתונות: שתזכו לנחת מכל צאצאיכם, ויצליחו בישיבות וביראת שמים. שתניצלו מפגעי הזמן, מצרות ומחלות, שתהיה לכם פרנסה בריווח ותעשו שמחה בביתכם בקרוב!

החלק שתיקחו בשמחת 73 יתומים - מכניס את השמחה אליכם הביתה! את הנחת, את הפרנסה, את הקדושה והבריאות! שליח מיוחד יגיע אליכם הביתה, ויביא עימו ברכה חתומה בחתימת גדולי הדור!

גדולי הדור דופקים אצלך בדלת עבור 73 חתנים וכלות, ואי אפשר להכיל את הכאב שמאחוריהם.

73 חתנים וכלות, 73 פעקאלאך של צרות, הזעיקו את מרנן ורבנן גדולי וזקני התורה שליט"א להתחנן למענם! מוסרי התורה וגדולי הדור אוזרים את כח התורה, ויוצאים בקריאת קודש עבור 73 חתנים וכלות מיוסרים.

גאון ישראל מרן ראש הישיבה הגאון הגדול רבי דב לנדו שליט"א, ראש גולת אריאל זקן מועצת גדולי התורה מרן ראש הישיבה הגאון הגדול רבי ברוך מרדכי אזרחי שליט"א, מרן ראש הישיבה הגאון הגדול רבי משה הלל הירש שליט"א, מרן ראש הישיבה הגאון הגדול רבי דוד כהן שליט"א.

ארבעת גדולי עולם זועקים אלינו! 73 בתים בישראל עומדים על הפרק. 73 יתומים, והמשפחות שהם יקומו, והילדים שיוולדו להם

ישועה קרובה לבא לביתכם!

"שמר הברכה" של מרנן מוסרי התורה שליט"א
יגיע אליכם הביתה - ע"י שליח גדולי הדור

730 שקל זהו לא סכום קטן. אבל מנגד מחכים 73 חתנים וכלות מתוחים עד כלות, מצד שני עומדת הברכה העצומה של גדולי הדור – **לא מחמיצים את החיים בעצמם בגלל כסף!**

שרי התורה מרעיפים על ביתנו ברכה, ברכת הבית שחופפת ומלווה אותנו בכל אשר נלך!

גדולי הדור מברכים את הבית שלנו בנחת. ברכה שחופפת על הילדים שלנו בהיכלי הישיבות, סוללת את הצלחתם בחיידר ובבית הספר, ממתיקה את התורה והמצוות בליבם ושומרת עליהם מפני הפגעים שבחוץ.

שרי התורה מברכים את הבית שלנו בשמירה עלינו. כמה צרות אנחנו שומעים? כמה מחלות משונות, קשיים אינדיבידואליים, התמודדויות מורכבות... הדרכים כולם בחזקת סכנה: גשמית, רוחנית... בתרומה אחת אנחנו להינצל מפגעי הזמן, מצרות ומחלות!

בצדקה הזו אנחנו זוכים לברכת הבית לפרנסה, כמו שאמרו חז"ל: "הרואה שמזונותיו מצומצמים – יעשה בהם צדקה". דווקא עכשיו, כשיוקר המחיה מעיק וחונק – צריך כנגד להרבות בצדקה! כך פותחים את שערי השפע!

מרנן ורבנן שליט"א מרעיפים על הבית שלנו שמחה! כמה אנחנו מחכים לשמחות. כמה לא מובן מאליו שכשיש שמחה – היא נחגגת בלי שום מועקה? אנחנו משמחים את ילדינו של הקב"ה – וזוכים לשמחה משלנו! שמחה מלאה, בלב שמח, באושר גדול וטהור.

מה מבקשים מאיתנו? רק 10 ₪ ליתום. צדקה טהורה, הכי נקייה שיש. הכנסת כלה הגדולה שבכל הצדקות.

התרומה שלך קריטית! מה יעשו החתנים

בס"ד, סיון תשפ"ג

בא לפנינו סיפורם של 73 חתונות יתומים העומדים להיכנס לחופה חסדי כל

ולכן בקשנו מועד הרבנים לעניני צדקה בארה"ק להקים קרן לצדכי נישואיהם ההכרחיים ומצוה גדולה היא לשמח ליבות אוטללים אלו ביום חתונתם ובקש מכל אחד שישתדל להיות שותף בעין יפה בנישואי היתומים

**ויהי רצון שתזכו לנחת מוכר צאצאים
ויצליחו בישיבות לגדול בתורה ויראת שמים
להינצל מפגעי הזמן הצרות והמחלות
ותעשו שמחה בביתכם בקרוב ויהי לכם פרנסה בדיווח ובנקל**

13/7/2023
אברהם יצחק
313 ק

והכלות מהעלון אם חלילה לא תענה להם? האם אנחנו מחכים שיאלצו לפשוט יד בעצמם? תוכל לישון כלילה כשאתה יודע שחתן או כלה יכנסו לחופתם בחרפה – כי חסכת מהם 10 שקלים?

גם ככה החתונות הללו עמוסות שאלות כאובות. מי ילווה לחופה? מי יתמוך בתקופת הנישואין הראשונית? הילדים שלנו נישאים כשהם עטופים ומרופדים באהבה. האם זה מוגזם לבקש עשרה שקלים עבור חתן יתום?

73 חופות ממתונות שנקים אותם, והישועה הפרטית שלנו ממתונה גם היא... אנחנו נתרם – ונזכה לשפע ברכות ושמחות בגזירת בית דין.

10 ש"ח ליתום ואתם זוכים!

אפשר גם בתשלומים של 73 ש"ח לחודש (107 חודשים)

קרן נישואי 73 יתומים מס' קרן: 6565

1-800-22-36-36

**ועד הרבנים
לעניני צדקה בארה"ק**

התרומות מחולקות בין כולם בשווה ולפי הצרכים כהוראת הרבנים, המגבית עבור יתומים ואלו שבחינת יתומים לפי פסקי הרבנים

מוסדי התורה מזהנים להצלת 73 יתומים

בס"ד, סיון תשפ"ג
בא לפנינו סיפורם של

73 חתונות יתומים

העומדים להיכנס לחופה חסרי כל

ולכן בקשנו מועד הרבנים לעניני צדקה בארה"ק להקים קרן לצרכי נישואיהם ההכרחיים ומצוה גדולה היא לשמח ליבות אומללים אלו ביום חתונתם ונבקש מכל אחד שישתדל להיות שותף בעין יפה בנישואי היתומים

ויהי רצון שתזכו לנחת מכל צאצאיכם ויצליחו בישיבות לגדול בתורה ויראת שמים

להינצל מפגעי הזמן הצרות והמחלות ותעשו שמחה בביתכם בקרוב ויהי לכם פרנסה בריווח ובנקל

17/3/21
שלמה ז. זילברמן
313 ק

ישועה קרובה לבא לביתכם!

"שטר הברכה"

של מרנן ורבנן מוסרי התורה שליט"א
יגיע אליכם הביתה ע"י שליח גדולי הדור

בכל אופני התרומה יש לציין מס' קרן: 6565

1-800-22-36-36

ועד הרבנים
לעניני צדקה בארה"ק

התרומות מחולקות בין כולם בשווה ולפי הצרכים כהוראת הרבנים - המגבית עבור יתומים ואלו שבבחינת יתומים לפי פסקי הרבנים